

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
VE
CEZA ve İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN
TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARDA
ŞİDDET VE BUNU ETKİLEYEN ETKENLERİN SAPTANMASI

ARAŞTIRMA RAPORU

Nisan 2007

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen
Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi
Amacıyla Kurulan
Meclis Araştırması Komisyonu
(10/337,343,356,357)

TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN
ÖĞRENCİLERDE VE
CEZA ve İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN
TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARDA
ŞİDDET VE BUNU ETKİLEYEN ETKENLERİN
SAPTANMASI

ARAŞTIRMA RAPORU

NİSAN 2007

ÖNSÖZ

Şiddet, özellikle son yıllarda dünyada ve ülkemizde sadece şiddeti uygulayan ve şiddet ile karşılaşanları değil toplumun her bireyini dolaylı ya da doğrudan etkileyen çağımızın en önemli toplumsal sorunlarından biridir.

Türkiye’de şiddet ve şiddete bağlı sorunların hızla artması ve bu kapsamda, şiddet olaylarının çocuk ve gençleri de içine alan bir problem hâline gelmesi; karar vericilerin, hizmet sunucuların, ailelerin ve toplumdaki her bireyin ivedilikle bir şeyler yapması zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde milletvekillerinin, konunun incelenmesine ilişkin Meclis Araştırması Önergeleri doğrultusunda “Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu (10/337,343,356,357)” kurulmuştur. TBMM bünyesinde kurulan “Meclis Araştırması Komisyonu” 14.12.2006 tarihinde çalışmalarına başlamıştır.

Araştırma Komisyonu çocuk ve gençler arasında giderek artan şiddet olaylarının görülme sıklığı ve nedenleri konusunda çocuk ve gençlere hizmet sunan pek çok kamu ve sivil kurum ve kuruluş yetkilileri ile görüşmeler yapmıştır. Bu çalışmalar sırasında şiddet olaylarının azaltılmasına ilişkin politika ve stratejiler belirlenirken çocuk ve gençler arasında şiddet olaylarının görülme sıklığı ve risk etmenlerine ilişkin bir ülke profilinin gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Araştırma Komisyonu ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören gençler arasında şiddetin görülme sıklığı ve şiddeti etkileyen etmenleri saptamak amacıyla ülkeyi temsil eden bir araştırmanın yapılmasına karar vermiştir. Bu çalışmada araştırmanın amaçları belirlendikten sonra dünyada ve Türkiye’de yapılan çalışmalara ait bilgiler ve kamu kuruluşlarının yaptıkları çalışmaların bulguları doğrultusunda araştırma sırasında kullanılacak anket formu geliştirilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu uzmanlarının belirlediği, ülkeyi temsil eden örneklem içinde yer alan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere gözlem altında anket uygulaması yapılmıştır. Veri toplama aşamasında Araştırma Komisyonu uzmanları, Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve Millî Eğitim Bakanlığı çalışanları illerde koordinatör olarak, milli eğitim müdürlükleri ve rehber öğretmenler aktif olarak görev almışlardır. Bu çalışmada 261 ortaöğretim okuluna devam eden öğrencilerden 26.009’unun sonuçları değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, şimdiye kadar Türkiye’de yapılmış olan en kapsamlı durum saptama çalışmasıdır. Çalışmanın planlanması ve hazırlık aşaması, komisyon uzmanları tarafından yapılmıştır. Araştırmanın veri toplamasında Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve Millî Eğitim Bakanlığının çok önemli katkısı olmuştur. Araştırma raporunun yazımı yine komisyonda oluşturulan çekirdek bir grup tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Komisyonu suça itilen çocuklara yönelik bir çalışmanın yapılmasının gerekli olduğuna karar vermiştir. Bu çalışmanın gerekçesi ise suça itilen çocukların şiddete bakış açısını belirlemektir. Bu kapsamda, ceza infaz kurumlarında bulunan çocukların daha önce maruz kaldıkları şiddet boyutu ve ilişkili etkenlerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışma 19 ildeki ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlü çocukları içerecek şekilde planlanmış ve yürütülmüştür. Anket; Adana, Antalya, Ankara, İstanbul, Elâzığ, İzmir, Diyarbakır, Şanlıurfa, Sivas, Aydın, Gaziantep, Hatay,

Kayseri, Konya, Kocaeli, Mersin, Samsun, Trabzon illerindeki kapalı çocuk ve gençlik ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerinde ve çocuk eğitim evlerinde bulunan toplam 2115 çocuktan 1545'i tarafından yanıtlanmıştır. Anket; Adalet Bakanlığının illerdeki Cumhuriyet Başsavcılıklarına bağlı Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüklerinde görev yapan sosyolog, psikolog ve sosyal çalışmacılarla, il millî eğitim müdürlüklerine bağlı rehberlik araştırma merkezi müdürlüklerinin koordinasyonunda illerdeki okullarda görevli rehber öğretmenler olmak üzere toplam 330 kişi tarafından mülakat tekniği kullanılarak uygulanmıştır.

TBMM Araştırma Komisyonunun önerisi doğrultusunda kamu ve sivil alanda çocuk ve gençlere yönelik hizmet sunan kurum ve kuruluşların hizmet planlaması sırasında bu araştırmaların sonuçlarını kullanabileceği gerekçesiyle bu iki araştırmanın sonuçlarının ayrı bir kitap hâlinde basılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

TBMM Araştırma Komisyonu tarafından ortaöğretim kurumlarında ve ceza infaz kurumlarında yapılan saha araştırmalarına her aşamada emek veren Araştırma Komisyonu uzmanlarına ve sahada veri toplayan kamu çalışanlarına, bu iki önemli araştırmanın ortaya çıkmasını sağladıkları için çok teşekkür ederiz.

Çocuk ve gençlere yönelik hizmet sunan kamu, sivil ve özel kurum ve kuruluşların araştırma sonuçlarını kullanmaları ve üniversitelerin bu sorunlara çözüm önerisi geliştirmeye katkıda bulunmaları gerçekleştirilen bu iki araştırmanın temel amaçları arasında yer almaktadır.

Prof. Dr. Hilal ÖZCEBE

İÇİNDEKİLER

A. ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE ŞİDDET ve BUNU ETKİLEYEN ETKENLERİN SAPTANMASI	
a. TABLO DİZİNİ	9-12
b. ARAŞTIRMA GRUBU	13-16
I. GİRİŞ	
II. GENEL BİLGİLER	19
A. Şiddetin Türleri	19
B. Şiddetin Değerlendirilmesi	20
C. Dünyada Gençler Arasında Şiddetin Görülme Sıklığı	21-23
III. AMAÇLAR	24
IV. MATERYAL ve METOD	25
A. Çalışmanın Tipi	25
B. Çalışmanın Evreni ve Örneklem	25
C. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Formu	26-28
D. İnsangücü, Maliyet ve İdari Konular	28-29
E. İstatistiksel Analizler	29
F. Çalışma Takvimi	29
V. BULGULAR ve TARTIŞMA	30
A. Öğrencilere Ait Tanımlayıcı Bilgiler	30-35
B. Gençlerin Yaşam Tarzları	35-41
C. Ruh Sağlığı Algısı ve Kişiler Arası İlişkilerde Sergilenen Tutum ve Davranışlar	41-53
D. Öğrencilerde Şiddet Algısı	53-58
E. Şiddet Karşısında Sergilenen Tutum ve Davranışlar	58-61
F. Şiddet ile Karşılaşma Durumu	61-71
G. Şiddet Uygulama Davranış Düzeyleri	72-82
H. Yaşanılan Çevreye İlişkin ve Şiddet ile Mücadelede Görüş ve Tutumlar	82-91
VI. ÇALIŞMANIN YARAR ve KISITLILIKLARI	91
A. Çalışmanın Yararları	92-93
B. Çalışmanın Kısıtlılıkları	93-95
VII. SONUÇLAR	96
A. Sosyodemografik Özellikler	96
B. Yaşam Tarzı ve Alışkanlıklar	97
C. Sağlık ve Ruhsal Sağlık Algısı, Kişilerarası İlişkiler ve Yaşanılan Çevre ile İlgili Düşünceleri	97-98
D. Şiddet Algısı	99
E. Şiddet Karşısında Sergilenen Tutum ve Davranışlar	99-100
F. Şiddet ile Karşılaşma	100-105
G. Şiddet Uygulama Davranış Düzeyleri	105-110
H. Yaşanılan Çevreye İlişkin ve Şiddet ile Mücadelede Görüş ve Tutumlar	110-113

VIII. ÖNERİLER	114
A. Okul Öncesi Döneme İlişkin Öneriler	114
B. Okul Dönemine İlişkin Öneriler	114-117
C. Toplumsal Etkenler	117
D. Hizmet Önerisi	117
IX. EKLER	118
EK -1 Anket Formu	118-137
EK -2 Türkiye’de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde Son 3Ay İçerisinde Şiddet ile Karşılaşma ve Uygulamayı Etkileyen Faktörlere İlişkin İleri Analiz Tabloları	138-186
B. CEZA VE İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN TUTUKLU ve HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARDA ŞİDDET ve BUNU ETKİLEYEN ETKENLERİN SAPTANMASI	189
a. TABLO DİZİNİ	190-191
b. ARAŞTIRMA GRUBU	192
I. GİRİŞ ve GENEL BİLGİLER	193
II. AMAÇLAR	194
III. MATERYAL ve METOD	195
IV. BULGULAR ve TARTIŞMA	196-215
V. SONUÇ ve ÖNERİLER	215-220
VI. EK -1 Anket Formu	221-231
KAYNAKLAR	

**TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
ŞİDDET ve BUNU ETKİLEYEN ETKENLERİN
SAPTANMASI**

A. ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE ŞİDDET ve BUNU ETKİLEYEN ETKENLERİN SAPTANMASI

a. TABLO DİZİNİ

Öğrencilere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

- Tablo 1.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 2.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 3.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Aile Yapılarına İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 4.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Göç Durumlarına İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 5.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Gençlerin Yaşam Tarzları

- Tablo 6.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Madde Kullanım Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 7.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Silah Taşıma Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 8.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Çete Üyesi Olma Durumlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 9.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Kumar ve Şans Oyunu Oynama Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo10.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Okul Dışı Zamanlarını Geçirdikleri Etkinliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 11.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Görsel Medyayı Takip Etme Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 12.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanma Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 13.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Ruh Sağlığı Algısı ve Kişiler Arası İlişkilerde Sergilenen Tutum Ve Davranışlar

- Tablo 14.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Genel ve Ruh Sağlığı Durumu Konusundaki Düşüncelerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 15.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Gelecekte Beklentilerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 16.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Bir Yıl İçinde Üzücü Bir Olay Geçirme Durumlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 17.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin ve Ailelerinin Psikiyatrik Tedavi Görme Durumlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 18.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Kendilerine Zarar Verme Davranışı ya da Düşüncesinin Olmasının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 19.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerden Aile ve Okul Çevresindeki Kişilerle İlişkilerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 20.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Aile ve Okul Çevresindeki Kişilerle “Çok İyi” ve “İyi” Olan İlişkilerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 21.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Aile ve Okul Çevresindeki Kişilerle “Kötü” ve “Çok Kötü” Olan İlişkilerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 22.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Düşüncelerinden En Çok Etkilendiği Kişi Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 23.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Güvenilir Bilgi Kaynakları Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 24.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Zor Koşullarda Sorunlarını Paylaştıkları Kişilerin Okul Tipine ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 25.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Hayır Deme Becerileri ile İlgili Bazı Yanıtlarının Okul Tipine ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 26.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Zor Bir Karar Verebilme Becerileri ile İlgili Bazı Yanıtlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 27.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin “Birisi İstemediği Halde Dokunarak Rahatsız Ettiğinde” Verdikleri Tepkilerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 28.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Arkadaşları İle Bir Sorun Yaşadığında Tepkisi Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 29.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bazı Dikkatsizlik, Hiperaktivite ve Dürtüsellik Davranışlarına İlişkin Yanıtlarının Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 30. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Dikkatsizlik, Hiperaktivite ve Dürtüsellik Davranışlarına İlişkin Bazı Yanıtlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Öğrencilerde Şiddet Algısı

Tablo 31. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Çeşitli Şiddet Davranışlarını “Şiddet” Olarak Algılamalarına Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 32. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Çeşitli Şiddet Davranışları Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 33. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin En Çok Şiddetin Olduğu Yer Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 34. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ailelerinde Şiddet Davranışı Olma İle İlgili Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Şiddet Karşısında Sergilenen Tutum ve Davranışlar

Tablo 35. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin İstenmeyen Bir Davranışları Olduğu Durumlarda Aile Yaklaşımlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 36. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin İstenmeyen Bir Davranışları Olduğu Durumlarda Öğretmenlerin Yaklaşımlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 37. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bir Şiddete Şahit Olduklarındaki Yaklaşımlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Şiddet İle Karşılaşma Durumu

Tablo 38. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç ve Bir Ay İçinde Herhangi Bir Şiddet Davranışına Maruz Kalma Konusundaki Beyanlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 39. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları Fiziksel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 40. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları Sözel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 41. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları Duygusal Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Tablo 42. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları Cinsel Şiddet İçeren Davranışlar ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Şiddet Uygulama Davranış Düzeyleri

- Tablo 43.** Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç ve Son Bir Ay İçinde Herhangi Bir Şiddet Davranışı Gösterme Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 44.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Uyguladıkları Fiziksel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 45.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Uyguladıkları Sözel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 46.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Uyguladıkları Duygusal Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 47.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Uyguladıkları Cinsel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Yaşanılan Çevreye İlişkin ve Şiddet İle Mücadelede Görüş ve Tutumlar

- Tablo 48.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Yaşadıkları Ortam Konusundaki Önermelere Göre Görüşlerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 49.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Yaşadıkları Ortam Konusundaki Önermelere Katılan Öğrencilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 50.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Kaynağı Konusundaki Görüşlerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 51.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Kaynağı Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipine Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 52.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Kaynağı Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 53.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bazı Olaylar Karşısında ya da Etkinliklerden Sonraki Şiddet Duyguları Konusundaki Görüşlerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 54.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bazı Olaylar Karşısında ya da Etkinliklerden Sonraki Şiddet Duyguları Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipine Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 55.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bazı Olaylar Karşısında ya da Etkinliklerden Sonraki Şiddet Duyguları Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 56.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 57.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Önlenmesi ve Kontrolü Konusundaki Düşüncelerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 58.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Düşüncelerinin Okul Tipine Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)
- Tablo 59.** Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

b. ARAŞTIRMA GRUBU

- 1. Prof. Dr. Hilal Özcebe**
Halk Sağlığı ve Aile Sağlığı Uzmanı
(Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı)
- 2. Prof. Dr. Nevzat Tarhan**
Psikiyatri Uzmanı (İstanbul Nöropsikiyatri Hastanesi)
- 3. Doç. Dr. Banu Çakır**
Halk Sağlığı Uzmanı, Epidemiyolog
(Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı)
- 4. Dr. Toker Ergüder**
Halk Sağlığı Uzmanı
(Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü)
- 5. Uzm. Dr. Özgür Öner**
Çocuk Psikiyatri Uzmanı (Sağlık Bakanlığı)
- 6. Uzm. Dr. Uğur Ergün**
Psikiyatri Uzmanı (Sağlık Bakanlığı)
- 7. Yılmaz Erşahin**
Matematik Mühendisi (Türkiye İstatistik Kurumu)
- 8. Nilay Erol**
İstatistik Uzmanı (Türkiye İstatistik Kurumu)
- 9. Uzm. Psikolog Şükri Pamukçu**
Psikolog (Sağlık Bakanlığı)
- 10. Psk. Dr. Özden Alkar**
Psikolog (Sağlık Bakanlığı)
- 11. Murat Gürkan**
Eğitimci (Milli Eğitim Bakanlığı)
- 12. Hicran Çetin**
PDR Uzmanı (Milli Eğitim Bakanlığı)
- 13. Münir Dedeoğlu**
Eğitimci (Milli Eğitim Bakanlığı)
- 14. Mustafa Aktaş**
Eğitimci (Mili Eğitim Bakanlığı)
- 15. Zeki Yıldırım**
Hâkim (Adalet Bakanlığı)
- 16. Nimet Okan**
Sosyolog (Kültür Bakanlığı)
- 17. Gürsel Öztürk**
Müşavir (Türkiye Büyük Millet Meclisi)

ÇALIŞMA GRUPLARINA GÖRE DAĞILIM

Çalışma Koordinasyon Grubu

Hilal Özcebe
Banu Çakır
Toker Ergüder
Özgür Öner
Uğur Ergün
Yılmaz Erşahin
Nilay Erol
Gürsel Öztürk

Örnekleme Seçimi

Yılmaz Erşahin
Nilay Erol
Banu Çakır

Ön Deneme

Hilal Özcebe
Şükrü Pamukçu
Hicran Çetin

Soruların Basımı ve Dağıtımı

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Cevap Kâğıtlarının Tasarımı ve Basımı

Milli Eğitim Bakanlığı

Cevap Kâğıtlarının Optik Okuyucu ile Okunması

Milli Eğitim Bakanlığı

Veri Analizi

Banu Çakır
Toker Ergüder
Yılmaz Erşahin
Nilay Erol
Hilal Özcebe

Rapor Yazımı

Hilal Özcebe
Banu Çakır
Toker Ergüder
Özgür Öner
Uğur Ergün
Yılmaz Erşahin
Nilay Erol

Saha Çalışması

Saha çalışması, Ankara'da standart eğitim alan ve illere giderek, il eğitim sorumluluğunu ve denetimi üstlenen Sağlık Bakanlığı Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığında görevli bir merkez ekip ile illerde, İl Milli Eğitim Müdürleri tarafından görevlendirilmiş ve anketlerin örneğe çıkmış okul ve sınıflarda tamamlanmasında görev alan 1200 öğretmen tarafından gerçekleştirilmiştir.

SAHA ÇALIŞMASI MERKEZ EKİBİ
(Görevlendirme tarihi: 24 Şubat 2007 – 4 Mart 2007)

Grup No	İller	Okul Sayısı	İlde Görev Yapan Eğitim Sorumlusunun Adı Soyadı
1	Adana	7	Dt. Ilknur Karaduman (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Osmaniye	3	Cemal Tinkılıç (MEB)
	Hatay	7	Dr.Duygu Bediz (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Mersin	8	Nilüfer Tutar (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
2	Gaziantep	5	Dr. E. Vildan Seyrek (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	K.Maraş	2	Şaziment Yiğit Arıcan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Şanlıurfa	3	Filiz Uygur (MEB)
3	Malatya	3	Hanım Gündüz (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Elazığ	1	Ali Ardıç (MEB)
	Bingöl	1	Ali Ardıç (MEB)
4	Diyarbakır	2	Dr. Fikret Serin (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Siirt	1	Dr. Fikret Serin (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Bitlis	1	Takyeddin Zahit Arvas (MEB)
	Van	2	Takyeddin Zahit Arvas (MEB)
5	Erzurum	5	Dr. Sevinç Yeltekin (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Ağrı	1	Dr.Sema Aydoğan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Ardahan	2	Dr.Sema Aydoğan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
6	Rize	3	Dr.Nurten Çakmak (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Trabzon	3	Tıb. Tek. Doğa Yaşar (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
7	Gümüşhane	1	Tıb. Tek. Doğa Yaşar (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Giresun	2	Tıb. Tek. Yıldız Aras (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Dr. A. Çiğdem Şimşek (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Ordu	1	Tıb. Tek. Yıldız Aras (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Dr. A. Çiğdem Şimşek (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Samsun	5	Tıb. Tek. Yıldız Aras (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Dr. A. Çiğdem Şimşek (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Sinop	1	Tıb. Tek. Yıldız Aras (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Dr. A. Çiğdem Şimşek (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
8	Tokat	2	Şerife Balsoy (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Gülşay Saper (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Amasya	1	Şerife Balsoy (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Gülşay Saper (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Çorum	4	Gülşay Saper (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Şerife Balsoy (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
9	Kırıkkale	3	Şaziye Yılmaz (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Yozgat	1	Meryem Çalık (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Sivas	2	Meryem Çalık (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
10	Kayseri	6	Dyt. Nazan Çetin (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Nevşehir	3	Dr. Serap Saydım (MEB)
11	Konya	8	Dr. S. Hatice Turan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Nesrin Altınkaynak (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Saliha Apaydın (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Aksaray	1	Dr. Hatice Turan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Karaman	2	Saliha Apaydın (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
12	Zonguldak	2	Arzu Uzgul (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Bartın	1	Arzu Uzgul (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Kastamonu	1	K. Berrin Tekiner (MEB)

Grup No	İller	Okul Sayısı	İlde Görev Yapan Eğitim Sorumlusunun Adı Soyadı
13	Çankırı	1	K. Berrin Tekiner (MEB)
	Karabük	2	Arzu Uzgul (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
14	Bolu	1.	Dr.Nermin Yavuz (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Adapazarı	4	Fatma Seven (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Kocaeli	4	Dr.Nermin Yavuz (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
15	Eskişehir	4	Dr. Ruhsar Demirel (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Bilecik	1	Dr. Ruhsar Demirel (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Bursa	8	Saniye Yılmaz (MEB)
16	Tekirdağ	6	Hem. M.Şahenk Öcal (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Edirne	1	Dr. Leyla Bideci Taçyıldız (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
17	Çanakkale	1	Tıb. Tek. Hülya Ucar (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Balıkesir	2	Dr. Hatice Karakaş (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
18	Antalya	5	Esin Çamlıdere (MEB) Hem. Kevser Alkan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Serpil Demirel (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Afyon	1	Hem. Kevser Alkan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Serpil Demirel (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Uşak	1	Serpil Demirel (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Hem. Kevser Alkan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
19	Muğla	2	Tıb. Tek. Necla Gülerhan (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Denizli	8	Dr.Dilber Aktaş (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Aydın	4	Orhan Özer (MEB)
20	İzmir	13	Dr. Toker Ergüder (Sağlık Bakanlığı) Dr.Semih Okumuş (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Dr.Tali Özdemir (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
	Manisa	1	Dr. Toker Ergüder (Sağlık Bakanlığı) Dr.Semih Okumuş (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Dr.Tali Özdemir (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
21	İstanbul	61	Zeki Erol (MEB) Murat Gürkan (MEB) Hicran Çetin (MEB) Dr. Alev Yücel (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Şükrü Pamukçu (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)
22	Ankara	22	Dr. Hilal Özcebe (Hacettepe Üniversitesi) Dr. Banu Çakır (Hacettepe Üniversitesi) Dr. Uğur Ergün (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Dr. Özgür Öner (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Psk. Dr. Özden Alkar (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Hem. Beyza Öztürk (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü) Tıb. Tek. Nuray Sevinç (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü)

I. GİRİŞ

Şiddet, günümüzde dünyada ve Türkiye’de giderek artan bireysel ve toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Toplumda şiddet içeren olayların arttığı; bu artışın okul çağı çocuk ve gençlerini de içine alacak şekilde yaygınlaştığı gözlenmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü’ne (DSÖ) göre şiddet, “*bireyin kendisine, diğer bir kişiye ya da grup veya topluluğa yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, yoksunluk ya da gelişim bozukluğuna yol açacak ya da yol açma olasılığı yüksek olacak şekilde, kasıtlı olarak fiziksel güç ya da kudret uygulaması ya da bununla tehdit etmesi*”dir (DSÖ, 2002).

DSÖ’nün tanımında da görüldüğü gibi şiddetin uygulanış şekline göre; fiziksel incinme ya da hastalığa neden olma “Fiziksel Şiddet”, istek dışı cinsel ilişkiye zorlama veya ilişkide bulunmak “Cinsel Şiddet”, benlik saygısını azaltma ya da azaltmaya çalışmak “Duygusal Şiddet” ve ekonomik olarak bağımlı yapmak ya da yapmaya çalışmak ise “Ekonomik Şiddet” olarak tanımlanmaktadır.

DSÖ’ne göre şiddet; 1) kendine yönelik, 2) kişiler arası, 3) kolektif şiddet olmak üzere üç türde olabilir. Şiddet, fiziksel, cinsel, psikolojik olabileceği gibi ihmal de şiddet olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin uygulandığı kişiye göre de tanımlama yapılmaktadır. Kişinin kendisine yönelik şiddet tanımı içinde; intihar, intihar girişimi ya da farklı türde davranışlar yer almaktadır. Toplumlar da kişinin bir başka kişiye şiddet uygulaması sık olarak karşılaşılan bir şiddet türüdür. Kişiler arası şiddet en sık çocuk, eş, arkadaş ve yaşlılara yöneliktir. Bugün dünyada çete çatışmaları, mafya olayları, terör olayları ve savaşlar yaşanmaktadır. Bu olaylar ise gruplar arası şiddet tanımı içinde yer almaktadır. Toplumlar da sosyal, politik ve ekonomik şiddet şeklinde uygulanmaktadır. Dünyadaki şiddete bağlı ölümlerin yarıya yakını (%49,1) intihar, yaklaşık üçte biri cinayet (%31,3) ve yaklaşık beşte biri de (%18,6) gruplar arası çatışmalar özellikle savaşlar sırasında olmaktadır (DSÖ, 2002).

DSÖ’ne göre şiddetin anlaşılabilmesi için 1) bireysel, biyolojik, kişisel faktörlerin (örneğin; eğitim, gelir, psikiyatrik sorunlar, tacize maruz kalma gibi), 2) ilişki (örneğin; aile ve arkadaş ilişki örüntüleri), 3) toplumsal etmenler (örneğin; çeteleşme, madde kullanımı vb) 4) sosyal etmenler (örneğin; kültürel normlar, erkek hâkimiyeti, ebeveynin haklarının çocuğunkinden önde tutulması, bir toplumun içindeki gruplardaki sosyoekonomik eşitsizlik) göz önünde tutulmalıdır. Bu faktörlerin hepsinin etkileşim halinde olduğu unutulmamalıdır (DSÖ, 2002).

Türk Dil Kurumu’na göre “şiddet”, “karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma, duygu ve davranışta aşırılık” olarak tanımlanmaktadır.

Şiddet çok boyutlu bir kavramdır ve farklı kişiler tarafından farklı algılanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının çalışmalarına göre (MEB, 2006):

1. “Fiziksel şiddet” kapsamından itme, tekmeleme, tokatlama, bir alet ile saldırma, herhangi bir cisim fırlatma, saç veya kulak çekme, tokat atma, ayakta tutma ve benzeri davranışlar yer almaktadır.
2. “Sözel şiddet” kapsamında ise, ad takma, alay etme, iğneleyici söz söyleme, takılma, laf atma, hakaret etme, küfür etme, dedikodu yayma, tehdit etme, kızma ve benzeri davranışlar bulunmaktadır.
3. “Duygusal şiddet” kapsamında görmezden gelme, gruptan dışlama, küçük düşürme, ayrımcılık yapma, baskı yapma ve eşyasına zarar verme ve benzeri davranışlar bulunmaktadır.
4. “Cinsel şiddet” ise, cinsellik içeren sözler söyleme, sarkıntılık etme, sıkıştırma, elle rahatsız etme benzeri davranışlar içermektedir.

"Yalnız hastalık ve sakatlık halinin bulunmaması değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik hali" olarak tanımlanan "sağlık" kavramı içinde şiddet, doğum öncesi bakımın yetersiz olmasından başlayarak, doğum, okul öncesi yaşam, okul yaşamı, ergenlik, erişkin yaşam ve yaşlılıktan, ölüme kadar geçen yaşam döngüsünün tüm aşamalarında karşımıza çıkabilen ve fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığın farklı alt gruplarını ya da eş zamanlı olarak hepsini etkileyebilen önemli bir halk sağlığı problemi olarak ortaya çıkmaktadır.

Şiddetin görülme sıklığından bağımsız olarak, kişiler üzerindeki uzun dönemi, istenmeyen etkileri de şiddetin halk sağlığı açısından önemine işaret etmektedir. Kişilerin şiddet ile karşılaşmaları sonrası akut dönemde yaşadıkları travmaların yanı sıra kişilerin şiddete ait fiziksel, ruhsal veya sosyal sekelleri yaşamlarının sonuna dek taşıdıkları bir gerçektir. Bu bağlamda, şiddet ile mücadele çalışmalarına olabilecek en erken yaşlarda başlamak ve müdahale programlarını toplumun tüm katmanlarına yaymak önem taşımaktadır.

Toplumlarda şiddete karşı çalışmalarda, ilgili toplumda şiddetin boyutlarının belirlenmesi ve ilgili etkenlerin tanımlanması, korunmaya yönelik müdahale planlarının kanıta dayalı olarak yapılabilmesi ve etkili olabilmesi için gerekli ilk adımdır.

Şiddet dünyada olduğu gibi Türkiye'de de giderek artan bireysel ve toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Toplumda şiddet içeren olayların çocuk ve gençleri de içine alacak tarzda yaygınlaşması bu konuda özel çaba harcanması gereğini doğurmuştur. Bu amaçla, 14 Aralık 2006 tarihinde, TBMM Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla (10/337,343,356,357) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu kurulmuş, Türkiye'de, çocuk ve gençlerde yapılmış şiddete yönelik çalışmaları incelemiş ve ilgili uzmanların görüşler ve önerilerini almıştır. Türkiye'de farklı kurum ve kişiler tarafından yapılmış küçük çaplı çalışmalar olsa da ülke genelini temsil edecek büyüklük ve özellikte veri bulunmadığı anlaşılmıştır. Ülke çapında şiddete yönelik uygun ve etkili müdahale programları geliştirebilmek ve bu tür programların etkilerini zaman içinde izleyebilmek için, öncelikle, ülke çapında bir durum saptaması yaparak, şiddetin çocuk ve gençler arasındaki mevcut boyutunun saptanması ve şiddet ile ilişkili olabilecek etkenleri ve olası etkilerinin boyutlarının hesaplanması gerekli bulunmuştur.

Türkiye'yi temsil edecek büyüklükte bir çalışma ile çocuk ve genç nüfusun hepsine Araştırma Komisyonunun çalışma süresi dahilinde ulaşmak mümkün olamayacağı gibi, her yaş grubu için uygun soru içerik ve tarzları ile uygulama özelliklerinin değişiklik göstermesi gereği ile Araştırma Komisyonu saha çalışmasının; 1) soyut düşüncenin geliştiği, 2) suç açısından cezai yaptırımların başladığı, 3) niceliksel bir araştırmada soruları anlayabilme ile kişisel beyan güvenilirliği açısından benzer özellikte ve bir arada olmaları açısından ulaşılabilirliği yüksek bir grup olan, ortaöğretim grubu öğrencilerde çalışma yapılması planlanmıştır.

Ortaöğretime devam eden öğrencilerde şiddete temel oluşturan ve şiddet ile ilişkili etmenlerin belirlenmesi ile bu gruba uygun birincil ve ikincil korunma yöntemlerinin, kanıta dayalı olarak, planlanmasına katkı sağlamak hedeflenmiştir. Bu grup gençlerde, yaşama atılmadan hemen önce şiddete karşı duyarlılık yaratmak, şiddet ile mücadele yöntemlerini öğretmek ile toplum bazında uygun ve etkili müdahaleleri uygulayabilmek, erişkin yaşlardaki şiddet olaylarında önemli azalma sağlayacaktır.

II. GENEL BİLGİLER

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti; “Kişinin bilinçli olarak, kendisine, başkasına, bir gruba veya bir topluluğa karşı, yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da yoksunlukla sonuçlanan, ya da sonuçlanma olasılığı olan, tehdit ederek veya gerçekten, fiziksel zorlama ya da güç kullanılması” olarak tanımlamaktadır (2002). DSÖ tarafından kullanılan tanım bilinçli olarak harekete geçmeyi ve sonucunda oluşan durumu göz önüne almaktadır.

Saldırganlık, şiddet ile sıklıkla beraber kullanılan bir kavramdır. Saldırganlık ve şiddet kavramları, etkilenen mağdurların yoğunluğu, ortaya çıkan sosyo-kültürel ve bireysel psikolojik etkiler ve mali sonuçları itibarıyla geniş bir tanımlamaya ve iyi bir sınır çizilmesine ihtiyaç göstermektedir. Bu kavramlar genellikle, başka bir insana (bazen kendisine de) zarar vermeye, acı çektirmeye ve yaralamaya yönelik davranışlar ve bunun için güç kullanmak, baskı uygulamak, korkutmak, maddi-manevi yoksun bırakmak vb. yolları kullanmak şeklinde tanımlanabilir. Bütün dünyada şiddet ve özellikle de gençlerdeki ve çocuklarda gözlenen şiddet giderek artan sıklığı nedeniyle önemli bir toplumsal duyarlılığa yol açmış ve hemen bütün dünyada bu konu ile ilgili araştırma ve önleme çalışmaları yürütülmeye başlanmıştır.

İnsan davranışları çok karmaşık olduğu için “saldırganlık” ya da “şiddet” terimleri ile ne kastedildiği, pek çok insan için her zaman açık değildir. Saldırganlıkla ilgili yüzyıllar boyunca birçok görüş öne sürülmüştür. Rousseau gibi bazı yazarlar insanların masum olarak dünyaya geldiğini ancak daha sonra toplum tarafından yozlaştığını öne sürerken, Hobbes gibi düşünürler insanların doğaları gereği saldırgan ve bencil olduklarını ve ancak sosyal kurallar ile dizginlenebildiklerini iddia etmiştir (Lewis, 1998). Hayvan davranışları daha basmakalıp olduğu için incelenmesi daha kolaydır. Hayvanlardaki saldırganlığın iki türü olduğu görülmüştür. Dürtüsel saldırganlık daha çok yaşam alanını korumaya yönelik ve korku tarafından tetiklenen bir davranıştır ve sempatik sinir sisteminde aktivasyon ile birlikte, korkutmaya yönelik tehdit edici davranışlara yol açar. Planlı ya da avcı türü saldırganlıkta ise yavaş, sessiz ve soğukkanlı bir şekilde av yakalanır ve öldürülür. Bu iki saldırganlık türünün farklı biyolojik kökenleri ve sonuçları olabilir. Bu ayrım kısmen insanlardaki saldırgan davranışlara da uygulanabilir.

Her birey için kendi dürtülerini kontrol altında tuttuğu bir denge hali mevcuttur. Şiddet sadece bireysel düzeyde ele alınacak olursa bireyin artan saldırganlık dürtüleri ile içsel kontrol mekanizmaları arasındaki dengenin bozulması ile ortaya çıktığı söylenebilir. Bireyin saldırganlık eğilimi ve şiddet içeren fantazileri olabilir. Bireyler iç kontrollerini sürdürdükçe bunu eyleme dönüştürmezler. Saldırganlıkta rolü olan pek çok etken arasından örneğin beyin hastalıkları ve çevresel uyaranlar saldırganlık dürtülerini arttırabilirken bazı ruhsal hastalıklar ve bu konudaki yetersiz kişilik özellikleri iç kontrolü azaltabilir.

Bireysel açıdan bakınca insanlarda da aynen hayvanlarda olduğu gibi iki tür saldırganlıktan bahsedilebilir; birincisi, savunmaya yönelik olup korkunun ve yüksek kan kortizol (stres hormonu) seviyesinin eşlik ettiği tip; ikincisi ise saldırıya yönelik olup dürtüsel içeriktedir ve düşük serotoninerjik beyin aktivitesi, yüksek testosteron (erkeklik hormonu) seviyesi ve düşük kortizol seviyesi ile birlikte. (Kalin, 1999)

A. Şiddetin Türleri

Şiddetin doğası fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik ve yoksun bırakma ya da ihmal şeklinde olabilir. Türleri ise DSÖ tarafından yayınlanan Şiddet ve Sağlık Üzerine Dünya Raporu'nda (2002), şiddet davranışının karakteristiğine göre aşağıda sıralandığı şekilde üç ana kategoriye ayrılmıştır.

1. Kendine Yöneltilmiş Şiddet

Kendine yöneltilmiş şiddet, intihar davranışı ve kendini kötüye kullanma (kendine zarar verme) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İntihar davranışı, intihara yönelik düşünceleri, intihar girişimlerini ve intiharları içermektedir. Kötüye kullanım ise kendini kesme, yaralama, ihmal vb. davranışları içermektedir. Bir fikir vermesi açısından örneklemek gerekirse DSÖ verilerine göre bazı ülkelerin intihar hızları şu şekildedir; (100.000'de) Letonya 42,1; Macaristan 27,7; Japonya 23,8; Kanada 11,9; İsrail 6,3. Türkiye için açıklanan resmî rakam ise 2003 yılı için 3,85'tir. Açıklanan resmi rakamlara göre 2003 senesinde (DSÖ, 2002). Türkiye'de 2705 kişi intihar sonucu hayatını kaybetmiştir. Bunun 80'i 15 yaş altındadır (TÜİK, 2007).

2. Kişiler Arası Şiddet

Kişiler arası şiddetin doğası fiziksel, cinsel ve psikolojik olabilir ve iki kategoride incelenebilir. İlki aile ve yakın kişilerle ilgili aile üyeleri arasında ve genellikle evde olan şiddettir. Çocukların kötüye kullanımı (istismarı), eş ya da yakın ilişkideki kişiyle ilgili şiddet ve yaşlıların kötüye kullanımı (istismarı) bu gruba örnek olarak verilebilir. İkincisi ise toplumda tanındık ya da yabancılardan olan şiddettir. Herkese karşı olabilen bu şiddet biçimi, sokak, okul, iş yeri, hapisane ve yaşlı bakımevleri gibi her ortamda olabilir. Kişiler arası şiddetin bir türü olarak cinsel şiddeti düşündüğümüzde DSÖ'nün verilerine göre 2002 yılında 18 yaşın altında 150 milyon kız çocuğu, 73 milyon erkek çocuğu zorla cinsel ilişki veya fiziksel temas içeren cinsel şiddete maruz kalmıştır (DSÖ, 2002).

3. Kollektif Şiddet

Kollektif şiddet de sosyal, politik ve ekonomik olmak üzere kendi içinde üçe ayrılmaktadır. Yukarıda belirtilen şiddet gruplarının aksine kollektif şiddet büyük grupların ya da devletlerin şiddet için olası motivasyonlarını da içermektedir. Planlı ve belirli sosyal amaç çerçevesinde oluşturulan şiddet kollektif şiddettir ve organize gruplarca yapılan nefret suçları, terörist saldırıları, suç örgütlerince yapılan şiddeti içerir. Politik şiddet, savaş ve bununla ilgili şiddet içeren anlaşmazlıkları, devlet şiddetini ve benzer büyük gruplarca yapılan davranışları içerir. Ekonomik şiddet ise büyük gruplarca yapılan ekonomik kazanım amaçlı, ekonomik etkinliği bozma, gerekli hizmetlere ulaşımı engelleme ve ekonomik bölünme, ayrımcılık yaratma gibi saldırıları içerir.

B. Şiddetin Değerlendirilmesi

Şiddetle ilgili birçok farklı veri kaynağı ve veri tipi olması ve bunların ilişkisini kurmanın her zaman kolay olmaması nedeniyle şiddetin değerlendirilmesi kolay yapılamamaktadır. DSÖ'ne göre ölüm verilerinin yanı sıra elde edilen diğer veri türleri arasında:

1. Hastalıklar, yaralanmalar ya da diğer sağlık durumları ile ilgili sağlık verileri,
2. Davranışlar, inançlar, tutumlar, kültürel uygulamalar, şiddete maruz kalmaya ilişkin bireylerin kendilerinden elde edilen veriler,
3. Toplumsal özelliklere, gelir, işsizlik, eğitim durumuna dair veriler,

4. Şiddet olaylarının ve saldırganların özellikleri ve olayların gerçekleştiği durumlara dair suç verileri,
5. Sosyal servislere ve tedavi masraflarına dair ekonomik veriler,
6. Sağlık sistemi üzerine şiddet nedeniyle binen yük ve koruma programlarıyla yapılabilecek tasarrufa dair veriler,
7. Politika ve yasalar üzerine olan veriler bulunmaktadır.

Bu veriler bireylerden, kurumsal kayıtlardan, yerel programlardan, hükümet ve diğer kaynaklardan, toplum temelli ve diğer anketlerden ve özel çalışmalardan elde edilebilir. Ancak bu veri kaynakları her zaman şiddeti tüm boyutlarıyla yansıtmayabilir. DSÖ verilerine göre Güney Afrika'da şiddetle ilişkili yaralanmalar sonucunda tıbbi tedavi görenlerin yaklaşık yüzde 50 ile 80'i olayı polise bildirmemektedir, ABD'de yapılan bir çalışmada ise bu yüzde 46 olarak bulunmuştur (DSÖ, 2002).

Yukarıda belirtildiği gibi şiddete dair veriler farklı organizasyonlardan, birbirlerinden bağımsız olarak gelmektedir. Bu nedenle örneğin sağlık verileri her zaman polisten elde edilen verilerle ilişkili olmayabilir. Ayrıca bu verilerin toplanış şekli kurumdan kuruma farklılık gösterebilir.

Bir diğer sorun da zaman içerisinde şiddet ile ilgili tanımların ve uygulamaların değişmesidir. Bu durum değişen oranların gerçek bir değişimi mi yoksa tanımlar ya da farkındalıkdaki değişimlere mi bağlı olduğunun değerlendirilmesini güçleştirmektedir.

C. Dünyada Gençler Arasında Şiddetin Görülme Sıklığı

Bilinen tüm insan topluluklarında, en izole olanlarında bile, saldırgan davranışlar izlenmektedir. Genel görüş, 20. yüzyılda diğer dönemlere göre çok daha fazla şiddet içeren davranış olduğu yönünde olsa da, bu tam olarak gerçek olmayabilir. Tarihçilere göre Orta Çağ Avrupa'sında cinayet sıklığı 20. yüzyıldakinden 10 kat daha yüksektir. Ancak 16. yüzyılda merkezi devlet otoritesi kurulup kişisel intikam yerine yasal yollardan hak aranmaya başlanmasıyla cinayet sıklığı azalmaya başlamıştır (Lewis, 1998). Daha yakın dönemlere baktığımızda ise II. Dünya Savaşı sonrası aile birliğine ve sosyalizasyona verilen önemin artması ile özellikle cana kast eden şiddet olaylarında ciddi bir azalma gözlenmiştir. Ancak 1980 sonrası gençlik içinde ortaya çıkan bireyselleşme, cinsel özgürlük, kolay boşanmalar, depolitizasyon vb. yeni akımlar ve makroekonomik seviyedeki ayrımcılığı besleyen politikalar neticesi ortaya çıkan hem küçük hem de büyük ölçekli sosyal dezorganizasyon bu tür şiddet olaylarının sayısının yeniden artması ile sonuçlanmıştır.

DSÖ'nün 2000 yılı için yapılan bir değerlendirmesine göre her yıl yaklaşık 1,6 milyon insan şiddet sonucunda hayatını kaybetmektedir. Bu 1,6 milyon ölümün yaklaşık yarısı intihar, üçte biri de cinayet sonucudur. 15-44 yaş arası erkeklerde cinayete kurban gitme oranı 100.000'de 19 iken aynı yaş grubundaki kadınlarda 100.000'de 4,5'tir. Bu ölümlerin çok büyük kısmı yoksul ülkelerde gerçekleşmektedir. Şiddetin sadece %10'u gelişmiş ülkelerde oluşmaktadır. 2000 yılında şiddete bağlı ölüm sıklığı düşük-orta gelir düzeyindeki ülkelerde 100.000'de 32,1 iken bu sıklık gelişmiş ülkelerde 100.000'de 14,4 düzeyindedir (DSÖ, 2002). DSÖ' ne göre cinayet oranının 100.000'de 10 ve üzerinde olduğu tüm ülkeler (ABD haricinde) gelişmekte olan ya da sosyal ve ekonomik değişim içerisindeki ülkelerdir. 2000 yılında DSÖ tahminlerine göre dünyada 520.000 cinayet işlenmiştir ve tüm yaş grupları için yaşa göre düzeltilmiş sıklık 100.000'de 8,8'tir. Bu cinayetlerin %77'si erkekleri hedef almıştır.

Dünya ve bölgelerin istatistiklerine göre şiddet sonucu etkilenen dezavantajlı gruplar arasında gençler yer almaktadır. Gençlerin neden olduğu şiddet toplumda en çok göz önünde olan şiddet biçimlerinden birisidir. Halk sağlığı çalışmaları göstermektedir ki, gençlerde şiddet devam eden ve boyutları giderek artan bir sorundur. Dünyanın her tarafında gazeteler ve televizyonlardaki haber bültenleri her gün okullar ve sokaklardaki çeteler ve gençler tarafından gerçekleştirilen şiddet olaylarıyla doludur.

Birçok gelişmekte olan ülkede şiddet sonucu olan ölümler gençlerin temel ölüm ve sakatlık nedenlerinin başında gelmektedir. Gençler şiddetin uygulayıcıları ve kurbanlarıdır. Gençlik şiddeti sadece şiddete maruz kalanları değil, aileleri, arkadaşları ve toplumu etkilemektedir. Ancak şiddetin tek sonucunun ölüm olmadığı unutulmamalıdır. Şiddet ölümden çok daha sık olarak yaralanmayla sonuçlanmaktadır. Şiddet, hastalık, ölüm ve sakatlık dışında yaşam kalitesini de olumsuz olarak etkilemektedir (DSÖ, 2002).

Dünyada gençlerde şiddete bağlı ölüm hızlarının yüksek olduğu, 5–14 yaş grubunda hem intihar hem de şiddet nedeniyle ölen çocuklar olduğu ve 15–29 yaş grubunda hızın daha da yükseldiği görülmektedir.

Dünyada gençlerde ölüme ve hastalıklara neden olan şiddet olaylarına ilişkin bazı değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur:

1. Cinayet: Dünyada 2000 yılında 199.000 gencin kasıtlı olarak öldürüldüğü tahmin edilmektedir (100.000'de 9,2). Başka bir deyişle, dünyada her gün 565 çocuk, ergen ve genç (10–29 yaş grubunda) şiddet nedeniyle ölmektedir. Ülkeler ve bölgeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Gençlerin sokaklarda yaşadığı ülkelerde hızları yükselmektedir. Genellikle her yerde erkeklerde cinayet hızı kadınlara göre daha yüksektir. Bu hız zengin Avrupa ülkeleri ve bazı Asya-Pasifik ülkelerinde 100.000'de 0,9 iken Afrika'da 100.000'de 17,6 ve Latin Amerika'da 100.000'de 36,4'tür (DSÖ, 2002).

Ülkeler temelinde değerlendirme yapıldığında cinayet hızı Kolombiya'da 100.000'de 84,4, El Salvador'da 100.000'de 50,2, Rusya Federasyonu'nda 100.000'de 18,0, Arnavutluk'ta 100.000'de 28,2, ABD'de ise 100.000'de 11'dir (DSÖ, 2002).

DSÖ verilerine göre 1985 ve 1994 arasında dünyanın birçok bölgesinde gençlerde cinayet oranları özellikle 10–24 yaş aralığında artmıştır. 10–24 yaş aralığında ise 15–19 ve 20–24 yaş aralıklarındaki cinayet sıklığındaki artış 10–14 yaş aralığındakinden daha yüksektir ve tüm bu yaş aralıklarında erkeklerdeki artış daha fazladır. Cinayetlerdeki artış geliştirmekte olan ve ekonomik geçiş dönemindeki ülkelerde daha yüksektir. 1980'lerin sonları ve 1990'ların başlarında Sovyetler Birliği'nin yıkılması ile doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği'nde cinayet sayıları dramatik olarak artmıştır (DSÖ, 2002).

Ülkeler değerlendirildiğinde, 10–24 yaşları arasındaki cinayet sıklığı Birleşik Krallık'ta 10 yıllık dönemde %37,5 artmıştır (100.000'de 0,8'den 100.000'de 1,1'e). Almanya'da ise 1990–1994 arasında gençlerdeki cinayet oranları %12,5 artmıştır (100.000'de 0,8'den 100.000'de 0,9'a). Bu ülkelerde cinayet sıklığı artmasına karşın ateşli silahla işlenen olaylar %30 civarında sabit kalmıştır. Kanada'da gençlerdeki cinayet sıklığı %9,5 azalırken (100.000'de 2,1'den 100.000'de 1,9'a), ABD'de tam tersi bir gelişme olmuş ve gençlerdeki cinayet sıklığı %77 artmıştır (100.000'de 8,8'den

100.000’de 15,6’ya). Burada önemli olan etkenin cinayetlerde ateşli silahların kullanım sıklığı olduğu düşünülmüştür; ABD’de cinayetlerin %70’i ateşli silahlarla işlenirken bu oran Kanada’da üçte bire yakındır (DSÖ, 2002).

2. İntihar: İntihar ve intihar girişimi gençler arasında önemli bir sorundur. İntihar hızı birçok ülkede kazaların hemen altında yer almaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere intihar hızları yükselmektedir. İntiharlar birçok ülkede bildirilmemektedir; yasal ve dini olarak sorunlara neden olmaktadır. Genel olarak kızlarda intihar girişim hızı yüksek iken, erkeklerde intihara bağlı ölüm hızları daha yüksektir. Verilen intihar olayları sadece ölümleri göstermekte olup, asıl büyük grubu yaklaşık 30–40 kat daha fazla olan intihar girişimleri oluşturmaktadır (DSÖ, 2002).

3. Savaş: Gençler arasında şiddet nedenli ölümlerin önemli bir nedeni de savaştır. Kollektif şiddetin bir türü olan savaşlarda, ortaya konulan nedenler farklı olsa da temelde bütün savaşların altında ekonomik çıkarlar vardır. Bu çıkar kavgalarında en çok zarar gören gruplar doğrudan savaşa katılan gençler ve orada telef olan çocuklardır (DSÖ, 2002).

4. Ölümle Sonlanmayan Şiddet: Her bir ölümle sonuçlanan şiddet olayına karşılık 20–40 kişinin şiddet nedeniyle hastanelerde tedavi olduğu bilinmektedir. Bu oran İsrail, Yeni Zelanda ve Nikaragua gibi ülkelere daha da yüksektir (DSÖ, 2002). Yapılan geniş ölçekli bir çalışmada liselerdeki erkek öğrenciler arasında fiziksel kavganın görülme sıklığı İsveç’te %22, ABD’de %44, İsrail’de ise %76 olarak tespit edilmiştir.

Ölümle sonlanan şiddet olaylarında olduğu gibi, ölüme neden olmayan şiddet olaylarında da erkekler daha fazla risk altındadır. Ölümle sonuçlanmayan şiddet olayları orta ergenlik (14–16 yaş) ve genç yetişkinlikte (18–25 yaş) belirgin olarak artış göstermektedir. Güney Afrika’da yapılan bir anket çalışmasında şiddet kurbanlarından sadece %3,5’i 13 yaş ve altındayken %21,9’unun 14–21 yaş, %52,3’ünün ise 22–35 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Ölümle sonuçlanan ve sonuçlanmayan olaylar arasındaki en önemli farklardan birisi ölümle sonuçlanmayan olaylarda ateşli silahların daha az, yumruk, tekme, kesici ve delici araçların ise daha fazla kullanılmasıdır (DSÖ, 2002). Genç ergenler daha büyük ergenlere göre ölümcül olmayan şiddete daha fazla maruz kalmaktadırlar.

Bütün bunların yanı sıra, kişiler arası şiddetin bildirilenin çok daha üstünde olduğu tahmin edilmektedir. Şiddete maruz kalan kişiler, eşler ve aileler genellikle saklamakta ve bildirim yapmamaktadırlar. Bu nedenle şiddetin gerçek sayılarının elde edilen sayılardan çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

III. AMAÇLAR

Türkiye’de ortaöğretime devam eden öğrenciler arasında şiddetin türlerine göre (fiziksel, sözel, duygusal, cinsel şiddet) boyutunun belirlenmesi ve ilişkili bireysel, ailesel ve çevresel (arkadaş, okul ve sosyal çevre) etmenlerin saptanması amaçlanmaktadır.

Bu amaçla:

a. Kısa Dönemde:

Türkiye’de ortaöğretim hazırlık, 9, 10, 11 ve 12. sınıflara devam eden öğrencilerin:

- 1) Bazı sosyodemografik özellikleri, yaşam tarzları, yaşadıkları ortamın özellikleri ve bazı aile özelliklerinin saptanması;
- 2) Kişisel ilişkilerde sergiledikleri tutum ve davranışların özelliklerin saptanması;
- 3) Kendi ifadelerine göre, son 3 ay ve son 1 ay içinde farklı türde “şiddet ile karşılaşma” durumu, boyutu ve ilişkili faktörlerin saptanması;
- 4) Benzer şekilde, öğrencilerin kendi ifadelerine göre son 3 ay ve son 1 ay içinde farklı türde “şiddet uygulama” durumu, boyutu ve ilişkili etmenlerin saptanması;
- 5) “Şiddet” içeren davranışlar ile ilgili “algılarının” saptanması;
- 6) Şiddet karşısında uyguladıkları tutum ve davranışların saptanması;
- 7) Kişisel ilişkilerde sergiledikleri tutum ve davranışlarının özelliklerinin saptanması;
- 8) Şiddet ile mücadeleye yönelik görüş ve tutumlarının belirlenmesi ve
- 9) “Şiddet ile karşılaşma” ve “şiddet uygulama durumları” ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

b. Uzun Dönemde:

Şiddetin farklı türlerine göre, hangi etmenlerin öğrencilerin şiddet ile karşılaşma ve/veya şiddet uygulama durumları ile ilişkili olduğunu saptamak ve bu etmenlerin “değiştirilebilir” olma durumlarına göre tanımlanarak, ileriye dönük çalışmalarda:

- 1) “Öncelikli risk gruplarının” belirlenmesi ve
- 2) “Uygun müdahalelerin” planlanabilmesi için kaynak teşkil etmek amaçlanmaktadır.

IV. MATERYAL ve METOD

A. Çalışmanın Tipi

Çalışmanın amacına uygun olarak, 2007 yılı Şubat ayı içinde, Türkiye’de ortaöğretime devam eden öğrencileri temsil eder tarzda, okul-tabanlı, kesitsel tarzda bir saha araştırması planlanmış ve uygulanmıştır.

B. Çalışmanın Evreni ve Örneklem

Türkiye’de ortaöğretime devam eden tüm öğrenciler çalışma evrenini oluşturmaktadır. Çalışmada (işitme, görme) engelli öğrencilere ait okullar, rehabilitasyon okulları, uluslar arası okullar ve yabancı okullar kapsam dışında bırakılmıştır. Çalışmada çerçeve olarak, 2006–2007 öğretim yılı için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan okul ve sınıf listeleri kullanılmıştır. Buna göre Türkiye’de çalışma kapsamı dahilinde toplam 6.294 okul bulunmakta ve okullara toplam 3.028.092 öğrenci devam etmektedir.

Çalışmada, ülke çapında, okul tipi (devlet okulları¹ ve özel okullar) ve cinsiyet (erkek ve kız) için özel hızlar belirlenebilmesi için yeterli büyüklükte ve temsili özellikte bir örneklem seçilmiştir. Çalışmada seçilen örnek büyüklüğü il ve/veya okul bazında tahmin yapmak için uygun değildir.

Çalışma için gerekli örneklem hacmi hesaplaması ve okul seçimi Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Örneklem seçiminde beklenen en düşük şiddet prevalansı %10, mutlak duyarlılık miktarı (d) 0,007, alfa hata payı 0,05, desen etkisi 2 olarak alınmış ve MEB okul ve sınıf listelerindeki olası güncellenme farklılıkları ve sınıf mevcutlarındaki heterojenlik göz önünde tutularak, toplam 29.162 öğrenciye gidilmesi planlanmıştır.

Türkiye tahmini üretmek için 2 aşamalı, tabakalı (resmi/özel), küme (okul ve sınıf) örnekleme tekniği kurulmuştur. Tabakalar ağırlığa orantılı olarak seçilmiş ve toplam 261 okula gidilmesi planlanmıştır. Tabakalar içinde küme örnekleme seçilmesinde birinci aşamada (okul seçimi), eşit olasılıklı, sistematik rasgele; ikinci aşamada (sınıf seçimi) basit rasgele örneklem seçimi tekniği uygulanmıştır.

Çalışma için seçilen her okulda: Hazırlık, 9. Sınıf (lise 1), 10. Sınıf (lise 2), 11. Sınıf (lise 3) ve 12. Sınıf (lise 4) olmak üzere mevcut her sınıftan ikişer şube seçilmesi hedeflenmiştir. Örnek hacmi hesabında sınıf mevcutları resmi okullar için 30 ve özel okullar için 15 olarak standardize edilmiştir.

Örneğe çıkan okulların bazılarında 5 sınıf bulunmadığı ve bazı okullarda sınıf başına düşen şube sayısı ikiden az olduğu için, gidilen okullarda toplam 26.677 öğrenciye ulaşılmıştır. Okullarda çalışma günü derse gelen tüm öğrenciler ankete davet edilmiş olup, katılım serbest bırakılmıştır. Çalışmanın istatistiksel analizleri, anketleri tam ve kullanılabilir olan 26.009 (%97,5) öğrenci için gerçekleştirilmiştir.

---

¹Araştırma raporu sırasında “devlet” okulları “resmi okul” olarak da belirtilmiştir.

C. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Formu

Veri toplamada standardizasyon ve objektifliğin sağlanabilmesi için standart, çalışmaya özel hazırlanmış ve bir anket formu kullanılmıştır. Çalışma verileri, Ankara'da 1,5 gün standart eğitim almış ve daha sonra illere giderek, ilde çalışacak araştırma ekibinin eğitimini yapan, çalışmayı ilde denetleyen bir merkez ekip ile Milli Eğitim İl Müdürlükleri tarafından çalışma için seçilmiş öğretmenler tarafından toplanmıştır. Veriler anketi dolduran öğrenciler tarafından bizzat doldurulan cevap anahtarları yardımı ile toplanmış ve optik okuyucu ile okutulmuştur. Seçilen okullarda sınıflarda anket uygulanırken gözetmenlik yapan öğretmenin ilgili okul ve sınıfın öğretmeni olmaması sağlanmış ve bu şekilde öğrencilerin sorulara yanıt verirken daha rahat hissetmelerine çalışılmıştır.

1. Anket Formu

Çalışmada veriler, sınıf ortamında, gözlem altında anket uygulanması yöntemi ile toplanmıştır. Çalışma için özel, standart bir anket formu hazırlanmıştır. Araştırma Komisyonu'nun çalışma süresi ve verilere kısa sürede ulaşma zorunluluğu nedeni ile anketlerin optik okuyucu tarafından okunmasına karar verilmiş ve uygun şekilde, sadece kapalı sorulardan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Öğrenciler için uygulama kolaylığı sağlamak ve boş/atlanmış cevap sayısını en aza indirmek için sorularda atlatma kullanılmamış, gerekli durumlarda atlatma için uygun seçenek kullanılmıştır. Benzer şekilde, açık uçlu soruların sorulmadığı konularda öğrencilerin bazı tutum ve görüşlerini saptamak amacıyla sorulan özellikler alınırken her tutum ve görüş için ayrı bir soru düzenlenmiştir. Çalışmada kullanılan anket formunda toplam soru sayısı 188 olup, ön denemelerde uygulama süresi 40–60 dakika olarak saptanmıştır.

Anket formlarının ön denemesi Ankara'da Aydınlikkevler İnönü lisesinde Lise 1 ve Lise 2. sınıflarda eğitim gören toplam 79 öğrenci ile yapılmış, sonrasında uygun düzenlemeler tamamlanmıştır. Çalışmada kullanılan anket formu **Ek 1**'de sunulmuştur.

Anketteki soruların hazırlanmasında Araştırma Komisyonunda uzman olarak çalışan Milli Eğitim Bakanlığı uzmanları bizzat görev yapmış olup, anketin tüm soruları, ön deneme öncesi ve sonrası düzenleme aşamalarında, Milli Eğitim Bakanlığında Eğitim ve Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından incelenmiş, dil ve format açısından düzenlenmiş, uygun bulunmayan sorular çıkartılmış ya da değiştirilmiş, anketin son hali Milli Eğitim Bakanlığında Eğitim ve Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından onaylandıktan sonra uygulanmıştır.

Öğrencilerin verecekleri cevapların soruları daha önce duymuş olmaları sebebiyle etkilenmemesi (kontaminasyonun önlenmesi) için anket uygulaması ülke genelinde 5 günde yapılmış, bir okul ve tercihan aynı il içinde tek gün içinde gerçekleştirilmiştir.

Anket uygulaması öncesinde öğrencilere anketin neden yapıldığı, verilerin ne amaçla kullanılacağı ve kendilerinin ankete verdikleri yanıtlar için herhangi bir etkilenimi olmayacağı bilgi ve güvencesi verilmiş; ankette isim sorulmamış; ankete katılmak istememesi durumunda öğrenciler anket uygulanması için zorlanmamışlardır.

2. Çalışmanın Değişkenleri

Ankette 8 ana başlık olup, çalışma değişkenleri bu başlıkların altındaki sorulardan alınmıştır. Anketin ana başlıkları aşağıda sıralanmıştır:

- 1) Öğrencinin sosyodemografik, ekonomik, aileye ilişkin özellikleri
- 2) Gençlerin yaşam tarzları ve sosyal çevresi
- 3) Gençlerin şiddet algıları
- 4) Kendi ifadelerine göre şiddet ile karşılaşma durumları
- 5) Şiddet karşısında sergilenen tutum ve davranışlar
- 6) Kendi ifadelerinde göre şiddet uygulama davranış düzeyleri ve ilgili özellikler
- 7) Şiddet ile mücadeleye yönelik görüşleri ve tutumları
- 8) Gençlerin kişisel ilişkilerde sergiledikleri tutum ve davranışlar.

Çalışma analizlerinde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler ise aşağıda özetlenmiştir.

a. Çalışmanın Bağımlı Değişkenleri

- Fiziksel şiddet ile: karşılaşma durumu, nerede karşılaştığı, en çok kimin uyguladığı
- Sözel şiddet ile: karşılaşma durumu, nerede karşılaştığı, en çok kimin uyguladığı
- Duygusal şiddet ile: karşılaşma durumu, nerede karşılaştığı, en çok kimin uyguladığı
- Cinsel şiddet ile: karşılaşma durumu, nerede karşılaştığı, en çok kimin uyguladığı
- Fiziksel şiddet : uygulama durumu, en çok şiddet uyguladığı kişi
- Sözel şiddet: uygulama durumu, en çok şiddet uyguladığı kişi
- Duygusal şiddet : uygulama durumu, en çok şiddet uyguladığı kişi
- Cinsel şiddet : uygulama durumu, en çok şiddet uyguladığı kişi

b. Çalışmanın Bağımsız Değişkenleri²

- Öğrencinin sosyodemografik özellikleri
- Öğrencinin yaşam tarzı ile ilgili özellikler (televizyon seyretme alışkanlıkları; İnternet kullanımı ile ilgili alışkanlıklar; sigara, alkol, bağımlılık yapan madde kullanımı; kumar yada şans oyunu oynama durumu)
- Öğrencinin okul dışındaki zamanının nasıl geçirdiği ile ilgili özellikler
- Öğrencinin içinde yaşadığı sosyal çevre ile ilgili özellikler
- Öğrencinin delici-kesici alet kullanma durumu
- Öğrencinin ateşli silah kullanma durumu
- Çete üyesi olma durumu
- Ailenin özellikleri
- Göç ile ilgili özellikleri
- Öğrencinin okul başarısı
- Öğrencinin okula devamı
- Öğrencinin şiddet algısı
- Aile içinde şiddet olma durumu
- Son bir yıl içinde kendini üzen bir olay ile karşılaşma durumu
- Öğrencinin daha önce psikiyatrik veya psikolojik bir tedavi görme durumu
- Aile bireylerinden birinin daha önce psikiyatrik veya psikolojik bir tedavi görme durumu
- Gelecekte beklenenler

---

²İkincil amaçlara yönelik olarak, aşağıda listelenen değişkenlerin bazıları analizlerde bağımlı değişken olarak da incelenmiştir.

Çalışmada ayrıca öğrencinin kendi beyanına bağlı kalarak, öğrencinin:

- Aile içinde şiddet karşısında sergilediği tutum ve davranışları
- Okul içinde şiddet karşısında sergilediği tutum ve davranışları
- Şiddet ile mücadeleyle ilişkili görüş ve tutumları hakkında bilgi toplanmıştır.

Çalışmanın kesitsel vasfı nedeniyle neden-sonuç ilişkisini çalışmak ve nedensellik yönünde karar vermek mümkün olmadığı için bu grup değişkenler ile şiddet arasındaki ilişki çalışılırken “bağımlı” ve “bağımsız” değişken ayrımı yapılmamıştır.

3. Saha Uygulamaları

Çalışmanın saha uygulamaları için, il sorumluları, saha sorumluları ve sınıflarda anketin uygulanmasını sağlayacak kişiler için ayrı ayrı, standart, yazılı eğitim modülleri hazırlanmış ve 16 ve 21 Şubat 2007 tarihlerinde iki kez TBMM grup salonlarında ve Ankara İl Sağlık Müdürlüğü eğitim salonlarında tüm il sorumlularının katıldığı iki adet eğitim toplantısı düzenlenmiştir. Çalışmanın il sorumlusu olarak, TBMM Araştırma Komisyonunda görev alan Bakanlık uzmanları dışında, Ankara Sağlık İl Müdürlüğü’nde görevli epidemiyoloji ve eğitici eğitimi almış “İl Eğitim Ekibi” ve Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Merkezinde görevli toplam 59 kişi katılmıştır. İl sorumluları araştırmaların yapıldığı illere giderek, ilde görev yapacak kişileri, il koordinatörleri başkanlığında toplayarak, benzeri bir eğitimi ilde yapmış ve sonrasında okullardaki uygulamaları denetlemiştir. TÜİK tarafından rasgele seçilen okullarda, il içinde seçilen ve standart eğitim almış yaklaşık 1200 rehber öğretmen bu çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

4. Etik Konular

Anketin hazırlanması sonrasında sorular Milli Eğitim Bakanlığında Eğitim ve Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından incelenmiş, gerekli değişiklikler yapılmış, soruların öğrencilere uygulanmasında sakınca görülmediği onayı alınmıştır. Ayrıca, çalışmanın yapılması için il milli eğitim müdürlükleri, valilikler, okul müdürleri ve sınıf sorumlusu öğretmenlerden onayları alınmıştır.

Öğrencilerin ankete yanıt vermeden önce soruları duyması öğrencilerin vereceği, özellikle tutumla ilişkili, yanıtları etkileyebileceği için çalışmaya katkı sağlayan tüm personelin eğitimi sırasında soruların gizli tutulması sağlanmıştır. Anketin ön denemesi, illerde anket uygulaması, cevap formlarının taşınması, değerlendirilmesi, analizler ve rapor yazımına kadar geçen tüm süreçte öğrencilerin mahremiyetinin sağlanmasına azami önem gösterilmiştir. Anket uygulaması öncesi sınıflarda anketin neden yapıldığı, sonuçlarının ne amaçla değerlendirileceği hakkında standart bilgi verilmiş, öğrencilerin sözlü onamı alındıktan sonra anket uygulanmıştır. Sınıflarda anket uygulamasını yapan öğretmenin o okulda çalışmayan bir öğretmen olması sağlanmış ve bu şekilde, öğrencilerin anketleri doldururken rahat olmaları, sorulara verecekleri cevapların bilinmesinden kuşku duymamaları sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrenciler ankete isimlerini yazmamış, kişisel (okul numarası, adres vb.) bilgiler alınmamıştır. Çalışmanın tüm aşamalarında öğrencilerin mahremiyeti sağlanmış olup, çalışmada toplanan bilgiler TBMM güvencesinde saklanmıştır.

D. İnsan gücü, Maliyet ve İdari Konular

Çalışmada görev yapan uzman ve araştırmacılar listesi raporun ilk kısmında verilmiştir. Anket formları ve optik okuyucular için hazırlanmış cevap anahtarları Milli

Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından Ankara Gölbaşı tesislerinde basılmış ve dağıtımları kargo şirketi tarafından yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında sahada ve merkezde toplam 1.500'den fazla kişi görev almıştır. Saha uygulamalarına esas olarak Araştırma Komisyonu uzmanları, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Milli Eğitim İl Müdürlüklerinde çalışanlar ile Ankara İl Sağlık Müdürlüğünde görevli kişiler katılmıştır. Araştırmanın tüm aşamalarında görev alan personel gönüllü olarak çalışmış olup, saha uygulamaları ve rapor yazımına ilişkin, yolluk, yevmiye ve kırtasiye masrafları TBMM tarafından karşılanmıştır.

Araştırma verilerinin istatistiksel analizleri, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı imkânları kullanılarak, Araştırma Komisyonunda görevli uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiştir.

E. İstatistiksel Analizler

Çalışmada örnek seçiminde 2 aşamalı tabakalı, küme örnekleme yöntemi kullanılmış ve çalışmaya katılan kişilerin seçiminde farklı ağırlıklar kullanılmıştır. Olasılıklı örnekleme yöntemleri doğrultusunda veriler, seçim olasılıkları dikkate alınarak ağırlıklandırılmış; resmi-özel okul ve öğrencilerin cinsiyet ayrımındaki sayıları dışsal bilgi olarak kullanılarak raking ratio yöntemi ile nihai ağırlıklara ulaşılmıştır. Kişilere özel ağırlıklar TÜİK tarafından tespit edilmiş olup, tüm istatistiksel analizler bu ağırlıklara göre yapılmıştır.

Çalışmada frekans ve yüzde dağılımları; orantı ve hız hesapları ile ilgili standart hata ve %95 güven aralığı hesaplamaları yapılmış; çalışmada okul tipi (resmi/özel) ve cinsiyet (erkek/kız) önemli bir etki değişimi etmeni olarak bulunduğu için raporda tüm basit ve ileri analizlere ait tablolar okul tipi ve cinsiyete özel olarak sunulmuştur. Çalışmada ayrıca, şiddet ile karşılaşma ve uygulama durumları için şiddetin 4 alt tipine göre ve "kendi algılarına göre" ve "tanımlar verildikten sonraki ifadelerine göre" son 1 ayda şiddet ile karşılaşma durumları için özel çok değişkenli analizler yapılmıştır. İlgili tablolarda bu analizlere ilişkin lojistik regresyon modelleri, Wald test, odds ratio ve %95 güven aralığı değerleri sunulmuştur.

Tüm istatistiksel analizler veri özelliğine uygun olarak, SPSS ver. 15 istatistik paket programı altında, "Complex Samples" modülü kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

İleri analizler tekrar yapıldıktan sonra bu raporun yazımı tamamlanmıştır. Araştırma Komisyonunda yer alan analiz sonuçları ile bazı farklı sonuçlar elde edilmiştir.

F. Çalışma Takvimi

Araştırma Komisyonu Kurulması	14 Aralık 2006
Saha Araştırması Yapılması Kararı	07 Şubat 2007
Okul Listelerinin Temini	08-09 Şubat 2007
Türkiye İstatistik Kurumu Örnekleme Seçimi	12-13 Şubat 2007
Anket Sorularının Oluşturulması	14 Şubat 2007
Ön Deneme	14 Şubat 2007
Soruların Revizyonu-Anketlerin Son Haline Getirilmesi	15 Şubat 2007
Ankara T.B.M.M. İl Eğitimcilerinin Eğitimi Toplantısı	16-21 Şubat 2007
Anket ve Cevap Anahtarlarının Basımı	16-19 Şubat 2007
Anketlerin İllere Gönderilmesi, Saha Çalışması Hazırlıkları	20-23 Şubat 2007
Saha Uygulamaları	24 Şubat - 04 Mart 2007
Anketlerin İllerden Ankara'ya Gönderilmesi	04-06 Mart 2007
Anketlere İlişkin Cevap Anahtarlarının Optik Okuyucular ile Okunması	07-14 Mart 2007
Türkiye İstatistik Kurumu Ağırlık Hesaplamaları	15-16 Mart 2007
İstatistiksel Analizler	17-25 Mart 2007
İstanbul (Dolmabahçe Sarayı) Basın Açıklaması	29 Mart 2007
Ankara (Bilkent Oteli) Açıklaması ve Çalıştay Çalışmaları	05-06 Nisan 2007
Rapor Yazımı	Mart-30 Nisan 2007

V. BULGULAR ve TARTIŞMA

A. Öğrencilere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Çalışmada öncelikle, çalışma grubuna alınan öğrencilerin bazı sosyodemografik özellikleri, aileleri ile ilgili bazı özellikler, okula devam ve okul başarı durumları araştırılarak; ekonomik durumları ile ilgili bazı göstergeler incelenmiş ve (varsa) göç etme durumları ile ilgili bilgiler toplanmıştır. Bu verilerin toplanmasında sadece çalışma grubunun tanımlanması değil, aynı zamanda, öğrencilerde şiddet boyutu incelenirken, bu tür öğrenci ve ailelerine ait özelliklerin, şiddet ile karşılaşma ve/veya şiddet uygulama ile ilgili durumlarla olan ilişkilerinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Tablo 1. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul ³			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Yaş									
13	0,4±0,1*	0,6±0,1	0,5±0,1	0,4±0,1	0,6±0,1	0,5±0,1	0,4 ± 0,1	0,6±0,1	0,5±0,1
14	11,5±1,3	17,8±1,8	14,3±1,4	14,4±1,6	19,8±2,2	16,5±1,6	11,6±1,2	17,9±1,8	14,3±1,3
15	26,3±1,8	27,9±1,9	27,0±1,6	27,4±1,6	28,4±2,0	27,8±1,6	26,3±1,8	27,9±1,8	27,0±1,6
16	30,0±1,4	29,2±1,6	29,6±1,3	27,8±1,5	26,7±1,9	27,4±1,5	29,9±1,4	29,1±1,6	29,6±1,3
17	22,6±1,8	20,3±2,0	21,6±1,7	20,8±1,7	17,4±1,8	19,5±1,6	22,6±1,8	20,3±1,9	21,6±1,6
18	9,2±1,0	4,1±0,6	7,0±0,8	9,2±1,1	7,1±1,5	8,4±1,1	9,2±1,0	4,2±0,6	7,0±0,8
Sınıf									
Hazırlık	-	-	-	3,7±1,2	5,1±1,7	4,2±1,3	0,1±0,0	0,1±0,0	0,1±0,0
Lise 1	39,8±4,3	36,2±3,8	38,2±3,8	31,2±3,2	30,0±3,4	30,8±3,0	39,5±4,2	36,0±3,7	38,0±3,7
Lise 2	25,6±3,3	30,6±3,5	27,8±3,1	35,0±3,5	35,8±3,6	35,3±3,2	25,9±3,2	30,7±3,4	28,0±3,0
Lise 3	34,1±4,0	32,7±3,8	33,5±3,7	28,6±3,1	26,3±3,2	27,7±2,9	33,9±3,9	32,5±3,7	33,3±3,6
Lise 4	0,5±0,2	0,5±0,2	0,5±0,2	1,5±0,8	2,8±1,5	2,0±1,1	0,6±0,2	0,6±0,2	0,6±0,2

* Sonuçların hepsi için yüzdelerin yanında standart hata değerleri verilmiştir.

Çalışma verileri ışığında, Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %78,2’si 15–17 yaş grubunda yer almaktadır. Erkeklerde 15–17 yaş grubu arası öğrenci yüzdesi 78,8 ve kızlarda %77,3’tür. Devlet okulları ve özel okullar arasında erkek ve kızlarda yaş gruplarına göre dağılımda önemli bir farklılık bulunmamaktadır (Tablo 1).

Milli Eğitim Bakanlığı kayıtlarına göre, Türkiye’deki ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin çoğunluğu devlet okullarında okuduğu için, tüm öğrencilere ait dağılımların Tablo 1 ve diğer tablolarda, devlet okullarındaki dağılıma paralel olduğu dikkat çekmektedir. Ancak, kimi durumlarda, Tablo 1’de hazırlık sınıflarının sadece özel okullarda olması gibi, devlet okulları ve özel okullara devam eden öğrenci özellikleri farklılık göstermektedir ki, bu durumlarda incelemelerin tüm öğrenciler değil, okul tipine özel olarak yapılması önem taşımaktadır. Benzer şekilde, hem şiddet hem de ilişkili risk etkenleri kız ve erkeklerde çoğu durumda farklı olacağı için araştırma raporunun bütününde incelemeler, tüm öğrencilerin yanı sıra, cinsiyet (erkek, kız) ve okul tipi (resmi okul, özel okul) özelinde de detaylandırılmıştır. Çalışma grubu verilerinden Türkiye’de ortaöğretime devam eden tüm öğrenciler için tahminler yapılabilmesi için araştırmada özel ağırlıklandırma yöntemleri kullanılmış olup (Bkz. Materyal ve Metod), bu nedenle, bulgulara ilişkin tablolarda öğrenci sayıları değil, sadece, ilgili yüzde değerler sunulmuştur.

³ Araştırma raporunda Resmi Okul ve Devlet Okulu aynı anlamda kullanılmıştır. Devletin ücretsiz olarak hizmet verdiği orta öğretim kurumlarını belirtmektedir.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %38,0'ı lise birinci sınıfta, %28,0'ı lise ikinci sınıfta ve %33,3'ü ise lise üçüncü sınıfa devam etmektedir. Özel ortaöğretim okullarına devam eden öğrencilerin %4,2'si halen hazırlık sınıfına devam ederken, %2,0'si de Lise 4. Sınıfa devam etmektedir (Tablo 1).

Tablo 2. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel			Toplam		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Anne/Baba Hayatta Olma Durumu									
Her ikisi de yaşıyor	94,4±0,4	94,6±0,4	94,5±0,3	96,1±0,3	96,6±0,3	96,3±0,2	94,4±0,4	94,7±0,4	94,5±0,3
Yalnız baba yaşıyor	1,5±0,2	0,9±0,1	1,2±0,1	0,7±0,1	0,8±0,2	0,8±0,1	1,4±0,2	0,9±0,1	1,2±0,1
Yalnız anne yaşıyor	3,7±0,3	4,1±0,3	3,9±0,2	2,9±0,2	2,4±0,3	2,7±0,2	3,7±0,3	4,1±0,3	3,9±0,2
Her ikisi de yaşamıyor	0,4±0,1	0,4±0,1	0,4±0,1	0,3±0,1	0,2±0,1	0,3±0,1	0,4±0,1	0,4±0,1	0,4±0,1
Baba Öğrenim Durumu*									
Okur-yazar değil	3,8±0,5	1,4±0,2	2,7±0,3	0,5±0,1	0,3±0,1	0,4±0,1	3,7±0,4	1,4±0,2	2,7±0,3
Okur-yazar/İlkokul mezunu	44,7±1,4	43,5±1,3	44,2±1,2	12,3±0,8	9,4±0,8	11,2±0,7	43,7±1,3	42,7±1,2	43,3±1,1
Ortaokul mezunu	18,7±0,7	20,4±0,7	19,5±0,5	11,2±0,6	11,1±0,7	11,1±0,5	18,5±0,7	20,2±0,7	19,2±0,5
Lise mezunu	21,6±0,9	22,3±0,8	21,9±0,7	30,3±0,9	28,1±1,2	29,5±0,8	21,9±0,9	22,4±0,8	22,1±0,6
Yüksek okul ve üzeri	11,2±0,1	12,3±1,0	11,7±0,9	45,7±1,6	51,1±2,0	47,8±1,6	12,2±1,0	13,3±0,9	12,7±0,9
Babanın Çalışma Durumu*									
Halen çalışmıyor	6,4±0,6	4,8±0,3	5,7±0,4	1,3±0,2	0,8±0,2	1,1±0,1	6,3±0,6	4,8±0,3	5,6±0,4
İş arıyor	4,1±1,4	3,1±1,3	3,7±0,3	0,6±0,1	0,7±0,1	0,6±0,1	4,0±0,4	3,1±0,3	3,6±0,3
Emekli, çalışmıyor	8,8±0,5	8,2±0,5	8,6±0,4	5,0±0,4	4,5±0,4	4,8±0,3	8,7±0,5	8,1±0,4	8,5±0,4
Emekli, çalışıyor	9,4±0,5	10,4±0,5	9,9±0,4	14,8±0,6	15,7±1,0	15,1±0,5	9,6±0,5	10,6±0,5	10,0±0,4
Halen çalışıyor	71,2±0,9	73,5±0,7	72,2±0,7	78,4±0,7	78,3±1,1	78,4±0,6	71,4±0,9	73,5±0,7	72,3±0,6
Anne Öğrenim Durumu*									
Okur-yazar değil	16,7±1,5	10,0±0,9	13,8±1,2	3,8±0,5	1,5±0,2	2,9±0,4	16,3±1,4	9,8±0,9	13,4±1,2
Okur-yazar/İlkokul mezunu	50,2±1,2	57,1±1,3	53,2±1,0	20,2±1,2	18,2±1,3	19,4±1,1	49,3±1,1	56,1±1,2	52,3±1,0
Ortaokul mezunu	15,4±0,8	14,0±0,7	14,8±0,6	14,9±0,8	12,5±0,8	14,0±0,7	15,4±0,8	14,0±0,7	14,8±0,6
Lise mezunu	13,3±0,8	13,9±0,8	13,6±0,7	32,5±0,9	35,5±1,2	33,6±0,8	13,8±0,8	14,5±0,8	14,1±0,7
Yüksek okul ve üzeri	4,5±0,6	4,9±0,6	4,7±0,5	28,7±1,7	32,2±2,0	30,1±1,6	5,2±0,6	5,6±0,6	5,4±0,5
Annenin Çalışma Durumu*									
Halen çalışmıyor	68,9±0,9	70,5±1,0	69,6±0,8	60,7±1,6	57,3±1,5	59,4±1,4	68,7±0,9	70,2±0,1	69,3±0,8
İş arıyor	1,0±0,1	2,1±0,2	1,4±0,1	0,7±0,1	0,8±0,1	0,8±0,1	1±0,1	2,0±0,2	1,4±0,1
Emekli	3,6±0,3	3,6±0,3	3,6±0,2	8,4±0,6	9,7±0,6	8,9±0,5	3,7±0,3	3,8±0,3	3,7±0,2
Evde gelir getiren iş yapıyor	13,7±0,6	8,3±0,5	11,3±0,5	5,2±0,3	3,5±0,4	4,5±0,3	13,4±0,6	8,2±0,5	11,1±0,5
Ev dışında çalışıyor	12,9±0,8	15,4±0,8	14,0±0,7	25,0±1,4	28,7±1,3	26,4±1,2	13,3±0,8	15,8±0,8	14,4±0,7

* Bilmiyor yanıtını verenler ve ailesi olmayan öğrencilerin yanıtları alınmamıştır.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %1,2'sinin annesi ve %3,9'unun babası hayatta değildir. Her ikisini de kaybetmiş olan öğrencilerin yüzdesi 0,4'dür (Tablo 2).

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumları babalara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Babalarda lise ve üzeri eğitim kurumlarına devam etme yüzdesi %34,8 iken, annelerde bu yüzde %19,5'tir. Okuryazar olmama yüzdesinde de anne ve babalar arasında fark bulunmaktadır. Annelerde okuryazar olmama yüzdesi %13,4 iken babalarda %2,7'dir (Tablo 2).

Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumları arasında devam edilen okulun türüne göre de anlamlı farklılık gözlenmiştir: Baba öğrenim durumları kıyaslandığında, özel okullara kıyasla devlet okullarında okuyan öğrencilerin babaları arasında okuryazar olmama veya ortaokul düzeyi altı öğrenime sahip olanların yüzdesi anlamlı düzeyde yüksek olup; yüksekokul mezunu veya daha üst düzeyde öğrenim sahibi olma durumu ise özel öğrenim kurumlarına devam eden öğrencilerin babalarında anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (%47,8 ile %11,7). Okullar arasında benzeri farklılık, daha az belirgin olsa da, anne öğrenim durumları arasında da gözlenmiştir: Özel okullarda çocuğu okuyan annelerin %30,1'i yüksek okul ve üzeri öğrenim kurumlarına devam etmişken, devlet okullarında bu sıklık %4,7'dir (Tablo 2).

Devlet okullarında okuyan kız ve erkek öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumu benzerdir. Oysa özel okullarda, kız öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim düzeyleri erkek öğrencilerin anne ve babalarına göre daha yüksektir. Bu bulgu, kadının öğrenim düzeyi yükseldiğinde kız çocuğunun okula devam olanağının arttığını düşündürmektedir (Tablo 2).

Devlet okulları ile özel okullara devam eden öğrencilerde anne ve babanın çalışma durumu incelendiğinde, çalışmama ve iş arama durumları devlet okullarına devam eden öğrenci velileri arasında daha fazladır. Babaların %82,3'ü halen gelir getiren bir işte çalışırken annelerde gelir getiren bir işte çalışma durumu %25,5'dir. Devlet okullarında öğrenimine devam eden öğrencilerin babalarının %9,4'ü halen gelir getiren bir işte çalışmamaktadır. Babaların halen gelir getiren bir işte çalışmama yüzdesi özel okullar için %1,7'dir. Devlet okullarında okuyan öğrencilerin annelerin ev dışında çalışma yüzdesi %14,0 ve özel okullarda %26,4'dür. Ev içinde gelir getiren bir işte çalışma devlet okullarında %11,3 ve özel okullarda %4,5'dir (Tablo 2).

Tablo 3. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Aile Yapılarına İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Aile Yapısı									
Çekirdek aile	85,0±0,6	83,7±0,5	84,4±0,4	83,8±0,6	84,1±0,8	83,9±0,5	85,0±0,5	83,7±0,5	84,4±0,4
Geniş aile	7,7±0,4	8,5±0,4	8,0±0,3	6,0±0,4	4,2±0,4	5,3±0,3	7,6±0,4	8,4±0,4	8,0±0,3
Parçalanmış aile	3,5±0,3	4,1±0,3	3,8±0,2	6,3±0,3	8,2±0,3	7,0±0,3	3,6±0,3	4,2±0,3	3,9±0,2
Diğer	3,6±0,3	3,7±0,2	3,6±0,2	3,7±0,3	3,3±0,3	3,6±0,2	3,6±0,3	3,6±0,2	3,6±0,2
Ailesi yok	0,2±0,0	0,1±0,0	0,1±0,0	0,2±0,0	0,0±0,0	0,1±0,0	0,2±0,0	0,1±0,0	0,1±0,0
Hanedede Yaşayan Kişi Sayısı*									
Yalnız yaşıyor	0,7±0,1	0,4±0,1	0,6±0,1	1,0±0,2	0,3±0,1	0,7±0,1	0,7±0,1	0,4±0,1	0,6±0,1
2-4 kişi	49,7±1,7	47,8±1,2	48,9±1,3	62,7±1,7	67,7±1,7	64,6±1,4	50,1±1,6	48,3±1,1	49,3±1,2
5-7 kişi	39,4±1,2	45,1±1,0	41,9±0,9	30,9±1,4	29,7±1,5	30,4±1,2	39,1±1,2	44,7±1,1	41,5±0,9
8-10 kişi	5,9±0,7	4,4±0,4	5,2±0,5	2,0±0,3	1,2±0,2	1,7±0,2	5,8±0,6	4,3±0,4	5,1±0,5
11 ve üzeri	2,0±0,3	1,0±0,2	1,6±0,2	0,6±0,1	0,1±0,1	0,4±0,1	2,0±0,3	1,0±0,2	1,6±0,2
Yurt ve benzeri kurum	2,3±0,3	1,2±0,2	1,8±0,2	2,9±0,4	1,0±0,3	2,2±0,3	2,3±0,3	1,2±0,2	1,8±0,2
Kardeş Sayısı*									
Tek çocuk	5,6±0,4	4,5±0,4	5,1±0,3	14,6±0,9	17,3±1,2	15,6±0,9	5,8±0,4	4,8±0,3	5,4±0,3
2-4 kardeş	76,1±1,4	81,5±1,0	78,5±1,1	77,0±0,9	77,4±1,0	77,1±0,8	76,1±1,3	81,4±0,9	78,4±1,1
5-7 kardeş	13,3±1,0	11,3±0,8	12,4±0,8	6,5±0,6	4,8±0,5	5,8±0,5	13,1±0,9	11,1±0,8	12,2±0,8
8-10 kardeş	3,9±0,6	2,2±0,3	3,1±0,4	1,3±0,2	0,5±0,1	1,0±0,2	3,8±0,5	2,1±0,3	3,1±0,4
11 ve üzeri	1,2±0,2	0,5±0,1	0,9±0,2	0,7±0,1	0,1±0,0	0,4±0,1	1,1±0,2	0,5±0,1	0,9±0,2

* Anket uygulanan çocuk dahil olmak üzere

Devlet (%84,4) ve özel (%83,9) okullar arasında çekirdek ailesi olan öğrenci yüzdeleri arasında önemli bir fark olmayıp, ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %84,4'ü çekirdek aile yapısındadır. Ancak, parçalanmış aile yüzdesi özel okullarda okuyan öğrencilerde (%7,0) devlet okullarında okuyan öğrencilere kıyasla (%3,8) yaklaşık 2 kez fazla bulunmuştur. Geniş aile sahibi olma durumu ise okul tipi ile farklılık göstermemektedir: Türkiye ortalaması %8,0'dır (Tablo 3).

Öğrencilerin aile tipinin okul tipine göre farklılık göstermemesine rağmen, hanelerde yaşayan kişi sayısı resmi okul öğrencilerinde daha fazladır. Ortaöğretim kurumlarına devlet okullarında devam eden öğrencilerde 4 ve daha az kişi ile birlikte yaşayanların yüzdesi 48,9 iken, özel okullarda yaklaşık 1,5 kat daha fazladır (%64,6). Bu durum, devlet okullarına devam eden ergenlerin ailelerinin daha fazla çocuk sahibi olması ile açıklanabilir. Nitekim sahip olunan kardeş sayısı incelendiğinde, tek çocuk olma yüzdesi devlet okullarında %5,1, özel okullarda 3 kat fazladır (%15,6). Çok kardeş olma durumu devlet okullarında daha sık bulunmuştur: 5 ve üzeri kardeş olma yüzdeleri devlet okullarında ve özel okullarda sırasıyla %16,4 ve %7,2'dir (Tablo 3).

Tablo 4. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Göç Durumlarına İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Göç Gelme Durumu									
Evet	45,3±1,1	37,4±1,1	41,8±0,9	44,8±1,0	33,9±1,0	40,7±0,8	45,3±1,1	37,3±1,0	41,8±0,9
Hayır	54,7±1,1	62,6±1,1	58,2±0,9	55,2±1,0	66,1±1,0	59,3±0,8	54,7±1,1	62,7±1,0	58,2±0,9
Göç Gelme Zamanı*									
Bir yıldan az	8,2±1,0	7,4±0,7	7,9±0,7	8,7±0,9	8,5±1,2	8,6±0,8	8,2±1,0	7,4±0,7	7,9±0,7
2-4 yıl	15,6±1,0	17,9±1,0	16,5±0,8	19,1±1,3	19,9±1,8	19,3±1,2	15,7±1,0	18,0±1,0	16,6±0,8
5-7 yıl	12,4±0,7	14,3±0,8	13,1±0,6	11,2±0,8	13,2±0,9	11,8±0,6	12,3±0,7	14,3±0,8	13,1±0,5
8-10 yıl	15,3±0,8	17,3±0,9	16,1±0,7	13,4±0,8	16,5±1,1	14,4±0,7	15,3±0,8	17,2±0,8	16,0±0,6
11 ve üzeri yıl	48,6±1,3	43,1±1,3	46,4±1,0	47,6±1,3	41,9±1,9	45,8±1,2	48,5±1,2	43,1±1,3	46,4±1,0
Göç Gelinen Yeri*									
İl merkezi	38,7±1,5	45,0±1,6	41,3±1,1	51,5±1,6	53,5±2,0	52,2±1,4	39,1±1,4	45,2±1,6	41,6±1,1
İlçe merkezi	20,8±1,1	21,2±1,2	21,0±0,8	22,8±1,2	16,8±1,3	20,8±1,0	20,9±1,0	21,1±1,2	21,0±0,8
Köy	25,7±1,6	19,0±1,3	23,0±1,2	4,3±0,6	3,5±0,7	4,0±0,5	25,1±1,5	18,7±1,3	22,5±1,2
Yurtdışı	4,3±0,6	3,0±0,4	3,8±0,5	9,2±0,9	13,4±1,4	10,6±0,8	4,4±0,6	3,3±0,4	3,9±0,4
Birçok değişik yer	10,5±0,8	11,7±0,8	11,0±0,6	12,2±1,0	12,9±1,2	12,4±0,8	10,5±0,8	11,7±0,8	11,0±0,6
Göç Nedeni*									
Anne/baba çalışması	53,8±1,7	58,8±1,5	55,9±1,3	53,0±1,8	57,6±2,0	54,6±1,4	53,8±1,7	58,8±1,5	55,9±1,3
Çocukların okuması	24,4±1,4	23,4±1,3	24,1±1,1	29,8±1,7	26,8±1,9	28,8±1,4	24,5±1,3	23,5±1,3	24,1±1,1
Akrabaların yanına	10,9±0,9	8,4±0,8	9,9±0,6	8,7±0,9	8,8±1,0	8,8±0,7	10,8±0,9	8,4±0,8	9,8±0,6
Daha güvenli olması	8,5±0,9	6,1±0,6	7,5±0,6	7,0±0,8	5,5±0,8	6,5±0,6	8,5±0,8	6,1±0,6	7,5±0,6
Sağlık sorunları için	2,4±0,4	3,3±0,5	2,8±0,3	1,4±0,4	1,3±0,3	1,4±0,3	2,4±0,4	3,2±0,5	2,8±0,3
Göç Sonrası Duygusal Durum*									
Mutlu	53,2±1,3	56,7±1,4	54,7±1,1	59,9±1,7	68,7±2,0	63,0±1,4	53,4±1,3	57,0±1,4	54,9±1,0
Olanakları daha iyi, almış	22,0±1,2	20,7±1,1	21,5±0,8	20,1±1,2	14,0±1,3	17,9±1,0	22,0±1,1	20,6±1,1	21,4±0,8
Geride kalanları özleyiyor	11,6±0,9	10,4±0,8	11,1±0,7	8,5±0,8	10,5±1,2	9,2±0,7	11,5±0,9	10,4±0,8	11,0±0,6
Öfkeli ve gergin	7,5±0,7	6,5±0,8	7,0±0,5	7,1±0,7	4,0±0,6	6,0±0,5	7,4±0,7	6,4±0,7	7,0±0,5
Uyum sağlamamış, mutsuz	5,7±0,7	5,7±0,6	5,7±0,4	4,5±0,6	2,9±0,5	3,9±0,4	5,7±0,6	5,6±0,6	5,7±0,4

* Göç gelen öğrencilerin yanıtlarının yüzde dağılımıdır.

Göç etme, gerek yeni gelinen yere uyum problemleri gerekse eski yerleşim yerindeki sevdikleri, alışkanlıkları ve sahip olduklarını geride bırakma nedeni ile ergenlerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebileceği için önemlidir. Bu nedenle, çalışmada öğrencilerin yaşadıkları yerde ne süredir oturdukları ve (varsa) göç hikâyeleri de incelenmiştir. Öğrenciler arasında göç etme durumu oldukça yaygın olup, göç etme yaşları da oldukça küçük yaşlardır (Tablo 4).

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %41,8'i anket uygulanan yere göç geldiklerini belirtmişlerdir: Devlet okullarında göç gelme yüzdesi %41,8 ve özel okullarda %40,7'dir (Tablo 4).

Göç etmiş öğrencilerin neredeyse yarısında (devlet okullarında %46,4 ve özel okullarda %45,8) göç gelme süresi 11 yıl ve üzeridir. Öğrencilerin ifadelerine göre, anketi cevapladıkları ile göç gelenlerin %7,9'u son bir yıl içinde, %16,6'sı 2-4 yıl arasında, %29,1'i 5-10 yıl arasında bir süre önce gelmişlerdir (Tablo 4).

Öğrencilerde göç hikâyesi kadar göç gelinen yerin özelliklerinin yeni yaşam yerinin özelliklerine benzerliği de ruh sağlığı üzerinde önem taşıyabilir. Çalışma verilerine göre, göç eden öğrenciler sık olarak (%41,6) daha önce bir il merkezinde yaşamışlardır: Bu durum devlet okullarında okuyan ve göç hikâyesi olan öğrenciler arasında %41,3 iken özel okullarda biraz daha yüksektir %52,2'dir. Öte yandan, köyden ile göç edenlerin yüzdesi özel okullar öğrencileri arasında resmi okul öğrencilerine kıyasla anlamlı düzeyde düşüktür (%4,0 ve %23,0). Tersine, yurt dışından gelme hikâyesi özel okul öğrencilerinde daha belirgindir (özel okullarda %10,6 ve devlet okullarında %3,8) (Tablo 4).

Göç nedenlerinin sıralaması okul tipine göre farklılık göstermemektedir. Öğrenciler göç nedenlerini sıklık sırasına göre şu şekilde yanıtlamışlardır: Anne ve/veya babanın çalışmak için gelmeleri (%55,9), çocukların okuması için (%24,1), akrabalarının burada olması ve onların yanına gelmeleri (%9,8), daha güvenli olması (%7,5) ve sağlık sorunlarının çözümü için (%2,8) (Tablo 4).

Ancak, sağlık sorunları için göç etme durumu resmi okul öğrencilerinin ailelerinde daha belirgin iken (%2,8; %1,4), çocukların okuması için yeni bir yere göç etmiş olma durumu mutlak yüzdesi özel okullarda çocuklarını okutan aileler arasında (%28,8; %24,1) daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

Gençlerin yaşadıkları yerdeki ruhsal durumları değerlendirildiğinde, okul tipinden bağımsız olarak öğrencilerin yarısından fazlası (%54,9) yeni yaşam yerlerine uyum sağladıklarını ve mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bu yanıtın yüzdesi özel okullara devam eden öğrencilerde (%63,0), devlet okullarına devam eden öğrencilere (%54,7) göre daha yüksektir. Yanıtlar arasında ikinci yanıt olan "yaşadığı yerin olanakları daha iyi olarak tanımlanmış ve mutlu olma" yine pozitif bir duyguyu belirtmektedir (%21,4). Diğer yanıtların toplam yüzdesi %23,7 olup daha çok negatif duyguları yansıtmaktadır. Bu yanıtlar sırasıyla geride kalanları özleme (%11,0), öfkeli ve gergin olma (%7,0) ve uyum sağlayamama ve mutsuz olma (%5,7) dir. Resmi okula devam eden ve göç etme hikâyesi olan öğrenciler arasında, özel okuldaki akranlarında kıyasla, göç nedeni ile uyum sağlayamama ve mutsuz olma (%5,7; %3,9) ve geride kalanları özleme (%11,1; %9,2) mutlak yüzdeleri anlamlı düzeyde daha fazladır. Devlet okul öğrencilerinin ailelerinde sağlık sorunu nedeni veya daha güvenli olmak için göç edenlerin yüzde değerlerin fazlalığı, göçün "istemli" olmasından ziyade "zorunlu" olması durumu yaratmış ve ergenlerin ruh sağlığını olumsuz etkilemiş olabileceğini düşündürmüştür. Çalışmanın niceliksel ve kesitsel vasfı bu tür ilişkilere açıklık getirmek için uygun olmayıp, ileride göç ile ilgili niteliksel özellikte yapılacak çalışmalarda bu durumun detaylı olarak irdelenmesi uygun olacaktır (Tablo 4).

Saha araştırmalarında, kişi beyanına dayalı olarak ve birkaç soru ile ekonomik durumu saptamak zordur. 13–18 yaşında ergenlerin ailelerinin gelir durumunu doğru bilmeleri yüzdesi düşük olacağı gibi, aynı gelire sahip kişilerin bile geliri paylaştıkları kişi sayısı ve zorunlu giderleri farklı olabileceği için çalışmada ekonomik durum değerlendirmesi bazı göstergeler ve öğrencinin kendi algısı üzerinden incelenmiştir. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumları konusundaki algıları sorulduğu için gerçek ekonomik durumu yansıtmasa da gençlerin ailelerinin ekonomik durumları hakkındaki görüşlerini göstermektedir. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin değerlendirmeleri arasında devam ettikleri okulun tipine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır: Devlet okullarına devam eden öğrencilerin %40,8'i ailelerinin ekonomik durumunu iyi olarak değerlendirirken, bu yüzde özel okullarda %56,9'dur. Benzer şekilde, ailelerinin ekonomik durumunu "çok iyi" olarak belirtme sıklığı, özel okul öğrencilerinde 4,5 kat fazladır (%4,9'a kıyasla %22,2). Bu bulgu, çocuklarının özel okula göndermek için ailelerin önemli miktarlarda ödeme yapma zorunluluğu ile paralellik göstermektedir ve beklenen bir durumdur (Tablo 5).

Tablo 5. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Ekonomik Durum*									
Çok kötü	2,1±0,3	1,2±0,2	1,7±0,2	0,5±0,1	0,3±0,1	0,4±0,1	2,0±0,3	1,2±0,2	1,7±0,2
Kötü	8,1±0,6	5,3±0,4	6,9±0,4	1,8±1,3	0,7±0,1	1,4±0,2	7,9±0,6	5,2±0,4	6,7±0,4
Orta	46,7±1,0	44,3±0,8	45,6±0,7	20,5±0,8	16,7±0,8	19,1±0,6	45,9±1,0	43,6±0,8	44,9±0,7
İyi	38,8±1,2	43,4±0,9	40,8±0,9	56,5±0,9	57,7±1,1	56,9±0,7	39,4±1,1	43,8±0,8	41,3±0,9
Çok iyi	4,3±0,3	5,8±0,4	4,9±0,3	20,7±0,8	24,6±0,9	22,2±0,7	4,8±0,3	6,2±0,4	5,4±0,3
Haftalık Harçlık									
Almıyor	11,4±0,9	9,6±0,6	10,6±0,7	4,4±0,4	3,5±0,4	4,1±0,3	11,2±0,8	9,4±0,6	10,4±0,6
5 YTL ve daha az	26,0±1,3	31,0±1,2	28,2±1,1	4,9±0,4	5,6±0,6	5,2±0,4	25,3±1,3	30,4±1,2	27,6±1,1
6-10 YTL	26,8±0,8	29,6±0,9	28,0±0,7	12,9±1,0	15,3±1,0	13,8±0,8	26,4±0,8	29,2±0,9	27,6±0,7
11-25 YTL	22,7±1,2	21,6±1,2	22,2±1,0	25,7±1,1	28,5±1,2	26,7±0,9	22,8±1,2	21,7±1,1	22,4±1,0
26-50 YTL	9,9±0,8	7,2±0,7	8,7±0,7	27,9±0,9	26,9±1,1	27,6±0,7	10,5±0,8	7,7±0,6	9,2±0,7
51 YTL ve üzeri	3,1±0,3	1,1±0,2	2,2±0,2	24,2±1,4	20,2±1,6	22,7±1,3	3,8±0,3	1,6±0,2	2,8±0,2
Oturulan Konut									
Kendilerine ait	69,3±0,7	69,1±0,7	69,2±0,6	78,5±0,7	78,2±0,9	78,4±0,5	69,6±0,7	69,3±0,7	69,5±0,6
Bir yakınına ait	4,3±0,3	4,5±0,3	4,4±0,2	1,8±0,2	1,9±0,3	1,8±0,2	4,2±0,2	4,4±0,3	4,3±0,2
Kira	20,4±0,8	22,0±0,7	21,1±0,6	14,5±0,6	16,0±0,7	15,1±0,4	20,2±0,8	21,8±0,7	20,9±0,6
Lojman	2,4±0,2	2,4±0,2	2,4±0,2	2,7±0,3	2,6±0,4	2,6±0,2	2,4±0,2	2,4±0,2	2,4±0,2
Yurtta	2,6±0,4	1,3±0,2	2,0±0,2	2,1±0,3	1,1±0,3	1,7±0,2	2,6±0,3	1,3±0,2	2,0±0,2
Diğer	1,0±0,2	0,7±0,1	0,9±0,1	0,5±0,1	0,3±0,1	0,4±0,1	1,0±0,2	0,7±0,1	0,9±0,1
Özel Araba									
Evet	47,2±1,3	49,0±1,0	48,0±1,0	84,8±0,8	87,0±0,7	85,6±0,6	48,4±1,2	49,9±0,9	49,0±1,0
Hayır	52,8±1,3	51,0±1,0	52,0±1,0	15,2±0,8	13,0±0,7	14,4±0,6	51,6±1,2	50,1±0,9	51,0±1,0

* Öğrencinin görüşünü yansıtmaktadır.

Okul tipine bağlı olarak, öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu konusundaki algısına paralel bir farklılık öğrencilerin aldıkları harçlık miktarlarında da gözlenmiştir. Hiç harçlık almama devlet okullarında %10,6 ve özel okullarda %4,1'dir. Özel okullarda öğrencilerin yarısı (%50,3) haftada 25 YTL'den fazla harçlık aldığını bildirirken, ilgili yüzde resmi okul öğrencilerinde 10,9'dur. Özel okullarda devam eden her beş öğrenciden biri haftada 50 YTL'den fazla harçlık almaktadır. Devlet okullarında erkekler kızlardan daha fazla harçlık alırken, özel okullarda alındığı belirtilen harçlık miktarı cinsiyete göre farklılık göstermemektedir (Tablo 5).

Oturdukları konutun mülkiyetinin aileye ait olma durumu okul tipiyle ilişkili bulunmuştur. Kendi konutlarında oturma devlet okullarında %69,2 ve özel okullarda %78,4'dür. Kirada oturma yüzdeleri de devlet okullarında okuyan öğrencilerin ailelerinde (%21,1) ve özel okullardakine kıyasla (%15,1) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (Tablo 5).

Benzer bir farklılık özel araba sahibi olma durumunda da gözlenmiştir: Ortaöğretim devlet okullarında devam eden öğrencilerin ailelerinin %48,0'nun özel arabası varken, özel okullara devam eden öğrencilerin ailelerinde özel araba sahibi olma sıklığı %70 daha fazladır (%85,6) (Tablo 5).

B. Gençlerin Yaşam Tarzları

Bu bölümde öğrencilerin yaşam tarzlarına ilişkin bazı davranışlarının dağılımı verilmektedir. Bu davranışlar arasında sigara, alkol ve madde kullanımı, silah ve delici-kesici alet taşıma, çete üyesi olma, kumar ve şans oyunu oynama ve okul dışı zaman geçirme yer almaktadır. Ayrıca okul başarısı ve okula devamsızlık ile ilgili alınan yanıtlar da bu bölümde yer almaktadır.

Tablo 6. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Madde Kullanım Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Sigara Kullanma									
Hiç kullanmama	54,1±1,5	74,5±1,0	63,0±1,1	57,5±1,3	68,9±1,3	61,8±1,1	54,2±1,4	74,3±0,9	63,0±1,1
Son 1 ayda kullanmama	8,7±0,4	6,5±0,4	7,7±0,3	9,6±0,5	9,0±0,6	9,4±0,4	8,7±0,4	6,6±0,4	7,8±0,3
Şimdiye kadar 1-2 defa	15,3±0,6	11,6±0,5	13,7±0,4	11,7±0,5	11,0±0,6	11,5±0,4	15,2±0,5	11,6±0,5	13,6±0,4
Haftada 1-2 defa	5,3±0,4	2,3±0,2	4,0±0,2	5,1±0,5	3,5±0,4	4,5±0,4	5,3±0,3	2,3±0,2	4,0±0,2
Günde 1-2 tane	4,0±0,3	1,5±0,2	2,9±0,2	3,3±0,3	2,5±0,3	3,0±0,2	4,0±0,3	1,5±0,2	2,9±0,2
Günde 2 taneden fazla	12,5±1,1	3,6±0,5	8,6±0,7	12,9±0,8	5,1±0,5	9,9±0,6	12,5±1,0	3,7±0,5	8,7±0,7
Alkollü İçki İçme									
Hiç içmeme	65,4±1,7	77,1±1,3	70,5±1,3	50,8±2,2	48,6±2,4	49,9±2,0	65,0±1,6	76,4±1,2	70,0±1,3
Son 1 ayda içmeme	14,0±0,8	12,8±0,7	13,5±0,6	15,1±0,7	21,7±1,1	17,6±0,7	14,0±0,7	13,0±0,7	13,6±0,6
Son 1 ayda kaç defa	12,9±0,7	8,0±0,6	10,8±0,6	20,0±1,1	23,9±1,6	21,5±1,1	13,2±0,7	8,4±0,6	11,1±0,6
Haftada en az 1 defa	4,9±0,5	1,6±0,2	3,5±0,6	11,0±0,9	5,1±0,6	8,8±0,7	13,2±0,7	1,7±0,2	3,6±0,3
Her gün	2,8±0,3	0,5±0,1	1,8±0,2	3,1±0,4	0,7±0,2	2,2±0,2	5,1±0,5	0,5±0,1	1,8±0,2
Uyuşturucu/Uyarıcı Madde Kullanma									
Hiç kullanmama	90,2±0,9	97,1±0,3	93,2±0,6	90,0±0,8	95,8±0,5	92,2±0,6	90,2±0,9	97,0±0,3	93,2±0,6
Bir defa kullanma	5,5±0,5	2,0±0,3	4,0±0,3	6,1±0,6	3,0±0,4	4,9±0,4	5,5±0,5	2,0±0,2	4,0±0,3
Son 3 ayda birden fazla kullanma	4,3±0,5	1,0±0,2	2,9±0,3	3,9±0,5	1,2±0,2	2,9±1,2	4,3±0,5	1,0±0,2	2,9±0,3

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin madde kullanım davranışının okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık %15,6'sının haftada bir-iki defa ya da daha fazla sigara kullandığı, %5,4'ünün haftada en az bir defa ya da daha fazla alkollü içki içtiği, %6,9'unun şimdiye kadar en az bir kere uyuşturucu/uyarıcı madde kullandığı saptanmıştır. Sigara ile tanışan öğrenci yüzdesi %37,0 olup, devlet okullarında %37,0 ve özel okullarda %38,2'dir. Alkol ile tanışma tüm öğrencilerde %30,0, devlet okullarında %29,5 ve özel okullarda %50,1'dir (Tablo 6).

Her üç madde kullanımında da erkek ve kız farkının olduğu görülmektedir. Erkeklerin sigarayı en az bir defa deneme yüzdesi %45,8, alkollü içkiyi en az bir defa deneme yüzdesi %35,0 ve uyuşturucu/uyarıcı madde kullanımını deneme yüzdesi %9,8 iken, bu yüzdeler kızlarda sırasıyla %25,7, %23,6 ve %3,0'dır. Erkek ve kız öğrenciler arasında en az bir defa madde kullanımındaki bütün yüzdeler arasında istatistiksel farklılık söz konusudur (Tablo 6).

Resmi ve özel okul öğrencileri arasında haftada bir-iki defa ya da daha fazla sigara kullanma sıklığı ve en az bir kere uyuşturucu/uyarıcı madde kullanma yüzdesi açısından belirgin fark olmadığı, özel okul öğrencilerinin haftada en az bir defa ya da daha fazla alkollü içki içme sıklığının resmi okul öğrencilerinden yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 7. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Silah Taşıma Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Okula Giderken Silah Taşıma	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Delici-Kesici Alet									
Evet	13,1±0,8	4,3±0,4	9,2±0,5	13,4±0,7	4,7±0,4	10,1±0,5	13,1±0,8	4,3±0,4	9,2±0,5
Hayır	86,9±0,8	95,7±0,4	90,8±0,5	86,6±0,7	95,3±0,4	89,9±0,5	86,9±0,8	95,7±0,4	90,8±0,5
Ateşli Silah									
Evet	8,6±0,7	2,6±0,3	5,9±0,5	7,2±0,5	2,1±0,2	5,3±0,3	8,5±0,7	2,6±0,3	5,9±0,4
Hayır	91,4±0,7	97,4±0,3	94,1±0,5	92,8±0,5	97,9±0,2	94,7±0,3	91,5±0,7	97,4±0,3	94,1±0,4
Alet/Silah Taşıma Nedeni*									
Güvensiz bir ortam olduğu için	55,3±1,7	58,5±3,6	55,9±1,6	58,5±2,2	56,0±3,5	58,1±1,9	55,4±1,7	58,4±3,5	55,9±1,5
Kendimi daha iyi hissetme	20,2±1,5	22,7±2,7	20,6±1,2	18,6±1,4	19,0±3,4	18,7±1,3	20,1±1,4	22,6±2,6	20,6±1,2
Filmdeki insanlara örnek olma	6,9±0,7	7,8±2,0	7,0±0,7	5,7±0,9	6,9±1,6	5,9±0,8	6,8±0,7	7,7±2,0	7,0±0,7
Arkadaşların da silah taşıdığı için	4,2±0,7	2,2±0,7	3,9±0,6	3,1±0,6	2,0±0,9	3,0±0,5	4,2±0,7	2,2±0,7	3,9±0,6
Diğer	13,4±1,1	8,8±1,4	12,6±1,0	13,9±1,2	16,1±2,7	14,3±1,1	13,4±1,1	9,0±1,4	12,6±0,9

* Delici-kesici alet ve ateşli silah taşıyan öğrencilerin sayısı üzerinden değerlendirilmiştir.

* Ateşli/silah taşıyan öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin silah taşıma davranışlarının okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, tüm öğrencilerin %9,2'sinin okula delici ve kesici, %5,9'unun ise ateşli silahla geldiği izlenmektedir. Okula delici/kesici ya da ateşli silahla gelme yüzdeleri özel okul (%10,1 ve %5,3) ve resmi okul (%9,2 ve %5,9) öğrencileri arasında belirgin farklılık göstermemektedir (Tablo 7).

Tüm öğrencilerde erkek (%13,1) ve kız (%4,3) öğrenciler arasında delici/kesici alet taşıma yüzdeleri arasında fark bulunmaktadır. Erkek ve kızlar arasında ateşli silah taşıma yüzdeleri arasında da fark bulunmaktadır (%8,5 ve %2,6). Bu farklılık hem devlet okullarında hem de özel okullarda mevcuttur. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla delici-kesici alet ve ateşli silah taşımaktadırlar (Tablo 7).

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin delici/kesici ya da ateşli silah taşıma nedenleri sorulduğunda, %55,9'u "güvensiz bir ortam" olduğunu belirtirken, %20,6'sı "kendisini daha iyi hissetmek için", %7,0'ı "filmdeki insanları örnek alma" ve %3,9'u "arkadaşları silah taşıdığı için" şeklindedir. Silah taşıyan öğrencilerin %12,6'sı bu seçenekler arasında olmayan nedenlerden dolayı silah taşıdığını belirtmiştir (Tablo 7).

Tablo 8. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Çete Üyesi Olma Durumlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Çete Üyesi Olma/Nedeni	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Çete Üyesi Olma									
Evet	10,6±0,9	4,1±0,4	7,8±0,6	9,9±0,8	4,5±0,4	7,4±0,6	10,6±0,9	4,1±0,4	7,7±0,6
Hayır	89,4±0,9	95,9±0,4	92,2±0,6	90,1±0,8	96,5±0,4	92,6±0,6	89,4±0,9	95,9±0,4	92,3±0,6
Çete Üyesi Olma Nedeni*									
Kendini güvende hissetme	43,0±2,7	39,3±3,7	42,2±2,2	47,8±2,5	39,9±5,3	46,4±2,3	43,2±2,7	39,4±3,6	42,3±2,1
Yakın arkadaşlarının üye olması	29,7±2,1	30,3±3,4	29,8±1,9	28,3±2,0	35,0±5,4	29,5±1,9	29,6±2,1	30,4±3,3	29,8±1,8
Bir gruba üye olma isteği	27,3±2,3	30,3±2,8	28,0±1,9	23,9±2,2	25,1±4,4	24,1±2,1	27,2±2,2	30,2±2,8	27,9±1,8

* Çete üyesi olan öğrencilerin sayısı üzerinden değerlendirilmiştir.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %7,7'si çete üyesi olduğunu belirtmiştir. Çete üyesi olma davranışı erkeklerde %10,6 iken, kızlarda %4,1 olup, bu yüzdeler arası fark önemlidir. Hem devlet okullarında hem de özel okullarda erkekler arasında çete üyesi olma davranışı kızlara göre belirgin bir şekilde fazladır (Tablo 8).

Çete üyesi olma nedenleri sorulduğunda ise ilk neden "kendini güvende hissetme" (%42,3) olarak belirtilmiştir; diğer iki yanıt ise yakın arkadaşının çete üyesi olması (%29,8) ve bir gruba üye olma isteği (%27,9) şeklindedir. Erkeklerde ve kızlarda çete üyesi olmada aynı sıralama görülmektedir; yüzdeler arası farklar da önemlidir. Resmi ve özel okullarda çete üyesi olan gençlerin nedenleri aynı sıralama içinde yer almaktadır (Tablo 8).

Tablo 9. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Kumar ve Şans Oyunu Oynama Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Kumar/Şans Oyunu Oynama	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Kumar/şans oyunu oynamama	64,2±1,1	88,6±0,6	74,9±0,8	63,2±1,2	80,8±1,0	69,9±0,9	64,2±1,1	88,4±0,6	74,8±0,8
Kumar oynama	4,0±0,5	1,4±0,2	2,9±0,3	3,2±0,3	1,2±0,2	2,5±0,2	4,0±0,5	1,4±0,2	2,9±0,3
Şans oyunu oynama	27,0±1,0	8,7±0,5	19,6±0,6	25,8±0,9	15,2±0,8	21,8±0,7	27,0±0,9	8,9±0,5	19,1±0,6
Kumar ve şans oyunu oynama	4,8±0,5	1,2±0,2	3,2±0,3	7,7±0,6	2,9±0,4	5,9±0,4	4,9±0,5	1,2±0,2	3,3±0,3

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %2,9'u kumar, %19,1'i şans oyunu ve %3,3'ü hem kumar hem de şans oyunu oynadığını belirtmiştir. Erkeklerin kumar oynama (%4,0), şans oyunu oynama (%27,0) ve hem kumar hem de şans oyunu oynama (%4,9) yüzdeleri, kızlara göre daha yüksektir (%1,4, %8,9 ve %1,2) (Tablo 9).

Devlet ve özel okullarda kumar oynama, şans oyunu oynama ve hem kumar hem de şans oyunu oynama yüzdeleri birbirlerine oldukça yakındır. Ancak devlet ve özel okullarda erkeklerde kumar oynama, şans oyunu oynama ve hem kumar hem de şans oyunu oynama yüzdeleri kızlara göre çok daha yüksektir (Tablo 9).

Tablo 10. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Okul Dışı Zamanlarını Geçirdikleri Etkinliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Okul Dışı Etkinlikler	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Ders kitabı dışında kitap okuma	54,6±1,1	74,5±0,9	63,3±0,9	55,9±1,1	72,7±1,0	62,3±0,9	54,6±1,1	74,5±0,9	63,3±0,9
Televizyon seyretme	60,3±0,9	64,0±0,9	61,9±0,8	66,5±1,1	72,3±1,3	68,7±1,0	60,5±0,9	64,2±0,9	62,1±0,7
Gazete/Dergi okuma	60,4±0,9	62,7±0,8	61,5±0,7	72,0±0,8	75,9±1,0	73,5±0,8	60,8±0,9	63,1±0,8	61,8±0,6
Kültürel etkinliklere katılma	55,7±1,3	61,3±1,2	58,1±1,1	78,5±0,9	85,4±0,9	81,1±0,8	56,4±1,3	61,8±1,2	58,8±1,1
Spor yapma	71,3±0,9	34,8±0,9	55,4±0,8	74,1±0,6	51,1±1,2	65,4±0,7	71,4±0,8	35,2±0,9	55,6±0,8
Sokakta arkadaşlarla vakit geçirme	59,0±0,9	28,0±0,9	45,4±0,8	57,2±1,0	49,5±1,7	54,3±1,1	58,9±0,9	28,5±0,8	45,6±0,8
Oyun salonu / Bilardo salonu /kahvehaneye gitme	27,7±1,1	4,2±0,5	17,5±0,8	29,6±0,9	6,8±0,5	21,0±0,7	27,8±1,1	4,3±0,4	17,5±0,8

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin okul dışı etkinlikleri arasında en fazla ders kitabı dışında kitap (%63,3) okuma gelmektedir. Daha sonraki okul dışı etkinlikler ise televizyon seyretme (%62,1) ve gazete/dergi okuma (%61,8) şeklindedir. Yaklaşık her iki öğrenciden biri kültürel etkinliklere katıldığını (%58,8), spor yaptığını (%55,6) ve sokakta arkadaşları ile vakti geçirdiğini (%45,6) belirtmiştir. Yaklaşık her altı öğrenciden biri (%17,5) ise oyun salonu/bilardo salonu/kahvehaneye gittiğini söylemiştir (Tablo 10).

Özel okullardaki öğrenciler resmi okullardaki öğrencilere göre ders kitabı dışında kitap okuma hariç olmak üzere bütün okul dışı etkinlikleri daha fazla yaptıklarını belirtmişlerdir. (Tablo 10).

Kızlarda ders kitabı dışında kitap okuma, televizyon seyretme, gazete/dergi okuma ve kültürel etkinliklere katılma erkeklere göre daha fazla iken, erkeklerde spor yapma, sokakta arkadaşlar ile vakit geçirme ve oyun salonu/bilardo salonu/kahvehaneye gitme kızlara göre daha sıktır (Tablo 10).

Tablo 11. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Görsel Medyayı Takip Etme Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

TV Seyretme	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
TV Seyretme Sıklığı (Saat/Gün)									
Hiç seyretmeme	8,0±0,5	6,1±0,6	7,2±0,4	4,8±1,0	9,0±0,9	12,6±0,8	8,2±0,5	6,2±0,6	7,4±0,4
1	17,0±0,6	18,9±0,9	17,8±0,6	24,6±0,7	25,8±1,0	25,1±0,7	17,2±0,6	19,1±0,9	18,0±0,6
2	25,7±0,7	27,9±0,7	26,7±0,5	28,7±0,9	32,5±1,0	30,2±0,7	25,8±0,7	28,0±0,7	26,8±0,5
3	25,6±0,7	26,8±0,7	26,1±0,6	19,4±0,8	21,7±1,0	20,3±0,7	25,4±0,7	26,7±0,7	25,9±0,6
4 ve üzeri	23,7±0,9	20,3±0,9	22,2±0,7	12,6±0,6	10,9±0,7	11,9±0,5	23,3±0,9	20,0±0,9	21,9±0,7
En Çok Seyredilen Program									
Diziler	24,1±0,6	61,7±0,8	40,6±0,9	29,5±0,7	64,3±1,0	42,8±0,8	24,3±0,6	61,8±0,8	40,7±0,8
Filmler	27,7±0,8	17,3±0,7	23,2±0,6	31,7±0,7	21,7±0,8	27,9±0,6	27,9±0,7	17,4±0,7	23,3±0,6
Spor programları	23,7±0,8	1,6±0,2	14,0±0,5	21,9±0,6	2,5±0,3	14,5±0,5	23,6±0,8	1,6±0,2	14,0±0,4
Belgesel	16,0±0,6	10,0±0,4	11,9±0,4	11,1±0,5	4,0±0,3	8,4±0,3	15,9±0,6	6,5±0,4	11,8±0,4
Yarışma programları	6,9±0,4	2,8±0,5	8,3±0,3	3,9±0,3	5,2±0,4	4,4±0,4	6,8±0,4	9,9±0,4	8,2±0,3
Magazin programları	1,5±0,2	6,6±0,3	2,1±0,2	1,8±0,2	2,2±0,3	2,0±0,3	1,5±0,2	2,8±0,3	2,1±0,2

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin görsel medyayı takip etme davranışlarının okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık %74,6'sının günde 2 saat ve daha fazla televizyon seyretmekte, sadece %7,4'ü ise hiç televizyon seyretmemektedirler. Erkek ve kız öğrenciler arasında televizyon seyretme sıklığı açısından farklılık görülmemektedir (Tablo 11).

Devlet okullarında öğrenimlerine devam eden öğrencilerin özel okul öğrencilerine göre daha uzun süre televizyon seyrettikleri görülmektedir. Üç saat ve üzeri televizyon seyretme resmi okul öğrencilerinde %48,3 iken, özel okul öğrencilerinde %32,2'dir. Bu yüzde farkı hem üç saat süresinde hem de 4 saat ve üzerinde anlamlıdır. Özel okul öğrencilerinde hiç televizyon seyretmeme resmi okul öğrencilerine göre çok daha fazladır (%12,6 ve %7,2). Özel okullarda öğrenim gören kızlar, aynı okuldaki erkek öğrencilere göre daha fazla televizyon seyretmektedirler (Tablo 11).

En çok seyredilen televizyon programı dizilerdir (%40,7); daha sonra sırasıyla film (%23,3), spor programı (%14,0), belgesel (%11,8) yarışma programları (%8,2) ve magazin programları (%2,1) şeklinde sıralanmaktadır. Bu sıralanmaya karşılık erkek ve kız öğrencilerin tercihleri hem tüm öğrenciler düzeyinde hem de okullara göre farklılık göstermektedir. Erkekler film, spor ve belgesel programlarını seyretmeyi kızlara göre daha fazla tercih ederken; kızlar diziler ve yarışma programlarını erkeklere göre daha fazla seyretmektedirler (Tablo 11).

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin bilgisayar kullanma davranışlarının okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, tüm öğrencilerin yaklaşık %39,7'sinin bilgisayarı olmadığı görülmektedir. Özel okul öğrencilerinin bilgisayar sahibi olma yüzdeleri, resmi okul öğrencilerine göre belirgin olarak yüksektir (%91,5 ve %59,4). Özel okul öğrencilerinde kız ve erkek öğrencilerin bilgisayar sahibi olma yüzdeleri aynı iken (%91,5), devlet okullarında okuyan erkek öğrencilerin bilgisayar sahibi olma yüzdeleri kız öğrencilere göre belirgin olarak yüksektir (%64,0 ve %53,5). Bu tablo bilgisayar karşısında geçirilen zamanı etkilemektedir. Özel okullarda öğrenim gören gençlerin %23,2'si haftada 1–2 saat, %36,1'i günde 1–2 saat ve %22,2'si günde üç saatten fazla bilgisayar karşısında vakit geçirmektedirler. Bu yüzdeler devlet okullarında okuyan gençler için %16,0; %20,7 ve %12,1'dir (Tablo 12).

Tablo 12. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanma Davranışlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Bilgisayar/İnternet Kullanımı	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Bilgisayar Kullanma Süresi									
Bilgisayarı yok	36,0±1,4	46,5±1,4	40,6±1,2	8,5±0,6	8,5±0,8	8,5±0,6	35,1±1,3	45,5±1,4	39,7±1,2
Hiç vakit geçirmez	3,5±0,3	5,2±0,3	4,3±0,2	3,5±0,3	4,8±0,5	4,0±0,3	3,5±0,3	5,2±0,3	4,3±0,2
Ayda 1-2 saat	6,3±0,4	6,5±0,4	6,3±0,3	5,4±0,4	7,1±0,6	6,1±0,4	6,2±0,4	6,5±0,4	6,3±0,3
Haftada 1-2 saat	16,0±0,7	15,9±0,8	16,0±0,6	22,9±1,2	23,8±1,1	23,2±1,0	16,2±0,7	16,1±0,7	16,2±0,6
Günde 1-2 saat	23,2±0,9	17,6±0,7	20,7±0,7	35,2±1,1	37,5±1,3	36,1±1,0	23,6±0,8	18,1±0,7	21,2±0,7
Günde 3 saatten fazla	15,0±1,0	8,4±0,8	12,1±0,8	24,6±1,1	18,2±1,2	22,2±1,0	15,3±1,0	8,6±0,8	12,4±0,8
İnternet Kullanma Amacı									
İnternet kullanmama	19,8±0,8	30,7±1,3	24,6±0,9	7,8±0,5	7,5±0,7	7,7±0,5	19,4±0,8	30,1±1,3	24,1±0,9
Ödev yapmak için	24,6±1,2	32,6±1,1	28,1±1,0	16,5±0,8	25,0±1,1	19,7±0,7	24,3±1,1	32,4±1,1	27,9±0,9
Sohbet etmek	21,2±0,8	22,7±1,2	21,9±0,8	31,6±1,0	46,2±1,4	37,1±1,0	21,5±0,8	23,3±1,2	22,3±0,8
Sitelerde gezmek	10,0±0,6	5,8±0,4	8,2±0,4	14,0±0,6	9,1±0,6	12,2±0,4	10,2±0,6	5,8±0,4	8,3±0,4
Oyun oynamak	12,8±0,8	1,7±0,2	8,0±0,5	14,8±0,8	2,8±0,3	10,3±0,6	12,9±0,7	1,7±0,2	8,0±0,5
Diğer etkinlikler için	11,5±0,7	6,5±0,5	9,3±0,5	15,3±0,6	9,3±0,5	13,0±0,4	11,6±0,6	6,6±0,5	9,4±0,4
İnternet Kafeye Gitme Sıklığı									
İnternet kafeye gitmeme	24,9±0,9	67,6±1,2	43,6±1,1	37,2±1,3	83,9±0,9	55,0±1,4	25,3±0,9	68,0±1,2	43,9±1,0
Ayda 1 defa	24,1±0,8	18,3±0,7	21,6±0,5	27,2±0,7	10,8±0,6	21,0±0,5	24,2±0,8	18,1±0,7	21,6±0,5
Haftada 1 defa	21,2±0,7	8,6±0,5	15,7±0,5	19,5±0,9	3,3±0,3	13,4±0,7	21,1±0,7	8,5±0,5	15,6±0,5
Haftada 1 kaç gün	21,7±0,7	4,3±0,4	14,1±0,6	12,1±0,7	1,3±0,2	8,0±0,5	21,4±0,7	4,2±0,4	13,9±0,6
Her gün	8,2±0,6	1,2±0,2	5,1±0,4	3,9±0,3	0,7±0,1	2,7±0,2	8,0±0,6	1,2±0,2	5,0±0,4

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin İnternet kullanma davranışlarının okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, tüm öğrencilerin yaklaşık %24,1'inin İnternet kullanmadığı görülmektedir. Özel okul öğrencilerinin İnternet kullanma yüzdeleri, resmi okul öğrencilerine göre belirgin olarak yüksektir (%92,3 ve 75,4). Özel okul öğrencilerinde kız ve erkek öğrencilerin İnternet kullanma yüzdeleri birbirine oldukça yakınken (%92,2 ve %92,5); devlet okullarında okuyan erkek öğrencilerin İnternet kullanma yüzdeleri kız öğrencilere göre belirgin olarak yüksektir (%80,2 ve %69,3) (Tablo 12).

Tüm öğrencilerin İnterneti en çok ödev yapmak için kullandıkları (%27,9) saptanmıştır. İnterneti ödev yapmak için kız öğrencilerin (%32,4) erkek öğrencilere (%24,3) göre daha çok kullandığı, erkek öğrencilerin ise değişik sitelerde gezmek (%10,2), oyun oynamak (%12,9) için kız öğrencilere (%5,8 ve %1,7) göre daha sık kullandıkları görülmüştür. (Tablo 12).

Türkiye ortaöğretimde devam eden öğrencilerin İnternet kafeye gitme sıklığının okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, tüm öğrencilerin yaklaşık %43,9'unun İnternet kafelere gitmediği görülmektedir. Özel okul öğrencilerinin İnternet kafelere gitme sıklık yüzdeleri (%45,0), resmi okul öğrencilerine göre oldukça düşüktür (%56,4). Tüm öğrencilerde, devlet ve özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerin İnternet kafelere gitme yüzdeleri kız öğrencilere göre belirgin olarak yüksektir (Tablo 12).

Tablo 13. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Okul Başarılarına İlişkin Bazı Özelliklerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Birinci Dönem Karne Ortalaması									
1,50 ve daha düşük	6,7±0,7	4,6±0,6	5,8±0,6	2,4±0,3	1,3±0,2	2,0±0,2	6,6±0,6	4,5±0,6	5,7±0,6
1,50-2,50	26,1±1,3	17,5±1,4	22,3±1,2	11,6±0,9	7,1±0,9	9,9±0,8	25,6±1,3	17,2±1,4	22,0±1,2
2,51-3,50	36,5±1,1	30,7±1,1	34,0±0,9	27,8±1,3	23,7±1,5	26,2±1,2	36,2±1,1	30,5±1,1	33,7±0,9
3,51-4,50	24,9±1,4	34,5±1,6	29,1±1,3	37,0±1,2	39,6±1,6	38,0±1,2	25,2±1,3	34,6±1,5	29,3±1,3
4,51-5,00	5,8±0,6	12,7±1,1	8,9±0,7	21,3±1,5	28,3±1,9	24,0±1,4	6,3±0,6	13,1±1,1	9,3±0,7
Mazeretsizlik Devamsızlık (Gün)									
0	11,6±0,7	20,2±1,2	15,3±0,8	18,3±1,0	17,5±1,2	18,0±0,9	11,8±0,7	20,1±1,2	15,4±0,8
1-5	51,0±1,0	57,7±0,9	53,9±0,7	56,1±0,9	59,0±1,2	57,2±0,9	51,1±0,9	57,8±0,9	54,0±0,7
6-10	25,7±0,8	17,6±0,9	22,2±0,7	18,6±0,9	18,4±1,1	18,5±0,8	25,5±0,8	17,6±0,8	22,1±0,7
11-15	8,6±0,6	3,6±0,4	6,4±0,4	4,8±0,4	3,8±0,4	4,4±0,3	8,5±0,6	3,6±0,4	6,4±0,4
16-20	2,7±0,3	0,7±0,2	1,8±0,2	1,6±0,2	1,0±0,2	1,4±0,2	2,6±0,3	0,7±0,2	1,8±0,2
21 ve üzeri	0,5±0,1	0,2±0,1	0,3±0,1	0,7±0,1	0,3±0,1	0,5±0,1	0,5±0,1	0,2±0,0	0,3±0,2

Gençlerin yaşam tarzları bilgileri kapsamında son olarak öğrencinin, kendi ifadesine göre, okula devam durumu ve 2006–2007 öğretim yılı birinci dönemine ait karne notu incelenmiştir. Okullarda verilen ortalama karne notları ve notların dağılımı bilinmediği için karne notları okul başarısı ile birebir ilişkilendirilemese dahi, öğrencinin başarı durumu hakkında kaba fikir verebileceği için önemlidir (Tablo 13).

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin birinci dönem karne ortalamaları açısından devlet ve özel okullar arasında farklılık vardır. Devlet okullarında karne ortalaması 3,51 ve üzeri öğrenci yüzdesi %38,0 iken özel okullarda bu yüzde %62,0'dır. Devlet okullarında birinci dönem karne ortalaması 2,5 ve altında olan öğrenci yüzdesi %28,1, özel okullarda %11,9'dur (Tablo 13).

Okula mazeretsiz devamsızlık yapılan gün sayısı devlet ve özel okullarında benzerdir. 1–5 gün arasındaki devamsızlık yapılan gün sayısı devlet okullarında erkeklerde %51,0 ve kızlarda %57,7'dir. Bu yüzdeler özel okullarda %56,1 ve %59,0'dır. 11 gün ve üzerinde olan devamsızlık yüzdesi devlet okullarında erkeklerde %11,8 ve kızlarda %4,5 olup, özel okullarda %7,1 ve %5,1'dir. Devlet okullarında daha belirgin olmak üzere okula devamsızlık erkeklerde kızlara kıyasla daha yüksektir (Tablo 13).

C. Ruh Sağlığı Algısı ve Kişiler Arası İlişkilerde Sergilenen Tutum ve Davranışlar

Bu bölümde ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ve ailelerinin ruh sağlığı hakkındaki algıları, gelecek beklentileri, kişiler arası iletişimleri, stresle baş edebilme gibi yaşam becerileri ve hiperaktivite/dürtüsellik ile ilişkili durumlarına ait bulgular sunulmaktadır.

Genel Ruh Sağlığı Durumu

Kişilerin genel ve ruh sağlığı durumları hakkındaki görüşleri genel olarak sağlık durumlarının bir göstergesi olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde yapılan pek çok çalışmada bu iki sorunun yanıtları sağlık algısını belirlemek amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır.

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin genel sağlık durumları konusundaki düşüncelerinin yüzde dağılımı incelendiğinde, tüm öğrencilerin %33,1'i genel sağlık durumunu "çok iyi" olarak tanımlarken, %49,0'ı "iyi" olarak tanımlamaktadır. "Orta" tanımı %14,2, "kötü" %2,6 ve "çok kötü" %1,1 olarak bulunmuştur. Gençlik dönemi yaşamın en sağlıklı dönemlerinden birisidir; bu araştırma da gençler genel olarak kendilerini sağlıklı olarak algıladıkları görülmektedir.

Tablo 14. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Genel ve Ruh Sağlığı Durumu Konusundaki Düşüncelerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Genel Sağlık Durumu									
Çok iyi	38,7±0,1	25,4±0,7	32,9±0,8	43,5±0,8	34,5±1,0	40,1±0,7	38,9±1,0	25,6±0,7	33,1±0,8
İyi	45,0±1,0	54,4±0,8	49,1±0,7	43,9±0,8	51,5±0,9	46,8±0,6	44,9±0,9	54,3±0,7	49,0±0,7
Orta	12,2±0,6	17,0±0,6	14,3±0,5	9,7±0,5	11,9±0,6	10,5±0,4	12,1±0,6	16,9±0,6	14,2±0,5
Kötü	2,7±0,2	2,6±0,2	2,6±0,2	1,8±0,2	1,5±0,2	1,7±0,1	2,7±0,2	2,5±0,2	2,6±0,2
Çok kötü	1,4±0,3	0,7±0,1	1,1±0,2	1,1±0,2	0,6±0,1	0,9±0,1	1,4±0,3	0,7±0,1	1,1±0,2
Ruh Sağlığı Durumu									
Çok iyi	39,4±1,0	24,4±0,8	32,8±0,9	38,8±0,9	25,8±0,1	33,9±0,7	39,4±1,0	24,4±0,8	32,9±0,8
İyi	37,9±0,9	43,3±0,9	40,3±0,7	37,2±0,8	42,0±0,1	39,0±0,7	37,9±0,9	43,2±0,8	40,2±0,7
Orta	14,7±0,6	20,9±0,8	17,4±0,6	15,5±0,6	23,2±0,8	18,4±0,5	14,7±0,5	21,0±0,7	17,4±0,5
Kötü	5,0±0,3	7,9±0,4	6,2±0,3	5,1±0,3	6,5±0,5	5,6±0,3	5,0±0,3	7,8±0,4	6,2±0,2
Çok kötü	3,0±0,3	3,5±0,3	3,2±0,2	3,4±0,3	2,6±0,3	3,1±0,2	3,0±0,3	3,5±0,3	3,2±0,2

Özel okullarda “çok iyi” yanıtı devlet okullarına göre belirgin olarak daha yüksek iken, “iyi” yanıtı ise devlet okullarında daha yüksek bulunmuştur. Genel sağlık durumunun orta, kötü ve çok kötü olarak değerlendirilmesi devlet okullarında özel okullara göre daha yüksektir (Tablo 14).

Bütün öğrencilerin değerlendirmesinde, erkekler, kızlara göre sağlık durumlarını daha yüksek yüzdeler ile “çok iyi” olarak belirtmekte; kızlar ise daha fazla “iyi” olarak tanımlamaktadırlar (Tablo 14).

Özel okullarda öğrencilerin %86,9’u sağlık durumlarını “çok iyi” ve “iyi” olarak tanımlarken, devlet okullarında bu yüzde %82,0’dır. Devlet okullarında orta, kötü ve çok kötü olarak tanımlama özel okullara göre daha yüksektir (Tablo 14).

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ruh sağlığı durumları konusundaki düşüncelerinin yüzde dağılımı incelendiğinde, tüm öğrencilerin %32,9’u ruh sağlığı durumunu “çok iyi” olarak tanımlarken, %40,2’si “iyi” olarak tanımlamaktadır. “Orta” tanımı %17,4, “kötü” %6,2 ve “çok kötü” %3,2 olarak bulunmuştur. Resmi ve özel okullarda okuyan öğrenciler arasında ruh sağlığı algısı açısından önemli bir dağılım farklılığı bulunmamaktadır (Tablo 14).

Tüm öğrencilerin değerlendirmesinde, erkekler, kızlara göre sağlık durumlarını daha yüksek yüzdeler ile “çok iyi” olarak belirtmektedir. Kızların “iyi” ve “orta” yanıtları erkeklere göre daha yüksektir. (Tablo 14).

Özel okullarda öğrencilerin %72,9’u sağlık durumlarını “çok iyi” ve “iyi” olarak tanımlarken, devlet okullarında bu yüzde %73,1’dir. Devlet okullarında “orta”, “kötü” ve “çok kötü” olarak tanımlama daha yüksektir (Tablo 14).

Tablo 15. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Gelecekte Beklentilerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Gelecekte Beklenti	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Hiç bir şey değişmeyecek	10,2±0,7	6,9±0,4	8,8±0,4	9,3±0,5	6,8±0,5	8,4±0,4	10,2±0,6	6,9±0,4	8,8±0,4
Her şey daha iyi olacak	62,9±0,9	69,0±0,8	65,6±0,7	64,8±0,9	68,5±1,1	66,2±2,8	62,9±0,8	69,0±0,7	65,6±0,6
Her şey daha kötü olacak	6,3±0,4	4,4±0,3	5,5±0,3	6,1±0,5	4,8±0,4	5,6±0,3	6,3±0,4	4,4±0,3	5,5±0,3
Biraz daha iyi olacak	17,0±0,5	17,4±0,6	17,2±0,4	15,8±0,6	16,7±0,8	16,2±0,5	17,0±0,5	17,4±0,6	17,2±0,4
Biraz daha kötü olacak	3,6±0,3	2,2±0,2	3,0±0,2	4,0±0,3	3,2±0,4	3,7±0,2	3,6±0,3	2,3±0,2	3,0±0,2

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin %65,6'sı “gelecekte her şeyin daha iyi olacağına” ve % 17,2'si ise “biraz daha iyi olacağına” inandıklarını belirtmektedirler. Geleceğe umutsuz bakma ise %8,8'dir. Kızlar geleceğe daha umutlu bakarken erkeklerin daha umutsuz olduğu görülmektedir. Devlet okullarında öğrenim gören gençler özel okullara göre gelecekte daha umutludurlar (Tablo 15).

Ülkemizin geleceği olan gençlerin yaklaşık üçte ikisi geleceğe umutla bakarken geri kalan grup umutsuzdur. Umutsuzluk, başarı ve mutluluğu azaltan önemli bir etkidir. Umutsuzluk, kişinin ruhsal sağlık durumunun kötüleşmesine ve toplumsal duyarsızlığa neden olabilir. Gençlerin geleceğe neden daha umutsuz baktıklarına ilişkin yapılan çalışmalar meslek kaygısının önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Gençlerin daha ortaöğretim kurumlarında geleceğe umutsuzlukla bakmamalarının sağlanması için öğretim ve iş kaygılarının giderilmesine ilişkin müdahalelere acil olarak gereksinim vardır.

Tablo 16. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Bir Yıl İçinde Üzen Bir Olay Geçirme Durumlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Hayır, karşılaşmamış	43,7±1,0	25,6±0,8	35,8±0,8	36,8±0,9	23,0±0,9	31,5±0,7	43,5±0,9	25,5±0,7	35,6±0,8
Ailede üzücü bir olay olmuş	9,3±0,4	16,7±0,6	12,5±0,4	10,1±0,5	14,4±0,6	11,7±0,4	9,3±0,3	16,6±0,6	12,5±0,4
Okulda üzücü bir olay olmuş	10,3±0,5	14,1±0,7	12,0±0,5	12,5±0,6	16,0±0,7	13,8±0,5	10,4±0,5	14,2±0,6	12,0±0,4
Sevdiği yakını kaybetmiş	11,7±0,4	11,1±0,4	11,4±0,3	11,6±0,4	10,0±0,6	11,0±0,3	11,7±0,4	11,1±0,4	11,4±0,3
Doğal afet yaşamış	4,3±0,6	1,8±0,2	3,2±0,4	2,6±0,4	0,8±0,2	1,9±0,3	4,3±0,6	1,8±0,2	3,2±0,4
Diğer üzücü bir olayla karşılaşma	20,7±0,8	30,8±0,8	25,1±0,7	26,5±0,7	35,7±1,0	30,0±0,7	20,9±0,8	30,9±0,8	25,2±0,7

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin son bir yıl içinde üzen bir olay geçirme durumlarının okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık %64,4'ünün üzücü olarak tanımlanabilecek bir olay yaşadıklarını belirttikleri görülmüştür. Gençlerin %12,5'i ailesinde ve %12,0'ı okulda üzücü bir olayla karşılaştığını söylemiştir. Sevdiği bir yakını kaybetme %11,4 ve doğal bir afet geçirme %3,2'dir. Diğer yanıtı ise en büyük yüzdeye sahip olmakla beraber içinde söylenilmek istenilenlere ilişkin bir açıklama bu çalışma sırasında edinilememiştir. Özel okullardaki

öğrenciler üzücü olaylar ile daha fazla karşılaştıklarını belirtmektedirler. Kızlar, erkeklere göre daha fazla üzücü olayla karşılaştıklarını belirtmişlerdir (%74,5 ve %56,5). Kızların ailede, okulda ve diğer üzücü olayları işaretleme yüzdeleri erkeklere göre daha yüksektir (Tablo 16).

Kişilerin ruh sağlığını etkileyen en önemli etkenler arasında yakın çevresindeki kişilerden kaynaklanan sorunlar yer alır. Yakın çevrede karşılaşılan üzücü olayın kişinin ruh sağlığını olumsuz olarak etkilediği bilinmektedir. Bu çalışma sırasında ortaöğretim kurumlarına devam eden gençleri yaklaşık üçte biri “üzücü bir olay” yaşadığını belirtmektedir. Bu bulgu, her üç gençten birinin üzücü olay nedeniyle psikososyal desteğe gereksinimi olduğu şeklinde de yorumlanabilir. (Tablo 16)

Tablo 17. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin ve Ailelerinin Psikiyatrik Tedavi Görme Durumlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Psikiyatrik Tedavi Görme	Resmi			Özel			Toplam		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Kendisi	9,9±0,6	9,9±0,5	9,9±0,5	18,5±0,7	19,9±0,9	19,0±0,6	10,2±0,6	10,2±0,5	10,2±0,4
Ailesinden herhangi biri	13,0±0,5	17,6±0,7	15,0±0,5	20,5±0,8	27,4±0,9	23,1±0,6	13,3±0,5	17,8±0,7	15,3±0,5

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ve ailelerinin psikiyatrik tedavi görme durumlarının okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin %10,2’sinin kendilerinin, %15,3’ünün ailelerinin psikiyatrik tedavi gördükleri belirtilmiştir. Ancak, bu bulguların psikiyatrik bozukluk sıklığına karşılık gelmediğini, öğrencilerin algılarını yansıttığını, psikiyatrik tanı konması için belirtilerin şiddetinin, süresinin ve yol açtığı işlev kaybının göz önünde tutulması gerektiği unutulmamalıdır.

Özel okullarda okuyan öğrencilerin hem kendilerinin hem de ailelerinin daha yüksek oranda tedavi aldıkları görülmüştür. Ayrıca bu bulgular, özel okullarda okuyan öğrencilerin ve ailelerinin daha fazla psikiyatrik sorunları olduğu anlamına gelmeyip, bu kişilerin psikiyatriste daha kolay ulaşabildiklerini gösteriyor da olabilir. Öte yandan, kız öğrencilerin ailelerinin psikiyatrik tedavi görme sıklığının daha yüksek olduğu izlenmiştir (Tablo 17).

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören her 10 öğrenciden biri ruhsal olarak desteklendiğini, her yedi öğrenciden biri ise ailesinden bir bireyin psikososyal destek aldığını belirtmiştir. Bu tablo ergenlik döneminde gençlerin psikolojik danışmanlık desteğine gereksiniminin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. Bu tablonun bir başka sonucu ise, okullarda öğrencilere psikolojik destek verilmesinin çok önemli olduğunu göstermektedir. Mutsuzluk ve umutsuzluk gibi sorunlara neden olabilen psikolojik sorunlar kişinin okul başarısını ve gelecekte beklenmesini azaltan etkenlerin ilk sıralarında yer almaktadır.

Tablo 18. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Kendilerine Zarar Verme Davranışı ya da Düşüncesinin Olmasının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Kendine Zarar Verme	Resmi okul			Özel okul			Toplam		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Hayır, düşünmemiş	65,7±0,8	58,6±0,9	62,6±0,7	65,3±0,9	59,8±1,2	63,2±0,8	65,7±0,8	58,6±0,9	62,6±0,7
Evet, düşünmüş	24,1±0,7	31,8±0,8	27,5±0,6	22,9±0,7	28,6±0,9	25,1±0,6	24,1±0,6	31,7±0,8	27,4±0,6
Evet, denemiş	10,1±0,6	9,7±0,5	9,9±0,4	11,8±0,6	11,6±0,7	11,7±0,5	10,2±0,6	9,7±0,5	10,0±0,4

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yaklaşık üçte biri kendine zarar vermeyi düşündüğünü, onda biri ise denediğini belirtmiştir. Devlet ve özel okullar arasında bu yüzdeler arasında önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Kızların kendine zarar vermeyi erkeklere göre daha çok düşündüğü bulunmuştur. Erkeklerin kızlara göre çok az da olsa daha fazla denediği görülmektedir (Tablo 18).

Yine bu tablo gençlerin psikososyal gelişimleri sırasında zaman zaman zorlandıklarını ve desteğe gereksinimleri olduğunu göstermektedir. Özellikle, gençlere yönelik koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin bir an önce rutin sağlık hizmetleri içine yerleştirilmesine gereksinim vardır.

Kişiler Arası İletişim

Tablo 19. Türkiye Ortaöğretimde Devam Eden Öğrencilerden Aile ve Okul Çevresindeki Kişilerle İlişkilerin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Kişiler	İletişim				
	Çok İyi	İyi	Orta	Kötü	Çok Kötü
Anne	67,5±0,6	22,4±0,5	7,6±0,3	1,5±0,2	0,9±0,1
Baba	57,1±0,8	25,9±0,5	12,0±0,4	3,1±0,2	1,8±0,2
Kardeş	53,5±0,7	29,1±0,5	12,9±0,4	2,9±0,2	1,6±0,2
Erkek arkadaş	43,2±0,6	37,0±0,6	15,4±0,4	3,0±0,2	1,4±0,1
Kız arkadaş	52,2±0,6	33,7±0,5	11,0±0,4	2,0±0,2	1,1±0,1
Öğretmen	31,9±0,8	38,9±0,6	21,2±0,5	3,5±0,2	4,6±0,3

Türkiye ortaöğretimde devam eden öğrencilerin aile ve okul çevresindeki kişilerle olan ilişkilerinin yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin çok büyük bir kısmının aile bireyleri ile olan ilişkilerini “iyi” ya da “çok iyi” olarak tanımladığı görülmektedir. Diğer taraftan, öğrencilerin öğretmenlerle olan ilişkilerinin aileleriyle olan ilişkilerinden daha olumsuz algıladıkları saptanmıştır (Tablo 19).

Tablo 20. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Aile ve Okul Çevresindeki Kişilerle “Çok İyi” ve “İyi” Olan İlişkilerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Çok İyi ve İyi Olan İlişkiler	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Anne	91,6±0,6	87,7±0,5	89,9±0,4	92,2±0,5	89,3±0,6	91,1±0,4	91,6±0,6	87,8±0,5	89,9±0,4
Baba	85,4±0,5	79,8±0,7	83,0±0,5	86,8±0,6	84,0±0,8	85,7±0,5	85,5±0,5	79,9±0,7	83,1±0,5
Kardeş	86,1±0,7	78,1±0,7	82,6±0,6	87,0±0,6	82,1±0,9	85,2±0,5	86,1±0,7	78,2±0,7	82,6±0,6
Erkek arkadaş	86,4±0,6	70,8±0,8	80,0±0,5	90,7±0,5	83,3±1,0	88,1±0,5	86,6±0,6	71,1±0,6	80,2±0,5
Kız arkadaş	81,1±0,7	91,2±0,4	85,8±0,5	84,7±0,7	93,6±0,5	88,3±0,5	81,2±0,7	91,3±0,4	85,8±0,4
Öğretmen	67,1±1,0	75,5±0,9	70,7±0,8	69,9±0,9	76,9±0,9	72,6±0,8	67,6±1,0	75,5±0,9	70,8±0,8

Türkiye’de ortaöğretime devam eden öğrencilerin aile ve okul çevresindeki kişilerle çok iyi ve iyi olan ilişkilerinin okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde, hem özel okul hem de devlet okullarındaki erkek ve kız öğrencilerin çok büyük bir kısmının aile bireyleri ile olan ilişkilerini “çok iyi” ya da “iyi” olarak tanımladıkları görülmektedir. Erkek öğrencilerin anne, baba, kardeş ve erkek arkadaş ile olan ilişkilerini kız öğrencilere göre daha yüksek oranda “çok iyi” ve “iyi” olarak tanımlarken; kız öğrenciler kız arkadaşları ve öğretmenler ile olan ilişkilerini erkek öğrencilere göre “çok iyi” ve “iyi” olarak tanımlamaktadırlar. Resmi ve özel okullardaki erkek ve kız öğrenciler arasında aynı farklılık devam etmektedir (Tablo 20).

Tablo 21. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Aile ve Okul Çevresindeki Kişilerle “Kötü” ve “Çok Kötü” Olan İlişkilerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Çok Kötü ve Kötü Olan İlişkiler	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Anne	2,4±0,3	2,5±0,2	2,4±0,2	2,7±0,3	2,7±0,3	2,7±0,2	2,4±0,3	2,5±0,2	2,4±0,2
Baba	4,6±0,4	5,3±0,3	4,9±0,3	4,6±0,4	4,5±0,4	4,5±0,3	4,6±0,4	5,3±0,4	4,9±0,3
Kardeş	4,1±0,5	4,9±0,3	4,4±0,3	4,1±0,4	4,4±0,4	4,2±0,3	4,1±0,5	4,9±0,3	4,4±0,3
Erkek arkadaş	3,4±0,4	5,9±0,4	4,4±0,3	2,4±0,3	2,5±0,3	2,5±0,2	3,4±0,4	5,8±0,4	4,4±0,3
Kız arkadaş	4,6±0,3	1,5±0,2	3,2±0,2	3,5±0,3	1,0±0,2	2,5±0,2	4,5±0,3	1,5±0,2	3,2±0,2
Öğretmen	10,8±0,6	4,5±0,2	8,1±0,4	10,2±0,6	4,5±0,4	8,1±0,5	10,8±0,6	4,5±0,3	8,1±0,4

Türkiye’de ortaöğretime devam eden öğrencilerin aile ve okul çevresindeki kişilerle “kötü” ve “çok kötü” olan ilişkilerinin okul tipi ve cinsiyete göre yüzde dağılımı incelendiğinde; hem özel okul hem de devlet okullarındaki erkek ve kız öğrencilerin oldukça az bir kısmının aile bireyleri ile olan ilişkilerini “kötü” ya da “çok kötü” olarak tanımladıkları görülmektedir. Öte yandan, hem resmi hem de özel okullardaki erkek öğrencilerin öğretmenleri ile olan ilişkilerini kız öğrencilere göre daha kötü olarak gördükleri saptanmıştır (Tablo 21).

Tablo 19-20’de sunulan bulgular, gençler tarafından ülkemizde halen aile bireyleri arası iletişimin güçlü olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin öncelikle ailelerinden etkilendiklerini belirtmeleri olumlu bir bulgu olmakla beraber arkadaş ve öğretmenlerle olan ilişkileri de oldukça iyi durumdadır. Bu bulgu, bizlere gençlere ulaşmak için öncelikle aile olmak üzere, gençlerin kendileri ve okulda öğretmenlerle beraber çalışılması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 22. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Düşüncelerinden En Çok Etkilendiği Kişi Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Kimseden etkilenmez	25,1±0,8	23,2±0,7	24,3±0,6	27,0±0,9	24,2±0,8	26,0±0,6	25,2±0,8	23,2±0,7	24,3±0,6
Aile büyüklerinden	27,6±0,8	30,5±0,7	28,8±0,6	32,2±0,7	34,9±0,1	33,2±0,6	27,7±0,8	30,6±0,7	29,0±0,5
Arkadaşından	12,5±0,6	20,0±0,7	15,8±0,5	14,6±0,6	23,7±0,9	18,0±0,6	12,6±0,5	20,1±0,6	15,9±0,4
Yazılı ve görsel basından	16,7±0,6	10,7±0,5	14,1±0,4	13,1±0,5	10,0±0,6	11,9±0,4	16,6±0,6	10,7±0,5	14,0±0,4
Din görevlilerinden	10,6±0,6	5,7±0,4	8,5±0,4	7,9±0,5	3,2±0,4	6,1±0,4	10,5±0,5	5,7±0,4	8,4±0,4
Öğretmenlerden	7,5±0,5	9,9±0,6	8,5±0,4	5,3±0,5	4,0±0,4	4,8±0,4	7,4±0,4	9,8±0,5	8,4±0,4

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %24,3’ü kimseden etkilenmediğini belirtmiştir. Öğrencilerin %29,0’ı ailelerinden, %15,9’u

arkadaşlarından, %14,0'ı yazılı ve görsel basından, %8,4'ü dini görevlilerden ve %8,4'ü öğretmenlerden etkilendiklerini belirtmişlerdir. Kız öğrenciler aile büyükleri, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden erkeklere göre daha fazla etkilendiğini belirtmektedirler. Ancak erkekler yüzdeler küçük olmakla beraber din görevlilerinden ve basından kızlara göre daha fazla etkilendiklerini belirtmişlerdir (Tablo 22).

Tablo 23. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Güvenilir Bilgi Kaynakları Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Aile büyüklerinden	31,7±0,7	37,3±0,9	34,1±0,6	41,2±0,8	45,4±0,9	42,8±0,7	32,0±0,7	37,5±0,9	34,4±0,6
Yazılı ve görsel basından	4,8±0,8	30,2±0,8	27,2±0,6	25,6±0,9	34,9±1,0	29,1±0,8	24,8±0,7	30,4±0,8	27,3±0,6
Öğretmenlerden	13,8±0,5	15,5±0,7	14,5±0,5	8,8±0,6	6,6±0,5	7,9±0,4	13,6±0,5	15,2±0,6	14,3±0,5
Din görevlilerinden	17,4±0,7	9,3±0,5	13,9±0,5	13,8±0,9	7,2±0,8	11,3±0,8	17,3±0,7	9,2±0,5	13,8±0,5
Tanınmış kişiler	8,6±0,5	5,7±0,3	7,4±0,3	7,2±0,4	3,7±0,3	5,9±0,3	8,6±0,5	5,7±0,3	7,3±0,3
Arkadaşından	3,7±0,3	2,0±0,2	2,9±0,2	3,4±0,3	2,2±0,3	3,0±0,2	3,7±0,3	2,0±0,2	2,9±0,2

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %34,4'ü aile büyüklerinden, %27,3'ü basından, %14,3'ü öğretmenlerden, %13,8'i din görevlilerinden, %7,3'ünün tanınmış kişilerden ve %2,9'unun arkadaşlarından gelen bilginin daha güvenilir olduğunu belirtmektedirler. Kızlar, erkeklere göre aile büyüklerine, basına ve öğretmenlerine daha fazla güvenmektedirler. Erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre din adamlarına, tanınmış kişilere ve arkadaşlarına (yüzdeler çok küçük olsa dahi) daha fazla güvenmektedirler. Özel okullarda aile büyükleri çok vurgulanırken, devlet okullarında ise öğretmene güven duygusu daha fazladır (Tablo 23).

Tablo 24. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Zor Koşullarda Sorunlarını Paylaştıkları Kişilerin Okul Tipine ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Sorun Paylaşılan Kişi	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Arkadaş / Dostlar	51,7±1,1	57,8±0,9	54,4±0,8	51,7±1,1	53,2±1,1	52,3±0,8	51,7±1,1	57,7±0,9	54,3±0,8
Aile bireyleri	40,0±1,0	38,5±0,9	39,4±0,8	41,0±1,0	42,7±1,0	41,7±0,7	40,0±1,0	38,6±0,9	39,4±0,8
Öğretmen / Rehber öğretmen	2,4±0,3	1,8±0,2	2,1±0,2	2,0±0,2	1,8±0,2	1,9±0,2	2,4±0,2	1,8±0,2	2,1±0,2
Din Adamları	1,9±0,2	0,2±0,1	1,2±0,1	1,9±0,2	0,4±0,1	1,3±0,2	1,9±0,1	0,2±0,1	1,2±0,1
Psikolog / Psikiyatrist	0,6±0,1	0,5±0,1	0,6±0,1	0,8±0,1	1,2±0,2	0,9±0,1	0,6±0,1	0,6±0,1	0,6±0,1
Diğer Kişilerle	3,5±0,3	1,1±0,2	2,4±0,2	2,6±0,2	0,7±0,1	1,9±0,2	3,4±0,3	1,1±0,2	2,4±0,2

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %54,3'ü zor durumlarda sorunlarını arkadaşları ile paylaşmaktadırlar. Devlet okullarında arkadaşlarla ile paylaşım özel okullara göre daha fazla (%54,4 ve %52,3); kızların arkadaşları ile paylaşımı erkeklere göre daha fazladır (%57,7 ve %51,7). Aile bireyleri ile paylaşım ise arkadaşların hemen arkasından gelmektedir (%39,4). Aile ile paylaşım özel okullarda devlet okullarına göre ve kızlarda erkeklere göre daha fazla aile ile paylaşım söz konusudur; ancak aradaki fark çok da önemli düzeyde değildir. Daha sonra çok az yüzdelerle öğretmen/rehber öğretmen (%2,1), din adamları (%1,2), psikolog/psikiyatrist (%0,6) ve diğer kişiler (%2,4) gelmektedir (Tablo 24).

Gençlerin etkilendikleri kişiler arasında aile bireylerinin ilk sırada gelmesi ve ailenin bilgisine güvenilmesi ülkemizde "aile değerlerinin" halen korunduğunu göstermektedir. Bu nedenle ailelere yapılacak yatırımların önemli bir kısmının gençlere

ulaşacağı görülmektedir. İkinci önemli grup ise gençlerin düşüncelerinden etkilendikleri ve sorun paylaştıkları kişiler arkadaşlarıdır. Güvenilir bilgi kaynakları konusunda “medya” da önemli bir rol oynamaktadır. O halde, aileden sonra medya aracılığıyla gençlere doğru bilginin aktarılması ve gençler arasında bu bilginin dolaşması sağlanabilirse, gençlerin olumlu tutum ve davranışlara sahip olma olasılıkları da artabilir (Tablo 22–24).

Yaşam Becerileri

Tablo 25. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Hayır Deme Becerileri ile İlgili Bazı Yanıtlarının Okul Tipine ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Okul Tipi		Cinsiyet		Tüm Öğrenciler
	Devlet	Özel	Erkek	Kız	
İstenilmeyen Bir Davranış Yaptırılmak İstendiğinde Yaklaşım					
İstemediği halde sessizce yapma	16,1±0,6	8,8±0,4	19,0±0,7	11,9±0,6	15,9±0,6
İstemediği halde söylenerek yapma	20,4±0,4	21,6±0,5	17,4±0,6	24,4±0,6	20,4±0,4
Hayır deme, ancak yapma	12,2±0,3	9,2±0,4	10,9±0,5	13,7±0,5	12,2±0,3
Bu işi başkasına yaptırma	2,4±0,2	3,8±0,3	2,9±0,2	1,9±0,2	2,4±0,2
Bu işi yapmamak için yardım alma	3,6±0,3	3,8±0,4	3,9±0,4	3,2±0,3	3,6±0,2
Hayır deme ve yapmama	45,3±0,7	52,8±0,7	46,0±0,9	44,9±0,7	45,5±0,7
Kesinlikle Hayır Denilemeyen Kişi					
Baba	27,2±0,5	28,6±0,8	29,8±0,6	24,1±0,6	27,3±0,5
Anne	15,9±0,5	13,5±0,4	16,8±0,6	14,6±0,6	15,8±0,5
Öğretmen	9,0±0,3	8,0±0,4	6,5±0,3	12,0±0,5	8,9±0,3
Arkadaş	3,6±0,2	3,5±0,3	4,4±0,3	2,5±0,2	3,6±0,2
Hiç kimseye	23,1±0,7	12,0±0,5	22,1±0,8	23,5±0,9	22,8±0,7
Herkese	21,3±0,7	34,4±1,1	20,4±0,8	23,2±0,8	21,6±0,7
Birisi İstemediği Bir Konu Hakkında Onun Yerine Karar Verdiğinde Yaklaşım					
Herkesin kararlarını almasını savunma	42,4±0,8	39,7±0,8	34,9±0,9	52,1±0,8	42,4±0,8
Konuşarak kararın değişmesini sağlama	36,9±0,5	39,8±0,7	40,9±0,8	31,9±0,7	37,0±0,5
Kavga ederek kararları değiştirmeye çalışma	11,8±0,4	14,8±0,5	14,2±0,6	8,9±0,5	11,9±0,4
Aileden yardım isteme	3,4±0,3	1,6±0,2	3,8±0,4	2,7±0,2	3,3±0,2
Sesini çıkarmama	2,8±0,3	2,2±0,2	4,1±0,4	1,1±0,1	2,8±0,3
Ağlayarak yanlış olduğunu söyleme	2,7±0,2	1,8±0,2	2,2±0,3	3,4±0,2	2,7±0,2

Öğrencilerin istenilmeyen bir davranış yaptırılmak istendiğinde nasıl yaklaştıkları sorulmuştur. Öğrencilerin “hayır deme ve yapmama” şeklindeki yaklaşımları %45,5’dir. “İstemediği halde sessizce yapma” yanıtı %15,9, “istemediği halde söylenerek yapma” %20,4, “hayır deme ve yapma” %12,2 olarak alınmıştır. Öğrencilerin %2,4’ü “bu işi başkasına yaptırdıkları” ve %3,6’sı “bu işi yapmamak için yardım alma” şeklinde yanıtlamıştır. Erkeklerin kızlara göre (%46,0 ve %44,9); özel okul öğrencilerinin devlet okul öğrencilerine (%52,8 ve %45,3) göre daha fazla “hayır diyebildikleri”ni söyleyebilmektedirler (Tablo 25).

Öğrencilerin %27,3’ü “baba”larına, daha sonra %15,8’i “anne”lerine kesinlikle hayır diyemediklerini belirtmektedirler. Herkese hayır diyebilen öğrenci yüzdesi %21,6 olup, öğretmen %8,9 ve arkadaş %3,6’dır. Yaklaşık her 4–5 gençten birisi hiç kimseye hayır diyemediğini söylemiştir. Kız öğrenciler anne ve babalarına erkek öğrencilere göre daha fazla hayır diyebildiklerini; ancak, öğretmenlerine ise daha az hayır diyebildiklerini belirtmişlerdir. Devlet okullarında görüşülen öğrenciler özel okullara göre daha fazla hayır diyemediklerini belirtmişlerdir (Tablo 25).

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilere “birisi istemedikleri bir konu hakkında onun yerine karar verdiğindeki yaklaşımları” sorulmuştur. Bu soruya her 10 öğrenciden dördü “herkesin kendi kararlarını almasını savunma” şeklinde yanıtlamıştır.

İkinci yanıt ise %37,0 ile “konuşarak kararların değişmesini sağlama” şeklindedir. “Kavga ederek kararları değiştirmeye çalışma” %11,9 ile üçüncü yanıtıdır (Tablo 25).

Kızlar “herkesin kendi kararlarını almasını savunma” yanıtı %52,1 ile erkek öğrencilerin %34,9 olan yanıtlarından önemli ölçüde daha yüksektir. Erkekler ise ilk çözüm önerisi olarak “konuşarak kararın değiştirilmesi” yanıtını seçmişlerdir (%40,9); bu yüzde kızların yanıtlarına (%31,9) göre belirgin olarak daha yüksektir. Erkekler şiddet içeren bir davranış olan “kavga ederek kararları değiştirme” yanıtını %14,2 ile belirtmişlerdir ve kızlara (%8,9) göre bu yöntemi önemli oranda daha fazla seçtikleri görülmektedir. Kızların %3,4’ü “ağlayarak yanlış olduğunu söyleme” yanıtını erkeklerle (%2,2) göre daha fazla belirtmiştir (Tablo 25).

Resmi ve özel okullara devam eden öğrencilerin yanıtları arasında da fark bulunmaktadır. Özel okullardaki öğrenciler “konuşarak kararın değiştirilmesini sağlama” yanıtını %39,8 ile verirken, resmi okul öğrencilerinin %36,9’u bu seçeneği belirtmiştir. Bu fark az olsa dahi istatistiksel olarak önemlidir. Ancak özel okullarda “kavga ederek kararları değiştirmeye çalışma” yanıtı da devlet okullarına göre çok daha fazladır (%14,8 ve %11,8). “Ağlayarak yanlış olduğunu söyleme” ve “aileden yardım isteme” seçenekleri ise devlet okullarındaki öğrenciler tarafından özel okul öğrencilerine göre önemli olarak daha fazla işaretlenmiştir (Tablo 25).

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yaklaşık yarısı istenilmeyen bir davranış yaptırılmak istenildiği zaman “mutsuz olduğunu ancak yaptığını” belirtmiştir. İstenilmeyen davranışın gencin yararına ya da zararına olan bir davranış olması irdelenmeden bu soru sorularak gençlerin istenilmeyen davranışlara karşı tutumu öğrenilmek istenmiştir. Gençlerin istemediği bir konu hakkında onun yerine karar verilmesine olan tepkisi “kararın alınmasına tepki gösterme” ve “konuşarak kararın değiştirilmesini sağlama” şeklindedir. Bu iki sorunun yanıtları gençlerin istenilmeyen bir davranış ya da karar vermede zorlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 26. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Zor Bir Karar Verebilme Becerileri ile İlgili Bazı Yanıtlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Zor Bir Karar Verme Durumunda İlk Yapılacak									
Aileden yardım alma	49,8±0,9	50,4±1,0	50,0±0,8	48,4±0,9	53,9±1,1	50,5±0,7	49,7±0,9	50,5±0,9	50,1±0,7
Kendi karar verme	21,8±0,6	16,4±0,6	19,5±0,5	23,0±0,7	14,8±0,7	19,9±0,5	21,9±0,6	16,4±0,6	19,5±0,5
Arkadaşlardan yardım alma	15,9±0,6	22,7±0,8	18,8±0,5	17,3±0,6	22,9±0,9	19,4±0,6	15,9±0,6	22,7±0,8	18,8±0,5
Olayları kendi haline bırakma	6,8±0,4	7,1±0,4	6,9±0,3	6,1±0,3	6,2±0,4	6,1±0,3	6,7±0,4	7,0±0,4	6,9±0,3
Öğretmenlerden yardım alma	3,8±0,3	3,1±0,2	3,5±0,2	2,6±0,3	1,7±0,2	2,2±0,2	3,8±0,3	3,1±0,2	3,5±0,2
Din adamlarından yardım alma	1,9±0,2	0,4±0,1	1,2±0,1	2,7±0,3	0,5±0,1	1,9±0,2	2,0±0,2	0,4±0,1	1,3±0,1
Çok Dersi Varken Arkadaşları Gezmeye Çağırdığında Karar Verme									
O gün ne isterse yapma	32,6±1,0	29,8±0,9	31,4±0,8	36,9±0,9	38,6±1,1	37,6±0,8	32,6±1,0	29,8±0,9	31,4±0,8
Ne yapacağına hemen karar verme	24,6±0,8	31,3±0,8	27,5±0,6	31,3±1,0	33,2±0,9	32,0±0,8	24,6±0,8	31,3±0,8	27,5±0,6
Aileye ne yapması gerektiğini sorma	16,3±0,5	18,7±0,3	17,4±0,6	10,8±0,5	12,5±0,7	11,4±0,5	16,3±0,5	18,7±0,3	17,4±0,6
Kendini çaresiz hissetme	15,6±0,6	8,9±0,5	12,7±0,5	9,9±0,6	5,3±0,4	8,1±0,4	15,6±0,6	8,9±0,5	12,7±0,5
Gerginlik yaşam, ne yapacağını bilememe	9,6±0,5	10,6±0,4	10,1±0,3	9,9±0,5	9,8±0,6	9,8±0,4	9,6±0,5	10,6±0,4	10,1±0,3
Arkadaşlar ile kavga etme	1,2±0,1	0,7±0,1	1,0±0,1	1,3±0,2	0,5±0,1	1,0±0,1	1,2±0,1	0,7±0,1	1,0±0,1

Ortaöğretim kurumlarına devam eden her iki öğrenciden biri “zor bir durum karşısında aileden yardım almayı bir çözüm yolu olarak görmektedir (%50,1). Erkek ve kız öğrenciler arasında benzer yüzdeler bulunmaktadır. İkinci çözüm yolu %19,5 ile “kendi karar vermesi” şeklindedir ki; erkek öğrenciler (%21,9) bu yolu kız öğrencilere (%16,4) göre belirgin olarak daha fazla kullanmaktadırlar. Üçüncü yol arkadaşlardan yardım alma şeklindedir (%18,8); bu yolu da kızlar (%22,7), erkeklere (%15,9) göre belirgin olarak daha fazla seçmektedirler. Çözüm yolu olmayan bir yöntem olan “olayları kendi haline bırakma” öğrencilerin %6,9’u tarafından seçilmiştir; erkek ve kız öğrencilerin yanıtları arasında fark yoktur. Din adamlarından yardım alma çözüm yolu olarak en küçük yüzdeyi (%1,3) alan bir seçenek olmasına karşılık, erkekler (%2,0) bu seçeneği kızlara (%0,4) göre belirgin olarak daha fazla işaretlemişlerdir. Bu farklılık hem resmi hem de özel okullarda aynı şekildedir. Zor koşulda çözüm yolu olarak bir seçenek olan “öğretmenden yardım alma” yanıtı devlet okullarında (%3,5) özel okullara göre daha fazladır (%2,2). Devlet ve özel okullara devam eden öğrencilerin zor bir durum karşısında sorun çözme yolları birbirlerine benzemektedir. Verilen yanıtların yüzdeleri birbirlerine çok yakındır (Tablo 26).

Resmi ve özel okullarda kızlar ve erkekler arasında çözüm yolları birbirine benzerdir. Kızlar aileden ve arkadaşlardan yardım alma yollarını erkeklere göre daha fazla kullanırken, erkekler kararlarını kendilerinin vermesi konusunda daha baskındırlar (Tablo 26).

Zor bir durum olarak “çok dersi varken arkadaşları tarafından gezmeye çağrılmaları durumunda” karar verme mekanizmaları irdelenmek istenmiştir. Öğrencilerin %31,4’ü “o gün ne isterlerse onu yapacaklarını” belirtmişlerdir. Yaklaşık her dört öğrenciden biri “ne yapacağına hemen karar verebileceğini” belirtmiştir. “Ailesinden yardım alma” ise %17,4 ile üçüncü çözüm yolu olarak görülmüştür. Kendini gergin hissetme, kararsız kalma ve arkadaşları ile kavga etme gibi sorunlu çözüm yolları ise öğrencilerin yaklaşık %23,8’i tarafından işaretlenmiştir (Tablo 26).

Kızlar bu durum karşısında hemen karar verebileceklerini ya da bu konuyu aileleri ile paylaşacaklarını, erkeklere göre daha fazla belirtmektedirler. Ancak, erkekler kendini çaresiz hissetme ve arkadaşlar ile kavga etme seçeneklerini kızlara göre daha fazla belirtmektedirler (Tablo 26).

Resmi ve özel okullarda görüşülen öğrencilerin karar verme mekanizmaları birbirinden farklıdır. Özel okullarda öğrenciler “o gün ne isterse yapacağını” ve “ne yapacağına hemen karar verebileceğini” resmi okul öğrencilerine göre belirgin olarak daha fazla belirtmektedirler. Oysa resmi okulların öğrencileri “aileye ne yapması gerektiğini sorarak karar vereceğini” ve “kendini çaresiz hissetme” seçeneklerini özel okullara göre daha fazla belirtilmektedir (Tablo 26).

Resmi okullara devam eden kız öğrenciler “ne yapacağına karar verme” ve “aileye danışma” konusunda erkeklere göre daha fazla yanıt verirken; erkek öğrenciler “kendini çaresiz hissetme” ve “arkadaşlar ile kavga etme” seçeneklerini daha fazla işaretlemişlerdir. Özel okullara devam eden erkek öğrenciler de bu seçenekleri kızlara göre daha fazla işaretlemişlerdir (Tablo 26).

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin zor durumlarda karar verebilme konusundaki yaklaşımları öğrenilmeye çalışılmıştır. Hem kendi görüşleri

hem de bir senaryo üzerinden aynı konu işlendiğinde “aile”nin önemli rolü tekrar vurgulanmıştır. Ancak, yaklaşık beş gençten birisi ise “arkadaşları”na danışacağını belirtmiştir. Senaryo üzerinde sorulduğunda ise gençler karar verebilecekleri konusunda görüş bildirmişlerdir. Ancak bazı gençler bu konuda yetersiz olduklarını ve karar veremeyeceklerini açık bir şekilde belirtmişlerdir.

Tablo 27. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin “Birisini İstemediği Halde Dokunarak Rahatsız Ettiğinde” Verdikleri Tepkilerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Birisini İstemediği Halde Dokunarak Rahatsız Ettiğindeki Tepkisi	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Uyarır ve dokunmasına izin vermemeye	53,2±1,2	61,7±0,9	56,9±0,9	53,5±1,1	60,7±1,2	56,2±0,9	53,2±1,2	61,7±0,9	56,9±0,9
Kavga etmeye ve dokunmamasını sağlama	33,3±1,0	28,7±0,9	31,3±0,8	38,3±1,0	32,9±1,1	36,3±0,8	33,4±1,0	28,8±0,9	31,4±0,8
Uyarması için öğretmene söyleme	4,3±0,4	2,7±0,2	3,6±0,3	1,7±0,2	1,3±0,2	1,5±0,2	4,2±0,4	2,6±0,2	3,5±0,3
Bir şey diyememe	4,0±0,3	1,5±0,2	2,9±0,2	3,0±0,3	1,3±0,2	2,4±0,2	4,0±0,3	1,5±0,2	2,9±0,2
Sesini çıkarmama ama kızına	3,2±0,3	2,3±0,2	2,8±0,2	2,2±0,3	2,0±0,3	2,2±0,3	3,1±0,3	2,3±0,2	2,8±0,2
Uyarması için aileye söyleme	2,1±0,3	3,2±0,3	2,5±0,2	1,2±0,2	1,8±0,2	1,4±0,2	2,0±0,3	3,1±0,3	2,5±0,2

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerden “birisini size istemediği halde dokunarak rahatsız ettiğinde” verecekleri tepkileri irdelemeleri istenmiştir. Öğrencilerin %56,9’u bu durumdan rahatsız olduklarını belirterek dokunmaya izin vermeyeceklerini belirtmişlerdir. Ancak, bu sorunu kavga ederek çözeceklerini söyleyen öğrenci yüzdesi %31,4’dür. Öğrenciler uyarması için öğretmene söyleme, bir şey diyememe, sesini çıkarmama ve uyarması için aileye söyleme olan diğer seçeneklere oldukça düşük yüzdelerde katılmışlardır (Tablo 27).

Genel olarak erkekler ve kızların bu soruna çözüm bulma yolları bir miktar farklıdır. Kız öğrencilerin %61,7’si uyaracağını ve dokunmasını engelleyeceğini söylerken, erkeklerde bu yanıt %53,2’dir. Diğer taraftan, kavga ederek sorunu çözeceğini söyleyen erkek öğrenci yüzdesi %33,4 iken, kızların yüzdesi %28,8’dir. Bu iki durumda istatistiksel olarak farklılık göstermektedir. Bir şey diyememe ve uyarması için öğretmene söyleme yanıtlarının yüzdeleri düşük olmasına karşılık, erkeklerin kızlara göre daha fazla bu seçenekleri seçmiş olmaları önemli bulunmuştur (Tablo 27).

Resmi ve özel okullarda öğrencilerin birisinin bedenine dokunması durumunda ne yapacağı konusunda yaklaşımlarından ilki olan “uyarma ve dokunmasına izin vermemeye” seçeneğine verilen yanıtların yüzdeleri birbirine oldukça yakındır. Ancak, kavga ederek çözüme yanıtı özel okullarda %36,3 ile devlet okullarından (%31,3) daha fazladır. Yüzdeler küçük olmakla beraber, devlet okullarında aile ve öğretmene söyleyerek sorunu çözüme yaklaşımı özel okullarından daha fazla benimsenmektedir (Tablo 27).

Resmi ve özel okullarda erkek ve kız öğrencilerin yaklaşımları birbirlerine oldukça benzerdir. Resmi ve özel okullarda erkek öğrenciler kavga ederek sorunu çözmeyi kızlara göre daha fazla benimsenirken, kızlar uyararak bu sorunu çözmektedirler. Yine, hem resmi hem de özel okullarda erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla “bir

şey diyemediklerini”, devlet okullarında ayrıca erkek öğrencilerin öğretmene söylemeyi bir çözüm yolu olarak kızlara göre daha fazla belirtmişlerdir (Tablo 27).

Tablo 28. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Arkadaşları ile Bir Sorun Yaşadığında Tepkisi Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Öğrencilerin Arkadaşları ile Bir Sorun Yaşadığında Tepkisi	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Konuşarak halletme	53,5±1,0	64,1±0,8	58,2±0,8	56,2±1,0	66,2±0,9	60,0±0,8	53,5±1,0	64,1±0,7	58,2±0,8
İçine atma	18,6±0,6	17,7±0,6	18,2±0,5	16,2±0,7	13,4±0,7	15,1±0,5	18,5±0,6	17,6±0,5	18,1±0,5
Kavga etme	11,3±0,5	5,7±0,4	8,8±0,3	11,6±0,6	5,9±0,5	9,4±0,5	11,3±0,5	5,7±0,4	8,8±0,3
Bana sorun yaşatanlara sorun yaratma	10,7±0,5	6,1±0,3	8,7±0,3	12,1±0,5	7,2±0,5	10,2±0,4	10,8±0,5	6,2±0,3	8,7±0,3
Aileye anlatma	2,6±0,3	5,4±0,3	3,8±0,2	1,9±0,2	6,1±0,4	3,5±0,2	2,6±0,3	5,4±0,3	3,8±0,2
Şikâyet etme	3,4±0,3	1,1±0,1	2,4±0,2	2,0±0,3	1,2±0,2	1,7±0,2	3,4±0,3	1,1±0,1	2,4±0,2

Öğrencilerin %58,2’si arkadaşları ile bir sorun yaşadıkları zaman bu sorunu “konuşarak çözebileceklerini” söylemektedirler. İkinci seçenek “içine atma” (%18,1) her beş öğrenciden yaklaşık biri tarafından kullanılan bir yöntemdir. Daha sonra gelen çözüm yolları ise %8,8 ile “kavga etme” ve %8,7 ile “sorun yaratan kişiye sorun yaratma” yanıtlarıdır. “Konuşarak sorunu çözmeye” yolu kızlar (%64,1) tarafından erkeklere (%53,5) göre daha fazla kullanılan bir yöntem olarak belirtilmiştir. Erkekler ise kavga ederek (%11,3) ve sorun çıkararak (%10,8) çözmeyi kızlara göre daha fazla belirtmişlerdir. Daha sonraki seçeneklerin yüzdeleri düşük olmasına rağmen aileye anlatma kızlar tarafından, şikâyet etme ise erkekler tarafından daha fazla benimsenen sorun çözme tekniği olarak kullanılmaktadır (Tablo 28).

Resmi ve özel okullarında öğrencilerin sorun çözme tekniklerine ilişkin yaklaşımlar birbirine benzemektedir. Ancak “içine atma” seçeneği devlet okulu öğrencileri tarafından belirgin olarak daha fazla işaretlenen bir seçenek iken, “sorun yaratma isteği” ise özel okullar tarafından daha fazla belirtilen bir çözüm yolu olmuştur (Tablo 28).

Resmi ve özel okullarda erkek ve kız öğrencilerin arkadaşları ile olan sorunlarını çözme teknikleri birbirinden farklıdır. Resmi ve özel okullarda “konuşarak çözmeye” ve “aileye anlatma” yolları kızlar tarafından daha çok belirtilirken, erkekler sorunlarını “kavga ederek”, “sorun yaratarak” ya da “şikâyet ederek” çözeceklerini belirgin olarak fazla düzeyde belirtmişlerdir. Ayrıca, özel okullarda erkek öğrenciler sorunlarını içine attıklarını kızlara göre daha fazla belirtmektedirler. (Tablo 28).

Hiperaktivite /Dürtüsellik Sorunları

Tablo 28. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Arkadaşları ile Bir Sorun Yaşadığında Tepkisi Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Öğrencilerin Arkadaşları ile Bir Sorun Yaşadığında Tepkisi	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Konuşarak halletme	53,5±1,0	64,1±0,8	58,2±0,8	56,2±1,0	66,2±0,9	60,0±0,8	53,5±1,0	64,1±0,7	58,2±0,8
İçine atma	18,6±0,6	17,7±0,6	18,2±0,5	16,2±0,7	13,4±0,7	15,1±0,5	18,5±0,6	17,6±0,5	18,1±0,5
Kavga etme	11,3±0,5	5,7±0,4	8,8±0,3	11,6±0,6	5,9±0,5	9,4±0,5	11,3±0,5	5,7±0,4	8,8±0,3
Bana sorun yaşatanlara sorun yaratma	10,7±0,5	6,1±0,3	8,7±0,3	12,1±0,5	7,2±0,5	10,2±0,4	10,8±0,5	6,2±0,3	8,7±0,3
Aileye anlatma	2,6±0,3	5,4±0,3	3,8±0,2	1,9±0,2	6,1±0,4	3,5±0,2	2,6±0,3	5,4±0,3	3,8±0,2
Şikâyet etme	3,4±0,3	1,1±0,1	2,4±0,2	2,0±0,3	1,2±0,2	1,7±0,2	3,4±0,3	1,1±0,1	2,4±0,2

Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin dikkatsizlik, hiperaktivite ve dürtüsellik davranışlarına ilişkin bazı yanıtlarının yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık %15-20'sinin ödevlerini tamamlamakta zorluk çektiği, sık olarak kontrolünü kaybettiği ve sabırsızlık sergiledikleri görülmektedir. Bu bulgu, bu yaş grubu için beklenen bir durum olarak değerlendirilmiştir (Tablo 29).

Öte yandan, öğrencilerin yaklaşık %34'ü dikkatsizce hatalar yaptıklarını ve %44'ü de uzun süre kıpırdamadan durduklarında huzursuzluk hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu bulguların ise beklenenden daha yüksek oldukları düşünülmüştür (Tablo 29).

Tablo 30. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Dikkatsizlik, Hiperaktivite ve Dürtüsellik Davranışlarına İlişkin Bazı Yanıtlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Bildiğim halde dikkatsizlikten dolayı sınavlarda çok hata yaparım	30,3±0,7	38,3±0,7	33,8±0,6	33,1±0,8	43,0±0,9	36,8±0,7	30,4±0,7	38,5±0,7	33,9±0,6
Ödevlerimi tamamlamakta, işlerimi zamanında yetiştirmekte zorlanırım	16,9±0,6	12,9±0,6	15,1±0,5	16,0±0,6	13,1±0,7	14,9±0,5	16,8±0,6	12,9±0,5	15,1±0,5
Uzun süre kıpırdamadan oturamam, huzursuz olurum	41,8±0,8	47,6±0,8	44,3±0,6	39,2±0,8	43,0±0,8	40,6±0,6	41,7±0,8	47,5±0,7	44,2±0,6
Çok öfkelenirim, sık olarak kontrolümü kaybederim	17,4±0,6	14,4±0,5	16,1±0,4	17,5±0,6	11,9±0,6	15,4±0,5	17,4±0,6	14,3±0,5	16,1±0,4
Sabırsızımdır, sıramı beklemekte zorlanırım	18,9±0,6	18,2±0,5	18,6±0,4	20,3±0,7	19,5±0,8	20,0±0,5	19,0±0,6	18,3±0,5	18,7±0,4
Bana ait olmayan eşyaları izinsiz şekilde alırım	7,8±0,4	4,1±0,3	6,2±0,3	7,4±0,5	3,8±0,3	6,0±0,3	7,8±0,4	4,1±0,3	6,2±0,3
Bir şeyi yapmadan önce düşünürüm.*	10,2±0,8	4,6±0,3	7,7±0,6	7,9±0,6	4,2±0,4	6,5±0,4	10,1±0,8	4,6±0,3	7,7±0,6

*Bu soruya tamamen yanlış yanıtı verenlerin yüzdesi gösterilmiştir.

Türkiye ortaöğretimde devam eden öğrencilerin dikkatsizlik, hiperaktivite ve dürtüsellik davranışlarına ilişkin, belirtilen davranışın kendisi için "tamamen doğru" olduğu yanıtını veren öğrencilerin yüzde dağılımının cinsiyet ve okul tipine göre değerlendirilmesinde, resmi ve özel okul öğrencileri arasında belirgin farklılıklar olmadığı gözlenmiştir. Erkek ve kız öğrenciler karşılaştırıldığında ise dikkatsizlik ifadelerinin kız öğrenciler tarafından daha fazla belirtildiği görülmüştür. Hiperaktivite ve dürtüsellik ifadelerinde ise erkek öğrencilerin kız öğrencilerden yüksek oranlar gösterdikleri tespit edilmiştir (Tablo 30).

D. Öğrencilerde Şiddet Algısı

Şiddeti uygulama kadar şiddete maruz kalma durumu da kişinin şiddeti nasıl algıladığı ile ilgilidir. Çalışmada öğrencilere şiddete maruz kalma durumları ya da bizzat şiddet uygulamış olup olmadıkları sorulmadan önce farklı önermeler verilmiş ve bunların hangilerini şiddet olarak algıladıkları, hangilerini şiddet olarak algılamadıkları sorulmuştur. Öğrenci önermenin şiddet içerip içermediği konusunda "kararsız" kalabileceği gibi böyle bir durumla hiç karşılaşmadı ise "fikir sahibi olmayabilir". Tablo 31'de öğrencilerin ilgili önermeyi "şiddet" olarak belirtme durumlarına ilişkin yüzde değerler sunulmuştur.

Ortaöğretim kurumlarına devam öğrencilerin şiddet içeren davranışlar konusunda "şiddet" ya da "şiddet değil" şeklinde yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin %87,6'sı "başkası tarafından kasıtlı olarak yaralanma"yı ve %86,3'ü "tartaklanma"yı şiddet olarak tanımlamıştır (Tablo 31).

Ancak “el şakası” olarak yapılan tekme, tokat ve yumruk atma %65,2 şiddet olarak tanımlanırken, %20,6’sı şiddet olmadığını ve %10,5’i ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Yine sert davranılması hakkında öğrencilerin %26,1’i şiddet olmadığını ve %20,3’ü kararsız olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 31. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Çeşitli Şiddet Davranışlarını “Şiddet” Olarak Algılamalarına Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Şiddet Algısı	İlgili Önermeyi Şiddet Olarak Algılama Yüzdesi
Başkası tarafından kasıtlı olarak yaralanma	87,6±0,6
Tartaklama (itilip, kakılma)	86,3±0,7
El şakası (tekme, tokat, yumruk)	65,2±0,6
Sert davranılması	49,7±0,6
Kaba söz ve davranış	70,3±0,6
Hakarete uğrama	67,6±0,8
Azarlanma / Fırçalanma	63,9±0,6
Laf atılma	42,7±0,7
Ağız dalaşı	42,0±0,6
Kişinin duygularını incitecek sözler ya da davranışlarda bulunulması	74,0±0,6
Manevi değerlere hakaret edilmesi	68,4±0,9
Alay edilme / Küçük düşürülme	63,5±0,6
Dedikodu yapma / İftira atma	44,1±0,6
Eksikliklerin yüze vurulması	31,2±0,6
Mala zarar verme	83,3±0,6
Baskı kurulması	65,4±0,6
Gencin kendi kararlarını uygulamasının engellenmesi	38,7±0,9
Gencin isteklerinin engellenmesi veya sınırlandırılması	32,9±0,8
Hayvanlara acı çektirmek	93,3±0,4

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %70,3’ü “kaba söz ve davranışları”, %67,6’sı “hakarete uğramayı” ve %63,9’u “azarlanma/fırçalanmayı” şiddet olarak tanımlanmıştır. “Laf atılması” öğrencilerin %42,7’si ve “ağız dalaşı” ise %42,0’i öğrenci tarafından şiddet olarak tanımlanmıştır (Tablo 31).

Duygusal şiddet olarak tanımlanabilecek bazı ifadeler konusunda da öğrencilerin şiddet olup olmadığı konusundaki görüşleri alınmıştır. “Kişinin duygularının incitecek sözler ya da davranışlarda bulunması” öğrencilerin %74,0’ı ve “manevi değerlere hakaret edilmesi” ise %68,4’ü tarafından şiddet olarak tanımlanmıştır. Alay edilme/küçük düşürülme öğrencilerin %63,5’i tarafından şiddet olarak tanımlanmıştır (Tablo 31).

Gençler arasında sık olarak yapılan ve aslında bir şiddet olan “dedikodu yapma / iftira atma” öğrencilerin %44,1’i şiddet ve %30,7’si şiddet değil olarak yanıtlamıştır. “Eksiklerinin yüze vurulması” davranışını öğrencilerin %31,2’si şiddet olarak tanımlarken, %44,3’ü bu davranışı şiddet değil olarak tanımlamıştır.

Öğrencilerin %83,3'ü “mala zarar vermeyi”, %65,4'ü “baskı kurulması”, %38,7'si “gencin kendi kararlarının engellenmesi”ni, %32,9'u “gencin isteklerinin engellenmesi veya sınırlandırılması”nı şiddet olarak tanımlamaktadır (Tablo 31). Bu konuda fikri olmayanların yüzdeleri sırasıyla %12,7, %20,6 ve %21,4'dür.

Tablo 32. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Çeşitli Şiddet Davranışları Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Başkası tarafından kasıtlı olarak yaralanma	85,2±0,9	90,3±0,6	87,4±0,7	90,6±0,5	93,8±0,5	91,8±0,4	85,4±0,9	90,4±0,5	87,6±0,6
Tartaklama (itilip / kakılma)	82,5±0,9	91,0±0,5	86,2±0,7	87,4±0,6	94,2±0,5	90,0±0,5	82,6±0,9	91,1±0,5	86,3±0,7
El şakası (tekme, tokat, yumruk)	62,1±0,9	69,5±0,7	65,3±0,6	57,8±0,9	66,5±0,8	61,1±0,7	61,9±0,8	69,4±0,7	65,2±0,6
Sert davranılması	51,6±0,9	47,3±0,7	49,7±0,6	47,8±0,9	47,8±0,9	47,8±0,7	51,5±0,9	47,3±0,7	49,7±0,6
Kaba söz ve davranış	68,9±0,8	72,2±0,7	70,4±0,6	66,6±0,9	72,2±0,9	68,7±0,7	69,8±0,8	72,2±0,7	70,3±0,6
Hakarete uğrama	66,0±1,1	69,2±0,8	67,4±0,8	72,1±0,8	74,9±0,9	73,2±0,7	66,2±1,1	69,3±0,8	67,6±0,8
Azarlanma / Fırçalanma	62,3±0,8	65,9±0,8	63,9±0,6	62,8±0,9	65,9±1,0	64,0±0,7	62,3±0,8	65,9±0,8	63,9±0,6
Laf atılma	45,0±0,9	39,4±1,0	42,5±0,7	50,2±0,9	45,1±1,1	48,3±0,8	45,1±0,9	39,5±1,0	42,7±0,7
Ağız dalaşı	41,2±0,8	43,0±0,9	42,0±0,7	42,2±0,8	40,1±0,9	41,4±0,6	41,3±0,8	42,9±0,8	42,0±0,6
Kişinin duygularını incitecek sözler/ davranışlar	73,1±1,0	75,1±0,7	73,9±0,7	76,3±0,8	77,1±0,9	76,6±0,6	73,2±1,0	75,1±0,7	74,0±0,6
Manevi değerlere hakaret edilmesi	67,7±1,0	68,4±1,1	68,0±0,9	80,0±0,8	78,1±0,9	79,3±0,6	68,1±1,0	68,7±1,0	68,4±0,9
Alay edilme / Küçük düşürülme	63,2±0,9	63,8±0,9	63,4±0,6	66,2±0,8	67,4±0,9	66,6±0,6	63,3±0,8	63,9±0,9	63,5±0,6
Dedikodu yapma / İfira atma	44,7±0,9	43,2±0,9	44,1±0,7	46,1±1,0	41,2±1,1	44,2±0,9	44,8±0,9	43,2±0,8	44,1±0,6
Eksikliklerin yüze vurulması	32,9±0,9	29,2±0,7	31,3±0,6	32,7±0,9	26,4±0,9	30,3±0,7	32,9±0,9	29,1±0,7	31,2±0,6
Mala zarar verme	80,8±0,9	86,5±0,6	83,3±0,6	83,4±0,8	86,6±0,8	84,6±0,6	80,9±0,9	86,5±0,6	83,3±0,6
Baskı kurulması	61,6±0,8	70,2±0,8	65,3±0,6	62,7±0,9	72,5±0,9	66,4±0,7	61,6±0,8	70,3±0,8	65,4±0,6
Gencin kendi kararlarını uygulamasının engellenmesi	38,4±1,0	38,8±1,1	38,6±0,9	47,1±0,9	47,8±1,1	47,4±0,8	38,7±1,0	39,0±1,1	38,8±0,9
Gencin isteklerinin engellenmesi veya sınırlandırılması	33,7±1,0	31,2±1,1	32,6±0,8	42,0±0,8	39,5±0,9	41,1±0,7	34,0±1,0	31,4±1,1	32,9±0,8
Hayvanlara acı çektirmek	90,7±0,6	96,7±0,3	93,3±0,5	92,7±0,5	97,1±0,3	94,4±0,4	90,7±0,6	96,7±0,3	93,3±0,4

Tablo 32'de öğrencilerin okul tipi ve cinsiyete göre şiddet algıları da değerlendirilmiştir. Genel olarak, duygusal şiddeti algılama sıklığı (kişinin duygularını incitecek sözler/davranışlar, manevi değerlere hakaret edilmesi, alay edilme/küçük düşürülme) özel okullarda devlet okullarına kıyasla daha yüksektir. Şiddet algısı cinsiyete göre de farklılık göstermektedir. "Laf atma" ve "eksiklerin yüze vurulması" erkeklerde daha yüksek yüzde ile şiddet olarak tanımlanırken, "kasıtlı yaralanma", "tartaklanma", "el şakası", "azarlanma", "baskı kurulması", "hayvanlara acı çektirme" ve "mala zarar verme" benzeri şiddet öğeleri kızlarda daha sık olarak "şiddet" olarak algılanmaktadır.

Özel okullara devam eden öğrencilerin fiziksel şiddet olarak tanımlanan “başkası tarafından kasıtlı olarak yaralanma” ve “tartaklanma” davranışlarının şiddet olduğu konusundaki yanıtları devlet okullarına devam eden öğrencilere göre daha yüksektir. “El şakası” olarak yapılan tekmeleme, tokatlama ve yumruk atma davranışları devlet okullarında %65,3 şiddet olarak tanımlanırken, özel okullarda bu yüzde %61,1'dir. Hem devlet hem de özel okullarda el şakalarının kızlar tarafından şiddet olarak tanımlanması erkeklere göre daha yüksektir. “Sert davranılması” ise resmi ve özel okullarda benzer yüzdeler ile işaretlenmiştir (%49,7 ve %47,8) (Tablo 32).

Sözel şiddet davranışları olarak sıralanan “kaba söz ve davranış”, “hakarete uğrama” ve “azarlanma/fırçalanma” davranışlarında hem devlet hem özel okullarda

şiddet olarak algılanma yüzdeleri %63,9 -%73,2 arasında değişmektedir. Bu üç davranışı, kızlar, erkeklere göre daha fazla şiddet olarak algılamaktadırlar. “Laf atılma” ve “ağız dalaşı”nın şiddet olarak algılanması ise %41,4-%48,3 arasında değişmektedir. Resmi ve özel okullarda bu iki davranışın şiddet olarak algılanmasına ilişkin yanıtlar arasında önemli bir fark yoktur. Sadece laf atılma davranışında erkeklerin şiddet algıları daha yüksektir (Tablo 32).

Öğrencilerin duygusal şiddet olarak verilen bazı davranışların “şiddet” olarak tanımlanmaları %30,3-%79,3 arasında değişmektedir. “Kişilerin duygularını incitecek sözler ya da davranışlarda bulunulması”, “manevi değerlere hakaret edilmesi”, “alay edilme/küçük düşürülmesi” davranışlarında özel okullarda şiddet algısı daha yüksek bulunmuştur. Devlet okullarına devam eden öğrenciler arasında dedikodu yapma/iftira atma ve eksikliklerin yüze vurulması davranışlarının şiddet olarak algılanması %31,3–44,1 iken özel okullarda %30,3-%44,2’dir. Bu iki davranışa şiddet olarak yanıtlayan kız öğrencilerin yüzdeleri erkeklerin yüzdelerinden daha düşüktür (Tablo 32).

Devlet ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %83,3’ü, özel okullara devam eden öğrencilerin %84,6’sı mala zarar vermeyi şiddet olarak tanımlamaktadırlar. Baskı kurulması devlet okullarının öğrencilerinde %65,3 ve özel okul öğrencilerinde %66,4 şiddet olarak tanımlanmıştır. Hayvanlara acı çektirmek devlet okullarında %93,3 ve özel okullarda %94,4 şiddet olarak tanımlanmaktadır (Tablo 32).

Gencin isteklerinin engellenmesi veya sınırlandırılması devlet okullarında %32,6 ve özel okullarda %41,1 şiddet olarak tanımlanmıştır. Gencin kendi kararlarını uygulamasının engellenmesinin şiddet olarak tanımlanması seçeneği devlet okullarında %38,6 ve özel okullarda %47,4 işaretlenmiştir. Gencin isteklerinin engellenmesi veya sınırlandırılması erkeklere kıyasla kızlar tarafından anlamlı olarak daha sık olarak "şiddet" olarak algılanmaktadır (Tablo 32).

Özetle, ortaöğretime devam eden öğrenciler arasında "şiddet"i doğru olarak algılama, fiziksel şiddet davranışları için en yüksek iken, sözel şiddet ve duygusal şiddet davranışlarını şiddet olarak algılama oranlarının düşüklüğü, ergenler arasında şiddete karşı duyarsızlaşma açısından düşündürücüdür. Resmi ve özel okullardaki öğrencilerin şiddet algısı açısından büyük bir fark bulunmamaktadır (Tablo 31 ve Tablo 32).

Tablo 33. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin En Çok Şiddetin Olduğu Yer Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

En Çok Şiddet Olan Yer	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Sokak	39,0±1,1	38,0±1,1	38,5±0,9	56,7±1,0	55,4±1,4	56,2±0,9	39,5±1,1	38,4±1,1	39,0±0,9
Okul ve Çevresi	37,8±1,0	29,9±1,1	34,4±0,9	23,2±0,9	15,7±0,9	20,4±0,8	37,4±1,0	29,6±1,1	34,0±0,9
Yurt	7,1±0,4	14,3±0,6	10,3±0,4	6,3±0,4	12,7±0,7	8,7±0,4	7,1±0,4	14,3±0,6	10,2±0,4
Arkadaş çevresi	10,6±0,5	8,1±0,5	9,5±0,4	6,8±0,4	5,5±0,4	6,3±0,3	10,5±0,5	8,1±0,4	9,4±0,3
Aile	3,0±0,3	7,2±0,4	4,8±0,3	2,3±0,2	5,2±0,4	3,4±0,2	2,9±0,3	7,1±0,4	4,8±0,3
Trafik	2,5±0,3	2,5±0,2	2,5±0,2	4,6±0,4	5,6±0,6	5,0±0,4	2,5±0,3	2,5±0,2	2,5±0,2

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler şiddetin en sık sokakta (%39,0) ve okul ve çevresinde (%34,0) görüldüğünü düşünmektedir. Gençlerin şiddet olduğunu düşündükleri diğer yerler arasında yurt (%10,2), arkadaş çevresi (%9,4), aile ortamı

(%4,8) ve trafik ortamı (%2,5) belirtilmiştir. Kızlar ve erkekler arasında şiddetin görüldüğü yeri sıralamada farklılıklar vardır. Erkeklerde arkadaş çevresi üçüncü sırada yer alırken, kızlarda dördüncü sırada yer almaktadır. Yurtlarda şiddet görüldüğünü belirten kız öğrencilerin (%14,3) erkek öğrencilere kıyasla (%7,1) iki kat daha fazla olması dikkat çekici bir bulgudur (Tablo 33).

Resmi ve özel okullar arasında şiddetin olduğu yer konusundaki düşünceleri aynı sırada olmakla beraber yüzdeler arasında farklılık vardır. Devlet okullarında şiddet olan yer konusunda sokak %38,5 ile ilk sırada yer alırken özel okullarda %56,2'dir. Devlet okullarında okul ve çevresi %34,4 ile ikinci sırada yer alırken özel okullardaki yüzdesi %20,4'dür (Tablo 33).

Türkiye genelinde ortaöğretime devam eden erkek öğrenciler okul ve çevresinde şiddetin kızlara göre daha fazla olduğunu belirtmektedirler. Erkek ve kızlar sokakta olan şiddetin sıklığı konusunda benzer yüzdelerde yanıt vermişlerdir: Devlet okullarında sokak yanıt veren erkekler %39,0 ve kızlar %38,0 olup özel okullarda bu yüzdeler sırasıyla %56,7 ve %55,4'dür (Tablo 33).

Tablo 34. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ailelerinde Şiddet Davranışı Olma İle İlgili Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)*

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Şiddet Davranışı									
Yok	79,2±0,6	71,8±0,8	75,9±0,5	82,2±0,6	78,8±0,8	80,9±0,5	79,3±0,6	71,9±0,8	76,1±0,5
Var	20,8±0,6	28,2±0,8	24,1±0,5	17,8±0,6	21,2±0,8	19,1±0,5	20,7±0,6	28,1±0,8	23,9±0,5
Bireyler Arası Şiddet**									
Çocuklar arasında	38,0±1,6	49,3±1,5	43,8±1,2	44,2±1,8	51,1±1,9	47,1±1,4	38,1±1,6	49,3±1,5	43,9±1,2
Anne, baba ve çocuklar arasında	20,5±1,2	18,3±1,0	19,4±0,8	23,8±1,6	19,6±1,4	22,0±1,1	20,6±1,2	18,3±1,0	19,4±0,8
Anne ve baba arasında	22,2±1,3	15,9±0,8	19,0±0,7	16,1±1,2	14,0±1,3	15,2±0,9	22,1±1,3	15,8±0,8	18,9±0,7
Aile bireyleri arasında	19,3±1,1	16,6±1,2	17,9±0,8	15,9±1,3	15,3±1,3	15,6±0,9	19,2±1,1	16,5±1,1	17,8±0,8

* Bu tabloya "ailem yok" diyen öğrenciler dahil edilmemiştir (N=20.932).

** Yüzde toplamlar "ailemde şiddet var" diyen öğrenciler içinden alınmıştır.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %23,9'u ailelerinde şiddet olduğunu belirtmiştir. Resmi okul öğrencilerinde ailede şiddet olma yüzdesi %24,1 iken özel okullarda %19,1'dir. Kız öğrenciler (%28,1) erkek öğrencilere göre (%20,7) ailelerinde şiddet varlığını daha fazla olduğunu beyan etmişlerdir (Tablo 34). Ailelerde kız ve erkek çocuk sahibi olma oranlarının benzer olduğu düşünülerek bu farklılığın kız öğrencilerin şiddeti daha fazla algılamaları ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Eğer ailelerinde şiddet olan erkek öğrenciler ailelerinde şiddet olmayan erkeklere kıyasla okula daha az devam ediyorlarsa da benzeri bir durum söz konusu olabilir. Öte yandan, benzeri bir durumun kızlar için de söz konusu olması olasıdır. Ortaöğretime devam Türkiye'de zorunlu olmadığı için, okula devam eden kız ve erkeklerin okula devam etmeyen kız ve erkeklere ne kadar benzer olduğu ile ilişkili taraf tutmalar bu çalışma ile tespit edilemez, ancak, ileride yapılacak okula devam eden ve etmeyen ergenleri içeren çalışmalarda incelenmesi uygun olacaktır.

Aile içinde şiddetin en sık olarak "çocuklar arasında" (%43,9) olduğu belirtilmiştir. Diğer yanıtların yüzdeleri birbirine oldukça yakındır: Anne, baba ve çocuklar arasında %19,4, anne ve baba arasında %18,9 ve aile bireyleri arasında %17,8'dir.

Özel okulların öğrencileri tarafından çocuklar arasında şiddet (%47,1), devlet okullarına (%43,8) göre daha fazla belirtilmiştir. Diğer şiddet türlerinde hem resmi hem de özel okullarda erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla şiddet olduğunu beyan etmişlerdir.

Özetle, aile içinde şiddet devlet okullarında okuyan öğrencilerin ailelerinde özel okulda çocuk okutan ailelere kıyasla anlamlı düzeyde fazladır ve sadece ailelerinde şiddet olan öğrenciler karşılaştırıldığında, anne-baba arasındaki şiddet devlet okullarında, çocuklar arasındaki şiddet ise özel okullarda okuyan öğrencilerin ailelerinde diğer gruba kıyasla anlamlı olarak daha sık belirtilmiştir.

E. Şiddet Karşısında Sergilenen Tutum ve Davranışlar

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin şiddet konusundaki tutum ve davranışları öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğrenciler, ailelerinin istemedikleri bir davranış yaptıklarında ailelerinin yaklaşımları hakkındaki görüşleri öğrenilmek istenmiştir.

Tablo 35. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin İstenmeyen Bir Davranışları Olduğu Durumlarda Aile Yaklaşımlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Nasihat verme / Öğüt verme									
Hiçbir zaman	7,2±0,5	2,8±0,2	5,3±0,3	5,8±0,4	2,3±0,3	4,4±0,3	7,2±0,5	2,8±0,2	5,3±0,3
Bazen/Her zaman	92,8±0,5	97,2±0,2	94,7±0,3	94,2±0,4	97,7±0,3	95,6±0,3	92,8±0,5	97,2±0,2	94,7±0,3
Konuşarak çözmeye çalışma									
Hiçbir zaman	16,2±0,7	14,3±0,6	15,4±0,5	10,8±0,5	7,2±0,5	9,4±0,4	16,1±0,7	14,1±0,6	15,2±0,5
Bazen/Her zaman	83,8±0,7	85,7±0,6	84,6±0,5	89,2±0,5	92,8±0,5	90,6±0,4	83,9±0,7	85,9±0,6	84,8±0,5
Bağırma/ Kızma									
Hiçbir zaman	36,5±0,7	25,1±0,7	31,5±0,6	41,1±0,9	30,4±0,9	37,0±0,7	36,6±0,7	25,2±0,7	31,6±0,6
Bazen/Her zaman	63,5±0,7	74,9±0,7	68,5±0,6	58,9±0,9	69,6±0,9	63,0±0,7	63,4±0,7	74,8±0,7	68,4±0,6
İstenilen bir şeyin yapılmasına izin vermeme									
Hiçbir zaman	39,0±0,8	31,4±0,7	35,7±0,6	46,9±0,9	45,2±1,3	46,3±0,8	39,3±0,7	31,7±0,7	36,0±0,6
Bazen/Her zaman	61,0±0,8	68,6±0,7	64,3±0,6	53,1±0,9	54,8±1,3	53,7±0,8	60,7±0,7	68,3±0,7	64,0±0,6
Sokağa çıkmama cezası verme									
Hiçbir zaman	73,4±1,0	74,2±0,8	73,7±0,7	82,8±0,7	78,8±0,9	81,2±0,6	72,7±1,0	74,3±0,8	73,9±0,7
Bazen/Her zaman	26,6±1,0	25,8±0,8	26,3±0,7	17,2±0,7	21,2±0,9	18,8±0,6	26,3±1,0	25,7±0,8	26,1±0,7
Televizyon seyretmeme cezası									
Hiçbir zaman	74,2±1,0	73,8±0,9	74,0±0,8	79,5±0,8	79,0±1,1	79,3±0,7	74,3±0,9	73,9±0,9	74,1±0,8
Bazen/Her zaman	25,8±1,0	26,2±0,9	26,0±0,8	20,5±0,8	21,0±1,1	20,7±0,7	25,7±0,9	26,1±0,9	25,9±0,8
Aşağılama/ Hor görme									
Hiçbir zaman	79,5±0,8	81,3±0,7	80,3±0,6	85,0±0,6	87,5±0,7	86,0±0,5	79,6±0,8	81,5±0,7	80,4±0,6
Bazen/Her zaman	20,5±0,8	18,7±0,7	19,7±0,6	15,0±0,6	12,5±0,7	14,0±0,5	20,4±0,8	18,5±0,7	19,6±0,6
Dövme									
Hiçbir zaman	84,2±0,9	86,9±0,6	85,4±0,6	91,3±0,5	92,9±0,5	91,9±0,4	84,4±0,8	87,0±0,6	85,6±0,6
Bazen/Her zaman	15,8±0,9	13,1±0,6	14,6±0,6	8,7±0,5	7,1±0,5	8,1±0,4	15,6±0,8	13,0±0,6	14,4±0,6

Öğrenciler, ailelerinin daha çok olumlu yaklaşımları tercih ettiklerini belirtmiştir. “Nasihat verme/öğüt verme” %94,7 ve “konuşarak çözmeye çalışma” %84,8 şeklindedir. Erkek ve kızlara yönelik uygulamalar benzer olmakla beraber kızlar olumlu yaklaşımların daha fazla yapıldığını belirtmişlerdir (Tablo 35).

Öğrenciler kendileri ailelerinin istemediği bir davranışları olduğunda ailelerinin en fazla “bağırma/kızma” (%68,4) ve “istenilen şeyin yapılmasına izin vermeme” şeklinde (%64,0) yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Daha sonraki grupta ise “sokağa çıkma cezası” (%26,1) ve “televizyon seyretmeme cezası” (%25,9) gelmektedir. En az yapılan uygulama ise “aşağılanma/hor görme” (%19,6) ve “dövme” (%14,4) gelmektedir (Tablo 35).

Devlet okullarında görüşülen gençler, özel okullarda görüşülen gençlere göre daha fazla ceza uygulandığını söylerken; özel okullarda görüşülen gençler olumlu yaklaşımları daha fazla vurgulamışlardır (Tablo 35).

Tablo 36. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin İstenmeyen Bir Davranışları Olduğu Durumlarda Öğretmenlerin Yaklaşımlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Nasihat verme / Öğüt verme									
Hiçbir zaman	13,7±0,6	11,9±0,5	12,9±0,4	12,6±0,7	8,9±0,6	11,2±0,5	13,6±0,6	11,9±0,5	12,9±0,4
Her zaman/bazen	86,3±0,6	88,1±0,5	87,1±0,4	87,4±0,7	91,1±0,6	88,8±0,5	86,4±0,6	88,1±0,5	87,1±0,4
Konuşarak sorunu çözmeye çalışma									
Hiçbir zaman	24,7±0,8	20,2±0,9	22,7±0,6	18,2±0,7	10,9±0,6	15,4±0,6	24,5±0,8	19,9±0,9	22,5±0,6
Her zaman/bazen	75,3±0,8	79,8±0,9	77,3±0,6	81,8±0,7	89,1±0,6	84,6±0,6	75,5±0,8	80,1±0,9	77,5±0,6
Aileyi çağırıp bilgilendirme									
Hiçbir zaman	41,1±1,0	47,2±1,0	43,8±0,8	33,3±0,8	38,2±1,1	35,2±0,7	40,9±0,9	47,0±0,9	43,5±0,8
Her zaman/bazen	58,9±1,0	52,8±1,0	56,2±0,8	66,7±0,8	61,8±1,1	64,8±0,7	59,1±0,9	53,0±0,9	56,5±0,8
Rehberlik servisine yönlendirme									
Hiçbir zaman	52,0±1,0	48,0±1,0	50,3±0,8	41,6±1,0	36,2±1,1	39,5±0,9	51,7±1,0	47,7±0,9	50,0±0,8
Her zaman/bazen	48,0±1,0	52,0±1,0	49,7±0,8	58,4±1,0	63,8±1,1	60,5±0,9	48,3±1,0	52,3±0,9	50,0±0,8
Bağırma/ Kızma									
Hiçbir zaman	43,7±0,9	58,0±1,0	49,9±0,8	47,1±1,0	58,0±1,3	51,3±0,9	43,8±0,9	58,0±1,0	50,0±0,8
Her zaman/bazen	56,3±0,9	42,0±1,0	50,1±0,8	52,9±1,0	42,0±1,3	48,7±0,9	56,2±0,9	42,0±1,0	50,0±0,8
Disiplin cezası verme									
Hiçbir zaman	63,9±0,9	73,8±0,8	68,2±0,7	56,6±1,1	70,4±1,3	61,9±1,0	63,7±0,9	73,8±0,8	68,1±0,7
Her zaman/bazen	36,1±0,9	26,2±0,8	31,8±0,7	43,4±1,1	29,6±1,3	38,1±1,0	36,3±0,9	26,2±0,8	31,9±0,7
Aşağılama/ Hor görme									
Hiçbir zaman	71,0±0,8	82,7±0,6	76,1±0,7	75,9±0,9	85,1±1,0	79,4±0,8	71,1±0,8	82,8±0,6	76,2±0,7
Her zaman/bazen	29,0±0,8	17,3±0,6	23,9±0,7	24,1±0,9	14,9±1,0	20,6±0,8	28,9±0,8	17,2±0,6	23,8±0,7
Dövme									
Hiçbir zaman	77,7±1,2	94,9±0,4	85,2±0,9	86,4±0,9	96,9±0,4	90,4±0,7	78,0±1,1	95,0±0,4	85,4±0,9
Her zaman/bazen	22,3±1,2	5,1±0,4	14,8±0,9	13,6±0,9	3,1±0,4	9,6±0,7	22,0±1,1	5,0±0,4	14,6±0,9

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler, okulda istenmeyen bir davranış yapıldığı zaman alınan tepkiler konusundaki görüşleri sorulmuştur.

Olumlu yaklaşım olarak belirtilen “nasihat verme” ve “konuşarak çözmeye” yanıtları %87,1 ve %77,5 olarak belirtilmiştir. “Nasihat verme” yaklaşımı hem resmi hem de

özel okullarda her 10 öğrenciden yaklaşık dokuzu tarafından belirtilmektedir. “Konuşarak çözmeye çalışma” ise her 10 öğrenciden sekizinde belirtilen bir yanıt olmuştur. Resmi ve özel okullara devam eden kız öğrencilerin bu tür yaklaşımların uygulandıkları konusundaki yanıtları erkek öğrencilere göre daha fazladır; ancak aradaki fark önemli değildir (Tablo 36).

Okulda eğitimcilerin “bağırma/kızma” şeklinde tepkileri %50,0, “aşağılanma/hor görme” %23,8 ve “dövme” %14,6 öğrenci tarafından belirtilmiştir. Erkekler, kızlara göre kendilerine bu tür davranışların çok daha fazla uygulandığını belirtmektedirler. “Bağırma/kızma” ve “aşağılanma/hor görme” yaklaşımları resmi ve özel okullarda görüşülen öğrenciler tarafından benzer yüzdeler ile belirtilmişlerdir. Oysa “dövme” şeklinde tepki gösterildiği devlet okullarındaki öğrenciler (%14,8) tarafından, özel okul öğrencilerine (%9,6) göre çok daha fazla belirtilmiştir. Resmi ve özel okullara devam eden erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre bu tür davranışların çok daha fazla olarak uygulandıklarını belirtmektedirler; her üç yanıtta cinsiyetler arası fark önemli düzeydedir (Tablo 36).

Okul kuralları ile sorunu çözme yaklaşımlarına ilişkin yanıtlar yaklaşık her 10 öğrenciden 4–6 öğrenci tarafından belirtilmiştir. “Aileyi çağırıp bilgilendirme” %56,5 ile ilk sırada, ikinci sırada “rehberlik servisine yönlendirme” “bağırma ve kızma” (%50,0) ve “disiplin cezası verme” ise %31,9 ile üçüncü sırada yer almıştır. Kızlar “aileyi çağırıp bilgilendirme” yapılmasını (%53,0) ve “disiplin cezası verilmesi”ni (%26,2), erkek öğrencilere göre daha az belirtmişlerdir (%59,1 ve %36,3) (Tablo 36).

Hem özel okullara hem de devlet okullarına devam eden öğrencilerin ilk verdikleri yanıt “aileyi çağırıp bilgilendirme” şeklindedir. Özel okullardaki öğrenciler okul tarafından yapılan üç uygulamanın da devlet okullarına göre daha fazla işletildiğini belirtmişlerdir (Tablo 36).

Tablo 37. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bir Şiddete Şahit Olduklarında Yaklaşımlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Şiddete Şahit Olduğunda Yaklaşım	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Önlemeye çalışma	42,1±0,8	32,6±0,7	38,0±0,6	43,3±0,8	34,2±1,0	39,8±0,7	42,1±0,8	32,7±0,7	38,0±0,6
Bu kişiye yardım etme	25,5±0,6	19,3±0,5	22,8±0,5	26,1±0,8	21,4±0,7	24,3±0,5	25,5±0,6	19,4±0,5	22,8±0,5
Emniyet güçlerine haber verme	11,0±0,6	18,0±0,7	14,1±0,5	8,5±0,5	19,3±1,0	12,6±0,5	10,9±0,6	18,0±0,7	14,0±0,5
Öğretmenlere/ büyüklere haber verme	6,4±0,4	21,0±0,7	12,8±0,5	4,5±0,4	15,6±0,8	8,7±0,4	6,3±0,4	20,9±0,7	12,7±0,4
Kavgaya katılma	7,9±0,6	2,7±0,3	5,6±0,4	9,1±0,6	2,6±0,3	6,6±0,4	7,9±0,6	2,7±0,3	5,6±0,4
Görmezden gelme	7,1±0,4	6,3±0,4	6,8±0,3	8,5±0,5	7,0±0,5	7,9±0,4	7,2±0,4	6,3±0,4	6,8±0,3

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin bir şiddete şahit olduklarında ne tür yaklaşımları olabileceği öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin %38,0’i önlemeye çalıştıklarını, %22,8’i bu kişiye yardım edeceklerini, %14,0’i emniyete ve %12,7’si öğretmen/büyüklere haber vereceklerini belirtmişlerdir. Bu şiddet olayına duyarsız kalacağını söyleyen %6,8 ve şiddete katılan %5,6 öğrenci bulunmaktadır (Tablo 37).

Resmi ve özel okullarda öğrenim gören öğrencilerin şiddete şahit olduklarındaki çözüm önerileri birbirlerine çok benzemektedir. Ancak öğretmene ya da büyüklere haber verme seçeneği devlet okullarında özel okullara göre çok daha fazladır (Tablo 37).

Erkek ve kızların şiddet olayına yaklaşımları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Erkek öğrenciler “önlemeye çalışma” ve “bu kişiye yardım etme” seçeneklerini işaretlerken, “emniyete haber verme” ve “büyüklerle haber verme” seçenekleri kızlar tarafından belirgin bir şekilde daha fazla işaretlenmiştir. Diğer taraftan “kavgaya katılma” şeklinde olan seçenek ise erkek öğrencilerde belirgin bir şekilde yüksektir. Resmi ve özel okullardaki erkek ve kızların yanıtları da bu paraleldedir (Tablo 37).

F. Şiddet ile Karşılaşma Durumu⁴

Araştırma kapsamında, çalışmaya katılan öğrencilere önce şiddet ile karşılaşma durumları, hakkında sorular sorulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde şiddet ile karşılaşma durumları ile ilgili bulgular sunulmaktadır.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin son üç ve bir ay içinde "herhangi bir yerde şiddet ile karşılaşma" durumları sorulmuştur. Öğrencilere şiddet tanımı vermeden herhangi bir şiddet ile karşılaşma durumu konusundaki görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu sorular, şiddet konusundaki kişisel algılarına ilişkin "şiddetle karşılaşma durumu" sıklığını saptamaya yöneliktir.

Kişi beyanına dayalı araştırmalarda, hafıza faktörüne bağlı bir taraf tutmayı önlemek amacı ile sık olarak son bir ay içinde karşılaşılan durumları sormak uygundur. Ancak, çalışma verilerinin toplandığı bir haftalık dönem TBMM Araştırma Komisyonu çalışma takvimindeki kısıtlılık nedeni ile sömestr tatilinin hemen sonrasındaki 2. haftaya denk geldiği için, son 1 ay içinde karşılaşılan şiddet sorulduğunda, bu dönemin yarısının öğrencilerin tatil dönemine denk geleceği ve okul içi şiddetin çalışmaya tam olarak yansıtılamayacağı düşünülmüş ve bu nedenle, ayrıca, son 3 ay içindeki şiddet sıklığı da sorulmuştur.

Çalışmada daha sonra öğrencilere sırasıyla fiziksel, sözel, duygusal ve cinsel şiddet tanımları verilerek, bu tanımlarda geçtiği şekli ile ilgili şiddet ile karşılaşma durumları sorulmuştur. Bu kapsamda öğrencilere ilk olarak fiziksel şiddet tanımı verilmiş ve sonra son üç ay içinde “fiziksel şiddet” ile karşılaşma durumları sorulmuştur. Daha sonra sırasıyla “sözel”, “duygusal” ve “cinsel” şiddet tanımları verilerek, öğrencilerin son üç ayda bu şiddet türleri ile karşılaşma durumları sorulmuştur.

Tablo 38. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç ve Bir Ay İçinde Herhangi Bir Şiddet Davranışına Maruz Kalma Konusundaki Beyanlarının Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Şiddet ile Karşılaşma	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Son 3 ay	22,8±0,7	13,8±0,5	18,9±0,5	22,9±0,8	12,4±0,7	18,9±0,6	22,8±0,7	13,8±0,5	18,9±0,5
Son 1 ay	16,8±0,6	11,3±0,5	14,4±0,4	17,1±0,7	9,8±0,6	14,3±0,5	16,8±0,6	11,3±0,5	14,4±0,4

Buna göre çalışmaya katılan öğrenciler arasında, kendi ifadelerine göre, herhangi bir yerde şiddet ile karşılaşma sıklığı son 3 ayda %18,9 ve son 1 ayda %14,4'tür (Tablo 38).

⁴ Bu raporun yazımı sırasında ileri analizler tekrar edilmiş ve modellerde yeni (ek) değişkenler için de kontrol sağlanmasına çalışılmıştır. Bu nedenle, bu bölümdeki analizlerin bazıları sonuçları, Araştırma Komisyonu raporunda yer alan ilk ileri analiz sonuçlarından bazı farklılıklar gösterebilir.

Son 3 ayda öğrencinin şiddet ile karşılaşma olasılığının aylar içinde artmadığı varsayılırsa, son 3 ay içinde %40 civarında bir sıklık belirtilmesi beklenirdi. Eğer çocuklar şiddet ile esas olarak okul dışı ortamlarda karşılaşıyorlarsa, sömestr tatili nedeniyle de benzeri bir sonuca varılmış olabilir.

Çalışma verileri beklenenden farklı bu bulgunun, esas olarak, hafıza faktörüne bağlı taraf tutmaya bağlı olarak, yani öğrencilerin hafızasında sadece önemli ya da onları fiziksel ya da ruhsal anlamda çok etkilemiş olayların kalması ve bu nedenle önemsiz şiddet olaylarının belirtilmemiş olması nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmüştür.

Resmi ve özel okullara devam eden öğrencilerin son üç ay ve son bir ay içinde şiddetle karşılaşma yüzdeleri birbirine çok yakın olarak bulunmuştur ve bu nedenle, şiddet ile karşılaşma sıklığının okul tipi ile ilişkili olmadığı saptanmıştır (Tablo 38). Öte yandan, şiddet ile karşılaşma ile cinsiyet arasında güçlü bir ilişki gözlenmiştir: Erkek öğrencilerin %22,8'i son üç ay içinde ve %16,8'i son bir ay içinde şiddetle karşılaştığını belirtirken kızlarda bu yüzdeler %13,8 ve %11,3 şeklindedir. Resmi ve özel okullara devam eden erkek öğrencilerin son 3 ay içinde şiddet ile karşılaşmaya ilişkin beyanlarının yüzdeleri birbirine çok yakın bulunmuştur (%22,8 ve %22,9); son bir ay içinde yüzdeler benzer şekildedir (%16,8 ve %17,1). Kızlarda devlet okullarında son üç ve bir ay içinde şiddetle karşılaştıklarına ilişkin beyanları %13,8 ve %11,3 iken, özel okullarda biraz daha düşüktür (%12,4 ve %9,8), ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (Tablo 38).

Şiddet ile karşılaşma ve şiddet uygulama davranışının son bir aya indirgenmesi durumunda belirlenen sıklık değerinin düşük olacağı görüşü ile şiddetin farklı türleri ile karşılaşma ve bunları bizzat uygulama durumları incelenirken zaman birimi olarak, çalışma bütününde, 3 ay alınmıştır. Ancak, tablodaki, son 3 aya ait hafıza faktörüne bağlı "gerçekten az belirtme" yanlıgısı bulguların değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması uygun olacaktır. Başka bir ifade ile öğrencilerin şiddet ile ilgili ifadelerinin "gerçek" olduğu varsayılarak, bu çalışmadan elde edilen "son 3 ayda şiddet ile karşılaşma" ve "son 3 ayda şiddet uygulama" ile ilgili tüm sıklık değerlerinin gerçek hızdan yüksek değil, olsa olsa düşük, olabileceği akılda tutulmalıdır.

Son Üç Ay İçinde Fiziksel Şiddet ile Karşılaşma

Çalışmada şiddet tanımları, çalışma verilerinin karşılaştırılabilirliğinin sağlanması amacıyla ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmetleri sırasında kullandıkları tanımlara uygun olarak yapılmıştır. Buna göre "fiziksel şiddet", "itme, tekmeleme, tokatlama, bir alet ile saldırma, herhangi bir cisim fırlatılması, saç veya kulak çekme, tokat atılması ve benzeri davranışlar" olarak tanımlanmıştır (Tablo 39).

Çalışmada, son 3 ayda verilen tanıma uyan şekilde fiziksel şiddet ile karşılaşma yüzdesi 22,0 olarak bulunmuştur. Erkeklerde fiziksel şiddet ile karşılaşma %22,5 iken kızlarda %21,4'dür ancak bu fark istatistiksel olarak farklı değildir. Devlet okullarında fiziksel şiddet ile karşılaşma %22,1 ve özel okullarda %20,8'dir ve istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklı değildir (Tablo 39).

Öğrencilerin %55,7'si son üç ay içinde sadece bir defa şiddet ile karşılaşma sıklığını belirtmişlerdir. Resmi (%55,7) ve özel (%52,1) okullarda son üç ay içinde bir defa fiziksel şiddet ile karşılaşma yüzdeleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Hemen her gün şiddet ile karşılaşma sıklığı %5,8 olup, erkeklerde %6,6 ve kızlarda

%4,3'dür. Bu yüzdeler "çok sık" yanıtı için erkeklerde %7,8 ve kızlarda %5,6'dır. Bu sonuçlar, son 3 ayda fiziksel şiddet ile karşılaşma durumunun okulun tipi ve cinsiyet ile anlamlı farklılık göstermediği; benzer şekilde, şiddet ile karşılaşma sıklığının da cinsiyet ve okul tipinden bağımsız olduğunu düşündürmüştür.

Öte yandan, fiziksel şiddet ile karşılaşılacak yer, cinsiyete ve okul tipine göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermektedir. Öğrencilerin geneli incelendiğinde, %49,4'ü "okul ve çevresinde" fiziksel şiddete uğradıklarını belirtmişlerdir. Erkek ve kızlarda "okul ve çevresinde" şiddet görme ile ilgili yanıtlar arasında fark bulunmaktadır (%56,4 ve %34,5). En sık fiziksel şiddet görülen ikinci yer ise "ev" olarak belirtilmiştir (%27,3). Evde şiddet görme yüzdesi kız öğrencilerde %54,7 olup erkeklerde (%14,4) ise çok daha düşüktür. Erkek öğrencilerin ikinci olarak şiddet gördükleri yer "sokak"tır (%18,9); kızlarda ise sokak yanıtı %5,9 ile üçüncü sıradadır. Şiddetin görüldüğü yer ile okul tipi arasında da ilişki saptanmıştır. Her ne kadar iki okul tipi için de şiddet en sık olarak okul ve çevresinde karşılaşılacak bir durum ise de, özel okula giden öğrenciler arasında şiddet ile karşılaşma sıklığı "sokakta", resmi okul öğrencilerinde ise "evde", diğer gruplara kıyasla anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (Tablo 39).

Tablo 39. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları Fiziksel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Fiziksel Şiddet ile Karşılaşma									
Evet	22,5±0,7	21,5±0,6	22,1±0,5	21,3±0,7	19,9±0,8	20,8±0,5	22,5±0,7	21,4±0,6	22,0±0,5
Hayır	77,5±0,7	78,5±0,6	77,9±0,5	78,7±0,7	80,1±0,8	79,2±0,5	77,5±0,7	78,6±0,6	78,0±0,5
Karşılaşma Sıklığı*									
Sadece bir kez	55,2±1,4	56,9±1,6	55,7±1,1	51,5±1,6	53,9±2,6	52,1±1,4	55,1±1,3	56,9±1,5	55,7±1,0
2 ve daha fazla	30,5±1,3	33,1±1,5	31,4±1,0	33,3±1,6	35,7±2,5	33,9±1,4	30,6±1,3	33,2±1,5	31,4±1,0
Çok sık	7,7±0,8	5,6±0,7	7,0±0,5	8,6±0,9	5,9±1,4	7,9±0,8	7,8±0,7	5,6±0,7	7,1±0,5
Hemen her gün	6,6±0,7	4,3±0,7	5,8±0,6	6,6±0,9	4,5±1,0	6,0±0,7	6,6±0,7	4,3±0,7	5,8±0,6
Karşılaşılan Yer*									
Okul ve çevresi	56,6±1,6	34,6±1,8	49,5±1,3	48,2±2,1	33,2±2,7	44,4±1,7	56,4±1,5	34,5±1,7	49,4±1,3
Sokak	18,6±1,1	5,8±0,9	14,5±0,7	27,5±1,6	11,0±1,8	23,3±1,3	18,9±1,1	5,9±0,9	14,7±0,7
Ev	14,5±1,2	54,9±1,9	27,5±1,1	10,1±0,9	46,2±2,6	19,2±1,2	14,4±1,2	54,7±1,9	27,3±1,1
Yurt	3,9±0,6	1,3±0,4	3,1±0,4	5,1±1,1	1,3±0,7	4,2±0,8	4,0±0,6	1,3±0,4	3,1±0,4
Diğer	6,3±0,7	3,5±0,7	5,4±0,5	9,1±1,0	8,4±1,5	8,9±0,8	6,4±0,7	3,6±0,7	5,5±0,5
Uygulayan Kişi*									
Arkadaş	31,3±1,4	29,4±1,8	30,7±1,2	35,0±1,6	35,2±2,7	35,1±1,4	31,4±1,4	29,5±1,8	30,8±1,2
Öğretmen	22,7±1,8	5,3±0,8	17,1±1,3	17,1±1,8	5,3±1,1	14,2±1,5	22,5±1,7	5,3±0,8	17,1±1,3
Baba	10,3±1,1	20,5±1,5	13,5±0,8	8,1±0,8	14,7±1,7	9,7±0,8	10,3±1,1	20,3±1,5	13,5±0,8
Anne	4,2±0,6	20,5±1,3	9,4±0,6	2,7±0,5	19,3±2,0	6,8±0,7	4,2±0,5	20,5±1,3	9,3±0,6
Diğer kişiler	31,6±1,5	24,3±1,7	29,3±1,1	37,0±1,9	25,5±2,0	34,2±1,5	31,7±1,4	24,4±1,6	29,4±1,1
Gösterilen Tepki*									
Şiddet ile karşılık verme	38,8±1,9	27,1±1,4	35,1±1,4	53,9±1,8	37,7±2,5	49,9±1,6	34,7±1,8	27,3±1,6	35,4±1,3
Hiç bir şey yapmama (saklama)	35,1±1,6	37,6±1,6	35,9±1,3	22,1±1,4	28,3±2,4	23,7±1,2	39,2±1,6	37,4±1,4	35,6±1,3
Arkadaşlar ile paylaşma	15,2±1,1	21,2±1,3	17,1±0,8	12,0±1,0	18,7±1,9	13,7±0,9	15,1±1,0	21,2±1,3	17,0±0,8
Aileye haber verme	5,7±0,6	8,7±1,1	6,6±0,6	7,9±0,9	12,7±1,7	9,1±0,7	5,7±0,6	8,8±1,1	6,7±0,6
Öğretmene haber verme	5,3±0,8	5,3±0,8	5,3±0,6	4,0±0,6	2,6±0,8	3,7±0,5	5,3±0,7	5,2±0,8	5,3±0,6

* İlgili değişkenlerin yüzde dağılımları yapılrken, sadece, fiziksel şiddet ile karşılaştığını belirten öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin, kendi ifadelerine göre, şiddet gördükleri kişilerin başında %30,8 ile "arkadaş", ikinci sırada %29,4'ünde "diğer kişiler", üçüncü sırada %17,1 ile "öğretmen", dördüncü sırada %13,5 ile baba ve %9,3 ile anne sıralanmaktadır. Çalışmada verilerin kapalı uçlu sorulması gerekliliği nedeni ile "diğer kişiler" grubunda kimlerin bulunduğu saptanamamıştır. Öğrencilerin saklamak istedikleri kişiler bu grup içinde yer almış olabilir. Bu grubun göreceli payının yüksek olması, ileride yapılacak çalışmalarda bu detayın "açık uçlu sorular" ya da niteliksel araştırma teknikleri ile

alınması gereksinimine dikkat çekmektedir. İlgili soruya erkekler ve kızların yanıtları arasında farklılık bulunmaktadır. Erkeklerin yanıtlarında diğer kişiler %31,7 ile birinci sırada yer alırken, ikinci sırada arkadaş (%31,4) ve üçüncü sırada öğretmen (%22,5) yer almaktadır. Kızlarda ise arkadaş %29,5 ile birinci sırada, diğer kişiler ise %24,4 ile ikinci sırada yer almaktadır. Kızlar şiddet gördükleri kişiler arasında anne ve babayı aynı sırada belirtmişlerdir (Tablo 39).

Şiddet karşısında gösterilen tepkilerin ilk sırasında "hiç bir şey yapmama (saklama)" (%35,6) gelmektedir. Erkeklerde bu yanıtın yüzdesi %39,2 iken kızlarda %37,4'dür. İkinci sırada şiddet ile karşılık verme (%35,4) gelmektedir: Bu yanıt hem erkek hem kızlarda ikinci sırada olmakla beraber farklı yüzdelerdedir (%34,7 ve %27,3). Bu veriler, fiziksel şiddet ile karşılaştıkları durumda her 10 öğrencinin 7'sinin verdiği yanıtın "yanlış" ya da "istenmeyen/arzu edilmeyen" bir yanıt olduğunu göstermektedir ki, öğrencilerin şiddet ile mücadele yeteneklerine yönelik müdahale programlarına duyulan ihtiyacın açık göstergesidir. Arkadaşlar ile paylaşım çalışmada %17,0 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Aileye haber verme %6,7 ve öğretmene haber verme %5,3 olarak bulunmuştur (Tablo 39).

Son Üç Ay İçinde Fiziksel Şiddet ile Karşılaşmayı Etkileyen Etkenler

Fiziksel şiddetle karşılaşmayı etkileyen etkenlere yönelik istatistiksel analizler temel değişken olan cinsiyete göre gruplanmış, cinsiyete özel değerlendirmelerde de resmi ve özel okullara devam eden öğrenciler için ayrı incelemeler yapılmıştır. İleri analize ilişkin tablolar Ek 2'de (Tablo 1.1-1.4) yer almaktadır.

Erkekler

Erkeklerde son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizde; hem resmi hem de özel okullara devam eden erkek öğrenciler arasında diğer tür şiddete maruz kalan (duygusal, sözel, cinsel) ve ailesinin ekonomik durumunu kötü olarak algılayanlarda şiddet ile karşılaşma daha sık olarak bulunmuştur.

Resmi okullarda ailesinde şiddet olan, ailesinin arabası olmayan ve spor yapan gençler şiddete daha fazla maruz kalmaktadırlar.

Özel okullarda ise yaşadığı sosyal çevredeki olayları "olumsuz" olarak tanımlayan gençler ile ve ateşli silah taşıyan gençlerin daha fazla şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Kızlar

Kızlarda son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizlerde, hem resmi hem de özel okullarda, diğer şiddet tipleri ile karşılaşan, aile ortamlarında şiddet olduğunu belirten, okul başarı notları düşük olan gençler daha fazla fiziksel şiddet ile karşılaşmaktadırlar.

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden sokakta arkadaşları ile beraber vakit geçirenler ve madde kullananlar daha fazla fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden alt sınıflarda olanlar, yaşadıkları sosyal ortamın "olumsuz" olduğunu belirtenler, alkollü içki içenler ve spor yapmayanlar daha fazla fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Sonuç olarak, ortaöğretim kurumlarına devam eden beş öğrenciden biri son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşmıştır. Fiziksel şiddet ile karşılaşma sıklığı yüksek olup,

her gün şiddetle karşılaştığını belirten önemli bir grup bulunmaktadır. Okul ve çevresi, ev ve sokak en fazla şiddetin yaşandığı yerler olup en fazla arkadaş olmak üzere öğretmen ve ebeveynler şiddet görülen kişilerdir. Şiddet karşısında verilen tepkiler “şiddetle karşılık verme” ve “hiç bir şey yapmama” şeklindedir; bu iki tepki de istenilmeyen davranışlar şeklindedir.

Son Üç Ay İçinde Sözel Şiddet ile Karşılaşma

Çalışmada "sözel şiddet", "ad takılması, alay edilme, iğneleyici söz söylenmesi, takılma, laf atılması, hakarete uğrama, küfür edilmesi, dedikodu yayılması, tehdit edilme, kızma ve benzeri davranışlar" olarak tanımlandıktan sonra öğrencilerin bu tür bir şiddete maruz kalma durumları sorulmuştur.

Her iki öğrenciden biri (%53,0) son üç ay içinde en az bir defa sözel şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdir. Erkeklerde ve kızlarda benzer yüzdelerde yanıt alınmıştır (%52,9 ve %53,1). Devlet okullarında son üç ay içinde sözel şiddet uygulandığını söyleme %53,0 iken özel okullarda %50,8'dir. Resmi ve özel okullarda erkek ve kız öğrencilerde sözel şiddete maruz kalma benzerdir (Tablo 40).

Tablo 40. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları Sözel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Sözel Şiddet ile Karşılaşma									
Evet	53,0±1,0	53,1±1,0	53,0±0,7	50,4±0,8	51,6±1,1	50,8±0,6	52,9±1,0	53,1±0,9	53,0±0,7
Hayır	47,0±1,0	46,9±1,0	47,0±0,7	49,6±0,8	48,4±1,1	49,2±0,6	47,1±1,0	46,9±0,9	47,0±0,7
Karşılaşma Sıklığı*									
Sadece bir kez	31,7±1,0	32,6±1,0	32,1±0,8	24,5±1,0	26,7±1,1	25,4±0,7	31,5±1,0	32,4±1,0	31,9±0,8
2 ve daha fazla	39,5±1,1	43,5±1,1	41,3±0,9	40,2±1,1	46,4±1,2	42,7±0,8	39,5±1,1	43,5±1,1	41,4±0,9
Çok sık	15,9±0,7	15,0±0,7	15,5±0,5	21,4±1,0	18,6±1,2	20,3±0,8	16,1±0,7	15,1±0,6	16,5±0,5
Hemen her gün	12,9±0,8	9,0±0,7	11,1±0,6	13,8±0,7	8,3±0,8	11,6±0,6	12,9±0,8	8,9±0,7	11,1±0,6
Karşılaşılan Yer*									
Okul ve çevresi	64,4±1,1	55,4±1,3	60,2±0,9	65,6±1,2	58,8±1,8	62,9±1,1	64,4±1,1	55,5±1,3	60,3±0,9
Sokak	12,9±0,7	14,1±0,8	13,4±0,6	13,0±0,9	17,0±1,4	14,6±0,8	12,9±0,7	14,2±0,8	13,5±0,5
Ev	13,4±0,8	23,8±0,8	18,3±0,6	11,4±0,7	17,4±1,0	13,8±0,6	13,4±0,8	23,6±0,8	18,1±0,6
Yurt	3,8±0,5	2,0±0,4	2,9±0,3	4,8±0,6	1,5±0,4	3,5±0,4	3,8±0,4	1,9±0,3	2,9±0,3
Diğer	5,5±0,5	4,8±0,6	5,2±0,4	5,2±0,5	5,3±0,6	5,2±0,4	5,5±0,5	4,8±0,6	5,2±0,4
Uygulayan Kişi*									
Arkadaş	49,2±1,2	44,4±1,1	46,9±0,9	55,7±1,4	49,2±1,6	53,2±1,2	49,4±1,2	44,5±1,1	47,1±0,9
Anne, baba ve diğer bireyler	12,5±0,7	15,9±0,7	14,1±0,6	10,5±0,8	13,4±0,9	11,6±0,6	12,5±0,7	15,8±0,7	14,0±0,5
Öğretmen	16,4±1,1	7,4±0,6	12,2±0,7	13,6±1,1	8,8±0,9	11,7±0,9	16,3±1,0	7,4±0,6	12,2±0,7
Kardeş	3,2±0,4	9,6±0,7	6,2±0,4	2,6±0,3	6,0±0,6	3,9±0,3	3,2±0,4	9,5±0,6	6,1±0,4
Diğer kişiler	18,7±0,8	22,8±1,0	20,6±0,7	17,6±1,0	22,6±1,5	19,6±1,0	18,7±0,8	22,8±1,0	20,6±0,7
Gösterilen Tepki*									
Şiddet ile karşılık verme	42,8±1,5	27,6±0,9	35,7±0,8	53,8±1,2	33,3±1,5	45,8±1,0	43,1±1,4	27,8±0,9	36,0±0,8
Hiç bir şey yapmama (saklama)	35,2±1,3	29,6±1,1	32,6±0,9	26,0±1,0	21,1±1,1	24,1±0,8	34,9±1,3	29,4±1,1	32,3±0,9
Arkadaşlar ile paylaşma	14,4±0,7	28,6±1,1	21,1±0,7	12,0±0,7	28,5±1,5	18,5±0,8	14,3±0,7	28,6±1,1	21,0±0,7
Aileye haber verme	3,7±0,5	9,3±0,5	6,4±0,4	4,8±0,5	11,4±0,8	7,4±0,5	3,8±0,5	9,4±0,5	6,4±0,4
Öğretmene haber verme	3,9±0,4	4,8±0,4	4,3±0,3	3,3±0,4	5,7±0,6	4,3±0,3	3,9±0,4	4,8±0,4	4,3±0,3

* Sözel şiddet ile karşılaşılan öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Son üç ay içinde sözel şiddetle karşılaşan öğrencilerin %31,9'u en az bir defa, %41,4'ü iki ve daha fazla sayıda, %16,5'i çok sık ve %11,1'i hemen her gün olduğunu belirtmişlerdir. Çok sık yanıtı erkeklerde %16,1 ve kızlarda %15,1 iken hemen her gün yanıtı ise erkeklerde %12,9 ve kızlarda %8,9'dur (Tablo 40).

Resmi ve özel okullarda sözel şiddet ile karşılaşma sıklığı aynı sırayı takip etmekle beraber farklı yüzdelerdedir. Devlet okullarında sadece “bir defa” yanıtı %32,1 olup

özel okullarda %25,4'dür. Diğer bir farklılık ise "çok sık" yanıtındadır. Özel okullarda çok sık yanıtı %20,3 iken devlet okullarında %15,5'dir. Bu farklılık resmi ve özel okullardaki erkek ve kızların yanıtları arasında da görülmektedir.

Özetle, sözel şiddet fiziksel şiddete kıyasla daha yaygındır ancak gerek görülme durumu gerekse karşılaşma sıklığı okul tipi veya cinsiyet ile anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Yine benzer şekilde, sözel şiddet ile karşılaşılacak yer cinsiyet ve okul tipine göre farklılık göstermemektedir: Sözel şiddet ile karşılaşılacak yerler arasında tüm öğrenciler için ilk üç sırada okul ve çevresi (%60,3), ev (%18,1) ve sokak (%13,5) yer almaktadır. Erkek ve kızlarda sıralama aynı olmakla beraber yüzdeler farklıdır. Kızlar erkeklere göre sokakta (%14,2 ve %12,9) ve evde (%23,6 ve %13,4) sözel şiddete daha fazla maruz kaldıklarını söylemektedirler. Devlet okullarında ev ikinci sırada yer alırken (%18,3) özel okullarda %13,8 ile üçüncü sıradadır. Özel okullarda sokak %14,6 ile ikinci sırada iken devlet okullarında %13,4 ile üçüncü sıradadır (Tablo 40).

Sözel şiddet uygulayan kişiler şu şekilde sıralanmaktadır: Arkadaş (%47,1), diğer kişiler (%20,6), anne, baba ve diğer bireyler (%14,0), öğretmen (%12,2) ve kardeş (%6,1) şeklindedir. Erkeklerde ve kızlarda alınan yanıtlar birbirinden farklıdır. Erkekler arasında yaklaşık her iki öğrenciden biri arkadaşından sözel şiddet gördüğünü söylerken, daha sonra %18,7 ile diğer kişiler, %16,3 ile öğretmen ve %12,5 ile anne, baba ve diğer bireyler gelmektedir. Oysa kızlarda bu sıralama ve yüzdeler farklıdır. Arkadaş yine büyük bir yüzde ile birinci sırada yer alırken (%44,5), diğer kişilerin yüzdesi erkeklere göre daha yüksektir (%22,8). Anne, baba ve diğer aile bireylerinin ve kardeşlerden şiddet gördüğünü belirtme yüzdesi kızlarda erkeklere göre daha yüksektir (Tablo 40).

Sözel şiddete karşılık verilen tepkiler arasında şiddet ile karşılık verme %36,0 ile ilk sırada yer almaktadır. Çalışmada kapalı uçlu sorular hazırlanırken, şiddet ile karşılama ve uygulama durumlarına tepki olarak "şiddet ile karşılık verdim/aldım" şıkları konulmuştur. Burada varsayılan kişinin karşılaştığı ya da uyguladığı şiddet ile benzer bir şiddet gösterdiği/aldığı yönündedir ve araştırmanın ön denemesi yapıldığında bu konuda bir sorun ile karşılaşılmamıştır. Öte yandan, kişinin karşılaştığı/yaptığı şiddet ile tepki olarak belirtilen şiddet farklı olabilir ki, bu çalışma analizlerinde bu tür bir ayırım yapılamamaktadır. Örneğin, kişi hakarete uğrama veya küfür edilmesi benzeri sözel bir şiddet ile karşılaştığında fiziksel bir şiddet uygulamış olabilir. İleride yapılacak çalışmalarda bu tür durumların da detaylandırılması, çocuk ve gençlerde şiddete yönelik müdahale planlarının yapılmasında katkı sağlayacağı için uygun görülmektedir.

"Hiç bir şey yapmama (saklama)" %32,3 ile ikinci sırada yer almaktadır. Arkadaşlar ile paylaşım ise her beş gençten birinin yanıtıdır (%21,0). Erkeklerin ve kızların yanıtları farklıdır. Şiddet ile karşılık verme erkeklerde (%43,1) kızlara (%27,8) göre daha fazladır. Hiç bir şey yapmama yanıtında da erkeklerde daha yüksektir (%34,9 ve %29,4). Oysa arkadaşlarla paylaşım (kızlarda %28,6 ve erkeklerde %14,3), aileye haber verme (kızlarda %9,4 ve erkeklerde %3,8) ve öğretmene haber verme (kızlarda %4,8 ve erkeklerde %3,9) yanıtları kızlarda erkeklere göre daha yüksektir (Tablo 40).

Sözel şiddet gençler arasında sık olarak yaşandığı belirtilen bir şiddet türü olarak bulunmuştur. Toplumumuzda genel olarak gençler arası iletişimde kullanılan sözler hakkında farklılaşma olduğu ve şiddet içerdiği tarzında bir yorum yapılmaktadır. Ancak, gençler de sözel şiddetten yakınmaktadır. Gençler, sözel şiddetle en fazla okul ve

sokakta karşılaşmakta ve arkadaşları ile yaşamaktadırlar. Ancak, ev ortamında aileden sözel şiddet görmeye ilişkin yanıtlar kızlar arasında ikinci sırada yer almaktadır. Sözel şiddete karşılık verme ve hiç bir şey yapmama yanıtları devlet okulları öğrencilerinde özel okul öğrencilerine göre daha yüksektir. Diğer taraftan sorun çözme tekniği olarak arkadaşlarla paylaşım devlet okullarında daha yüksek iken, aileye ve öğretmene haber verme yanıtları özel okul öğrencilerinde daha yüksektir.

Son Üç Ay İçinde Sözel Şiddet ile Karşılaşmayı Etkileyen Etkiler

Sözel şiddetle karşılaşmayı etkileyen etkenlere yönelik istatistiksel analizler yapılırken cinsiyet (erkek ve kız) ve okul türü (resmi ve özel okul) olmak üzere 4 ayrı grup için değerlendirme yapılmıştır. İleri analize ilişkin tablolar Ek 2’de (Tablo 3.1-3.4) yer almaktadır.

Erkekler

Erkeklerde son üç ay içinde sözel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizde hem resmi hem de özel okullarda herhangi bir farklı türde (fiziksel, sözel, cinsel) şiddete maruz kalan, ailelerinde şiddet olan ve ruhsal olarak kendini kötü hisseden ve alt sınıflardaki gençlerin daha fazla sözel şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Resmi okullarda kumar oynayan, ailesinin ekonomik durumunu kötü olarak algılayan ve günde 4 saat ve daha uzun süre televizyon seyreden gençler daha fazla sözel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrenciler arasında annesi düşük öğrenim düzeylerinde olan, dikkat eksikliği belirtileri olan ve "olumsuz" sosyal çevrede yaşadığını düşünen gençler daha fazla sözel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Kızlar

Kızlarda son üç ay içinde sözel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizlerde hem resmi hem de özel okullarda diğer tür (fiziksel, duygusal ve cinsel) şiddetlerle karşılaşan ve aile ortamlarında şiddet olduğunu belirten gençler daha fazla sözel şiddet ile karşılaşmaktadırlar.

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden ruhsal olarak kendini kötü hisseden ve sigara kullanan gençlerin daha fazla sözel şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden tek çocuk olma ve okul dışı zamanlarında oyun salonlarına gitme durumu sözel şiddete daha fazla maruz kalmayla ilişkilidir.

Son Üç Ay İçinde Duygusal Şiddet ile Karşılaşma

Duygusal şiddet tanımı verildikten sonra öğrencilerin son üç ay içinde bu tür bir şiddetle karşılaşma durumu sorulmuştur. “Duygusal şiddet” kapsamında “görmezden gelme, gruptan dışlama, küçük düşürme, ayrımcılık yapma, baskı yapma ve eşyasına zarar verme ve benzeri davranışların” bulunduğu anket formunda yer almıştır.

Duygusal şiddet tanımı verildikten sonra öğrencilerin son üç ay içinde bu tür bir şiddetle karşılaşma durumu sorulmuştur. Bu açıklamadan sonra, ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %36,3’ü son üç ay içinde kendilerine duygusal şiddet uygulandığını belirtmişlerdir. Erkekler kızlara göre daha fazla duygusal şiddet

ile karşılaştıklarını beyan etmektedirler (%38,4 ve %33,7). Resmi ve özel okullarda duygusal şiddet ile karşılaştığını belirten öğrenci yüzdeleri benzerdir (%36,3 ve %36,1). Hem resmi hem de özel okullarda erkekler kızlara göre daha fazla duygusal şiddete maruz kaldıklarını düşünmektedirler (Tablo 41).

Öğrencilerin %39,7'si sadece bir kez bu tür bir şiddete maruz kaldığını belirtirken, %39,7'si iki ve daha fazla, %13,8'i çok sık ve %6,8'i hemen her gün duygusal şiddet ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Erkekler ve kızlar arasında şiddet ile karşılaşma sıklığı açısından önemli bir yüzde farkı bulunmamaktadır. Özel okullarda görüşülen çocukların çok sık ve her gün şiddetle karşılaştıkları şeklindeki yanıtları devlet okullarındaki öğrencilere göre daha yüksektir (Tablo 41).

Öğrencilerin %59,8'i son üç ay içinde okul ve çevresinde duygusal şiddet uygulandığını belirtmiştir. Kız öğrencilerde okul ve çevresinde duygusal şiddet ile karşılaşma yüzdesi erkeklere göre daha yüksektir (%63,1 ve %56,9). Özel okullarda görüşülen öğrencilerin %64,7'i okul ve çevresinde şiddet gördüğünü söylerken devlet okullarında ise bu yanıtın yüzdesi %59,7'dir. Öğrencilerin %19,1'i evde duygusal şiddet gördüğünü belirtmiştir. Kızlarda evde duygusal şiddet gördüğünü söyleme erkeklere göre daha yüksektir (%21,5 ve %17,0). Devlet okullarında görüşülen öğrenciler özel okul öğrencilerine göre evde daha fazla duygusal şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (%19,2 ve %15,4). Diğer yerlerde duygusal şiddet ile karşılaşma ise üçüncü sıradadır. Daha sonra sırasıyla sokak (%6,7) ve yurt (%4,2) gelmektedir (Tablo 41).

Tablo 41. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları Duygusal Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Duygusal Şiddet ile Karşılaşma									
Evet	38,4±0,8	33,6±0,7	36,3±0,6	36,7±0,8	35,2±1,1	36,1±0,7	38,4±0,8	33,7±0,7	36,3±0,6
Hayır	61,6±0,8	66,4±0,7	63,7±0,6	63,3±0,8	64,8±1,1	63,9±0,7	61,6±0,8	66,3±0,7	63,7±0,6
Karşılaşma Sıklığı*									
Sadece bir kez	39,3±1,2	40,3±1,6	39,7±1,1	35,3±1,3	39,1±1,6	36,8±1,0	39,2±1,2	40,2±1,6	39,7±1,1
2 ve daha fazla	39,5±1,1	39,9±1,5	39,7±0,9	38,3±1,1	40,8±1,5	39,3±0,9	39,5±1,1	39,9±1,4	39,7±0,9
Çok sık	14,0±1,0	13,6±0,9	13,8±0,7	16,5±1,1	13,4±0,9	15,3±0,8	14,1±1,0	13,6±0,9	13,8±0,6
Hemen her gün	7,3±0,7	6,2±0,5	6,8±0,5	9,9±0,8	6,7±0,7	8,6±0,6	7,3±0,7	6,2±0,5	6,8±0,5
Karşılaşılan Yer*									
Okul ve çevresi	56,7±1,6	63,0±1,4	59,7±1,2	63,0±1,4	67,2±1,5	64,7±1,1	56,9±1,5	63,1±1,3	59,8±1,2
Sokak	9,2±0,9	3,9±0,4	6,7±0,5	6,4±0,7	2,8±0,5	5,0±0,5	9,1±0,9	3,9±0,4	6,7±0,7
Ev	17,0±1,2	21,6±1,3	19,2±0,9	14,9±1,1	16,0±1,1	15,4±0,8	17,0±1,2	21,5±1,2	19,1±0,9
Yurt	5,1±0,6	3,2±0,6	4,2±0,4	4,7±0,6	2,8±0,8	4,0±0,6	5,1±0,5	3,2±0,5	4,2±0,4
Diğer	11,9±1,0	8,2±0,9	10,2±0,7	10,9±0,8	11,1±1,1	11,0±0,7	11,9±1,0	8,3±0,8	10,2±0,7
Uygulayan Kişi*									
Arkadaş	51,7±1,8	60,0±1,4	55,6±1,4	57,4±1,7	63,4±1,7	59,8±1,3	51,9±1,7	60,0±1,4	55,7±1,3
Anne, baba ve diğer bireyler	14,3±1,1	15,9±1,0	15,1±0,8	12,5±0,9	13,2±1,1	12,8±0,7	14,2±1,0	15,8±1,0	15,0±0,8
Öğretmen	14,2±1,1	6,6±0,6	10,6±0,7	14,0±1,4	10,4±1,2	12,6±1,1	14,2±1,1	6,7±0,6	10,7±0,6
Kardeş	4,0±0,5	5,7±0,6	4,8±0,4	2,9±0,5	3,7±0,6	3,2±0,4	4,0±0,5	5,7±0,5	4,8±0,4
Diğer kişiler	15,8±1,1	11,8±1,1	13,9±0,8	13,1±0,9	9,3±0,9	11,6±0,6	15,7±1,1	11,7±1,1	13,9±0,8
Gösterilen Tepki*									
Şiddet ile karşılık verme	25,4±1,1	16,2±0,9	21,0±0,7	30,5±1,4	18,9±1,3	25,8±1,1	25,6±1,1	16,2±0,9	21,1±0,7
Hiç bir şey yapmama (saklama)	47,8±1,2	37,1±1,0	42,7±0,8	43,1±1,6	29,7±1,5	37,7±1,2	47,6±1,2	36,9±1,0	42,6±0,8
Arkadaşlar ile paylaşma	19,8±1,0	36,6±1,0	27,8±0,8	18,9±1,3	35,3±1,6	25,5±1,0	19,8±1,0	36,6±1,0	27,7±0,8
Aileyne haber verme	3,9±0,6	7,6±0,7	5,6±0,5	5,7±0,7	12,7±1,1	8,5±0,6	4,0±0,6	7,7±0,7	5,7±0,4
Öğretmene haber verme	3,1±0,5	2,5±0,4	2,8±0,3	1,8±0,3	3,4±0,6	2,4±0,3	3,1±0,5	2,5±0,3	2,8±0,3

* Duygusal şiddet ile karşılaşan öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Duygusal şiddet uygulayan kişilerin başında arkadaş gelmektedir (%55,7); bu oran kızlarda erkeklere göre daha yüksektir (%60,0 ve %51,9). Anne, baba ve diğer bireyler %15,0 ile ikinci sırada, diğer kişiler %13,9 ile üçüncü sırada, öğretmen %10,7 ile dördüncü sırada ve kardeş %4,8 ile beşinci sırada yer almaktadır. Resmi ve özel

okullarda yüzdeler oldukça benzerdir. Erkek öğrenciler öğretmenlerinden daha fazla duygusal şiddet gördüklerini belirtirken arkadaş, anne, baba ve diğer bireylerden duygusal şiddet görme daha yüksektir (Tablo 41).

Son Üç Ay İçinde Duygusal Şiddet ile Karşılaşmayı Etkileyen Etkenler

Duygusal şiddetle karşılaşmayı etkileyen etkenlere yönelik istatistiksel modellemeler cinsiyet ve okul türüne göre 4 ayrı grup için özel olarak yapılmıştır. İleri analize ilişkin tablolar Ek 2’de (Tablo 5.1-5.4) yer almaktadır.

Erkekler

Erkeklerde son üç ay içinde duygusal şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizde hem resmi hem de özel okullarda herhangi bir farklı türde (fiziksel, sözel, cinsel) şiddete maruz kalan, ailelerinde şiddet olan ve ruhsal olarak kendini kötü hisseden gençlerin daha fazla duygusal şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Resmi okullarına devam eden erkek öğrenciler arasında okul dışı zamanlarını sokakta arkadaşları ile vakit geçirmeyen, spor yapmayan ve oyun salonlarına giden erkek öğrencilerin son 3 ay içinde duygusal şiddet ile karşılaşma durumları daha fazladır.

Özel okullarda ise üst sınıflarda olan, sigara kullanan ve "olumsuz" sosyal çevrede yaşadığını düşünen gençler daha fazla duygusal şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

Kızlar

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden herhangi bir şiddetle karşılaşanlar, hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi olan, okula devamsızlığı fazla olan ve kumar oynayan gençlerin daha fazla duygusal şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden ailesinde şiddet olan, kendini ruhsal olarak kötü hisseden, sokakta arkadaşları ile beraber olmayan, yaşadıkları sosyal çevreyi "olumsuz" olarak tanımlayan, TV seyretmeyen, kitap okumayan ve İnternet kullanan gençler daha fazla duygusal şiddete maruz kalmaktadırlar.

Son Üç Ay İçinde Cinsel Şiddet İle Karşılaşma

Cinsel şiddet tanımı verildikten sonra öğrencilerin son üç ay içinde bu tür bir şiddetle karşılaşma durumu sorulmuştur. “Cinsel şiddet” kapsamında, “*cinsellik içeren sözler söyleme, sarkıntılık etme, sıkıştırma, elle rahatsız etme benzeri davranışlar*” tanımlanmıştır.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilere “cinsel şiddet” tanımı verilerek son üç ayda karşılaşma durumları sorulmuştur. Öğrencilerin %15,8’i son üç ay içinde cinsel şiddet içeren davranışlar ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak erkek ve kızların cinsel şiddet içeren davranışları benzer yüzdelerdedir. Resmi ve özel okullarda görüşülen öğrencilerin cinsel şiddet içeren davranışlarla karşılaşma yüzdeleri birbirine yakındır (Tablo 42).

Öğrencilerin son üç ay içinde bir defa cinsel şiddet içeren davranışlarla karşılaşma yüzdesi %36,3 iken, “2 ve daha fazla” sayıda karşılaşma %38,6’dır. Kız öğrenciler “bir defa” ve “iki ve daha fazla” cinsel şiddet içeren davranışlarla karşılaşma yüzdeleri erkek öğrencilere göre daha yüksek iken “çok sık” ve “her gün” yanıtlarının yüzdeleri erkeklerde daha yüksektir. Resmi ve özel okullarda görüşülen erkek ve kız öğrencilerin

yanıtları birbirlerine benzemektedir. Devlet okullarında son üç ay içinde “sadece bir defa” cinsel şiddet içeren davranışlarla karşılaşma yüzdesi (%36,5) özel okullara (%27,8) göre daha yüksektir. Ancak, özel okullarda görüşülen öğrencilerin 2 ve daha fazla, çok sık ve hemen her gün yanıtları devlet okullarına devam eden öğrencilere göre daha yüksektir (Tablo 42).

Öğrenciler cinsel şiddet içeren davranışlarla en fazla okul ve çevresinde (%44,8) ve sokakta (%36,7) karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Erkekler arasında okul ve çevresinde cinsel şiddet içeren davranışlarla karşılaşma yüzdesi kızlara göre daha yüksektir (%48,7 ve %39,9). Kızlar arasında sokakta (%38,9) cinsel şiddet ile karşılaşma erkeklerle (%34,9) göre daha yüksektir (Tablo 42).

Tablo 42. Türkiye Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları Cinsel Şiddet İçeren Davranışlar ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Cinsel Şiddet İle Karşılaşma									
Evet	15,6±0,6	16,2±0,7	15,8±0,5	14,8±0,6	15,1±0,8	14,9±0,5	15,5±0,6	15,5±0,6	15,8±0,5
Hayır	84,4±0,6	83,8±0,7	84,2±0,5	85,2±0,6	84,9±0,8	85,1±0,5	84,5±0,6	83,9±0,7	84,2±0,5
Karşılaşma Sıklığı*									
Sadece bir kez	30,9±2,1	41,6±1,8	36,5±1,3	23,8±1,8	32,0±2,1	27,8±1,4	30,7±2,1	41,4±1,8	36,3±1,3
2 ve daha fazla	37,5±1,9	39,6±1,8	38,6±1,2	35,3±2,2	46,0±2,3	40,5±1,5	37,4±1,8	39,7±1,8	38,6±1,2
Çok sık	16,8±1,4	14,5±1,4	15,6±1,0	18,4±1,5	15,6±1,4	17,0±1,0	16,9±1,4	14,6±1,4	15,7±1,0
Hemen her gün	14,8±1,8	4,2±0,7	9,3±1,0	22,4±2,0	6,5±1,1	14,6±1,3	15,0±1,8	4,3±0,7	9,4±0,9
Karşılaşılan Yer*									
Okul ve çevresi	48,9±2,1	40,0±2,2	44,9±1,4	41,5±2,3	38,4±2,6	40,3±1,7	48,7±2,0	39,9±2,2	44,8±1,4
Sokak	34,8±2,2	38,9±2,6	36,7±1,6	39,5±2,3	37,6±2,9	38,8±1,8	34,9±2,1	38,9±2,6	36,7±1,6
Ev	3,4±0,6	5,5±1,2	4,3±0,6	4,1±0,7	5,2±1,1	4,5±0,6	3,4±0,6	5,5±1,1	4,3±0,6
Yurt	3,2±0,7	4,5±1,2	3,8±0,6	3,1±0,7	6,4±1,3	4,4±0,6	3,2±0,7	4,6±1,1	3,8±0,6
Diğer	9,7±0,9	11,1±1,2	10,3±0,7	11,7±1,3	12,4±1,4	12,0±1,0	9,8±0,9	11,1±1,1	10,4±0,7
Uygulayan Kişi*									
Arkadaş	47,3±2,4	46,1±2,9	46,8±1,9	43,1±2,2	46,5±3,2	44,4±1,8	47,1±2,3	46,1±2,8	46,7±1,9
Öğretmen	5,3±0,9	6,0±1,1	5,6±0,7	4,3±0,8	5,1±1,1	4,6±0,6	5,3±0,8	6,0±1,1	5,6±0,6
Aile bireyleri	3,5±0,7	2,2±0,5	2,9±0,5	4,2±0,9	5,1±1,2	4,5±0,7	3,5±0,7	2,3±0,5	3,0±0,4
Yakın akrabalar	2,2±0,5	2,4±0,5	2,3±0,4	3,8±0,7	2,3±1,2	3,2±0,6	2,2±0,5	2,4±0,5	2,3±0,3
Diğer kişiler	41,7±2,3	43,3±3,2	42,4±2,0	44,6±2,3	41,1±3,1	43,2±1,8	41,8±2,3	43,2±3,1	42,4±1,9
Gösterilen Tepki*									
Hiç bir şey yapmama (saklama)	42,0±1,9	35,9±1,6	39,3±1,2	38,2±2,1	36,1±2,5	37,4±1,5	41,9±1,9	35,9±1,6	39,2±1,2
Arkadaşlar ile paylaşma	41,0±2,1	44,2±1,9	42,4±1,3	42,8±2,1	39,9±2,3	41,7±1,5	41,1±2,0	44,1±1,8	42,4±1,3
Aileye haber verme	10,5±0,9	14,0±1,2	12,1±0,8	12,4±1,3	15,8±1,9	13,7±1,1	10,6±0,9	14,0±1,1	12,1±0,8
Öğretmene haber verme	5,2±0,7	4,4±0,6	4,9±0,5	4,5±0,8	4,9±1,0	4,7±0,6	5,2±0,7	4,5±0,6	4,9±0,5
Sağlık kuruluşlarına başvurma	1,2±0,3	1,4±0,4	1,3±0,3	2,1±0,6	3,4±0,8	2,6±0,5	1,3±0,3	1,5±0,4	1,4±0,3

* Cinsel şiddet ile karşılaşan öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Son üç ay içinde cinsel şiddet içeren davranışları uygulayan kişilerin başında arkadaş (%46,7) ve ikinci sırada ise diğer kişiler (%42,4) gelmektedir. Bu iki yanıt öğretmen (%5,6), aile bireyleri (%3,0) ve yakın akrabalar (%2,3) sırasıyla takip etmektedir. Resmi ve özel okullarda öğrencilerin cinsel şiddet uygulayan kişiler hakkında beyanları birbirine benzerdir; sadece aile bireyelerine ilişkin yanıtlar özel okullarda (%4,5 ve %2,9) daha yüksektir (Tablo 42).

Cinsel şiddet içeren davranışlara maruz kaldıklarını söyleyen öğrencilerin %39,2'si hiç bir şey yapmadıklarını ve sakladıklarını söylerken, %42,4'ü arkadaşları ile paylaştıklarını söylemişlerdir. Aileye haber verme %12,1 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Öğrencilerin %1,4'ü ise bu nedenle sağlık kuruluşlarına başvurduklarını belirtmişlerdir. Kızlarda sorun çözme, arkadaşlar ve aileyle paylaşma erkeklerden daha sık kullanılmaktadır (Tablo 42).

Bu araştırma sırasında "cinsel şiddet" tanımı oldukça geniş alınmıştır. Cinsel şiddet ile karşılaşma diğer tür şiddet davranışlarına göre daha az görülmektedir. Ancak cinsel şiddet sonrası karşılaşılan sağlık sorunları da diğer tür şiddetlerden daha farklıdır. Bu yaş grubunda cinselliğin fark edilmesi ve karşı cinsiyetten arkadaşlıkların olması erişkin dönemdeki duygusal ve cinsel yaşamın temellerini atmaktadır. Bu nedenle gençlerin bu dönemde kendilerini cinsel şiddete karşı koruyabilmeleri beklenmektedir. Her yedi gençten biri cinsel şiddetle karşılaştığını düşünürken, cinsel şiddet ile karşılaşan her üç gençten biri şiddet sonrası hiç bir şey yapmadığını belirtmiştir. Diğer bir önemli bulgu ise, yapılan çalışmalar cinsel şiddet uygulayan kişilerin gençlerin genellikle yakın çevresinde olan kişiler olduğunu gösterirken, bu çalışmada şiddet uygulayan kişiler arasında "diğer kişiler" önemli bir yer almıştır. Gençler bu bilgiyi ankette paylaşmak istememişlerdir. Gençleri cinsel şiddetten koruyabilmek için bu çalışmanın sonuçlarının değerlendirilerek bu konuda daha derinlemesine ve niteliksel çalışmalara gereksinim vardır.

Son Üç Ay İçinde Cinsel Şiddet ile Karşılaşmayı Etkileyen Etkenler

Cinsel şiddetle karşılaşmayı etkileyen etkenlere yönelik istatistiksel analizler temel olarak cinsiyete, cinsiyet özelinde ise okul türüne (resmi/devlet) olmak üzere yapılmıştır. İleri analize ilişkin tablolar Ek 2'de (Tablo 7.1-7.4) yer almaktadır.

Erkekler

Erkeklerde son üç ay içinde cinsel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizde hem resmi hem de özel okullarda herhangi bir farklı türde (fiziksel, sözel, duygusal) şiddete maruz kalma cinsel şiddet ile beraber bulunmuştur.

Resmi okul öğrencilerinde okul dışı zamanlarında oyun salonuna giden gençler daha fazla cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden "olumsuz" sosyal çevrede yaşama konusunda fikri olmayanlar daha fazla cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

Kızlar

Kızlarda son üç ay içinde cinsel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizlerde hem resmi hem de özel okullarda sözel şiddet ile karşılaşan gençler daha fazla cinsel şiddet ile karşılaşmışlardır.

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden duygusal şiddetle karşılaşan, ekonomik durumunu daha yüksek olan ve hiperaktivite/dürtüsellik belirtileri olanlar daha fazla cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden fiziksel şiddete maruz kalan, madde kullanan, kumar oynayan ve sokakta arkadaşları ile beraber vakit geçirenler daha fazla cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

G. Şiddet Uygulama Davranış Düzeyleri⁵

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilere şiddet ile karşılaşma durumlarına ilişkin sorular sorulması sonrasında “son üç” ve “son bir ay” içinde herhangi bir şiddet davranışı uygulamaları konusundaki görüşleri sorulmuştur. Her ne kadar burada şiddet için tanım verilmedi ise de, ankette bu bölüm öncesinde “şiddete maruz kalma” ile ilgili görüşleri sorulurken tanımlar yapılmış olduğu için “şiddet uygulama” ile ilişkili cevaplar verilirken kişisel algının tam olarak değerlendirilmesi söz konusu değildir; öğrenciler, anket dahilinde şiddet tanımları üzerinde düşünmüş oldukları için “uygulama” sorularına “karşılaşma” sorularına kıyasla daha yüksek oranda cevap vermiş olabilirler.

Tablo 43. Türkiye Ortaöğretimde Devam Eden Öğrencilerin Son Üç ve Son Bir Ay İçinde Herhangi Bir Şiddet Davranışı Gösterme Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Şiddet Uygulama	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Son 3 ay	34,4±1,1	22,4±0,7	29,2±0,8	43,2±1,0	22,8±1,0	35,5±0,8	34,7±1,0	22,4±0,7	29,3±0,8
Son 1 ay	28,5±0,9	20,1±0,7	24,8±0,7	35,3±0,9	21,2±0,9	29,9±0,7	28,7±0,9	20,1±0,7	25,0±0,7

Öğrencilerin %29,3’ü son üç ay içinde %25,5’i ise herhangi bir şiddet içeren davranış yaptığını belirtmiştir; şiddet uygulama prevalanslarının hem okul türü hem de cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır (Tablo 43).

Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında devam eden öğrencilerin son üç ay ve son bir ay içinde şiddet uygulama yüzdeleri birbirinden farklıdır. Resmi okullardaki öğrenciler özel okullardaki öğrencilere göre hem son üç ay hem de son bir ay içinde daha az şiddet uyguladıklarını beyan etmişlerdir (Tablo 43).

Erkek öğrencilerin %34,7’si son üç ay içinde ve %28,7’si son bir ay içinde şiddetle uyguladıklarını belirtirken, kızlarda bu yüzdeler %22,4 ve %20,1 şeklindedir. Resmi ve özel okullara devam eden erkek öğrencilerin şiddet içeren davranışları göstermeleri kızlara göre belirgin bir şekilde daha fazladır. Resmi okullarda erkek öğrencilerin %34,4’ü son üç ayda ve %28,5’i son bir ay içinde şiddet içeren davranışlar göstermişlerdir. Bu yüzdeler resmi okullardaki kız öğrencilerde %22,4 ve %20,1 şeklindedir. Özel okullarda da benzer bir tablo vardır. Erkeklerde son üç ay içinde şiddet uygulama %43,2 ve son bir ayda %35,3 iken, bu yüzdeler kızlar için %22,8 ve %21,2 şeklindedir (Tablo 43).

Son Üç Ay İçinde Fiziksel Şiddet Uygulama Davranışları

Öğrencilere fiziksel şiddet tanımı hatırlatılarak, son üç ay içinde “fiziksel şiddet” uygulama durumları sorulmuştur.

Öğrencilerin fiziksel şiddet içeren davranışları uygulama yüzdesi 35,5 olarak bulunmuştur. Resmi ve özel okullarda öğrencilerin fiziksel şiddet uygulama sıklıkları arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Erkeklerde fiziksel şiddet uygulama %34,0 iken kızlarda %37,4 olup, aralarında fark yoktur. Genel olarak değerlendirildiğinde, her üç öğrenciden en az biri son üç ay içinde herhangi bir fiziksel şiddet uyguladığını söylemektedir (Tablo 44).

⁵ Bu raporun yazımı sırasında ileri analizler tekrar edilmiş ve modellerde yeni (ek) değişkenler için de kontrol sağlanmasına çalışılmıştır. Bu nedenle, bu bölümdeki analizlerin bazıları sonuçları, Araştırma Komisyonu raporunda yer alan ilk ileri analiz sonuçlarından bazı farklılıklar gösterebilir.

Öğrencilerin %41,8'i son üç ay içinde sadece bir defa şiddet uyguladığını belirtmiştir. Resmi (%41,9) okullarda, özel (%36,2) okullara göre son üç ay içinde bir defa fiziksel şiddet uygulama yüzdesi daha yüksektir. Hemen her gün şiddet uygulama sıklığı grup genelinde %7,0 olup cinsiyete göre farklılık göstermektedir (erkeklerde %8,1 ve kızlarda %4,8). Bu yüzdeler çok sık yanıtı için %9,8, erkekler için %10,5 ve kızlarda %8,4'dür. Erkeklerin fiziksel şiddet uygulama sıklıkları kızlarda kıyasla genel anlamda daha yüksek saptanmıştır (Tablo 44).

Tablo 44. Türkiye'de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Uyguladıkları Fiziksel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Fiziksel Şiddet Uygulama									
Evet	34,0±0,9	37,3±0,9	35,5±0,6	33,4±0,9	39,2±1,1	35,6±0,7	34,0±0,9	37,4±0,9	35,5±0,6
Hayır	66,0±0,9	62,7±0,9	64,5±0,6	66,6±0,9	60,8±1,1	64,4±0,7	66,0±0,9	62,6±0,9	64,5±0,6
Uygulama Sıklığı*									
Sadece bir kez	40,4±1,2	45,0±1,6	41,9±1,0	34,0±1,0	42,6±1,8	36,2±0,9	40,2±1,1	45,0±1,6	41,8±1,0
2 ve daha fazla	41,1±1,0	41,8±1,2	41,3±0,7	44,2±1,0	43,1±1,9	44,0±0,9	41,2±1,0	41,8±1,2	41,4±0,7
Çok sık	10,4±0,6	8,4±1,0	9,8±0,6	12,2±0,7	9,7±1,2	11,6±0,6	10,5±0,6	8,4±0,9	9,8±0,6
Hemen hergün	8,1±0,7	4,8±0,6	7,0±0,6	9,5±0,7	4,6±0,8	8,3±0,6	8,1±0,7	4,8±0,6	7,0±0,5
Uygulanan Kişi*									
Arkadaş	54,2±1,5	40,5±1,5	49,7±1,2	58,2±1,4	49,0±1,9	56,1±1,2	54,3±1,4	40,7±1,5	49,9±1,1
Aile	8,5±0,7	38,8±1,6	18,4±0,8	7,4±0,6	34,6±2,0	13,7±0,8	8,5±0,7	38,7±1,5	18,2±0,8
Öğretmen	4,2±0,7	0,6±0,2	3,0±0,5	3,2±0,5	0,6±0,3	2,6±0,4	4,2±0,7	0,6±0,2	3,0±0,5
Diğer kişiler	30,6±1,2	19,5±1,4	27,0±0,9	29,9±1,1	14,3±1,5	26,3±1,0	30,6±1,2	19,4±1,3	27,0±0,9
Hayvanlar	2,5±0,4	0,7±0,2	1,9±0,3	1,2±0,3	1,4±0,4	1,3±0,2	2,5±0,4	0,7±0,2	1,9±0,3
Gösterilen Tepki*									
Şiddet ile karşılık görme	44,1±1,4	49,5±1,5	45,9±1,1	47,0±1,2	51,5±2,1	48,1±1,0	44,2±1,3	49,5±1,5	45,9±1,1
Hiç bir tepki görmeme	41,6±1,1	35,7±1,4	39,7±1,0	38,9±1,1	35,9±2,2	38,2±1,0	41,5±1,1	35,7±1,4	39,6±0,9
Aileden ceza alma	5,6±0,6	9,6±0,9	6,9±0,5	4,0±0,5	8,1±1,1	5,0±0,4	5,5±0,6	9,5±0,9	6,8±0,5
Okul idaresinden ceza alma	4,8±0,5	4,0±0,7	4,5±0,4	7,2±0,7	3,2±0,8	6,3±0,6	4,9±0,5	4,0±0,7	4,6±0,4
Karakola şikâyet edilme	3,9±0,6	1,3±0,4	3,1±0,4	2,9±0,4	1,3±0,5	2,5±0,3	3,9±0,5	1,3±0,4	3,0±0,4
Şiddet Nedeni*									
Kendini/hakkını koruma	51,4±1,2	43,6±1,5	48,8±1,0	48,6±1,3	36,7±2,2	45,8±1,2	51,3±1,2	43,5±1,5	48,7±0,9
Şaka olsun diye yapma	20,2±1,1	26,0±1,5	22,1±0,9	21,6±1,0	34,8±2,0	24,7±0,9	20,2±1,0	26,2±1,5	22,2±0,8
Cezalandırma	11,8±0,7	16,7±1,3	13,5±0,7	16,7±0,9	16,5±1,9	16,7±0,8	12,0±0,7	16,7±1,2	13,6±0,6
Öç alma	11,0±0,9	9,1±0,9	10,3±0,7	8,9±0,7	9,7±1,1	9,1±0,6	10,9±0,9	9,1±0,9	10,3±0,7
Bu sorunu başka türlü çözememe	5,7±0,7	4,7±0,6	5,3±0,5	4,1±0,5	2,3±0,5	3,7±0,4	5,6±0,7	4,6±0,6	5,3±0,5
Ne Koşulda Şiddet Uygulamazdı*									
Hakkı korunsaydı	42,2±1,2	30,5±1,4	38,5±1,0	45,8±1,4	30,8±2,0	42,3±1,1	42,4±1,2	30,5±1,4	38,5±0,9
Pişman olacağını bilseydi	28,0±1,0	41,9±1,5	32,5±0,9	25,4±1,1	41,0±2,0	29,0±1,0	27,9±1,0	41,8±1,4	32,4±0,8
Cezalandırılacağını bilseydi	11,9±0,8	9,0±1,0	10,9±0,7	10,5±0,8	9,5±1,3	10,3±0,7	11,8±0,8	9,0±1,0	10,9±0,7
Arkadaşlarının onu kınayacağını bilseydi	10,9±0,8	8,2±0,8	10,0±0,6	11,5±0,9	11,0±1,3	11,4±0,7	10,9±0,7	8,3±0,8	10,0±0,6
Ailesinin onu kınayacağını bilseydi	7,0±0,6	10,4±1,1	8,1±0,5	6,8±0,6	7,8±1,0	7,0±0,5	7,0±0,6	10,4±1,1	8,1±0,5

* Fiziksel şiddet uygulayan öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin şiddeti kime uyguladıkları araştırıldığında, şiddet uygulanan kişilerin başında %49,9 ile "arkadaş", ikinci sırada %27,0 ile "diğer kişiler", üçüncü sırada %18,2 ile "aile", dördüncü sırada %3,0 ile "öğretmen gelmektedir. "Diğer" kişilerin açıklaması alınmamıştır. Bu nedenle, öğrencilerin "saklamak istedikleri" kişiler bu grup içinde yer almış olabilir. Erkekler ve kızların yanıtları arasında farklılık bulunmaktadır. Erkek ve kızların en fazla şiddet uyguladıkları kişiler "arkadaşlar"ı olmasına karşılık, yanıt yüzdeleri arasında farklılık bulunmaktadır. Erkeklerin yanıtlarında "diğer kişiler" %30,6

ile ikinci sırada yer alırken, “aile” (%8,5) ve öğretmen (%4,2) bu grubu takip etmektedir. Kızlarda ise “aile” %38,7 ile ikinci sırada, “diğer kişiler” ise %19,4 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu sıralama ve yüzdeler arası farklılık resmi ve özel okullarda benzer şekildedir (Tablo 44).

Öğrencilerin uyguladıkları şiddet karşısında aldıkları tepkilerin başında “şiddet ile karşılık görme” (%45,9) gelmektedir. Erkeklerde bu yanıtların yaygınlığı (%44,2) kızların yanıtlarına (%49,5) benzerlik göstermektedir. İkinci sıklıkta verilen yanıt grup genelinde %39,6 ile “hiç bir tepki almama” şeklindedir. Erkek ve kızlarda bu yanıt yüzdeleri arasında önemli bir fark vardır (sırasıyla, %41,5; %35,7). Diğer yanıtların yüzdeleri düşük olmakla beraber “aileden ceza alma” yanıtı kızlarda ve “karakola şikâyet edilme” ise erkeklerde daha fazladır. Erkek ve kızların arasındaki bu farklılıklar resmi ve özel okullarda da devam etmektedir. Resmi okullarda “hiç bir tepki görmeme” ve “karakola şikâyet edilme” erkek öğrencilerde daha fazla iken, “aileden ceza alma” kızlarda daha fazladır. Özel okullarda ise “aileden ceza alma” kızlarda, “okuldan ceza alma” ise erkeklerde daha fazladır (Tablo 44).

Öğrenciler son 3 ay içinde fiziksel şiddet uygulamalarının nedeni olarak en sık olarak %48,7 ile “kendini/hakkını koruma” seçeneğini işaretlemişlerdir. Erkeklerin %51,3’ü ve kızların %43,5’i bu seçeneği işaretlemişlerdir. Erkek ve kızlar arasındaki farklılık “şaka olsun diye” uygulamada ve “cezalandırmada” da devam etmektedir. Kızlar hem şaka olsun diye şiddet uyguladıklarını söylerken hem de cezalandırma amacıyla şiddet uyguladıklarını erkeklere göre belirgin olarak daha fazla söylemişlerdir. “Öç alma” ve “bu sorunu başka türlü çözememe” seçenekleri erkek öğrenciler tarafından daha fazla işaretlenen seçenekler ise de, cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 44).

Resmi ve özel okula devam eden öğrencilerin yanıtları arasında belirgin farklılık olmamakla beraber “cezalandırma” yüzdesi resmi okullarda daha düşük bir yüzdeye sahiptir. Ancak, resmi okullara devam eden kızların daha fazla cezalandırma amacıyla şiddet uyguladıklarını söylemeleri dikkat çekicidir (Tablo 44).

Resmi ve özel okullarda erkek ve kızların yanıtlarının dağılımları arasında farklılıklar vardır. Hem resmi hem de özel okullarda “kendini/hakkını koruma” erkeklerde, “şaka olsun diye yapma” ise kızlarda daha fazla işaretlenen seçeneklerdir (Tablo 44).

Öğrencilerin %38,5’i “hakkı korunsaydı” bu şiddeti uygulamayacağını düşünmektedir. İkinci yanıt ise %32,4 ile “pişman olacağını bilseydi” bu şiddeti uygulamayacağı şeklindedir. Bu iki yanıtın kızlar ve erkekler tarafından yanıtlanma yüzdeleri arasında fark bulunmaktadır: Erkeklerin %42,4’ü hakkının korunması halinde şiddet uygulamayacağını belirtirken, kızların %30,5’i bu yanıtı vermiştir. Kızlar için ise “pişman olacağını bilseydi” bu şiddeti uygulamazdı yanıtının yüzdesi (%41,8) erkeklerdekine kıyasla (%27,9) anlamlı olarak yüksektir. Diğer yanıtlar ise “cezalandırılacağını bilseydi” (%10,9), “arkadaşlarının kınayacağını bilseydi” (%10,0) ve “ailesinin kınayacağını bilseydi” (%8,1) şeklindedir. Resmi ve özel okulların erkek ve kız öğrencilerinin yanıtlarında da bu farklılık bulunmaktadır (Tablo 44).

Yanıtlarda cinsiyete göre gözlenen farklılıklar okul türüne göre fark göstermemektedir. Resmi ve özel okullara devam eden öğrencilerin yanıtları genel olarak benzerlik göstermektedir.

Son Üç Ay İçinde Fiziksel Şiddet Uygulama Davranışlarını Belirleyen Etkenler

Fiziksel şiddet uygulama davranışlarını etkileyen etkenlere yönelik istatistiksel analizler önce cinsiyet ve cinsiyet dahilinde de okul türüne (resmi/devlet) özel olmak üzere 4 grup halinde yapılmıştır. İleri analize ilişkin tablolar Ek 2’de (Tablo 2.1-2.4) yer almaktadır.

Erkekler

Erkeklerde son üç ay içinde fiziksel şiddet davranışlarını belirleyen etkenler incelendiğinde, (fiziksel, sözel ve cinsel) şiddet ile karşılaşmış olma, hiperaktivite/dürtüsellik eğiliminin olması, günde 4 saat ve üzerinde televizyon seyretme, çete üyesi olma ve delici alet taşıma fiziksel şiddet uygulamayı artırmaktadır.

Resmi okullarda kumar oynayan, ailelerinin ekonomik durumlarını iyi olarak algılayan ve ateşli silah taşıyan öğrenciler daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden küçük sınıflarda olanlar, kardeş sayısı fazla olanlar, okul devamsızlığı fazla olanlar, oyun salonlarına gidenler, sigara kullananlar, kültürel etkinliklere katılmayanlar ve kitap okumayanlar daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Kızlar

Kızlarda son üç ay içinde fiziksel şiddet davranışlarının olmasını etkileyen şiddet ile karşılaşan (resmi okullarda fiziksel ve sözel; özel okullarda sözel şiddet ile karşılaşan), ruhsal olarak kendini kötü hisseden, hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi olan, madde kullanan ve delici/kesici alet taşıyan öğrenciler daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Resmi okullarda kız öğrencilerin anneleri çalışmıyorsa, ailelerinde şiddet varsa, çete üyesi iseler, gazete okumuyorlarsa, kültürel etkinliklere katılmıyorlarsa, oyun salonlarına gidiyorlarsa veya karne not ortalamaları düşük ise daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerin: sınıfları küçüldükçe, ailesinde herhangi birinin arabası olanlarda ve sokakta arkadaşlar ile vakit geçirenlerde fiziksel şiddet uygulama davranışları artmaktadır.

Son Üç Ay İçinde Sözel Şiddet Uygulama Davranışları

Öğrencilere sözel şiddet tanımı hatırlatılarak, son üç ay içinde “sözel şiddet” uygulama durumları sorulmuştur.

Sözel şiddet tanımı hatırlatıldıktan sonra öğrencilere son 3 ay içinde bu tür bir şiddeti uygulama durumları sorulmuştur. Her iki öğrenciden yaklaşık biri (%48,7) son üç ay içinde en az bir defa sözel şiddet uyguladığını söylemiştir. Erkeklerde ve kızlarda benzer yüzdelerde yanıt alınmıştır (%47,1 ve %50,6). Son üç ay içinde sözel şiddet uygulama prevalansı okul türüne göre farklılık göstermemektedir; resmi okullarda bu durum %48,7 iken, özel okullarda %48,0’dır (Tablo 45).

Son üç ay içinde sözel şiddet uygulayan öğrenciler arasında, sözel şiddet uygulama sıklığı grubun %30,3’ünde “en az bir defa”, %44,3’ünde “iki ve daha fazla” sayıda, %15,1’inde “çok sık” ve %10,3’ünde “hemen her gün” olarak saptanmıştır. “Çok sık” yanıtı erkeklerde %17,4 ve kızlarda %12,1 iken “hemen her gün” yanıtı ise erkeklerde %12,9 ve kızlarda %6,8’dir (Tablo 45).

Resmi ve özel okullarda sözel şiddet uygulama sıklığı aynı sırayı takip etmekle beraber farklı yüzdelerdedir. Resmi okullarda “sadece bir defa” yanıtı %30,5 olup, özel okullarda %23,0’dır. Diğer bir farklılık ise “çok sık” yanıtındadır: Özel okullarda “çok sık” yanıtı %18,6 iken resmi okullarda %15,0’dır. “Hemen her gün” yanıtı resmi okullarda %10,1 iken, özel okullarda %13,8’dir. Okul türünden bağımsız olarak erkekler kızlara kıyasla genel anlamda daha sık sözel şiddet uygulamaktadırlar (Tablo 45).

Tablo 45. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Uyguladıkları Sözel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

Sözel Şiddet Uygulama	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Sözel Şiddet Uygulama									
Evet	47,2±1,1	50,6±0,9	48,7±0,8	45,9±0,9	51,4±1,2	48,0±0,7	47,1±1,1	50,6±0,9	48,7±0,8
Hayır	52,8±1,1	49,4±0,9	51,3±0,8	54,1±0,9	48,6±1,2	52,0±0,7	52,9±1,1	49,4±0,9	51,3±0,8
Uygulama Sıklığı*									
Sadece bir kez	27,8±1,1	34,2±1,2	30,5±0,8	20,9±0,8	26,8±1,3	23,0±0,7	27,5±1,0	34,0±1,1	30,3±0,8
2 ve daha fazla	42,2±1,1	47,1±1,1	44,3±0,7	42,6±1,1	48,3±1,2	44,7±0,8	42,2±1,1	47,1±1,1	44,3±0,7
Çok sık	17,4±0,8	11,9±0,7	15,0±0,5	19,1±0,8	17,6±1,3	18,6±0,7	17,4±0,7	12,1±0,7	15,1±0,5
Hemen hergün	12,7±0,7	6,8±0,8	10,1±0,6	17,3±0,9	7,3±0,8	13,8±0,7	12,9±0,7	6,8±0,8	10,3±0,6
Uygulanan Kişi*									
Arkadaş	70,2±1,3	72,3±1,1	71,1±0,8	67,2±1,3	70,6±1,2	68,6±1,0	70,1±1,3	72,2±1,1	71,1±0,8
Öğretmen	3,2±0,4	3,1±0,5	3,2±0,3	2,7±0,4	4,1±0,6	3,3±0,3	3,2±0,4	3,1±0,5	3,2±0,3
Aile	12,5±0,7	9,2±0,6	10,9±0,5	13,1±1,0	10,2±0,8	11,9±0,7	12,5±0,7	9,2±0,6	11,8±0,4
Diğer kişiler	14,1±0,9	15,4±0,8	14,7±0,6	16,9±0,9	15,0±1,0	16,2±0,7	14,2±0,9	15,4±0,8	14,8±0,6
Gösterilen Tepki*									
Hiç bir tepki görmeme	53,4±1,2	56,5±1,0	54,8±0,8	57,8±1,1	54,4±1,4	56,4±0,9	53,5±1,2	56,4±1,0	54,8±0,8
Şiddet ile karşılık görme	37,9±1,3	35,0±1,1	36,6±0,8	34,1±1,0	36,0±1,3	34,9±0,8	37,8±1,3	35,1±1,0	36,5±0,8
Arkadaşlarına kınanma	4,3±0,4	3,2±0,4	3,8±0,3	3,7±0,4	3,7±0,6	3,7±0,3	4,3±0,4	3,3±0,4	3,8±0,3
Aileden ceza alma	2,5±0,4	2,4±0,3	2,5±0,3	2,2±0,3	2,3±0,4	2,3±0,2	2,5±0,4	2,4±0,3	2,5±0,3
Okul idaresinden ceza alma	1,9±0,3	2,9±0,4	2,3±0,2	2,3±0,4	3,5±0,5	2,8±0,3	1,9±0,3	2,9±0,4	2,3±0,2
Şiddet Nedeni*									
Kendini/hakkını koruma	40,9±1,2	39,0±1,0	40,0±0,8	40,2±1,4	38,1±1,3	40,5±1,0	41,0±1,1	39,0±1,0	40,0±0,8
Hayal kırıklığı yaşayıp öfkelenme	29,7±1,1	28,4±0,8	29,1±0,7	29,7±1,2	28,3±1,4	29,1±0,9	29,7±1,0	28,4±0,8	29,1±0,6
Kendini iyi hissetmek için	12,6±0,8	14,6±0,9	13,6±0,6	10,9±0,8	15,7±1,0	12,9±0,7	12,6±0,8	14,7±0,9	13,5±0,6
Öçalma/Cezalandırma	9,9±0,6	11,4±0,6	10,6±0,4	9,6±0,8	10,6±0,8	10,0±0,6	9,9±0,6	11,4±0,6	10,6±0,4
İsteddiği bir şeyi yaptırmak için	6,8±0,5	6,6±0,5	6,7±0,4	7,6±0,7	7,3±0,7	7,5±0,5	6,8±0,5	6,6±0,5	6,7±0,4
Ne Koşulda Şiddet Uygulamazdı*									
Pişman olacağını bilseydi	38,4±1,2	32,9±1,0	35,9±0,7	41,5±1,3	31,2±1,3	37,2±0,9	38,5±1,2	32,9±1,0	35,9±0,7
Hakkının yenmesi önlenseydi	24,7±1,1	26,9±1,0	25,7±0,7	24,6±1,1	28,3±1,2	26,1±0,9	24,7±1,1	27,0±1,0	25,8±0,7
Hakkın korunsaydı	18,3±0,7	19,2±0,9	18,7±0,6	16,0±0,9	18,6±1,1	17,1±0,7	18,2±0,7	19,2±0,8	18,7±0,6
Kınanacağını bilseydi	10,1±0,8	13,2±0,7	11,5±0,5	11,1±0,8	12,7±0,9	11,8±0,6	10,1±0,8	13,2±0,7	11,5±0,5
Cezalandırılacağını bilseydi	8,5±0,6	7,7±0,6	8,2±0,4	6,7±0,7	9,2±0,8	7,8±0,5	8,5±0,6	7,8±0,5	8,1±0,4

* Sözel şiddet uygulayan öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Sözel şiddete karşılık verilen tepkiler arasında “hiç bir tepki görmeme” %54,8 ile ilk sırada yer almaktadır. Şiddet ile karşılık görme %36,5 ile ikinci sırada yer almaktadır. Arkadaşlarca kınanma (%3,8), aileden ceza alma (%2,5) ve okul idaresinden ceza alma (%2,3) ile belirtilen diğer yanıtlardır. Bu yanıtların dağılımı cinsiyet veya okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir (Tablo 45).

Öğrencilerin şiddetin nedenleri için belirttikleri seçeneklerin cinsiyet ve okul türüne göre dağılımları benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin %40,0’ı sözel şiddet uygulama

nedeni olarak “kendini/hakkını koruma” olarak belirtmişlerdir. İkinci yanıt ise “hayal kırıklığı yaşayıp öfkelenme” olarak belirtilmiş (%29,1), daha sonra sırasıyla kendini iyi hissetmek için (%13,5), öğ alma/cezalandırma (%10,6) ve istediği bir şeyi yaptırma (%6,7) gelmektedir. (Tablo 45).

Geleceğe yönelik etkili müdahale planları yapabilmek için, ankette sözel şiddet uygulayan öğrencilere “ne durumda bu şiddeti uygulamayacakları” da sorulmuştur. Öğrencilerin %35,9’u “pişman olacağını bilseydi” bu şiddeti uygulamayacağını belirtmişlerdir. Erkek öğrencilerin (%38,5) bu yanıtı kızlara (%32,9) göre daha fazla işaretledikleri görülmektedir; bu farklılık hem resmi hem de özel okullarda mevcuttur. Bu sorunun diğer yanıtları ise şu şekilde sıralanmıştır: %25,8’i “hakkının yenmesi önlenseydi”, %18,7’si “hakkı korunsaydı” ve %8,1’i ise “cezalandırılacağını bilseydi” şeklindedir. Resmi ve özel okullara devam eden öğrenciler ve öğrencilerin cinsiyetleri ile yanıtların yüzdeleri arasında bir fark bulunamamıştır (Tablo 45).

Son Üç Ay İçinde Sözel Şiddet Uygulama Davranışlarını Belirleyen Etkenler

Sözel şiddet uygulama davranışlarını etkileyen etkenlere yönelik istatistiksel analizler cinsiyete ve okul türüne (resmi/özel) özel olarak yapılmıştır. İleri analize ilişkin tablolar Ek 2’de (Tablo 4.1-4.4) yer almaktadır.

Erkekler

Erkeklerde son üç ay içinde sözel şiddet davranışları uygulamayı belirleyen etkenlerden bazıları hem resmi okullar hem de özel okullarda ortak olarak bulunmuştur. sözel ve cinsel şiddet ile karşılaşmış olma, ailede şiddet olması ve kumar oynama, hem resmi hem de özel okullarda sözel şiddet uygulamanın belirleyicileri arasında yer almaktadır.

Resmi okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden, yaşadığı çevreyi olumsuz olarak tanımlayanlar, kitap okumayanlar, sigara kullananlar, delici alet taşıyanlar, televizyon seyretmeyenler, sokakta arkadaşları ile beraber olanlar ve ekonomik durumunu iyi olarak algılayanlarda sözel şiddet uygulama daha fazla bulunmuştur.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden çete üyesi olanların, oyun salonuna gidenlerin, hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi olanların daha fazla sözel şiddet uyguladıkları saptanmıştır.

Kızlar

Kızlarda son üç ay içinde sözel şiddet davranışlarının olmasını etkileyen analizlerde, hem resmi hem de özel okullarda şiddet ile karşılaşan, ruhsal olarak kendini kötü hisseden, ailede şiddet öyküsü olan, hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi olan ve kumar oynayan gençler daha fazla sözel şiddet uygulamaktadırlar.

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrenciler çete üyesiyseler ve spor yapmıyorlarsa, çevrelerini "olumsuz" algılıyorlarsa ve İnternet kullanıyorlarsa daha fazla sözel şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler fazla televizyon seyretmiyorlarsa daha fazla sözel şiddet uygulamaktadırlar.

Son Üç Ay İçinde Duygusal Şiddet Uygulama Davranışları

Öğrencilere duygusal şiddet tanımı hatırlatılarak, son üç ay içinde “duygusal şiddet” uygulama durumları sorulmuştur.

Ankette, duygusal şiddet tanımı hatırlatılarak öğrencilere son üç ay içinde bu tür bir şiddeti uygulama durumları sorulmuştur. Bu açıklamadan sonra, ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %27,6’sı son üç ay içinde duygusal şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Resmi (%27,6) ve özel okullarda (%26,7) öğrenim gören öğrencilerin duygusal şiddet uygulama yüzdeleri birbirlerine oldukça yakındır. Resmi ve özel okullarda erkek ve kızlar benzer yanıtları vermişlerdir (%27,0 ve %28,3). Resmi okullarda duygusal şiddet uyguladığını belirten erkek ve kız öğrenci yüzdeleri benzerdir (%27,1 ve %28,3). Ancak, özel okullarda kız öğrenciler (%29,6) erkek öğrencilere (%25,0) göre daha fazla duygusal şiddet uyguladıklarını belirtmektedirler (Tablo 46).

Tablo 46. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Uyguladıkları Duygusal Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Duygusal Şiddet Uygulama									
Evet	27,1±0,8	28,3±0,7	27,6±0,5	25,0±0,8	29,6±1,2	26,7±0,7	27,0±0,8	28,3±0,7	27,6±0,5
Hayır	72,9±0,8	71,7±0,7	72,4±0,5	75,0±0,8	70,4±1,2	73,3±0,7	73,0±0,8	71,7±0,7	72,4±0,5
Uygulama Sıklığı*									
Sadece bir kez	42,9±1,3	51,6±1,3	46,5±1,0	36,8±1,3	46,5±1,7	40,2±1,1	42,7±1,2	51,5±1,3	46,3±0,9
2 ve daha fazla	38,8±1,3	36,8±1,3	38,0±0,9	40,8±1,4	40,1±1,7	40,6±1,0	38,9±1,3	36,9±1,3	38,1±0,9
Çok sık	10,6±1,0	7,6±0,8	9,3±0,7	12,8±1,0	9,0±0,9	11,5±0,7	10,7±0,9	7,6±0,8	9,4±0,7
Hemen hergün	7,7±0,9	4,0±0,6	6,1±0,6	9,6±1,0	4,4±0,7	7,8±0,7	7,8±0,9	4,0±0,6	6,2±0,6
Uygulanan Kişi*									
Arkadaş	62,4±1,9	64,6±2,0	63,3±1,6	69,2±2,0	74,5±2,1	71,0±1,7	62,7±1,9	64,9±2,0	63,6±1,6
Aile	16,9±1,5	20,5±1,5	18,3±1,2	10,4±1,2	15,2±1,5	12,0±1,0	16,6±1,4	20,3±1,5	18,1±1,1
Öğretmen	7,5±0,9	2,6±0,5	5,5±0,6	5,6±0,9	2,1±0,7	4,4±0,6	7,4±0,9	2,6±0,5	5,4±0,6
Diğer kişiler	13,2±1,2	12,4±1,3	12,9±0,9	14,8±1,2	8,2±1,1	12,6±0,9	13,3±1,1	12,3±1,3	12,9±0,9
Gösterilen Tepki*									
Hiç bir tepki görmeme	48,1±1,9	57,1±1,7	51,9±1,5	55,2±1,8	64,0±2,0	58,3±1,4	48,4±1,8	57,3±1,7	52,1±1,5
Şiddet ile karşılık görme	35,3±1,7	31,6±1,5	33,7±1,2	32,2±1,6	27,7±1,9	30,6±1,2	35,2±1,7	31,4±1,5	33,6±1,2
Arkadaşlarınıca kınanma	6,0±0,7	4,7±0,7	5,5±0,5	5,1±0,7	3,4±0,7	4,5±0,5	6,0±0,7	4,7±0,6	5,5±0,5
Okul idaresinden ceza alma	6,1±1,2	3,2±0,8	4,9±0,8	5,4±0,7	2,8±0,6	4,5±0,6	6,1±1,2	3,2±0,7	4,9±0,8
Aileden ceza alma	4,4±0,7	3,3±0,6	4,0±0,5	2,1±0,5	2,2±0,6	2,1±0,4	4,3±0,7	3,3±0,6	3,9±0,5
Şiddet Nedeni*									
Hayal kırıklığı yaşayıp öfkelenme	32,9±1,3	42,7±1,5	36,8±0,9	32,0±1,4	40,2±2,1	34,8±1,2	32,9±1,3	42,6±1,5	36,8±0,9
Kendini/hakkını koruma	36,4±1,4	33,1±1,3	35,1±1,0	31,3±1,4	30,6±1,6	31,1±1,1	36,2±1,4	33,1±1,2	35,0±1,0
Öçalma/Cezalandırma	15,7±1,2	10,6±0,8	13,6±0,8	16,1±1,1	14,2±1,4	15,5±0,9	15,7±1,1	10,7±0,8	13,7±0,8
Kendini iyi hissetmek için	7,4±0,7	8,1±0,7	7,7±0,5	13,3±1,2	10,0±1,2	12,2±0,9	7,6±0,7	8,1±0,7	7,8±0,5
İsteddiği bir şeyi yaptırmak için	7,6±0,7	5,5±0,6	6,8±0,5	7,3±0,7	5,1±0,7	6,5±0,5	7,6±0,6	5,5±0,6	6,8±0,5
Ne Koşulda Şiddet Uygulamazdı*									
Pişman olacağını bilseydi	25,8±1,5	40,4±1,7	31,6±1,3	24,6±1,3	36,6±1,9	28,6±1,1	25,8±1,5	40,3±1,7	31,5±1,3
Hakkının yenmesi önlenseydi	26,0±1,4	23,1±1,1	24,9±1,0	28,6±1,2	28,4±1,7	28,5±1,0	26,1±1,4	23,2±1,1	25,0±1,0
Hakkı korunsaydı	25,8±1,3	20,0±1,2	23,5±0,9	23,1±1,2	16,8±1,3	21,0±1,9	25,7±1,3	20,0±1,2	23,4±0,9
Cezalandırılacağını bilseydi	12,2±1,1	7,4±1,1	10,3±1,0	10,4±0,8	7,4±1,0	9,4±0,7	12,2±1,1	7,4±1,1	10,3±1,0
Kınanacağını bilseydi	10,2±0,8	9,0±0,8	9,7±0,6	13,3±1,3	10,8±1,1	12,5±0,9	10,3±0,8	9,0±0,8	9,8±0,6

* Duygusal şiddet uygulayan öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin %46,3'ü duygusal şiddeti "sadece bir kez" uyguladığını belirtirken, %38,1'i "iki ve daha fazla", %9,4'ü "çok sık" ve %6,2'si "hemen her gün" duygusal şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Resmi okullara devam eden öğrencilerin %46,5'i sadece bir kez şiddet uyguladığını belirtirken, özel okullarda bu yüzde %40,2 şeklindedir (Tablo 46).

Kızların (%51,5) sadece bir kez duygusal şiddet uygulama yüzdeleri, erkeklere göre daha yüksektir (%42,7). Erkeklerin ise her gün şeklindeki yanıtlarının yüzdesi (%7,8) kızların yanıtlarının yüzdesine göre daha yüksektir (%4,0). Özel okullarda görüşülen çocukların çok sık ve her gün şiddet uyguladıkları şeklindeki yanıtları resmi okullardaki öğrencilere göre daha yüksektir. Resmi ve özel okullardaki erkek ve kız öğrencilerin yanıtları benzerdir (Tablo 46).

Duygusal şiddet uygulanan kişilerin başında "arkadaş" gelmektedir (%63,6), kızlarda erkeklere göre yüzde daha yüksektir (%64,9 ve %62,7). "Anne, baba ve diğer bireyler" %18,1 ile ikinci sırada, "diğer kişiler" %12,9 ile üçüncü sırada, "öğretmen" %5,4 ile dördüncü sırada yer almaktadır. Resmi okullarda arkadaşına duygusal şiddet uygulama %63,3 iken, özel okullarda %71,0'dır. Ancak, resmi okullardaki öğrenciler de ailelerine duygusal şiddeti daha fazla uyguladıklarını belirtmişlerdir (Tablo 46).

Öğrencilerin %52,1'i duygusal şiddet uyguladıkları zaman "hiç bir tepki almadığı"nı belirtmektedir. Özellikle kız öğrencilerin %57,3'ü hiç bir tepki almadığını belirtirken erkek öğrencilerin %48,4'ü bu seçeneği işaretlemişlerdir. Duygusal şiddet uygulama sonrasında öğrencilerin %33,6'sı şiddet ile tepki verildiğini belirtmiştir; erkek ve kız öğrencilerin verdikleri yanıtların yüzdeler arasında fark bulunmamaktadır. Diğer yanıtların yüzdeleri düşük olmakla beraber çeşitli cezaları içermektedir. Bunlar "Arkadaşlarca kınanma" (%5,5), "okul idaresinden ceza alma" (%4,9) ve "aileden ceza alma"dır (%3,9). Özel okullara devam eden öğrencilerin %58,3'ü duygusal şiddet uyguladıklarında hiç bir tepki almadıklarını belirtirken resmi okullarda bu yüzde %51,9'dur. Şiddet ile karşılık görme ise resmi okullarda daha fazla olmakla beraber aralarındaki fark çok azdır. (%33,7 ve %30,6) (Tablo 46).

Duygusal şiddet uygulayan öğrencilere "hangi durum olsaydı şiddet uygulamazlardı" sorusu ile önlemeye ilişkin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin %31,5'i "pişman olacağını bilseydi" duygusal şiddet uygulamayacağını belirtirken, %25,0'ı "hakkının yenmesi önlenseydi" ve %23,4'ü "hakkı korunsaydı" bu şiddeti uygulamayacaklarını belirtmişlerdir. Kızların "pişman olacağını bilseydi" bu şiddeti yapmazdı yanıtı %40,3 ile erkeklerin (%25,8) yanıtlarına göre çok daha yüksektir. Bu durum hem resmi hem de özel okullar için geçerlidir. Diğer iki yanıt ise ceza tabanlı yanıtlardır: "Cezalandırılacağını bilseydi" (%10,3) ve "kınanacağını bilseydi" (%9,8). Resmi ve özel okullara devam eden öğrencilerin yanıtları birbirlerine benzerdir (Tablo 46).

Son Üç Ay İçinde Duygusal Şiddet Uygulama Davranışlarını Belirleyen Etkenler

Duygusal şiddet uygulama davranışlarını etkileyen etkenlere yönelik istatistiksel analizler cinsiyete ve okul türüne (resmi/özel) özel olarak yapılmıştır. İleri analize ilişkin tablolar Ek 2'de (Tablo 6.1-6.4) yer almaktadır.

Erkekler

Erkeklerde son üç ay içinde duygusal şiddet davranışları uygulamayı belirleyen etkenlerden bazıları hem resmi okullar hem de özel okullarda ortak olarak bulunmuştur: Son 3 ay içinde sözel, duygusal ve cinsel şiddet ile karşılaşmış olma, ebeveynlerin ikisinin de hayatta olması ve ailede şiddet olması ile çete üyesi olma son 3 ay içinde duygusal şiddet uygulamanın anlamlı belirleyicileri olarak saptanmıştır.

Resmi okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden, alkol ve internet kullanmadığını belirtenlerde son 3 ay içinde şiddet uygulama diğer gruplara kıyasla daha fazla bulunmuştur.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden kumar oynadığını belirten, sigara içen, günde 4 saat ve daha uzun süre televizyon seyreden ve yaşadığı çevreyi "olumsuz" olarak belirtenlerde son 3 ay içinde duygusal şiddet uygulama daha fazladır.

Kızlar

Kızlarda son üç ay içinde duygusal şiddet davranışlarının olmasını etkileyen analizlerde, hem resmi hem de özel okullarda duygusal ve sözel şiddet ile karşılaşanlar arasında daha fazla duygusal şiddet uygulamaktadırlar.

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrenciler son 3 ayda fiziksel şiddet ile karşılaşmış ise, yaşları küçük ise, impulsivite puanları yüksek ise, son dönem içinde okula mazeretsiz olarak devam etmedikleri gün sayısı fazla ise, kumar oynuyorlar ya da çevrelerini "olumsuz" algılıyorlarsa daha fazla duygusal şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler çevrelerini "olumsuz" algılıyorlarsa veya impulsivite puanı yüksek ise daha fazla duygusal şiddet uygulamaktadırlar.

Son Üç Ay İçinde Cinsel Şiddet Uygulama Davranışları

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilere "cinsel şiddet" tanımı verilerek son üç ayda bu tür şiddet davranışı uygulayıp uygulamadıkları sorulmuştur. Ankette, "fiziksel", "sözel" ve "duygusal" şiddet tanımları verilirken şiddet içeren bazı davranışlar örnek verilerek "bu ve benzeri davranışlar" şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Buna göre, son 3 ayda "... şiddet uyguladınız mı?" benzeri sorular sorulurken "cinsel" şiddet davranışları için farklı olarak, davranışlar örneklendirildikten sonra doğrudan bu tür şiddet davranışı uygulama durumları sorulmuştur (Bkz. Ek 1).

Öğrencilerin %11,7'si son üç ay içinde cinsel şiddet içeren davranışları olduğunu belirtmiştir. Genel olarak erkek (%11,5) ve kızların (%12,0) cinsel şiddet içeren davranışları benzer yüzdelerdedir. Resmi ve özel okullarda görüşülen öğrencilerin cinsel şiddet içeren davranışları uygulama yüzdeleri de birbirine yakındır (Tablo 47).

Tablo 47. Türkiye'de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Uyguladıkları Cinsel Şiddet Davranışları ve Gösterilen Tepkilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Cinsel Şiddet Uygulama									
Evet	11,5±0,6	12,0±0,5	11,7±0,4	11,5±0,5	13,3±1,0	12,2±0,5	11,5±0,6	12,0±0,5	11,7±0,4
Hayır	88,5±0,6	88,0±0,5	88,3±0,4	88,5±0,5	86,7±1,0	87,8±0,5	88,5±0,6	88,0±0,5	88,3±0,4
Uygulama Sıklığı*									
Sadece bir kez	35,6±1,5	50,2±4,0	37,8±1,5	28,0±1,7	34,4±4,7	28,7±1,6	35,4±1,5	49,9±4,0	37,5±1,4
2 ve daha fazla	35,6±1,5	28,7±3,2	34,6±1,4	38,0±1,9	31,2±4,5	37,3±1,8	35,7±1,5	28,7±3,1	34,7±1,4
Çok sık	15,2±1,2	11,2±2,1	14,7±1,0	14,8±1,4	16,2±4,3	15,0±1,3	15,2±1,1	11,3±2,0	14,7±1,0
Hemen hergün	13,5±1,5	9,9±1,9	13,0±1,3	19,2±2,0	18,1±4,5	19,1±1,8	13,6±1,5	10,0±1,9	13,1±1,3
Uygulanan Kişi*									
Arkadaş	61,2±2,5	63,0±4,7	61,4±2,4	65,7±2,3	60,1±7,0	65,1±2,3	61,3±2,4	63,0±4,5	61,5±2,3
Aile	12,2±1,5	13,6±2,8	12,4±1,4	8,8±1,1	16,8±5,1	9,6±1,2	12,1±1,5	13,7±2,7	12,3±1,4
Yakın akraba	8,4±1,1	6,3±2,7	8,2±1,1	7,1±1,1	10,2±5,3	7,4±1,2	8,4±1,1	6,4±2,6	8,2±1,0
Diğer kişiler	18,1±1,5	17,0±4,3	18,0±1,4	18,4±1,7	12,9±3,7	17,8±1,7	18,1±1,4	16,9±4,2	18,0±1,3
Gösterilen Tepki*									
Hiç bir tepki görmeme	59,7±2,1	62,7±4,3	60,0±2,0	64,2±2,4	70,2±6,2	64,7±2,1	59,8±2,1	62,8±4,2	60,2±1,9
Şiddet ile karşılık görme	27,0±1,9	27,6±3,5	27,1±1,8	26,6±2,1	24,3±5,6	26,4±1,9	27,0±1,9	27,5±3,4	27,1±1,7
Okul idaresinden ceza alma	8,5±1,3	7,0±2,3	8,3±1,2	5,1±0,9	5,4±2,4	5,2±0,9	8,4±1,3	6,9±2,2	8,2±1,2
Aileden ceza alma	4,8±1,1	2,8±1,1	4,6±1,0	4,1±0,9	0,0±0,0	3,7±0,8	4,8±1,1	2,7±1,1	4,6±1,0

*Cinsel şiddet uygulayan öğrencilerin yanıtları değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin son üç ay içinde bir defa cinsel şiddet içeren davranışlar uygulama yüzdesi %37,5 iken, 2 ve daha fazla sayıda uygulama %34,7'dir. Kız öğrencilerin (%49,9) sadece bir defa cinsel şiddet içeren davranışlarının olma yüzdesi erkek öğrencilere (%35,4) göre daha yüksektir. Ancak genel olarak cinsel şiddet içeren davranışları olan her iki kız öğrenciden biri bu davranışı "bir defa" yaptığını belirtirken, "iki ve daha sık", "çok sık" ve "hemen her gün" yanıtlarını erkekler daha fazla vermişlerdir. Resmi okullarda son üç ay içinde sadece bir defa cinsel şiddet içeren davranışları olan öğrenci yüzdesi (%37,8) özel okullara (%28,7) göre daha yüksektir. Ancak, özel okullarda görüşülen öğrencilerin 2 ve daha fazla, çok sık ve hemen her gün yanıtları resmi okullarına devam eden öğrencilere göre daha yüksektir (Tablo 47).

Son üç ay içinde cinsel şiddet içeren davranışların uygulandığı kişilerin başında "arkadaş" (%61,5) ve ikinci sırada ise "diğer kişiler" (%18,0) gelmektedir. Bu iki yanıtı "aile bireyleri" (%12,3) ve "yakın akrabalar" (%8,2) sırasıyla takip etmektedir. Resmi ve özel okullarda öğrencilerin cinsel şiddet uyguladıkları kişiler hakkındaki beyanları birbirine benzerdir (Tablo 47).

Cinsel şiddet içeren davranışları uyguladıktan sonra ne tür bir tepkiyle karşılaştıkları da sorulmuştur. Öğrencilerin %60,2'si "hiç bir tepki görmedikleri"ni, %27,1'i "herhangi bir şiddet ile karşılık verildiği"ni belirtmişlerdir. Diğer iki yanıt ise "okuldan ceza alma" (%8,2) ve "aileden ceza alma" (%4,6) şeklindedir. Resmi ve özel okullara devam eden öğrencilerin cinsel şiddet konusunda verdikleri yanıtlar birbirlerine çok benzemektedir. Erkek ve kızların yanıtları da birbirine benzerken; resmi ve özel okullarda erkek ve kız öğrencilerin verdikleri yanıtlar birbirine çok yakındır (Tablo 47).

Son Üç Ay İçinde Cinsel Şiddet Davranışlarını Etkileyen Etkenler

Cinsel şiddet uygulama davranışlarını etkileyen etkenlere yönelik istatistiksel analizler cinsiyet ve okul türüne (resmi/özel) olmak üzere ayrı ayrı yapılmıştır. İleri analize ilişkin tablolar Ek 2'de (Tablo 8.1-8.4) yer almaktadır.

Erkekler

Erkeklerde son üç ay içinde cinsel şiddet davranışlarını belirleyen etkenlerden bazıları hem resmi hem de özel okullarda ortak olarak bulunmuştur. Sözel ve cinsel şiddet ile karşılaşmış olma, ailede şiddet olması, delici/kesici alet taşıma ve mazeretsiz 21 gün ve üzeri devamsızlığı olma hem resmi hem de özel okullarda cinsel şiddetin belirleyicileri arasında yer almaktadır.

Resmi okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden anneleri çalışmayanlar, yaşadıkları çevreyi "olumsuz" olarak tanımlayanlar, kumar oynayanlar, ateşli silah taşıyanlar ve günde dört saat ve daha fazla televizyon seyredenler daha fazla cinsel şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden ruh sağlıklarını kötü hissedenler, çete üyesi olanlar, madde kullananlar, İnternet kullananlar, okul kitabı dışında kitap okumayanlar ve kültürel etkinliklere katılmayanlar, ailesinin ekonomik durumunu kötü olarak algılayanlar, daha fazla cinsel şiddet uygulamaktadırlar.

Kızlar

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrencilerde cinsel şiddet ile karşılaşan, madde kullanan, kumar oynayan, dikkat eksikliği olanlarda ve yaş arttıkça cinsel şiddet uygulama oranının arttığı saptanmıştır.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler silah taşıma ile cinsel şiddet uygulaması arasında anlamlı ilişki saptanmıştır.

H. Yaşadıkları Çevreye İlişkin ve Şiddet ile Mücadelede Görüş ve Tutumlar

Gençlerin yaşadıkları çevre konusundaki algıları ve şiddet ile mücadelede görüş ve tutumlarına ilişkin bulgular bu bölümde sunulmuştur. Gençlere yönelik uygulanması planlanan hizmetler sırasında gençlerin düşüncelerinin alınması çok önemlidir. Bu şekilde onların beklentileri de karşılanabilecektir.

Tablo 48. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Yaşadıkları Ortam Konusundaki Önermelere Göre Görüşlerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Evet	Hayır	Fikri Yok
“Yaşadığım çevrede para en önemli değer olarak kabul edilir.”	30,1±0,6	53,2±0,7	16,7±0,5
“Yaşadığım çevrede iyi niyetli olmak değil, kurnaz olmak daha önemlidir.”	20,2±0,5	67,0±0,6	12,8±0,4
“Yaşadığım çevrede tehdit baskı ile sonuç almak normal kabul edilir.”	14,3±0,5	73,1±0,7	12,6±0,4
“Yaşadığım çevrede yalan söylemek açıkgozlülük olarak görülür.”	13,1±0,5	72,7±0,7	14,2±0,4
“Yaşadığım çevrede mecbur kalınırsa hırsızlık dahil birçok suç işlenebilir.”	11,5±0,5	75,9±0,7	12,6±0,4
“Sarhoş oluncaya kadar içki içmek benim çevremde delikanlılık olarak görülür.”	10,2±0,5	79,2±0,6	10,6±0,2
“Yaşadığım çevrede bağımlılık yapıcı (uyuşturucu) madde kullanmak doğru bulunur.”	5,6±0,4	84,4±0,7	10,0±0,4

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yaşadıkları ortam konusundaki görüşlerinin yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin %30,1’inin yaşadıkları çevrede paranın en önemli değer kabul edildiğini, %20,2’sinin yaşadıkları çevrede iyi niyetli değil kurnaz olmanın daha önemli olduğunu belirttikleri, %14,3’ünün yaşadıkları çevrede tehdit baskı ile sonuç almak normal kabul edildiği, %13,1’inin yaşadıkları çevrede yalan söylemenin açıkgozlülük olarak görüldüğü, %11,5’inin yaşadıkları çevrede mecbur kalınırsa hırsızlık dahil birçok suç işlenebildiği, %10,2’sinin yaşadıkları çevrede sarhoş oluncaya kadar içki içmenin delikanlılık olarak görüldüğü ve %5,6’sının yaşadığı çevrede bağımlılık yapıcı (uyuşturucu) madde kullanmanın doğru bulunduğu şeklindedir (Tablo 48).

Tablo 49. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Yaşadıkları Ortam Konusundaki Önermelere Katılan Öğrencilerin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
“Yaşadığım çevrede para en önemli değer olarak kabul edilir.”	32,7±0,8	27,3±0,9	30,3±0,7	25,0±0,8	18,7±1,0	22,6±0,6	32,5±0,8	27,1±0,8	30,1±0,6
“Yaşadığım çevrede iyi niyetli olmak değil, kurnaz olmak daha önemlidir.”	21,2±0,7	19,1±0,7	20,3±0,5	20,5±0,7	15,4±0,8	18,5±0,6	21,2±0,7	19,0±0,6	20,2±0,5
“Yaşadığım çevrede tehdit baskı ile sonuç almak normal kabul edilir.”	16,5±0,7	11,7±0,6	14,4±0,5	15,1±0,6	7,8±0,6	12,3±0,5	16,5±0,7	11,6±0,6	14,3±0,5
“Yaşadığım çevrede yalan söylemek açıkgozlülük olarak görülür.”	15,2±0,7	10,6±0,5	13,2±0,5	13,2±0,6	8,6±0,6	11,5±0,4	15,1±0,6	10,6±0,5	13,1±0,5
“Yaşadığım çevrede mecbur kalırsa hırsızlık dahil birçok suç işlenebilir.”	14,0±0,8	8,4±0,5	11,5±0,5	10,8±0,5	5,7±0,4	8,8±0,4	13,9±0,7	8,4±0,5	11,5±0,5
“Sarhoş oluncaya kadar içki içmek benim çevremde delikanlılık olarak görülür.”	12,1±0,6	7,9±0,5	10,3±0,5	9,5±0,6	7,5±0,5	8,8±0,4	12,0±0,6	7,9±0,5	10,2±0,5
“Yaşadığım çevrede bağımlılık yapıcı (uyuşturucu) madde kullanmak doğru bulunur.”	7,3±0,6	3,5±0,4	5,6±0,4	6,1±0,5	2,9±0,4	4,9±0,4	7,2±0,6	3,5±0,4	5,6±0,4

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin içinde yaşadıkları ortam hakkında çeşitli önermeler verilmiş ve yaşadıkları ortamın ilgili önermeye uygun olup olmadığı konusundaki görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin görüşlerinin yüzde dağılımı incelendiğinde, resmi okullara devam eden öğrencilerinin (%30,3) özel okul öğrencilerine (%22,6) kıyasla yaşadıkları çevrede paranın en önemli değer kabul edildiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, resmi okul öğrencileri yaşadıkları ortamda “istenmeyen” özellikler özel okul öğrencilerinden daha sık olarak belirtilmiştir: Çevrede “iyi niyetli değil kurnaz olmanın daha önemli olduğu” (%20,3 ve %18,5), “tehdit baskı ile sonuç almanın normal kabul edildiği” (%14,4 ve %12,3), “yalan söylemenin açıkgozlülük olarak görüldüğü” (%13,2 ve %11,5), “mecbur kalırsa hırsızlık dahil birçok suç işlenebildiği” (%11,5 ve %8,8), “sarhoş oluncaya kadar içki içmenin delikanlılık olarak görüldüğü” (%10,3 ve %8,8), “bağımlılık yapıcı (uyuşturucu) madde kullanmanın doğru bulunduğu” (%5,6 ve %4,9) önermelerine katılım oranları resmi okul öğrencileri arasında daha sıktır (Tablo 49).

Benzer şekilde, erkek öğrencilerin yaşadıkları ortam konusundaki görüşlerinin kız öğrencilerin görüşleri ile karşılaştırıldığında, erkek öğrenciler yaşadıkları çevrede daha yüksek oranda “paranın en önemli değer kabul edildiği”ni (%32,5 ve %27,1), “iyi niyetli değil kurnaz olmanın daha önemli olduğu”nu (%21,2 ve %19,0), “tehdit baskı ile sonuç almanın normal kabul edildiği”ni (%16,5 ve %11,6), “yalan söylemenin açıkgozlülük olarak görüldüğü”nü (%15,1 ve %10,6), “mecbur kalırsa hırsızlık dahil birçok suç işlenebildiği”ni (%13,9 ve %8,4), “sarhoş oluncaya kadar içki içmenin delikanlılık olarak görüldüğü”nü (%12,0 ve %7,9) ve “bağımlılık yapıcı (uyuşturucu) madde kullanmanın doğru bulunduğu”nu (%7,2 ve %3,5) kızlara kıyasla daha yüksek oranlarda belirtmişlerdir. Erkeklerin “istenmeyen” çevrede yaşama oranlarının kızlara kıyasla daha yüksek olması ve kızların ailelerinin daha “iyi” sosyal çevresi olan yerleri

seçmeleri bu durumu açıklayabilecek olasılıklarsa da, çalışma sonuçlarının daha ziyade, erkeklerin çevrelerindeki “istenmeyen” özelliklerin kızlara kıyasla daha çok farkında olmaları ile açıklanabileceği ya da “istenmeyen özelliklere sahip” ortamlarda yaşayan erkeklerin okula devam etmelerine karşın bu ortamlardaki kızların okula devam eden yüzdelerinin göreceli olarak düşük olması durumunda da benzer bir tablo elde edilebileceği düşünülmüştür (Tablo 49).

Tablo 50. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Kaynağı Konusundaki Görüşlerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış
Yeterince güvenliğin sağlanmaması	32,8±0,7	33,3±0,5	33,9±0,8
Ahlaki değerlerin önemslenmemesi	34,7±0,7	26,2±0,6	39,1±1,0
Toplumdaki insanlardan acımasız olanların daha çok saygı gördüğüne inanılması	28,8±0,6	27,8±0,5	43,4±0,8
Dini değerlerin ihmal edilmesi	26,6±0,6	27,7±0,6	45,8±0,9
Aile içi eğitimin yetersiz olması	27,0±0,7	34,9±0,5	38,1±0,9
Anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi	18,9±0,7	38,5±0,7	42,5±1,1
Ailenin maddi durumunun kötü olması	15,4±0,4	41,6±0,6	43,1±0,7
Ailelerin çocuklarını sevmemesi	27,5±0,7	17,6±0,4	54,9±0,8
Okuldaki eğitimin yetersiz olması	22,7±0,6	35,1±0,7	42,2±1,0
Okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışları	23,9±0,7	26,5±0,6	49,6±1,0
Televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteği	18,7±0,5	27,2±0,5	54,2±0,9

Çalışmada ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin şiddetin kaynağı konusundaki görüşleri alınmıştır. Bu konudaki yanıtlar “toplum”, “aile”, “okul” ve “medya” kaynaklı nedenler olmak üzere dört başlık altında değerlendirilebilir (Tablo 50).

Öğrencilerin %66,1’i “yaşanılan ortamın yeterli güvenli olmadığı”nı düşünmektedirler. Topluma yönelik diğer sorunlar arasında öğrencilerin %60,9’u “ahlaki değerlerin önemslenmemesi”, %56,6’sı “toplumdaki insanlardan acımasız olanlara daha çok saygı gösterildiği”ne inanılması, %57,3’ü “dini değerlerin ihmal edilmesi” olarak sıralanmıştır.

Öğrencilerin %61,9’u “aile içi eğitimin yetersiz olması”nın, %57,4’ü “anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi”nin, 67,0’ı “ailenin maddi durumunun kötü olması”nın ve %45,1’i ise “ailelerin çocuklarının sevmemesi”nin şiddete neden olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %57,8’i “okuldaki eğitimin yetersiz olması” ve %50,4’ü “okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışlarının sorun yarattığı”nı düşünmektedirler.

Öğrencilerin %45,1’i “televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteğinin şiddet nedeni” olduğunu belirtmektedir.

Tablo 51. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Kaynağı Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipine Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul		
	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış
Yeterince güvenliğin sağlanmaması	32,7±0,7	33,2±33,2	34,0±0,9	36,9±0,8	34,7±0,6	28,4±0,8
Toplumdaki insanlardan acımasız olanların daha çok saygı gördüğüne inanılması	28,7±0,7	27,6±0,6	43,7±0,9	34,0±0,7	32,7±0,7	33,3±0,9
Ahlaki değerlerin önemsenmemesi	34,5±0,8	26,1±0,6	39,3±1,0	41,0±0,8	29,1±0,9	29,9±0,8
Dini değerlerin ihmal edilmesi	26,5±0,6	27,6±0,6	45,9±0,9	28,0±1,1	29,7±0,7	42,4±0,8
Aile içi eğitimin yetersiz olması	26,7±0,8	35,0±0,5	38,3±0,9	38,9±0,9	29,6±0,6	31,6±0,9
Anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi	18,7±0,7	38,4±0,7	42,8±1,1	27,1±0,9	40,6±0,6	29,9±0,8
Ailenin maddi durumunun kötü olması	15,4±0,4	41,5±0,6	43,1±0,7	14,8±0,6	42,5±0,8	42,7±1,0
Ailelerin çocuklarını sevmemesi	27,2±0,7	17,5±0,4	55,3±0,9	36,6±0,9	21,0±0,5	42,4±1,0
Okuldaki eğitimin yetersiz olması	22,5±0,7	35,1±0,7	42,4±1,1	30,6±1,0	34,8±0,6	34,5±0,9
Okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışları	23,7±0,7	26,3±0,6	49,9±1,0	29,3±0,7	31,8±0,7	38,8±1,0
Televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteği	18,6±0,6	27,0±0,6	54,4±0,9	21,3±0,6	33,9±0,7	44,8±0,9

Resmi okullara devam eden öğrencilerin şiddetin nedenleri hakkında verilen tümcelere katılma yüzdeleri özel okullara devam eden öğrencilerin yanıtlarına göre hepsinde daha düşüktür (Tablo 51).

Tablo 51. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Kaynağı Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipine Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul		
	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış
Yeterince güvenliğin sağlanmaması	32,7±0,7	33,2±33,2	34,0±0,9	36,9±0,8	34,7±0,6	28,4±0,8
Toplumdaki insanlardan acımasız olanların daha çok saygı gördüğüne inanılması	28,7±0,7	27,6±0,6	43,7±0,9	34,0±0,7	32,7±0,7	33,3±0,9
Ahlaki değerlerin önemsenmemesi	34,5±0,8	26,1±0,6	39,3±1,0	41,0±0,8	29,1±0,9	29,9±0,8
Dini değerlerin ihmal edilmesi	26,5±0,6	27,6±0,6	45,9±0,9	28,0±1,1	29,7±0,7	42,4±0,8
Aile içi eğitimin yetersiz olması	26,7±0,8	35,0±0,5	38,3±0,9	38,9±0,9	29,6±0,6	31,6±0,9
Anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi	18,7±0,7	38,4±0,7	42,8±1,1	27,1±0,9	40,6±0,6	29,9±0,8
Ailenin maddi durumunun kötü olması	15,4±0,4	41,5±0,6	43,1±0,7	14,8±0,6	42,5±0,8	42,7±1,0
Ailelerin çocuklarını sevmemesi	27,2±0,7	17,5±0,4	55,3±0,9	36,6±0,9	21,0±0,5	42,4±1,0
Okuldaki eğitimin yetersiz olması	22,5±0,7	35,1±0,7	42,4±1,1	30,6±1,0	34,8±0,6	34,5±0,9
Okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışları	23,7±0,7	26,3±0,6	49,9±1,0	29,3±0,7	31,8±0,7	38,8±1,0
Televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteği	18,6±0,6	27,0±0,6	54,4±0,9	21,3±0,6	33,9±0,7	44,8±0,9

Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla, şiddet nedeni olarak sunulan tümcelere daha fazla oranlarda katıldıkları saptanmıştır. Çalışmada açık uçlu sorular sorulamaması nedeni ile öğrencilerin hangi “neden(ler)in” toplumda şiddete yol açtığını düşündükleri

açık olarak belirlenememiştir. Ancak, sunulan önermelerin kızların görüşlerini daha az açıkladığı saptanmıştır. Bu nedenle, ileride yapılacak niteliksel çalışmalarda cinsiyet gruplarında ayrı ayrı “şiddet nedeni” olan etkenler konusundaki görüşlerin çalışılması uygun olacaktır ve niceliksel araştırmalarda çoktan seçmeli soru hazırlanmasına katkı sağlayacaktır.

Tablo 53. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bazı Olaylar Karşısında Ya Da Etiliklerden Sonraki Şiddet Duyguları Konusundaki Görüşlerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım
“Milli değerlere hakaret edildiğinde şiddet uygulanabilir.”	46,6±1,0	25,3±0,7	28,1±0,6
“Gerekirse, yerine göre şiddet uygulanabilir.”	43,8±0,7	28,2±0,7	28,0±0,5
“Töre, namus konularında şiddet uygulanabilir.”	21,5±0,6	63,3±0,7	15,2±0,4
“Genellikle spordan sonra şiddet, öfke duygularım artar.”	16,4±0,4	67,4±0,6	16,3±0,4
“Genellikle müzik dinledikten sonra şiddet, öfke duygum artar.”	7,7±0,3	82,4±0,6	9,9±0,4

Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençlerin yaklaşık yarısı “milli değerlere hakaret edildiğinde şiddet uygulanabileceği” ve “gerekirse, yerine göre şiddet uygulanabilir” önermelerine katılmaktadırlar. Öğrencilerin sırasıyla %28,1’i ve %28,0’ı bu önermeler konusunda kararsız oldukları saptanmıştır. “Töre, namus konularında şiddet uygulanabilir” önermesine katılma yüzdesi %21,5 iken kararsız olma yüzdesi %16,3’üdür. Öğrencilerin %16,4’ü “genellikle spordan sonra şiddet, öfke duyguları artmaktadır” önermesine katılmakta ve %16,3’ü ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin en az katıldıkları önerme ise “genellikle müzik dinledikten sonra şiddet, öfke duygularım artması” şeklindedir (Tablo 53). Bu önermelerde spor ve müzik türünün belirtilmemiş olması, yanıtların homojen bir görüş ifadesi olup olmadığını değerlendirmeye olanak vermemektedir.

Tablo 54. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bazı Olaylar Karşısında Ya Da Etiliklerden Sonraki Şiddet Duygular Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipine Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul		
	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım
“Milli değerlere hakaret edildiğinde şiddet uygulanabilir.”	46,5±1,0	25,4±0,7	28,1±0,6	52,0±1,1	22,7±0,9	25,3±0,7
“Gerekirse, yerine göre şiddet uygulanabilir.”	43,6±0,7	28,4±0,7	28,0±0,5	48,4±1,0	24,4±0,7	27,2±0,7
“Töre, namus konularında şiddet uygulanabilir.”	21,5±0,6	63,2±0,7	15,3±0,4	19,9±0,8	65,3±1,0	14,8±0,5
“Genellikle spordan sonra şiddet, öfke duygularım artar.”	16,4±0,4	67,4±0,6	16,2±0,4	16,3±0,6	66,5±0,8	17,3±0,5
“Genellikle müzik dinledikten sonra şiddet, öfke duygum artar.”	7,7±0,3	82,4±0,6	9,8±0,4	7,3±0,4	82,3±0,6	10,4±0,4

Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin bazı olaylar ya da bazı etkinliklerden sonra şiddet ve öfke duyguları konusundaki görüşleri benzerdir. Özel okullara devam eden öğrencilerin “Milli değerlere hakaret edildiğinde şiddet uygulanabilir.” ve “Gerekirse, yerine göre şiddet uygulanabilir.” önermelerine katılma yüzdeleri resmi okullarına devam eden öğrencilerin katılma yüzdelerine göre daha yüksektir. “Töre, namus konularında şiddet uygulanabilir.” önermesine ise resmi okullarına devam öğrencilerinin katılma yüzdeleri daha yüksektir (Tablo 54).

“Spordan sonra şiddet duygularının artması” önermesine, resmi okula devam eden öğrencilerinin %16,4’ü katılırken, özel okul öğrencilerinin %16,3’ü katılmaktadır. Diğer taraftan, müzik dinledikten sonra şiddet duygularının artması tümcesine ise resmi okul öğrencilerinin %7,7’si katıldığını belirtirken, özel okullardaki öğrencilerin %7,3’ü katılmaktadır (Tablo 54).

Tablo 55. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Bazı Olaylar Karşısında ya da Etkinliklerden Sonraki Şiddet Duyguları Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Erkek			Kız		
	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım
“Milli değerlere hakaret edildiğinde şiddet uygulanabilir.”	55,4±1,5	21,4±1,1	23,2±0,8	35,3±0,9	30,3±0,8	34,3±0,8
“Gerekirse, yerine göre şiddet uygulanabilir.”	52,9±1,0	21,3±0,9	25,8±0,6	31,9±0,7	37,2±0,8	30,9±0,7
“Töre, namus konularında şiddet uygulanabilir.”	26,9±0,7	54,4±0,9	18,6±0,6	14,5±0,6	74,7±0,7	10,8±0,4
“Genellikle spordan sonra şiddet, öfke duygularım artar.”	22,0±0,5	59,3±0,7	18,7±0,6	9,2±0,4	77,7±0,6	13,1±0,5
“Genellikle müzik dinledikten sonra şiddet, öfke duygum artar.”	10,0±0,5	77,8±0,8	12,2±0,5	4,8±0,3	88,3±0,5	6,9±0,4

Erkek ve kızların bazı olaylar ya da etkinliklerden sonra şiddet davranışları konusundaki görüşleri birbirlerinden istatistiksel olarak farklıdır. Genel olarak kızlar belirtilen olay ve etkinliklerden sonra şiddet davranışlarının olmasına daha az katılmaktadırlar. “Milli değerlere hakaret edildiğinde şiddet uygulanabilir.” önermesine erkeklerin %55,4’ü ve kızların %35,3’ü katılmaktadır. Kızlarda bu önermeye katılmama ve kararsız olduğunu belirtme yüzdesi daha yüksektir. Yine “Gerekirse, yerine göre şiddet uygulanabilir.” önermesine katılma yüzdeleri erkek öğrencilerin katılma yüzdesi kızların yanıtlarına göre çok daha yüksektir. “Töre, namus konularında şiddet uygulanabilir.” önermesine kızların %74,7’si katılmadığını belirtirken erkeklerin %54,4’ü katılmaktadır. Kız öğrencilerin bu konudaki düşüncelerinin farklı olduğu görülmektedir. Yine spor ve müzikten sonra şiddet duygularının artması önermelerine erkek öğrenciler daha fazla katılmışlardır ve kararsız kalmışlardır. Bu tabloda görüldüğü gibi erkek ya da kızlara toplum tarafından yüklenen cinsiyet rolleri, “şiddet” konusundaki görüşlerini etkilemektedir. Erkekler daha fazla şiddet uygulanabileceğini düşünüyorlar ve bazı önermelerde şiddet uygulanmasının normal karşılanması gerektiğini savunuyorlar. Kızlar ise daha farklı bir düşünce tarzını temsil ediyorlar.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençlerin şiddetin önlenmesi ve kontrol altına alınması için verilen önermelere katılma durumları Tablo 56’da verilmiştir.

Türkiye’de ortaöğrenime devam eden öğrencilerin şiddetin önlenmesi konusundaki görüşlerinin yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin sırasıyla “eğitim düzeyinin yükseltilmesi” (%29,7), “insan hakları ve demokrasi eğitimi verilmesi” (%23,4), “ahlaki değerlerin iyileştirilmesi” (%16,3), “cezaî yaptırımların uygulanması” (%13,0), “işsizliğin önlenmesi” (%9,4) ve “dini eğitim verilmesi”ni (%8,2) önemli gördükleri saptanmıştır (Tablo 56).

Tablo 56. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Görüşlerinin Okul Tipi ve Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul			Tüm Öğrenciler		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
“Eğitim düzeyinin yükseltilmesi”	27,9±0,7	31,9±0,9	29,6±0,6	32,4±1,0	35,1±1,4	33,4±0,9	28,0±0,7	32,0±0,9	29,7±0,6
“İnsan hakları ve demokrasi eğitimi verilmesi”	22,4±0,7	24,9±0,8	23,5±0,6	18,3±0,7	20,9±0,9	19,3±0,6	22,3±0,6	24,8±0,8	23,4±0,6
“Ahlaki değerlerin iyileştirilmesi”	15,2±0,6	17,5±0,6	16,2±0,5	18,5±0,7	21,2±1,0	19,5±0,6	15,3±0,6	17,6±0,6	16,3±0,5
“Cezai yaptırımların uygulanması”	13,6±0,7	12,2±0,7	13,0±0,5	13,4±0,6	12,7±0,7	13,1±0,5	13,6±0,7	12,2±0,7	13,0±0,5
“İşsizliğin önlenmesi”	11,0±0,6	7,6±0,5	9,5±0,5	5,4±0,4	3,6±0,4	4,7±0,3	10,8±0,6	7,5±0,4	9,4±0,4
“Dini eğitim verilmesi”	9,9±0,6	5,9±0,5	8,2±0,4	12,0±0,8	6,6±0,8	10,0±0,7	10,0±0,6	5,9±0,4	8,2±0,4

Özel okul öğrencileri resmi okul öğrencilerine kıyasla, “eğitim düzeyinin yükseltilmesi” ve “dini eğitim verilmesi”nin, resmi okul öğrencileri ise özel okul öğrencilerine göre “insan hakları ve demokrasi eğitimi verilmesi” ve “işsizliğin önlenmesi”nin daha önemli olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 56).

Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre eğitim düzeyinin yükseltilmesi, insan hakları ve demokrasi eğitimi verilmesi ve ahlaki değerlerin iyileştirilmesini, erkek öğrenciler ise işsizliğin önlenmesi ve dini eğitim verilmesi seçeneklerini daha yüksek oranda belirtmiştir (Tablo 56).

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin şiddetin önlenmesi ve kontrolü konusunda hazırlanan önermelere “kesinlikle doğru” ve “kısmen doğru” olarak alınan yanıtlarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Öğrencilerin %80,5’i “adalet duygusunun güçlendirilmesi”, %83,7’si “şiddete maruz kalmanın engellenmesi, %77,9’u “devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve önemli kişilerin iyi örnek olması”nı toplum yapısının güçlendirilmesine ilişkin ilk üç önerme olarak belirlemişlerdir. Bu ilk üç yanıt temel önleme ve kontrol önlemleri olarak düşünülebilir (Tablo 57).

Diğer taraftan toplumsal anlayışın yerleştirilmesine ilişkin oluşturulan önermeler ise “başkalarının haklarına saygı göstermek”, “kısa yoldan köşe dönme anlayışından uzaklaşma”, “toplumsal çıkarları önemsemek”, “amaca ulaşmak için her yolun denenmesi anlayışından vazgeçilmesi” şeklinde sıralanmaktadır. Bu önermelere, gençlerin %81,5–92,9’u katılmaktadır (Tablo 57).

Tablo 57. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Önlenmesi ve Kontrolü Konusundaki Düşüncelerinin Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış
Toplum Yapısının Güçlendirilmesi			
Şiddete maruz kalmanın engellenmesi	83,7±0,7	10,7±0,5	5,6±0,4
Adalet duygusunun güçlendirilmesi	80,5±0,8	14,1±0,5	5,4±0,5
Devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve önemli kişilerin iyi örnek olması	77,9±0,7	16,1±0,5	6,0±0,4
Canının istediğini yapmak yerine başkasının hakkına saygı göstermenin öğrenilmesi	75,8±0,8	17,1±0,5	7,1±0,5
“Kısa yoldan köşe dönme” anlayışından vazgeçilmesi	70,2±0,8	18,5±0,5	11,2±0,6
Kişisel çıkarlar yerine toplumsal faydanın önde tutulması	57,4±0,9	28,1±0,6	14,4±0,6
“Amaca ulaşmak için her yol mubahtır” tutumundan vazgeçilmesi	51,8±0,8	31,0±0,4	17,2±0,7
Toplumun Değerlerinin Korunması			
“Allah korkusu, vicdan ve insaf” gibi duyguların güçlendirilmesi	81,5±0,7	12,6±0,5	6,0±0,4
Yardıms severlik ve fedakârlığın teşvik edilmesi	80,1±0,8	13,6±0,4	6,3±0,5
Dürüstlüğün ve sözünde durmanın özendirilmesi	80,1±0,8	12,4±0,4	7,5±0,5
Acıma, şefkat ve merhamet gibi duyguların geliştirilmesi	76,4±0,7	17,5±0,5	6,1±0,5
“Ben tok olduktan sonra başkasının açlığı beni ilgilendirmez.” tutumundan vazgeçilmesi	71,0±1,0	10,4±0,4	18,5±0,9
Topluma karşı utanma duygusunun (yalancılık, hırsızlık vb durumlarda) güçlendirilmesi	46,3±1,1	23,4±0,5	30,3±1,1
Gençlere Yönelik Önlemler			
Sigara, alkol, ve keyif verici maddelerin kullanılmasının azalması	79,3±0,8	13,0±0,4	7,6±0,5
‘Gençlerin adam yerine konulması’	71,2±0,7	22,1±0,5	6,7±0,4
Filmlerdeki şiddet sahnelerinin azaltılması	53,5±0,8	28,5±0,4	17,9±0,7

Toplumsal değerlerle ilgili konulardan “Allah korkusu, vicdan ve insaf” gibi duyguların güçlendirilmesi”, “acıma, şefkat ve merhamet duygularının güçlendirilmesi”, “yardıms severlik ve fedakârlığın teşvik edilmesi”, “dürüstlüğün ve sözünde durmanın özendirilmesi”, “topluma karşı utanma duygusunun güçlendirilmesi”, “ben tok olduktan sonra başkasının açlığı beni ilgilendirmez” önermeleri öğrencilerin %51,8–75,8’i tarafından kabul edilen önermelerdir (Tablo 57).

Diğer taraftan, “sigara, alkol ve madde kullanımından kaçınılması”na öğrencilerin %79,3’ü, “gençlerin adam yerine konması önermesi”ne %71,2’si ve “medyada şiddet sahnelerinin kaldırılması”na öğrencilerin %53,5’i katılmıştır (Tablo 57).

Tablo 58. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Düşüncelerinin Okul Tipine Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Resmi Okul			Özel Okul		
	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış
Toplumun Yapısının Güçlendirilmesi						
Şiddete maruz kalmanın engellenmesi	83,7±0,7	10,7±0,5	5,6±0,4	84,1±0,7	12,1±0,4	3,9±0,4
Adalet duygusunun güçlendirilmesi	80,4±0,8	14,1±0,5	5,5±0,5	83,1±0,7	12,8±0,5	4,1±0,3
Devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve bizim için önemli kişilerin iyi örnek olması	77,9±0,7	16,1±0,5	6,0±0,4	78,3±0,7	16,4±0,5	5,3±0,4
Canının istediğini yapmaktan yerine başkasının hakkına saygı göstermenin öğrenilmesi	75,8±0,8	17,1±0,5	7,2±0,5	77,5±0,7	17,2±0,6	5,3±0,4
Kişisel çıkarlar yerine toplumsal faydanın önde tutulması	57,3±0,9	28,2±0,6	14,5±0,7	61,4±0,8	28,0±0,6	10,6±0,5
“Kısa yoldan köşe dönme” anlayışından vazgeçilmesi	70,2±0,9	18,4±0,5	11,3±0,6	69,7±0,7	22,0±0,6	8,4±0,5
“Amaca ulaşmak için her yol mübahdır (geçerlidir).” tutumundan vazgeçilmesi	51,6±0,8	31,0±0,4	17,4±0,7	58,0±0,7	31,3±0,6	10,7±0,7
Toplumun Değerlerinin Korunması						
“Allah korkusu, vicdan ve insaf” gibi duyguların güçlendirilmesi	81,7±0,7	12,4±0,5	5,9±0,4	73,3±1,5	19,1±1,0	7,7±0,6
Acıma, şefkat ve merhamet gibi duyguların geliştirilmesi	76,3±0,8	17,5±0,5	6,2±0,5	78,7±0,7	17,0±0,6	4,3±0,3
Yardımsızlık ve fedakârlığın teşvik edilmesi	80,0±0,8	13,6±0,4	6,4±0,5	82,4±0,7	13,3±0,5	4,3±0,3
Dürüstlüğün ve sözünde durmanın özendirilmesi	80,1±0,8	12,4±0,4	7,5±0,5	82,3±0,7	12,1±0,5	5,6±0,4
“Ben tok olduktan sonra başkasının açlığı beni ilgilendirmez.” tutumundan vazgeçilmesi	70,9±1,1	10,4±0,4	18,7±0,9	76,3±0,7	13,0±0,6	10,8±0,5
Topluma karşı utanma duygusunun (yalancılık, hırsızlık vb durumlarda) güçlendirilmesi	46,0±1,1	23,3±0,5	30,7±1,1	57,9±0,9	24,8±0,7	17,3±0,7
Gençlere Yönelik Önlemler						
Sigara, alkol ve keyif verici maddelerin kullanılmasının azaltılması	79,5±0,8	12,9±0,5	7,6±0,5	73,4±1,0	18,6±0,7	8,0±0,5
‘Gençlerin adam yerine konulması’	71,2±0,7	22,1±0,5	6,8±0,4	72,5±0,7	22,5±0,6	5,0±0,3
Filmlerdeki şiddet sahnelerinin azaltılması	53,9±0,8	28,4±0,4	17,7±0,7	42,2±0,9	32,6±0,6	25,3±0,7

Resmi okullarına devam eden öğrencilerin toplumun yapısını güçlendirmeye yönelik önermelere katılma yüzdeleri %51,6–83,7 arasında olup, özel okullarda aynı önermelere katılma %58,0-84,1 arasındadır.

Toplumun değerlerinin korunmasına ilişkin önermelere katılım ise resmi okullarının öğrencilerinde %46,0-81,7 ve özel okulların öğrencilerinde ise %57,9-82,4 arasında değişmektedir.

Gençlere yönelik önlemlere yönelik önermelere resmi okullardaki öğrencilerin %53,9-79,5’i katılırken, özel okullardaki öğrencilerde %42,2-%73,4 arasında değişmektedir (Tablo 58).

Ortaöğretim kurumlarına devam eden erkek öğrencilerin toplumun yapısını güçlendirmeye yönelik önermelere katılma yüzdeleri %49,1-%78,6 arasında olup, kız öğrencilerin aynı önermelere katılma yüzdeleri %55,3-%90,2 arasındadır. Erkekler ve kızlar arasında genel sıralamayı farklılaştıran önermeler vardır (Tablo 59).

Tablo 59. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı (Şubat 2007)

	Erkek			Kız		
	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış	Kesinlikle Doğru	Kısmen Doğru	Kesinlikle Yanlış
Toplumun Yapısının Güçlendirilmesi						
Şiddete maruz kalmanın engellenmesi	78,6±1,0	13,6±0,7	7,8±0,6	90,2±0,6	7,0±0,5	2,8±0,3
Adalet duygusunun güçlendirilmesi	76,6±1,1	15,8±0,7	7,6±0,7	85,5±0,6	11,9±0,5	2,7±0,3
Resmi büyüklerinin, yöneticilerin ve bizim için önemli kişilerin iyi örnek olması	74,1±1,0	17,9±0,7	8,0±0,6	82,9±0,6	13,7±0,5	3,3±0,3
Canının istediğini yapmak yerine başkasının hakkına saygı göstermenin öğrenilmesi	72,3±1,1	18,5±0,7	9,2±0,7	80,4±0,4	15,2±0,6	4,4±0,4
Kişisel çıkarlar yerine toplumsal faydanın önde tutulması	54,6±1,2	28,4±0,8	17,0±1,0	61,1±0,9	27,8±0,7	11,0±0,5
“Kısa yoldan köşe dönme” anlayışından vazgeçilmesi	65,0±1,1	20,9±0,6	14,1±0,8	77,0±0,7	15,5±0,6	7,5±0,5
“Amaca ulaşmak için her yol mubahtır (geçerlidir).” tutumundan vazgeçilmesi	49,1±1,0	31,6±0,6	19,3±0,9	55,3±1,0	30,3±0,7	14,4±0,6
Toplumun Değerlerinin Korunması						
“Allah korkusu, vicdan ve insaf” gibi duyguların güçlendirilmesi	78,6±1,0	13,4±0,6	8,0±0,6	85,1±0,7	11,5±0,6	3,4±0,3
Acıma, şefkat ve merhamet gibi duyguların geliştirilmesi	73,3±1,0	18,7±0,6	8,0±0,7	80,4±0,7	16,0±0,6	3,7±0,4
Yardımsızlık ve fedakârlığın teşvik edilmesi	76,1±1,0	15,6±0,6	8,4±0,7	85,3±0,6	11,0±11,0	3,7±0,4
Dürüstlüğün ve sözünde durmanın özendirilmesi	76,3±1,0	13,9±0,6	9,8±0,7	85,1±0,7	10,4±0,4	4,5±0,4
“Ben tok olduktan sonra başkasının açlığı beni ilgilendirmez.” tutumundan vazgeçilmesi	65,0±1,4	12,4±0,5	22,6±1,2	78,9±0,7	7,9±0,5	13,3±0,7
Topluma karşı utanma duygusunun (yalancılık, hırsızlık vb durumlarda) güçlendirilmesi	43,1±1,3	24,1±0,5	32,8±1,3	50,5±1,1	22,4±0,7	27,2±1,0
Gençlere Yönelik Önlemler						
Sigara, alkol ve keyif verici maddelerin kullanılmasının azalması	74,6±1,1	15,1±0,7	10,3±0,7	85,5±0,6	10,3±0,5	4,2±0,4
‘Gençlerin adam yerine konulması’	69,8±1,0	22,0±0,6	8,2±0,6	72,9±0,7	22,2±0,7	4,8±0,4
Filmlerdeki şiddet sahnelerinin azaltılması	44,5±1,0	30,6±0,6	24,9±0,9	65,2±0,7	25,8±0,7	9,0±0,5

Gençlere yönelik önlemlere yönelik önermelere erkek öğrencilerin %44,5-%74,6’sı katılırken, kız öğrencilerin %65,2-%85,5 arasında değişmektedir (Tablo 59).

VI. ÇALIŞMANIN YARAR VE KISITLILIKLARI

Türkiye çapında yapılacak bir saha araştırmasının uzun bir hazırlık, uygulama ve değerlendirme süresi gerektireceği açıktır. Ancak, Araştırma Komisyonu'nun görev süresinin kısıtlı olması ve elde edilecek sonuçların Meclis Genel Kurulu'na sunulması ile bulguların basına sunulması arasında kullanılabilir maksimum süre 50 gün ile sınırlandırılmıştır. Konusunda uzman bir araştırma ekibi ile çalışılması; ilgili tüm kurum ve kuruluşların maksimum güç ile çalışmaya katkı sağlaması; merkez ve illerde seçilmiş kişiler ile bir ekip ruhu içinde çalışılması ve TBMM Araştırma Komisyonu'nun idari ve mali ihtiyaçları karşılama hızı ve kolaylaştırıcı tutum ve mutlak desteği ile çalışmanın kısıtlılıkları en aza indirgenmiş ve araştırmanın yönetsel özellikleri ve sonuçları açısından özgün ve etkin bir çalışma olması sağlanmıştır.

Aşağıda, çalışmanın Türk sosyal ve sağlık alanı literatür birikimine katkıları ile ileride yapılacak müdahalelere kanıt desteği açısından katkıları sıralanmış ve çalışmanın kısıtlıkları ile bunların olumsuz etkilerinin en aza indirilebilmesi için yapılanlar özetlenmiştir.

A. Çalışmanın Yararları

Literatüre Katkıları

1. Çalışma şiddet konusunda Türkiye'de ortaöğretime devam eden öğrencilerin tümünü temsil eder tarzda ve ülke bazında resmi ve özel okullar ve kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı hız hesaplama imkânı sağlayan ilk çalışmadır. Çalışma öncesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmış ve 30 ile sınırlı, temsili özellikte olmayan ancak risk faktörleri açısından önemli bilgiler elde edilmesini sağlamış başka bir araştırmaya ait sonuçların da kullanılabilirliğini artırmak ve karşılaştırabilirliği sağlamak amacı ile şiddet tanımları bu çalışmada da aynı şekilde kullanılmıştır. İleride her iki çalışmanın ortak özellikler açısından bir araya getirilmesi mümkün olabilir.
2. Çalışma verilerinin geçerlik ve güvenilirliğinin desteklenmesinde çeşitli yöntemler kullanılmıştır. İllerde uygulamaların standardize edilebilmesi için yazılı eğitim modülleri hazırlanmış; Ankara'da 1,5 gün süre ile 60 kişilik bir ekip standart bir eğitim almış, illerde yapılması gerekenleri tartışmış ve ortak kararlar alınmıştır; bu merkez ekip elemanları illere bizzat giderek, ilk gün Milli Eğitim İl Müdürleri ile ve il içi görevlendirilen öğretmenler ile toplantı yapmış, benzeri bir eğitimi ildeki sorumlulara vermiş, seçilen okul özelliklerine göre gerekli yerel düzenlemeleri yapmış, anketin yapılacağı şubeleri belirlemiş, ders saatlerini ayarlamışlardır. Aynı okul içinde tüm anketler ortak süreçte yapılmış, öğrencilerin birbirleri ile konuşmaları, sorular hakkında konuşmaları, birbirlerinin görüş ve cevaplarını etkilemeleri önlenmiştir. Okullarda görev yapan öğretmenlerin okulun asıl öğretmenleri olmaması öğrencilerin yanıtlarını verirken daha objektif olmalarını sağlanmıştır. Anket cevaplarının optik okuyucu ile okunması sadece okuma, kodlama ve veri girişi süreçlerini kolaylaştırmamış, aynı zamanda, veri girişine yönelik olası hataları en aza indirmiş ve hata düzeltme süresini de kolaylaştırmıştır.
3. Çalışmada, şiddetin farklı alt tiplerine ait (karşılaşma ve uygulama durumu) prevalans hızlarının saptanması ile sınırlı kalınmamış; şiddet açısından yüksek riskli (ilerideki müdahale programları için öncelikli) öğrencilerin özelliklerinin belirlenmesi ve şiddetin önemli belirleyicilerinin saptanmasını sağlanmış; öğrencilerin şiddet ile ilgili algı düzeyleri, görüşleri, şiddet karşısında sergiledikleri davranışlar hakkında bilgi toplamış; öğrencilerin genel olarak kişisel ilişkilerde sergiledikleri tutumlar incelenmiş; şiddet ile mücadele etmedeki öğrencilerin yeterlilik durumları ve müdahale programlarında hangi kanalların ve sistemlerin (aile, medya, inanç vb.) neler olduğu ve ne ölçüde etkili olabileceği konusunda ipuçları toplanmıştır.
4. İleride yapılacak olan niteliksel çalışmalar ile açıklık kazandırılması gereken konular tespit edilmiş; şiddet ile ilişkili bulunan, ancak, nedensellik gösterilemeyen ve ileride derinlemesine çalışılması gereken durumların neler olduğu belirlenmiş; şiddet ile ilgili hangi alt başlıkların çalışılmasında sorunlar olduğu irdelenmiştir.

5. Bu çalışma ile Türkiye'de ortaöğrenime devam eden öğrenciler için bir durum saptaması yapılmış olup, ileride yapılacak kohort tipi (izlemsel) araştırmalar ve/veya belirli aralıklarla tekrar edilebilecek (kesitsel) durum saptama çalışmalarında karşılaştırma yapabilmek üzere "başlangıç" verisi sağlanmıştır. Bu şekilde, yapılacak müdahale çalışmalarının etkinliğinin değerlendirilmesine de olanak yaratılmıştır.

Yöntemsel Özellikleri

1. Çalışmada büyük bir örnek hacmine ulaşılmış olması (N= 26 009) ve grubun heterojen vasfı, şiddet ile ilişkili olabilecek ya da şiddet ile ilgili risk faktörleri çalışılırken taraf tutmaya neden olabilecek ya da karıştırıcı özellikte çok sayıda faktörün, modelleme teknikleri ile eş zamanlı olarak çalışılmasını olası kılmış, bu şekilde, yapılan yorumlarını geçerlilikleri desteklenmiştir.
2. Çalışmada hız hesaplamaları yapılırken, örneklem tekniğine uygun olarak düzenlemeler yapılarak, standart hata ve %95 güven aralığı değerleri de verilmiş, nokta değerlerin yanı sıra yayılım ölçütleri de sunulmuştur.
3. Çalışma sonuçlarının analizinde etki değişimi için uygun değerlendirmelere ek olarak çok değişkenli analiz (lojistik regresyon) modellemesinin yapılması ile olası karıştırıcı faktörlere yönelik kontrol de sağlanmıştır.
4. Çalışmaya ait istatistiksel analizlerde ağırlıklı analiz yöntemleri kullanılmış, kompleks örneklem seçme tekniğine uygun, desen etkisinin kontrolünü sağlayan, düzenlemeler yapılması yorumların geçerliliğini desteklemiştir.

B. Çalışmanın Kısıtlılıkları ve İlgili Düzenlemeler

Çalışma Süresi ile İlişkili Özellikler

1. Çalışmada verilen cevapların kısa sürede okunması, kodlanması ve analizler için kullanılabilmesi için çalışmada tüm sorular, 6 seçenekli, kapalı uçlu soru formatında sorulmuştur. Atlatmalar anlaşılabilir ya da öğrencilerin cevaplama oranlarını artırır çekincesi ile tekrarlayan bazı sorularda, o sorunun geçerli olmadığı öğrencilere seçenek olması için 6 seçenektan birisi atlatma şıkkı olarak kullanılmıştır. Açık uçlu sorulamaması nedeniyle, olası cevapların altıdan daha fazla çeşit olabileceği durumlarda sorular 2 ya da 3 soru şeklinde sorulmuştur. Birden çok seçenek işaretlenebilecek sorular sorulamaması nedeniyle, bu tür durumlarda da her seçenek için yeni soru kullanılmıştır. Tüm bu nedenlerle, soru sayısı araştırmada 188 olup, ortalama uygulama süresi 50–55 dakika sürmüştür.
Çalışma öncesi soru hazırlarken niteliksel bir araştırma yapılmaması da, daha önce yapılmış niteliksel çalışmalar ve kullanılmış niceliksel çalışmalar ışığında, konu ile ilgili uzman görüşleri alınarak, çoğu soru için en uygun 5 olası cevap için seçenek kullanılmış, 6. seçenek "diğer" şıkkı olarak kullanılmıştır. Analizlerde "diğer" seçeneklerinin çok büyük yüzdelerde çıkmamış olması, cevap olasılıklarının doğru seçildiğine işaret eder ve yüz güldürücü bir bulgudur. Ayrıca, çalışmada kontrol şık ve soruları yerleştirilmiş olup, bunların karşılaştırılmaları yolu ile analitik tutarlılık testleri yapılmış olup, bunların sonuçları da öğrencilerin ankete içten ve tutarlı olarak yanıt verdikleri ve soruların "işlediği" lehinedir.

2. Çalışmada, Türkiye saha uygulamasına başlamadan önce Ankara'da seçilmiş, sosyoekonomik ve kültürel açıdan düşük düzeyde öğrencilerin devam ettiği bir okulda anketin ön denemesi yapılmış, soruların anlaşılabilirliği, uygulama süresi, öğrencilerin uyumu incelenmiş, anket sonrası öğrenciler ile birebir görüşülerek anket formu ve uygulama ile ilgili görüş ve önerileri alınmıştır. Ön deneme sonrası uzman desteği ile ankette revizyonlar ve soruların bazılarının anket içindeki yerlerinde değişiklik yapılmıştır.
3. Saha uygulaması öncesi hazırlanan yazılı saha uygulama rehberleri ve eğitim programları; saha uygulamalarında deneyimli, seçilmiş kişiler ile çalışılması; illerde sürekli denetim; okullarda anket uygulama sonrası paketlerin hazırlanması öncesi denetim ve kontroller ve merkez ile sürekli telefon danışma hattı kurulmuş olması, saha uygulamalarında zamanın kısıtlı olması nedeniyle ortaya çıkabilecek ön hazırlık açığı ve ilgili olası sorunları en aza indirmiştir.
4. Çalışmada istatistiksel analizler için ayrılan süre 9 gün ile kısıtlı olup bu nedenle ileri modelleme ve alt grup analizleri sınırlı kalmıştır. Bu tür *ad hoc* analizlere raporlama sonrası devam edilerek, hedeflenen müdahale programlarına spesifik analizler yapılabilir.

Çalışma Çerçevesi ile İlgili Özellikler

1. Ortaöğrenime devam eden, ancak, engellilere ait okullara devam eden veya uluslararası okullar ile yabancı okullara devam eden öğrenciler çalışma kapsamı dışındadır. Dolayısıyla, çalışmadaki yorumlar bu gruplar için geçerli olmayabilir. Benzer şekilde, ortaöğretime devam etmeyen gençler bu çalışmaya dahil edilmediği için, çalışma sonuçlarına dayalı olarak tüm gençler ile ilgili yorum yapılacak ise, kırsal alanda yaşayan gençler ve kızlara ait bulguların bu çalışmada tam yansıtılmamış olacağı gerçeği göz önünde tutulmalıdır. Benzer şekilde, ortaöğrenim yaş grubundan daha gençler için bulguların genellenebilirliği kısıtlı olacaktır. Çalışma çerçevesinden bağımsız olarak, okula devam etmeyen ya da araştırma yapıldığı gün okula gelmeyen öğrencilerin okula devam eden öğrencilerden olan farklılığı nispetinde çalışmada taraf tutma olacağı unutulmamalıdır.
2. Son olarak, çalışmanın okul ortamında yapılmış olması nedeni ile öğrencilerin şiddet ile ilgili konularda bilgi verirken okul ve okul çevresinde yaşadıkları şiddet olaylarını daha iyi hatırladıkları ve bu konudaki bildirimlerini göreceli olarak ön plana çıkardıkları düşünülebilir. İleride yapılacak niteliksel çalışmalar bu konuya açıklık getirecektir. Ancak, bu tür bir taraf tutmanın (eğer varsa), ilerideki okul-tabanlı çalışmalarda da benzerlik göstereceği için, yıllara göre yapılacak karşılaştırmalarda hataya neden olmaması beklenir.

Çalışma Tasarımı ile İlgili Özellikler

1. Çalışmanın niceliksel bir çalışma olduğu hatırd tutulmalıdır. Şiddetin nedenleri ve olası müdahaleler konusunda ileride, riskli seçilmiş alt gruplarda niteliksel çalışmalar yapılmalı ve öneriler geliştirilmesinde kullanılmalıdır.
2. Çalışmanın kesitsel nitelikte bir çalışma olduğu hatırd tutulmalıdır. Çalışmada gösterilen ilişkilerde "nedensellik" kurulması için gerekli "zamansallık"

(temporalite) varsayımı çoğu kez kurulamaz. Bu nedenle, rapor edilen "ilişkiler" dikkatle ve uzman desteğinde yorumlanmalıdır. Yine kesitsel niteliği nedeni ile, çalışmada "hafıza faktörü" önemli bir taraf tutma nedeni olabilir. Bunu en aza indirmek için çalışmada "son 1 ay içindeki" tecrübeler sorulmuştur. Ancak, çalışma verilerinin toplandığı tarihler, tam s0mestr tatili sonrasında geldiği için, 0đrencilerin son 1 ay içinde 15 g0n okul dışında oldukları ve (eğer varsa) okul ve okul çevresinde karşılaştıkları Şiddet deneyimlerinin yeterince yansıtılamayacağı g0r0Şu ile ayrıca, son 3 ay içindeki deneyimleri de sorulmuştur.

3. Çalışmanın esas amacı Şiddetin "genel" olarak boyutu olduğu ve Şiddetin "ağır" formları için 0zel bir inceleme yapılmak planlanmadığı için, çalışmada Şiddet tanımları "genel tanımlar" olarak kullanılmıştır. Ancak, Şiddetin beklenilenden daha yaygın olması ve "Şiddet" tanımının geniş bir yelpazede, "basit" formları da içerir olması nedeniyle, Şiddet ile ilgili risk fakt0rleri çalışılırken, çok az sayıda fakt0r ayırıcı 0zellikte bulunmuştur. Bu nedenle, çalışma verileri analizinde Şiddet ile karşılaşma ve/veya uygulama boyutu incelenirken, Şiddet deneyimini "ok sık" ve "hemen her g0n" olarak tanımlayanlar bir grup yapılmış ve Şiddet ile "hiç karşılaşmayanlar ile az sıklıkta karşılaşanlar" bir diğer grup yapılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu Şekilde, Şiddet uygulamayı alışkanlık haline getiren ve/veya sık olarak "mağdur" olanların risk 0zelliklerinin 0đrenilmesi sağlanmıştırd ve ileriye d0n0k m0dahale programlarında "hangi gruplara 0ncelik verilmesi gerektiği" konusunda yol g0stericidir.
4. Çalışmada verilerin kişi beyanına dayalı olması ve g0zlem içermemesinin verilerin geçerliliği 0zerine etkileri kaçınılamaz, ancak, çalışmadaki kontrol soruları ve tutarlılık analizleri "yanıt verici içi" tutarlılığın y0ksek olduğu y0n0ndedir.

VII. SONUÇLAR

A. Sosyodemografik Özellikler

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %78,2’si 15–17 yaş grubunda yer almaktadır. Erkeklerde 15–17 yaş grubu arası öğrenci yüzdesi %78,8 ve kızlarda %77,3’tür.

1. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %38,0’ı lise bir, %28,0’ı lise iki ve %33,3’ü ise lise üçüncü sınıfa devam etmektedir.
2. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %1,2’sinin sadece annesi ve %3,9’unun sadece babası hayatta değildir. Her ikisini de kaybetmiş olan öğrencilerin yüzdesi 0,4’tür.
3. Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumları babalara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Babalarda lise ve üzeri eğitim kurumlarına devam etme %34,8 iken, annelerde bu %19,5’dir. Okuryazar olmama yüzdesinde de anne ve babalar arasında fark bulunmaktadır. Annelerde okuryazar olmama %13,4 iken babalarda %2,7’dir.
4. Resmi ve özel okullara devam eden öğrencilerde anne ve babanın çalışma durumu incelendiğinde, çalışmama ve iş arama durumları resmi okullarına devam eden öğrencilerin aileleri arasında daha fazladır.
5. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %84,4’ü çekirdek aile yapısındadır. Geniş aile sahibi olma durumu %8,0’dır. Öğrencilerin aile tipinin okul tipine göre farklılık göstermemesine rağmen, hanelerde yaşayan kişi sayısı resmi okulu öğrencilerinde daha fazladır. Resmi okullardaki öğrencilerin aileleri daha fazla çocuk sahibidirler. Çok kardeş olma durumu resmi okullarda daha sık bulunmuştur: 5 ve üzeri kardeş olma yüzdeleri resmi okullarda ve özel okullarda sırasıyla %16,4 ve %7,2’dir.
6. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %41,8’i anket uygulanan yere göç geldiklerini belirtmişlerdir. Göç etmiş öğrencilerin neredeyse yarısında (%46,4) göç gelme süresi 11 yıl ve üzeridir. Öğrencilerin ifadelerine göre, anketi cevapladıkları ile göç gelenlerin %7,9’u son bir yıl içinde, %16,6’sı 2–4 yıl arasında, %29,1’i 5–10 yıl arasında bir süre önce gelmişlerdir.
7. Göç eden öğrenciler sık olarak (%41,6) daha önce de bir ilde yaşamışlardır; bu durum resmi okullarda okuyan ve göç hikâyesi olan öğrenciler arasında %41,3 iken özel okullarda biraz daha yüksektir %52,2’dir.
8. Göç nedenlerini sıklık sırasına göre şu şekilde yanıtlamışlardır: Anne ve/veya babanın çalışmak için gelmeleri (%55,9), çocukların okuması için (%24,1), akrabalarının burada olması ve onların yanına gelmeleri (%9,8), daha güvenli olması (%7,5) ve sağlık sorunlarının çözümü için (%2,8).
9. Gençlerin yaşadıkları yerdeki ruhsal durumları değerlendirildiğinde, öğrencilerin yarısından fazlası (%54,9) yeni yaşam yerlerine uyum sağladıklarını ve mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Yanıtlar arasında ikinci yanıt olan “yaşadığı yerin olanakları daha iyi olarak tanımlanmış ve mutlu olma” yine pozitif bir duyguyu belirtmektedir (%21,4).
10. Ekonomik durum değerlendirmesi bazı göstergeler ve öğrencinin kendi algısı üzerinden incelenmiştir. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin değerlendirmeleri arasında devam ettikleri okulun tipine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır: Resmi okullara devam eden öğrencilerin %40,8’i ailelerinin ekonomik durumunu iyi olarak değerlendirirken, bu yüzde özel okullarda %56,9’dur. Benzer şekilde, ailelerinin ekonomik durumunu "çok iyi" olarak belirtme sıklığı, özel okul öğrencilerinde 4,5 kat fazladır (%4,9'a kıyasla %22,2).

B. Yaşam Tarzı ve Alışkanlıklar

11. Ortaöğretim kurumlarında okuyan gençlerin hâlen sigara kullanma %15,6 (erkeklerde %21,8 ve kızlarda %7,5), son bir ayda en az bir defa alkollü içki içme %16,5 (erkeklerde %31,5 ve kızlarda %10,6) ve son üç ay içinde uyuşturucu/uyarıcı madde kullanma %2,9 (erkeklerde %4,3 ve kızlarda %1,0) olarak bulunmuştur.
12. Gençlerin %9,2'si delici-kesici alet taşımakta (erkeklerin %13,1 ve kızların %4,3), ateşli silah taşıma %5,9 (erkeklerde %8,5 ve kızlarda 2,6) ve çete üyesi olma %7,7 (erkeklerde %10,6 ve kızlarda %4,1), şeklinde bulunmuştur.
13. Gençler arasında kumar oynama %6,2 (erkeklerde %8,9 ve kızlarda %2,6) ve şans oyunu oynama %22,4 (erkeklerde %31,9 ve kızlarda %9,8) şeklinde bulunmuştur.
14. Gençler arasında her gün televizyon seyretme %92,6'dır. Gençlerin en fazla seyrettikleri programlar sırasıyla diziler (%40,7), filmler (%23,3), spor programları (%14,0), belgesel (%11,8), yarışma programları (%8,2) ve magazin programları (%2,1) şeklindedir.
15. Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençlerin okul dışı etkinlikleri şu şekildedir: %63,3'ü kitap okumakta, %61,8'i gazete/dergi okumakta, %58,8'i kültürel etkinliklere katılmakta, %56,1'i İnternet kafeye gitmekte, %55,6'sı spor yapmakta, %45,6'sı sokakta arkadaşları ile oynamakta ve %17,5'i oyun salonları/bilardo/kahvehanelere gitmektedir.

C. Ruhsal Sağlık Algısı, Kişilerarası İlişkiler ve Yaşanılan Çevre ile İlgili Düşünceleri

16. Türkiye'de ortaöğretime devam eden öğrencilerin %33,1'i genel sağlık durumunu "çok iyi" olarak tanımlarken, %49,0'ı "iyi" olarak tanımlamaktadır. "Orta" tanımı %14,2, kötü %2,6 ve çok kötü %1,1 olarak bulunmuştur.
17. Türkiye'de ortaöğretime devam eden öğrencilerin ruh sağlığı durumları konusundaki düşüncelerinin yüzde dağılımı incelendiğinde, tüm öğrencilerin %32,9'u ruh sağlığı durumunu "çok iyi" olarak tanımlarken, %40,2'si "iyi" olarak tanımlamaktadır. "Orta" tanımı %17,4, kötü %6,2 ve çok kötü %3,2 olarak bulunmuştur.
18. Gençlerin %65,6'sı gelecekte her şeyin daha iyi olacağını ve %17,2'si ise biraz daha iyi olacağını düşünürken, %8,5'i daha kötü olacağını düşünmektedir.
19. Türkiye'de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %64,4'ünün son bir yıl içinde üzücü olarak tanımlanabilecek bir olay yaşadıklarını belirttikleri görülmüştür. Özel okullardaki öğrenciler resmi okullardaki öğrencilere göre; kızlar, erkeklere göre daha fazla üzücü olayla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.
20. Türkiye'de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %10,2'sinin kendilerinin, %15,3'ünün ailelerinin psikiyatrik tedavi gördükleri belirtilmiştir.
21. Öğrencilerin %10'u kendisine zarar vermeyi denemiş, %27,4'ü ise düşünmüştür. Bu yüzdeler erkeklerde %10,2 ve %24,1 iken kızlarda %9,7 ve %31,7'dir.
22. Türkiye'de ortaöğretime devam eden öğrencilerin %89,9'u anneleri ile %83,1'i babaları ile ve %82,6'sı kardeşleri ile olan ilişkilerini "iyi" ya da "çok iyi" olarak tanımlamaktadırlar. Diğer taraftan, öğrencilerin öğretmenlerle olan ilişkilerini aileleriyle olan ilişkilerinden daha olumsuz algıladıkları saptanmıştır (%70,8).
23. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %24,3'ü kimseden etkilenmediğini belirtmiştir. Öğrencilerin %29'u ailelerinden, %15,9'u arkadaşlarından, %14'ü yazılı ve görsel basından, %8,4'ü dinî görevlilerden ve %8,4'ü öğretmenlerden etkilendiklerini belirtmişlerdir.

24. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %34,4'ü aile büyüklerinden, %27,3'ü basından, %14,3'ü öğretmenlerden, %13,8'i din görevlilerinden, %7,3'ü tanınmış kişilerden ve %2,9'u arkadaşlarından gelen bilginin daha güvenilir olduğunu belirtmektedirler.
25. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %54,3'ü zor durumlarda sorunlarını arkadaşları ile paylaşmaktadırlar. Aile bireyleri ile paylaşma ise arkadaşların hemen arkasından gelmektedir (%39,4). Daha sonra çok az yüzdelerle öğretmen/rehber öğretmen (%2,1), din adamları (%1,2), psikolog/psikiyatrist (%0,6) ve diğer kişiler (%2,4) gelmektedir.
26. Öğrencilerin istenilmeyen bir davranış yaptırılmak istendiğinde “hayır deme ve yapmama” şeklindeki yanıtları %45,5'tir. “İstemediği hâlde sessizce yapma” yanıtı %15,9, “istemediği hâlde söylenerek yapma” %20,4, “hayır deme ve yapma” %12,2 olarak alınmıştır.
27. Öğrenciler %27,3'ü “baba”larına, %15,8 ile “anne”lerine kesinlikle hayır diyemediklerini belirtmektedirler. Herkese hayır diyebilen öğrenci yüzdesi %21,6 olup, öğretmen %8,9 ve arkadaş %3,6'dır.
28. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilere “birisi istemedikleri bir konu hakkında onun yerine karar verdiği yaklaşımları” sorulmuştur. Bu soruya her 10 öğrenciden dördü “herkesin kendi haklarını vermesini savunma” şeklinde yanıtlamıştır. İkinci yanıt ise %37 ile “konuşarak kararların değişmesini sağlama” şeklindedir. “Kavga ederek kararları değiştirmeye çalışma” %11,9 ile üçüncü yanıtıdır.
29. Ortaöğretim kurumlarına devam eden her iki öğrenciden biri “zor bir durum karşısında aileden yardım alma”yı bir çözüm yolu olarak görmektedir (%50,1). İkinci çözüm yolu %19,5 ile “kendi karar vermesi” şeklindedir. Üçüncü yol öğretmenden yardım alma şeklindedir (%18,8).
30. Zor bir durum olarak “çok dersi varken arkadaşları gezmeye çağrımları durumunda” karar verme mekanizmaları irdelenmek istenmiştir. Kendini gergin hissetme, kararsız kalma ve arkadaşları ile kavga etme gibi sorunlu çözüm yolları ise öğrencilerin yaklaşık %23,8'i tarafından işaretlenmiştir.
31. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerden “birisi size istemediği hâlde dokunarak rahatsız ettiğinde” verecekleri tepkileri irdelemeleri istenmiştir. Öğrencilerin %56,9'u bu durumdan rahatsız olduklarını belirterek dokunmaya izin vermeyeceklerini belirtmişlerdir. Ancak, bu sorunu kavga ederek çözeceklerini söyleyen öğrenci yüzdesi %31,4'tür.
32. Öğrencilerin %58,2'si arkadaşları ile bir sorun yaşadıkları zaman bu sorunu konuşarak çözebileceklerini söylemektedirler. İkinci seçenek içine atma (%18,1), kavga etme (%8,8) ve arkadaşına sorun yaratma (%8,7) şeklindedir.
33. Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin dikkatsizlik, hiperaktivite ve dürtüsellik davranışlarına ilişkin bazı yanıtlarının yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık %15-20'sinin ödevlerini tamamlamakta zorluk çektiği, sık olarak kontrolünü kaybettiği ve sabırsızlık sergiledikleri görülmektedir.
34. Erkek ve kız öğrenciler karşılaştırıldığında ise dikkatsizlik ifadelerinin kız öğrenciler tarafından daha fazla belirtildiği görülmüştür. Hiperaktivite ve dürtüsellik ifadelerinde ise erkek öğrencilerin kız öğrencilerden yüksek oranlar gösterdikleri tespit edilmiştir.

D. Şiddet Algısı

35. Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençlere şiddet içeren davranışları şiddet olarak algılama durumları sorulmuştur. Gençler arasında “şiddet” içeren davranışlar konusundaki algı farklılık göstermektedir. Bazı şiddet içeren davranışları gençlerin bir kısmının şiddet olarak algılamadıkları bulunmuştur. Örneğin, el sakası gençlerin %65,2 ($\pm 0,6$)’sı, kaba söz ve davranışlar %70,3 ($\pm 0,6$) ve eksiklerin yüze vurulması %31,2 ($\pm 0,6$) şeklindedir.
36. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler şiddetin en sık sokakta (%39) okul ve çevresinde (%34) görüldüğünü düşünmektedirler. Gençlerin şiddet olduğunu düşündükleri diğer yerler arasında yurt (%10,2), arkadaş çevresi (%9,4), aile ortamı (%4,8) ve trafik ortamı (%2,5) belirtilmiştir.
37. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %23,9’u ailelerinde şiddet olduğunu belirtmiştir. Resmi okulu öğrencilerinde ailede şiddet olma yüzdesi %24,1 iken özel okullarda %19,1’dir. Kız öğrenciler (%28,1) erkek öğrencilere göre (%20,7) ailelerinde şiddet varlığını daha fazla olarak beyan etmişlerdir.

E. Şiddet Karşısında Sergilenen Tutum ve Davranışlar

38. Öğrenciler, ailelerinin istemediği bir davranışları olduğunda daha çok olumlu yaklaşımları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Nasihat verme / öğüt vermeye çalışma %94,7 ve konuşarak çözmeye çalışma %84,8 şeklindedir. Kızlar erkeklere göre ve özel okullarda görüşülen öğrenciler resmi okulu öğrencilerine göre ailelerinin olumlu yaklaşımlarını daha fazla vurgulamışlardır.
39. Öğrenciler ailelerinin istemediği bir davranışları olduğunda ailelerinin en fazla bağırma / kızma (%68,4) ve istenilen şeyin yapılmasına izin vermeme şeklinde (%64) yaklaştıklarını belirtmişlerdir. En az verilen ceza ise aşağılanma / hor görme (%19,6) ve dövme (%14,4) şeklindedir.
40. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler, okulda istenmeyen bir davranış yapıldığı zaman, ilk yanıtlar “nasihat verme” ve “konuşarak çözmeye” şeklindedir (%87,1 ve %77,5). Okulda eğitimcilerin bağırma/kızma şeklinde tepkileri %50, aşağılanma/hor görme %23,8 ve dövme %14,6 öğrenci tarafından belirtilmiştir. “Bağırma/kızma” ve “aşağılanma/hor görme” yaklaşımları resmi okulları ve özel okullarda görüşülen öğrenciler tarafından benzer yüzdeler ile belirtilirken “dövme” yanıtı resmi okullardaki öğrenciler (%14,8) tarafından, özel okul öğrencilerine (%9,6) göre çok daha fazla belirtilmiştir.
41. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin bir şiddete şahit olduklarında %38’i önlemeye çalıştıklarını, %22,8’i bu kişiye yardım edeceklerini, %14’ü emniyete ve %12,7’si öğretmen/büyükler habere vereceklerini belirtmişlerdir. Bu şiddet olayına duyarsız kalacağını söyleyen %6,8 ve şiddete katılan %5,6 öğrenci bulunmaktadır.

Şiddet ile Karşılaşma ve Uygulama ⁶

42. Gençlere şiddet tanımı verilmeden şiddet ile karşılaşma durumları sorulmuştur. Gençlerin %18,9 (%95, Güven aralığı 17,9–19,9) ve son bir ayda şiddetle karşılaşma %14,4 (%95, Güven aralığı 13,6–15,2) olarak bulunmuştur. Şiddet uygulama yüzdeleri ise son üç ay içinde %29,3 (%95, Güven Aralığı 27,7–30,9) ve son bir ay içinde %25, (%95, Güven Aralığı 23,6–26,4) olarak bulunmuştur.

⁶ Bu raporun yazımı sırasında ileri analizler tekrar edilmiş ve modellerde yeni (ek) değişkenler için de kontrol sağlanmasına çalışılmıştır. Bu nedenle, bu bölümdeki analizlerin bazıları sonuçları, Araştırma Komisyonu raporunda yer alan ilk ileri analiz sonuçlarından bazı farklılıklar gösterebilir.

43. Gençlere fiziksel, duygusal, sözel ve cinsel şiddet tanımları verildikten sonra son üç ay içinde şiddetle karşılaşma durumları sorulmuştur. Gençlerin %22'si (%95, Güven Aralığı 21,5–22,5) fiziksel şiddet ile karşılaştığını, %35,5'i (%95, Güven Aralığı 34,9–36,1) ise fiziksel şiddet uyguladığını, Gençlerin %53'ü (%95, Güven Aralığı 52,3–53,7) sözel şiddet ile karşılaştığını, %48,7'si (%95, Güven Aralığı 47,9–49,5) ise sözel şiddet uyguladığını, Gençlerin %36,3'ü (%95, Güven Aralığı 27,7–36,9) duygusal şiddet ile karşılaştığını, %27,6'sı (%95, Güven Aralığı 27,1–28,1) ise duygusal şiddet uyguladığını, Gençlerin %15,8'i (%95, Güven Aralığı 15,3–16,3) cinsel şiddet ile karşılaştığını, %11,7'si (%95, Güven Aralığı 11,3–12,1) ise cinsel şiddet uyguladığını belirtmiştir.

F. Şiddet ile Karşılaşma

Son Üç Ay İçinde Fiziksel Şiddet ile Karşılaşma

44. Resmi okullarda son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşma %22,1 ($\pm 0,5$), özel okullarda %20,8 ($\pm 0,5$) ve genel toplamda %22 ($\pm 0,5$)'dir. Resmi okullarda ve özel okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında fiziksel şiddet ile karşılaşma sıklığı açısından bir fark bulunmamaktadır.
45. Erkeklerde son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşma %22,5 ($\pm 0,7$) iken, kızlarda %21,4 ($\pm 0,6$) tür. Son üç ay içinde şiddetle karşılaşma erkek ve kız öğrenciler arasında benzer yüzdelerde olup aralarında önemli farklılık bulunmamaktadır. Resmi okullarda ve özel okullarda öğrenim gören erkek ve kız öğrenciler arasında da farklılık bulunmamaktadır.
46. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin %5,8 ($\pm 0,6$), erkeklerin %6,6 ($\pm 0,7$) ve kızların %4,3 ($\pm 0,7$)'ü her gün şiddetle karşılaştığını belirtmektedir. Resmi okulları ve özel okullar arasında fark bulunmamaktadır.
47. Son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşılan yerlerin başında %49,4 ($\pm 1,3$) ile okul ve çevresi, %27,3 ($\pm 1,1$) ile ev, %14,7 ile sokak ($\pm 0,7$), %3,1 ($\pm 0,4$) ile yurt ve %5,5 ($\pm 0,5$) ile diğer seçeneği içinde yer alan yerler gelmektedir.
48. Son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşma erkek ve kızlarda farklı sıralar takip etmektedir. Erkeklerde sıralama okul, sokak, ev, diğer yerler ve yurt şeklinde iken kızlarda ev, okul, sokak, diğer ve yurt şeklindedir. Erkek ve kızlarda sıralamanın farklı olması istatistiksel olarak da farklıdır.
49. Son üç ay içinde resmi okullarda ve özel okullarda fiziksel şiddet ile karşılaşılan yerlerin sıralaması da farklılık göstermektedir. Resmi okullarda okul, ev, sokak, diğer ve yurt sıralaması alınırken, özel okullarda okul, sokak, ev, diğer ve yurt şeklindedir. Resmi okulları ve özel okullar da okulda şiddet görülme sıklığı yüzdeleri benzer iken, diğer yerlerin yüzdeleri arasında istatistiksel olarak da farklılık vardır. Resmi okullarda evde ve özel okullarda sokakta şiddetle karşılaşma istatistiksel olarak daha fazla bulunmuştur.
50. Son üç ay içinde fiziksel şiddet uygulayan kişiler sırasıyla arkadaş %30,8 ($\pm 1,2$), diğer kişiler %29,4 ($\pm 1,1$), öğretmen %17,1 ($\pm 1,3$), baba % 13,5 ($\pm 0,8$) ve anne %9,3 ($\pm 0,6$) şeklinde sıralanmaktadır. Resmi okulları ve özel okullar da, erkek ve kızlar arasındaki yanıtların yüzdeleri arasında farklılık bulunmamaktadır.

51. Şiddet karşısında verilen tepkiler ise “hiçbir şey yapmama ve saklama” %35,4 ($\pm 1,3$) ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada %35,6 ($\pm 1,3$) “şiddet ile karşılık verme” gelmektedir. Resmi okullarda bir şey yapmama ve saklama şeklinde şiddete karşılık verme özel okullara göre daha yüksek iken, özel okullarda ise şiddet ile karşılık verme belirgin olarak daha yüksektir. Yine erkek öğrenciler kızlara göre şiddete şiddet ile daha fazla karşılık vermektedirler.

Son Üç Ay İçinde Fiziksel Şiddet ile Karşılaşmayı Etkileyen Etkenler

Erkekler

52. Erkeklerde son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizde; hem resmi hem de özel okullara devam eden erkek öğrenciler arasında diğer tür şiddete maruz kalan (duygusal, sözel, cinsel) ve ailesinin ekonomik durumunu kötü olarak algılayanlarda şiddet ile karşılaşma daha sık olarak bulunmuştur. Devlet okullarında ailesinde şiddet olan, ailesinin arabası olmayan (daha fakir olan) ve spor yapan gençler şiddete daha fazla maruz kalmaktadırlar. Özel okullarda ise yaşadığı sosyal çevresindeki olayları olumsuz olarak tanımlayan gençler ve ateşli silah taşıyan gençlerin daha fazla şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Kızlar

53. Kızlarda son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizlerde, hem resmi hem de özel okullarda, diğer şiddet tipleri ile karşılaşan, aile ortamlarında şiddet olduğunu belirten, okul başarı notları düşük olan gençler daha fazla fiziksel şiddet ile karşılaşmaktadırlar. Devlet okullarında öğrenim gören kız öğrencilerden sosyal çevresindeki olaylar hakkında yorum yapamayanlar, sokakta arkadaşları ile beraber vakit geçiren ve madde kullanan gençleri daha fazla fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar. Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden alt sınıflarda olanlar, yaşadıkları sosyal ortamın olumsuz olduğunu belirten, alkollü içki içen ve spor yapmayan gençler daha fazla fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Son Üç Ay İçinde Sözel Şiddet ile Karşılaşma

54. Resmi okullarda son üç ay içinde sözel şiddet ile karşılaşma %53,0 ($\pm 0,7$), özel okullarda %50,8 ($\pm 0,6$) ve genel toplamda %53 ($\pm 0,7$)’tür. Resmi okulları ve özel okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında sözel şiddet ile karşılaşma sıklığı açısından bir fark bulunmamaktadır.
55. Erkeklerde son üç ay içinde sözel şiddet uygulama %52,9 ($\pm 1,0$) iken, kızlarda %53,1 ($\pm 0,9$)’dir. Son üç ay içinde şiddetle karşılaşma erkek ve kız öğrenciler arasında benzer yüzdelerde olup aralarında önemli farklılık bulunmamaktadır. Resmi okulları ve özel okullarda öğrenim gören erkek ve kız öğrenciler arasında da farklılık bulunmamaktadır.
56. Son üç ay içinde her gün sözel şiddetle karşılaştığını düşünen öğrenci yüzdesi %11,1 ($\pm 0,6$), erkeklerde %12,9 ($\pm 0,8$) ve kızlarda %8,9 ($\pm 0,7$)’dur.
57. Son üç ay içinde sözel şiddet ile karşılaşılan yerlerin başında %60,3 ($\pm 0,9$) ile okul ve çevresi, %18,1 ($\pm 0,6$) ile ev, %13,5 ile sokak ($\pm 0,5$), %5,2 ($\pm 0,4$) ile diğer ve %2,9 ($\pm 0,3$) ile yurt gelmektedir.

58. Son üç ay içinde sözel şiddet ile karşılaşma erkek ve kızlarda aynı sırada olmakla beraber sıklıkları arasında farklılık göstermektedir. Erkeklerde, okulda sözel şiddet ile karşılaşma; kızlarda ise evde sözel şiddetle karşılaşma çok yüksektir. Resmi okullarda ve özel okullarda erkek ve kızlarda farklılıklar benzerdir.
59. Son üç ay içinde resmi okulları ve özel okullarda sözel şiddet ile karşılaşılacak yerlerin sıralaması benzerdir. Resmi okullarda evde sözel şiddet ile karşılaşma özel okullara göre daha yüksektir.
60. Son üç ay içinde fiziksel şiddet uygulayan kişiler sırasıyla arkadaş %47,1 ($\pm 0,9$), diğer kişiler %20,6 ($\pm 0,7$), anne/baba/diğer aile bireyleri %14 ($\pm 0,5$), öğretmen %12,2 ($\pm 0,7$) ve kardeş %6,1 ($\pm 0,4$) şeklinde sıralanmaktadır. Resmi okulları ve özel okullar, erkek ve kızlar arasında yanıtların yüzdeleri arasında farklılık bulunmamaktadır.
61. Şiddet karşısında verilen tepkiler ise “şiddet ile karşılık verme” %36,0 ($\pm 0,8$) ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada %32,3 ($\pm 0,9$) “hiçbir şey yapmama ve saklama” gelmektedir. Resmi okullarda bir şey yapmama ve saklama şeklinde şiddete karşılık verme özel okullara göre daha yüksek iken, özel okullarda ise şiddet ile karşılık verme belirgin olarak daha yüksektir. Yine erkek öğrenciler kızlara göre şiddete şiddet ile daha fazla karşılık verdiklerini ve hiçbir şey yapmamayı daha fazla uygulamaktadırlar. Kızlarda çözüm olarak paylaşım yeterli düzeyde olmamakla beraber erkeklere göre daha fazla kullanılmaktadır.

Son Üç Ay İçinde Sözel Şiddet ile Karşılaşmayı Etkileyen Etkenler

Erkekler

62. Erkeklerde son üç ay içinde sözel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizde hem devlet okullarında hem de özel okullarda herhangi bir farklı türde (fiziksel, sözel, cinsel) şiddete maruz kalan, ailelerinde şiddet olan ve ruhsal olarak kendini kötü hisseden ve alt sınıflardaki gençlerin daha fazla duygusal şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.
Resmi okullarda kumar oynayan, ailesinin ekonomik durumunu kötü olarak algılayan ve günde 4 saat ve daha uzun süre televizyon seyreden gençler daha fazla sözel şiddete maruz kalmaktadırlar.
Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrenciler arasında annesi düşük öğrenim düzeylerinde olan, dikkat eksikliği belirtileri olan ve "olumsuz" sosyal çevrede yaşadığını düşünen gençler daha fazla sözel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Kızlar

63. Kızlarda son üç ay içinde duygusal şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizlerde hem devlet okullarında hem de özel okullarda diğer tür (fiziksel, sözel ve cinsel) şiddetlerle karşılaşan ve aile ortamlarında şiddet olduğunu belirten gençler daha fazla duygusal şiddet ile karşılaşmaktadırlar.
Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden ruhsal olarak kendini kötü hisseden ve sigara kullanan gençlerin daha fazla sözel şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.
Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden tek çocuk olma ve boş zamanlarında oyun salonlarına gitme durumu sözel şiddete daha fazla maruz kalmayla ilişkilidir.

Son Üç Ay İçinde Duygusal Şiddet ile Karşılaşma

64. Resmi okullarda son üç ay içinde duygusal şiddet ile karşılaşma %36,3 ($\pm 0,6$), özel okullarda %36,1 ($\pm 0,7$) ve genel toplamda %36,3 ($\pm 0,6$)'tür. Resmi okulları ve özel okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında duygusal şiddet ile karşılaşma sıklığı açısından bir fark bulunmamaktadır.
65. Erkeklerde son üç ay içinde duygusal şiddet ile karşılaşma %38,4 ($\pm 0,8$) iken, kızlarda %33,7 ($\pm 0,7$)'dir. Son üç ay içinde duygusal şiddetle karşılaşma erkek öğrencilerde daha fazla olup resmi okullarda erkek öğrencilerde olan fazlalık bu farkı yaratmaktadır.
66. Son üç ay içinde her gün duygusal şiddetle karşılaştığını düşünen öğrenci yüzdesi %6,8 ($\pm 0,5$), erkeklerde %7,3 ($\pm 0,7$) ve kızlarda %6,2 ($\pm 0,5$)'dir.
67. Son üç ay içinde duygusal şiddet ile karşılaşılan yerlerin başında %59,8 ($\pm 1,2$) ile okul ve çevresi, %19,1 ($\pm 0,9$) ile ev, %10,2 ($\pm 0,7$) ile diğer yerler, %6,7 ile sokak ($\pm 0,7$) ve %4,2 ($\pm 0,4$) ile yurt gelmektedir. Erkek ve kızlarda aynı sıralama olmasına karşılık kızlar okul ve çevresinde ve evde erkeklere göre daha fazla; erkekler ise sokak ve yurttan daha fazla şiddetle karşılaştıklarını belirtmektedirler.
68. Son üç ay içinde duygusal şiddet uygulayan kişiler sırasıyla arkadaş %55,7 ($\pm 1,3$), anne/baba/diğer bireyler %15 ($\pm 0,8$), diğer kişiler %13,9 ($\pm 0,8$), öğretmen %10,7 ($\pm 0,6$) ve kardeş %4,8 ($\pm 0,4$) şeklinde sıralanmaktadır. Resmi okulları ve özel okullarda yüzdeler birbirine benzerdir. Erkeklerde öğretmenler duygusal şiddet göre kızlara göre, kızlarda ise arkadaşlardan şiddet görme erkeklere göre çok daha fazladır.
69. Şiddet karşısında verilen tepkiler ise "hiçbir şey yapmama ve saklama" %42,6 ($\pm 0,8$) ile ilk sırada yer alırken, üçüncü sırada %21,1 ($\pm 0,7$) "şiddet ile karşılık verme" gelmektedir. Olumlu yaklaşım olarak tanımlanan birisi ile bu şiddetin olduğunu arkadaşlarla paylaşma ise %27,7 ($\pm 0,8$) ile ikinci sırada yer almaktadır. Resmi okullarda bir şey yapmama ve saklama şeklinde şiddete karşılık verme özel okullara göre daha yüksektir. Yine erkek öğrenciler kızlara göre şiddetle şiddet ile daha fazla karşılık vermekte ve daha fazla saklamaktadırlar. Kızlar ise erkeklere göre arkadaşları ile daha fazla paylaşmaktadırlar.

Son Üç Ay İçinde Duygusal Şiddet ile Karşılaşmayı Etkileyen Etkenler

Erkekler

70. Erkeklerde son üç ay içinde sözel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizde hem devlet okullarında hem de özel okullarda herhangi bir farklı türde (fiziksel, duygusal, cinsel) şiddete maruz kalan, ailelerinde şiddet olan ve ruhsal olarak kendini kötü hisseden gençlerin daha fazla sözel şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.
Resmi okullarına devam eden erkek öğrenciler arasında okul dışı zamanlarını sokakta arkadaşları ile vakit geçirmeyen, spor yapmayan ve oyun salonlarına giden erkek öğrencilerin son 3 ay içinde duygusal şiddet ile karşılaşma durumları daha fazladır.
Özel okullarda ise üst sınıflarda olan, sigara kullanan ve "olumsuz" sosyal çevrede yaşadığını düşünen gençler daha fazla sözel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

Kızlar

71. Devlet okullarında öğrenim gören kız öğrencilerden herhangi bir şiddetle karşılaşan hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi olan, okula devamsızlığı fazla olan ve kumar oynayan gençlerin daha fazla sözel şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden ailesinde şiddet olan, kendini ruhsal olarak kötü hisseden, sokakta arkadaşları ile beraber olmayan, yaşadıkları ortamı “olumsuz” olarak tanımlayan, TV seyretmeyen, kitap okumayan ve İnternet kullanan gençler daha fazla sözel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Son Üç Ay İçinde Cinsel Şiddet ile Karşılaşma

72. Resmi okullarda son üç ay içinde cinsel şiddet ile karşılaşma %15,8 ($\pm 0,5$), özel okullarda %14,9 ($\pm 0,5$) ve genel toplamda %15,8 ($\pm 0,5$)’dir. Resmi okullarda ve özel okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında cinsel şiddet ile karşılaşma sıklığı açısından bir fark bulunmamaktadır.

73. Erkeklerde son üç ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşma %15,5 ($\pm 0,6$) iken, kızlarda %15,5 ($\pm 0,6$)’dir. Son üç ay içinde cinsel şiddetle karşılaşma erkek ve kız öğrenciler arasında benzer yüzdelerde olup aralarında önemli farklılık bulunmamaktadır. Resmi okullarda ve özel okullarda öğrenim gören erkek ve kız öğrenciler arasında da farklılık bulunmamaktadır.

74. Son üç ay içinde cinsel şiddet ile karşılaşılan yerlerin başında %44,8 ($\pm 1,4$) okul ve çevresi, %36,7 ($\pm 1,6$) sokak, %10,4 ($\pm 0,7$) diğer yerler, %4,3 ($\pm 0,6$) ev ve %3,8 ($\pm 0,6$) ile yurt gelmektedir.

75. Son üç ay içinde cinsel şiddet ile karşılaşma erkek ve kızlarda aynı sırayı takip etmektedir. Ancak, erkeklerde okul ve çevresine verilen yanıt yüzdesi kızlardan belirgin bir şekilde yüksek iken, kızlarda ise sokak yanıtı erkeklere göre daha yüksektir. Resmi okullarda ve özel okullarda verilen yanıtlar birbirine çok benzemektedir.

76. Son üç ay içinde cinsel şiddet uygulayan kişiler sırasıyla arkadaş %46,7 ($\pm 1,9$), diğer kişiler %42,4 ($\pm 1,9$), öğretmen %5,6 ($\pm 0,6$), aile bireyleri %3 ($\pm 0,4$) ve yakın akrabalar %2,3 ($\pm 0,3$) şeklinde sıralanmaktadır. Gençler kendilerine cinsel şiddet uygulayan kişileri belirtmek istemeyerek önemli bir kısmı diğer kişiler seçeneğini işaretlemiştir. Resmi okulları ve özel okullar, erkek ve kızlar arasında yanıtların yüzdeleri arasında farklılık bulunmamaktadır.

77. Şiddet karşısında verilen tepkiler ise “arkadaşlar ile paylaşma” %42,4 ($\pm 1,3$) ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada %39,2 ($\pm 1,2$) “hiç bir şey yapmama ve saklama” gelmektedir. Resmi okulları ve özel okullarda benzer yanıtlar alınmıştır.

Son Üç Ay İçinde Cinsel Şiddet ile Karşılaşmayı Etkileyen Etkenler

Erkekler

78. Erkeklerde son üç ay içinde cinsel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizde hem devlet okullarında hem de özel okullarda herhangi bir farklı türde (fiziksel, sözel, duygusal) şiddete maruz kalma cinsel şiddet ile beraber bulunmuştur. Resmi okullarda okul dışı zamanlarda oyun salonuna giden gençler daha fazla cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden olumsuz sosyal çevrede yaşama konusunda fikri olmayan gençler daha fazla cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

Kızlar

79. Kızlarda son üç ay içinde cinsel şiddet ile karşılaşmaya ilişkin analizlerde hem devlet okullarında hem de özel okullarda sözel şiddet ile karşılaşan gençler daha fazla cinsel şiddet ile karşılaşmışlardır. Devlet okullarında öğrenim gören kız öğrencilerden duygusal şiddetle karşılaşan, ekonomik durumunu daha yüksek olan ve hiperaktivite/dürtüsellik belirtileri olan gençler daha fazla cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerden fiziksel şiddete maruz kalan, madde kullanan, kumar oynayan ve sokakta arkadaşları ile beraber vakit geçiren gençler daha fazla cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

G. Şiddet Uygulama Davranış Düzeyleri

Son Üç Ay İçinde Fiziksel Şiddet Davranışlarının Olması

80. Resmi okullarda son üç ay içinde fiziksel şiddet ile davranışlarının olması %35,5 ($\pm 0,6$), özel okullarda %35,6 ($\pm 0,7$) ve genel toplamda %35,5 ($\pm 0,6$)'dir. Resmi okullarda ve özel okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında fiziksel şiddet uygulama davranışları benzerdir.
81. Erkeklerde son üç ay içinde fiziksel şiddet davranışlarının olması %34 ($\pm 0,9$) iken, kızlarda %37,4 ($\pm 0,9$)'tür. Son üç ay içinde şiddetle karşılaşma erkek ve kız öğrenciler arasında benzer yüzdelerde olup, aralarında önemli farklılık bulunmamaktadır. Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre daha fazla fiziksel şiddet uyguladıklarını düşünmektedirler. Kızların şiddet algılarının farklılığı bunun nedeni olabilir.
82. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin %7 ($\pm 0,5$), erkeklerin %8,1 ($\pm 0,7$) ve kızların %4,8 ($\pm 0,6$)'i her gün şiddet uyguladığını belirtmektedir. Resmi okulları ve özel okullar arasında fark bulunmamaktadır. Erkekler daha sık olarak fiziksel şiddet uyguladıklarını düşünmektedirler.
83. Son üç ay içinde fiziksel şiddet uygulanan kişiler sırasıyla arkadaş %49,9 ($\pm 1,1$), diğer kişiler %27 ($\pm 0,9$), aile %18,2 ($\pm 0,8$) ve öğretmen %3 ($\pm 0,5$) şeklinde sıralanmaktadır. Resmi okullarda aile bireylerine şiddet uygulama daha fazla iken, özel okullarda arkadaşlara uygulama daha fazladır. Yine erkeklerde arkadaşlara ve diğer kişilere fiziksel şiddet uygulama kızlara göre daha fazla iken, kızlarda aile bireylerine şiddet uygulama daha sık olarak belirtilmiştir.
84. Şiddet davranışları karşısında aldıkları tepkiler ise “şiddet ile karşılık verme” %45,9 ($\pm 1,1$) ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada %39,6 ($\pm 0,9$) “hiç bir tepki almama” gelmektedir. Diğer yanıtlar aileden ceza alma, okul idaresinden ceza alma ve karakola şikâyet edilme şeklindedir. Resmi okulları ve özel okullar ile kız ve erkekler arasında fark bulunmamaktadır.
85. Fiziksel şiddet uygulama nedeni olarak ise gençlerin %48,7 ($\pm 0,9$) si “kendini/hakkını korumak” olarak yanıtlarken, %22,2 ($\pm 0,8$)'si “şaka olsun diye” ve %13,6 ($\pm 0,6$)'sı “cezalandırma” amacıyla uyguladığını belirtmiştir.

Diğer yanıtlar ölçme %10,3 ($\pm 0,7$) ve bu sorunu başka şekilde çözememe %5,3 ($\pm 0,5$)'dir. Erkekler hakkını korumak için, kızlar ise şaka olsun diye uyguladıklarını belirtmektedirler. Resmi okullarda ve özel okullarda nedenler benzerdir.

86. "Hakkı korunsaydı" fiziksel şiddet uygulamayacağını söyleyen öğrenci %38,5 ($\pm 0,9$) ve "pişman olacağını bilseydi" diyen %32,4 ($\pm 0,8$)'tür. Diğer yanıtlar sırasıyla "cezalandırılacağını bilseydi" (%10,9 $\pm 0,7$), "arkadaşlarının kınayacağını bilseydi" (%10,0 $\pm 0,6$) ve "ailesinin onu kınayacağını bilseydi" (%8,1 $\pm 0,5$) şeklindedir. Erkekler daha fazla hakları korunsaydı, kızlar ise daha fazla pişman olacaklarını bilselerdi şiddet uygulamazdı şeklinde düşünmektedirler.

Son Üç Ay İçinde Fiziksel Şiddet Uygulama Davranışlarını Belirleyen Etkenler

Erkekler

87. Erkeklerde son üç ay içinde fiziksel şiddet davranışlarını belirleyen etkenlerden bazıları hem resmi hem de özel okullarda ortak olarak bulunmuştur. Şiddet ile karşılaşmış olma (fiziksel, sözel ve cinsel), hiperaktivite/dürtüsellik eğiliminin olması, günde 4 saat ve üzerinde televizyon seyretme, çete üyesi ve delici alet taşıması fiziksel şiddet uygulamayı artırmaktadır.

Resmi okullarda, kumar oynayan, ekonomik durumlarını iyi olarak algılayan, ateşli silah taşıyan gençler daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden küçük sınıflarda olanlar, kardeş sayısı fazla olanlar, okul devamsızlığı fazla olanlar, oyun salonlarına giden, sigara kullanan, kültürel etkinliklere katılmayan ve kitap okumayan gençler daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Kızlar

88. Kızlarda son üç ay içinde fiziksel şiddet davranışlarının olmasını etkileyen analizlerde hem resmi okulları hem de özel okullarda şiddet ile karşılaşan (resmi okullarda fiziksel ve sözel; özel okullarda sözel şiddet ile karşılaşan), ruhsal olarak kendini kötü hisseden, hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi olan, madde kullanan ve delici/kesici alet taşıyan gençler daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrencilerin anneleri çalışmıyorsa, ailelerinde şiddet varsa, çete üyesiyseler, gazete okumuyorlarsa, kültürel etkinliklere katılmıyorlarsa, oyun salonlarına gidiyorlarsa ve karne not ortalamaları düşük ise daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrencilerin: sınıfları küçüldükçe, ailesinde herhangi birinin arabası olanlarda ve sokakta arkadaşlar ile vakit geçirenlerde fiziksel şiddet uygulama davranışları artmaktadır.

Son Üç Ay İçinde Sözel Şiddet Davranışlarının Olması

89. Resmi okullarda son üç ay içinde sözel şiddet uygulama %48,7 ($\pm 0,8$), özel okullarda %48 ($\pm 0,7$) ve genel toplamda %48,7 ($\pm 0,8$)'dir. Resmi okulları ve özel okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında sözel şiddet uygulama davranışları benzerdir.

90. Erkeklerde son üç ay içinde sözel şiddet uygulama %47,1 ($\pm 1,1$) iken, kızlarda %50,6 ($\pm 0,9$)'dır. Son üç ay içinde erkek ve kız öğrenciler arasında sözel şiddet uygulama benzer yüzdelerde olup aralarında önemli farklılık bulunmamaktadır. Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler erkeklere göre daha fazla sözel şiddet uyguladıklarını belirtmektedirler.
91. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin %10,3 ($\pm 0,6$), erkeklerin %12,9 ($\pm 0,7$) ve kızların %6,8 ($\pm 0,8$)'i her gün sözel şiddet uyguladığını belirtmektedir. Özel okullarda sözel şiddet uygulama daha fazla belirtilmiştir. Erkekler daha sık olarak sözel şiddet uyguladıklarını düşünmektedirler.
92. Son üç ay içinde sözel şiddet uygulanan kişiler; arkadaş %71,1 ($\pm 0,8$), diğer kişiler %14,8 ($\pm 0,6$), aile %11,8 ($\pm 0,4$) ve öğretmen %3,2 ($\pm 0,3$) şeklinde sıralanmaktadır. Resmi okullar ve özel okullar arasında farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca erkek ve kızlar arasında da fark bulunmamaktadır.
93. Şiddet davranışları karşısında aldıkları tepkiler ise %54,8 ($\pm 0,8$) "hiç bir tepki almama ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada "şiddet ile karşılık verme" %36,5 ($\pm 0,8$) gelmektedir. Diğer yanıtlar arkadaşları tarafından kınanma, aileden ceza alma ve okul idaresinden ceza alma şeklindedir. Resmi okulları ve özel okullar arasında fark bulunmamaktadır. Ayrıca kız ve erkekler arasında da fark bulunmamaktadır.
94. Sözel şiddet uygulama nedeni olarak ise gençlerin %40 ($\pm 0,8$)'ı "kendini/hakkını korumak" olarak yanıtlarken, %29,1 ($\pm 0,6$)'i "hayal kırıklığı yaşayıp öfkelenmek" ve %13,5 ($\pm 0,6$)'i "kendini iyi hissetmek için" uyguladığını belirtmiştir. Diğer yanıtlar "öç alma/cezalandırma" %10,6 ($\pm 0,4$) ve "istediği bir şeyi yaptırmak için" %6,7 ($\pm 0,4$)'dir. Resmi okulları ve özel okullar arasında fark bulunmamaktadır. Ayrıca kız ve erkekler arasında da fark bulunmamaktadır.
95. "Pişman olacağını bilseydi" sözel şiddet uygulamayacağını söyleyen öğrenci yüzdesi %35,9 ($\pm 0,7$) ve "hakkının yenmesi önlenseydi" diyen %25,8 ($\pm 0,7$) dir. Diğer yanıtlar sırasıyla "hakkı korunsaydı" %18,7 ($\pm 0,6$), "kınanacağını bilseydi" %11,5 ($\pm 0,5$) ve "cezalandırılacağını bilseydi" %8,1 ($\pm 0,4$) şeklindedir. Kızlar daha fazla hakları korunsaydı, erkekler ise daha fazla pişman olacaklarını bilselerdi şiddet uygulamazdı şeklinde düşünmektedirler. Resmi okulları ve özel okullar arasında fark bulunmamaktadır.

Son Üç Ay İçinde Sözel Şiddet Davranışlarını Etkileyen Etkenler

Erkekler

96. Erkeklerde son üç ay içinde sözel şiddet davranışlarını belirleyen etkenlerden bazıları hem resmi hem de özel okullarda ortak olarak bulunmuştur. Sözel ve cinsel şiddet ile karşılaşmış olma, ailede şiddet olması ve kumar oynama sözel şiddet uygulamayı hem resmi hem de özel okulların belirleyicileri arasında yer almaktadır. Resmi okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden yaşadığı çevreyi olumsuz olarak tanımlayanlar, kitap okumayanlar, sigara kullananlar, delici alet taşıyanlar, televizyon seyretmeyenler, sokakta arkadaşları ile beraber olanlar ve ekonomik durumunu iyi olarak algılayan öğrencilerde sözel şiddet uygulama daha fazla bulunmuştur. Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden çete üyesi olanların, oyun salonuna gidenlerin, hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi olanların daha fazla sözel şiddet uyguladıkları saptanmıştır.

Kızlar

97. Kızlarda son üç ay içinde sözel şiddet davranışlarının olmasını etkileyen analizlerde hem resmi hem de özel okullarda şiddet ile karşılaşan, ruhsal olarak kendini kötü hissedene, ailede şiddet öyküsü olan, hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi olan ve kumar oynayan gençler daha fazla sözel şiddet uygulamaktadırlar.
Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrenciler çete üyesiyseler ve spor yapmıyorlarsa, çevrelerini olumsuz algılıyorlarsa ve İnternet kullanıyorlarsa daha fazla sözel şiddet uygulamaktadırlar.
Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler fazla televizyon seyretmiyorlarsa daha fazla sözel şiddet uygulamaktadırlar.

Son Üç Ay İçinde Duygusal Şiddet Davranışlarının Olması

98. Resmi okullarda son üç ay içinde duygusal şiddet uygulama %27,6 ($\pm 0,5$), özel okullarda %26,7 ($\pm 0,7$) ve genel toplamda %27,6 ($\pm 0,5$)'dir. Resmi okulları ve özel okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında duygusal şiddet uygulama davranış sıklıkları benzerdir.
99. Erkeklerde son üç ay içinde sözel şiddet uygulama %27,0 ($\pm 0,8$) iken, kızlarda %28,3 ($\pm 0,7$)'tür. Son üç ay içinde erkek ve kız öğrenciler arasında duygusal şiddet uygulama benzer yüzdelerde olup aralarında önemli farklılık bulunmamaktadır. Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler, erkeklere göre daha fazla duygusal şiddet uyguladıklarını belirtmektedirler.
100. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin %6,2 ($\pm 0,6$)'si, erkeklerin %7,8'i ($\pm 0,9$) ve kızların %4 ($\pm 0,6$)'ü her gün duygusal şiddet uyguladığını belirtmektedir. Kızlar daha sık olarak duygusal şiddet uyguladıklarını düşünmektedirler.
101. Son üç ay içinde duygusal şiddet uygulanan kişiler sırasıyla arkadaş %63,6 ($\pm 1,6$), aile %18,1 ($\pm 1,1$), diğer bireyler %12,9 ($\pm 0,9$) ve öğretmen %5,4 ($\pm 0,6$) şeklinde sıralanmaktadır. Resmi okullarda ki gençler, özel okul öğrencilerine göre ailelerine daha fazla duygusal şiddet uyguladıklarını düşünürken, özel okullardaki öğrenciler resmi okullarına göre arkadaşlarına daha fazla duygusal şiddet uyguladıklarını belirtmektedirler. Ayrıca erkek ve kızlar arasında da fark bulunmamaktadır.
102. Şiddet davranışları karşısında aldıkları tepkiler ise %52,1 ($\pm 1,5$) "hiç bir tepki almama ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada "şiddet ile karşılık verme" %33,6 ($\pm 1,2$) gelmektedir. Diğer yanıtlar arkadaşları tarafından kınanma, okul idaresinden ceza alma ve aileden ceza alma şeklindedir. Özel okullarda "hiç bir tepki göstermeme" resmi okullarına göre daha fazladır. Ayrıca kız ve erkekler arasında da fark bulunmamaktadır.
103. Duygusal şiddet uygulama nedeni olarak ise gençlerin %36,8 ($\pm 0,9$)'i "hayal kırıklığı yaşayıp, öfkelenmek", %35 ($\pm 1,0$)'i "kendini/hakkını korumak" ve %13,7 ($\pm 0,8$)'i "öç alma/cezalandırmak için" uyguladığını belirtmiştir. Diğer yanıtlar "kendini iyi hissetmek için" %7,8 ($\pm 0,5$) ve "istediği bir şeyi yaptırmak için" %6,8 ($\pm 0,5$)'dir. Resmi okulları ve özel okullar arasında fark bulunmamaktadır. Ayrıca kız ve erkekler arasında da fark bulunmamaktadır.
104. "Pişman olacağını bilseydi" duygusal şiddet uygulamayacağını söyleyen öğrenci yüzdesi %31,5 ($\pm 1,3$) ve "hakkının yenmesi önlenseydi" diyen %25

($\pm 1,0$)'dir. Diğer yanıtlar sırasıyla "hakkı korunsaydı" %23,4 ($\pm 0,9$), "cezalandırılacağını bilseydi" %10,3 ($\pm 1,0$) ve "kınanacağını bilseydi" %9,8 ($\pm 0,6$) şeklindedir. Kızlar daha fazla pişman olacaklarını bilselerdi şiddet uygulamazdı şeklinde düşünmektedirler. Resmi okulları ve özel okullar arasında fark bulunmamaktadır.

Son Üç Ay İçinde Duygusal Şiddet Davranışlarını Etkileyen Etkenler

Erkekler

105. Erkeklerde son üç ay içinde duygusal şiddet davranışları uygulamayı belirleyen etkenlerden bazıları hem resmi okullar hem de özel okullarda ortak olarak bulunmuştur: Son 3 ay içinde sözel, duygusal ve cinsel şiddet ile karşılaşmış olma, ebeveynlerin ikisinin de hayatta olması ve ailede şiddet olması ile çete üyesi olma son 3 ay içinde duygusal şiddet uygulamanın anlamlı belirleyicileri olarak saptanmıştır.

Resmi okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden, alkol ve internet kullanmadığını belirtenlerde son 3 ay içinde şiddet uygulama diğer gruplara kıyasla daha fazla bulunmuştur.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden kumar oynadığını belirten, sigara içen, günde 4 saat ve daha uzun süre televizyon seyreden ve yaşadığı çevreyi "olumsuz" olarak belirtenlerde son 3 ay içinde duygusal şiddet uygulama daha fazladır.

Kızlar

106. Kızlarda son üç ay içinde duygusal şiddet davranışlarının olmasını etkileyen analizlerde, hem resmi hem de özel okullarda duygusal ve sözel şiddet ile karşılaşanlar arasında daha fazla duygusal şiddet uygulamaktadırlar.

Resmi okullarda öğrenim gören kız öğrenciler son 3 ayda fiziksel şiddet ile karşılaşmış ise, yaşları küçük ise, impulsivite puanları yüksek ise, son dönem içinde okula mazaretsiz olarak devam etmedikleri gün sayısı fazla ise, kumar oynuyorlar ya da çevrelerini "olumsuz" algılıyorlarsa daha fazla duygusal şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler çevrelerini "olumsuz" algılıyorlarsa veya impulsivite puanı yüksek ise daha fazla duygusal şiddet uygulamaktadırlar.

Son Üç Ay İçinde Cinsel Şiddet Davranışlarının Olması

107. Resmi okullarda son üç ay içinde cinsel şiddet uygulama %11,7 ($\pm 0,4$), özel okullarda %12,2 ($\pm 0,5$) ve genel toplamda %11,7 ($\pm 0,4$)'dir. Resmi okulları ve özel okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında cinsel şiddet uygulama davranış sıklıkları benzerdir.

108. Erkeklerde son üç ay içinde cinsel şiddet uygulama %11,5 ($\pm 0,6$) iken, kızlarda %12 ($\pm 0,5$)'dir. Son üç ay içinde erkek ve kız öğrenciler arasında cinsel şiddet uygulama benzer yüzdelerde olup aralarında önemli farklılık bulunmamaktadır.

109. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve cinsel şiddet uyguladığını belirten öğrencilerin %13,1 ($\pm 1,3$), erkeklerin %13,6 ($\pm 1,5$)'sı ve kızların %10 ($\pm 1,9$)'u her gün cinsel şiddet uyguladığını belirtmektedir.

110. Son üç ay içinde cinsel şiddet uygulanan kişiler; sırasıyla arkadaş %61,5 ($\pm 2,3$), diğer kişiler % 18 ($\pm 1,3$)'i, aile bireyleri %12,3 ($\pm 1,4$) ve yakın akraba %8,2 ($\pm 1,0$) şeklinde sıralanmaktadır. Resmi okulları ve özel okullarda farklılık yoktur. Ayrıca erkek ve kızlar arasında da fark bulunmamaktadır.

111. Şiddet davranışları karşısında aldıkları tepkiler ise %60,2 ($\pm 1,9$) “hiç bir tepki almama ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada “şiddet ile karşılık verme” %27,1 ($\pm 1,7$) gelmektedir. Diğer yanıtlar okul idaresinden ceza alma ve aileden ceza alma şeklindedir. Resmî ve özel okullarda farklılık yoktur. Ayrıca erkek ve kızlar arasında da fark bulunmamaktadır.

Son Üç Ay İçinde Cinsel Şiddet Davranışlarını Etkileyen Etkenler

Erkekler

112. Erkeklerde son üç ay içinde cinsel şiddet davranışlarını belirleyen etkenlerden bazıları hem resmî okulları hem de özel okullarda ortak olarak bulunmuştur. Sözel ve cinsel şiddet ile karşılaşmış olma, ailede şiddet olması, delici/kesici alet taşıma ve mazeretsiz 21 gün ve üzeri devamsızlığı olma hem resmî hem de özel okullarda cinsel şiddetin belirleyicileri arasında yer almaktadır. Resmî okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden anneleri çalışmayanlar, yaşadıkları çevreyi "olumsuz" olarak tanımlayanlar, kumar oynayanlar, ateşli silah taşıyanlar ve günde dört saat ve daha fazla televizyon seyredenler daha fazla cinsel şiddet uygulamaktadırlar.

Özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden ruh sağlıklarını kötü hissedenler, çete üyesi olanlar, madde kullananlar, İnternet kullananlar, okul kitabı dışında kitap okumayanlar ve kültürel etkinliklere katılmayanlar, ailesinin ekonomik durumunu kötü olarak algılayanlar, karne not ortalamaları düşük olanlar daha fazla cinsel şiddet uygulamaktadırlar.

Kızlar

113. Resmî ve özel okullarda kızlarda cinsel şiddet uygulamasına ilişkin analizlerde risk etkenlerini belirlemede soruların sayısı ve içeriği yetersiz kalmıştır. Resmî okullarda öğrenim gören kız öğrencilerin yaşı büyüdükçe cinsel şiddet uygulaması artmaktadır. Ayrıca cinsel şiddet ile karşılaşanlarda, madde kullanımında, kumar oynamada, dikkat eksikliği olmayanlarda cinsel şiddet uygulama artmakta olduğu bulunmuştur. Özel okullarda öğrenim gören kız öğrenciler silah taşıma ile cinsel şiddet uygulaması arasında anlamlı ilişki saptanmıştır.

H. Yaşanılan Çevreye İlişkin ve Şiddet ile Mücadelede Görüş ve Tutumlar

114. Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler tarafından %30,1’inin yaşadıkları çevrede paranın en önemli değer kabul edildiğini, %20,2’sinin yaşadıkları çevrede iyi niyetli değil kurnaz olmanın daha önemli olduğunu belirttikleri, %14,3’ünün yaşadıkları çevrede tehdit baskı ile sonuç almak normal kabul edildiği, %13,1’inin yaşadıkları çevrede yalan söylemenin açıkgozlülük olarak görüldüğü, %11,5’inin yaşadıkları çevrede mecbur kalırsa hırsızlık dâhil birçok suç işlenebileceği, %10,2’sinin yaşadıkları çevrede sarhoş oluncaya kadar içki içmenin delikanlılık olarak görüldüğü ve %5,6’sının yaşadığı çevrede bağımlılık yapıcı (uyuşturucu) madde kullanmanın doğru bulunduğu görülmüştür.
115. Öğrencilerin %66,1’i yaşanılan ortamın yeterli güvenli olmadığını düşünmektedirler. Topluma yönelik diğer sorunlar ise öğrencilerin %60,9’u ahlaki değerlerin önemsenmemesi, %56,6’sı toplumdaki insanlardan acımasız olanlara daha çok saygı gösterildiğine inanılması, %57,3’ü dinî değerlerin ihmal edilmesi olarak sıralanmıştır.

116. Öğrencilerin %61,9'u aile içi eğitimin yetersiz olduğunu, %57,4'ü anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi, %57'si ailenin maddi durumunun kötü olması ve %45,1'i ise ailelerin çocuklarını sevmemesi olarak bildirilmiştir.
117. Öğrencilerin %57,8'i okuldaki eğitimin yetersiz olmasını ve %50,4'ü okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışlarının sorun yarattığını düşünmektedir. Öğrencilerin %45,9'u televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteğinin şiddet nedeni olduğu belirtilmektedir.
118. Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençlerin şiddetin önlenmesi ve kontrolü konusunda hazırlanan önermeleri %80,5'i "adalet duygusunun güçlendirilmesi", %83,7'si "şiddete maruz kalmanın engellenmesi, %77,9'u "devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve önemli kişilerin iyi örnek olması"nı toplum yapısının güçlendirilmesine ilişkin ilk üç önerme olarak belirlemişlerdir.
119. Toplumsal değerlerle ilgili konulardan "Allah korkusu, vicdan ve insaf" gibi duyguların güçlendirilmesi", "acıma, şefkat ve merhamet duygularının güçlendirilmesi", "yardımseverlik ve fedakârlığın teşvik edilmesi", "dürüstlüğün ve sözünde durmanın özendirilmesi", "topluma karşı utanma duygusunun güçlendirilmesi", "ben tok olduktan sonra başkasını açlığı beni ilgilendirmez" önermeleri öğrencilerin %51,8-75,8'i tarafından kabul edilen önermelerdir.
120. Diğer taraftan toplumsal anlayışın yerleştirilmesine ilişkin oluşturulan önermeler ise başkalarının haklarına saygı göstermek, kısa yoldan köşe dönme anlayışından uzaklaşma, toplumsal çıkarları önemsemek, amaca ulaşmak için her yolun denenmesi anlayışından vazgeçilmesi, başkasının durumundan etkilenmemeyi öneren yaklaşımlardan vazgeçmek şeklinde sıralanmaktadır. Bu önermelere, gençlerin yaklaşık 10 gençten dokuzu katılmaktadır.
121. "Sigara, alkol ve madde kullanımından kaçınılması"na öğrencilerin %79,3'ü, "gençlerin adam yerine konması önermesi"ne %71,2'si ve "medyada şiddet sahnelerinin kaldırılması"na öğrencilerin %53,5'i katılmıştır.

Araştırma Bulguları Işığında Şiddetin Görülme Sıklığı

Gençlerin %22'si fiziksel şiddet, %53'ü sözel şiddet, %36,3'ü duygusal şiddet ve %15,8'i cinsel şiddet ile karşılaştığını belirtmiştir.

Gençlerin %35,5'i fiziksel şiddet, %48,7'si sözel şiddet, %27,6'sı duygusal şiddet ve %11,7'si ise cinsel şiddet uyguladığını belirtmiştir.

Şiddetin Epidemiyolojisi

Resmi ve özel okullar arasında şiddetin görülme sıklıkları benzer bulunmuştur.

Erkek ve kızların şiddete maruz kalma ve uygulama davranışları oldukça benzerdir.

Gençler şiddet ile okulda, evde ve sokakta karşılaşmaktadırlar. Erkekler sokakta şiddetle kızlara göre daha fazla, kızlar ise evde şiddetle erkeklere göre daha fazla karşılaşmaktadırlar.

Şiddet olaylarını en fazla arkadaşları ile yaşamaktadırlar.

Şiddet Algısı

Gençlere şiddet tanımı vermeden şiddetle karşılaşma durumları sorulduğunda verdikleri yanıt yüzdesi çok düşüktür. Oysa şiddet tanımları verildikten sonra şiddetle karşılaştığını söyleyen öğrenci yüzdesi artmaktadır.

Gençlere bazı şiddet davranışları sıralandığında bu davranışları şiddet olarak algılamadıkları tespit edilmiştir.

Gençler arasında “şiddet” algısı farklılaşmış, erişkinler tarafından “şiddet” olarak tanımlanan pek çok davranış gençler tarafından şiddet olarak algılanmamaktadır.

Şiddetin Nedenleri

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin şiddetle karşılaşma ve şiddet davranışlarını belirleyen Etkenlerin analizi sonucunda özetle şunlar bulunmuştur:

Bireysel Etkenler

- Psikolojik ve davranışsal özelliklerden hiperaktivite/dürtüsellik eğilimi
- Dikkat eksiklikleri
- Daha önce şiddete maruz kalma
- Ruh sağlığını kötü olarak değerlendirme
- Küçük sınıflar

Kişilerarası İlişkiler

- Aile içi şiddetin olması
- Annenin ve babanın öğrenim düzeyinin düşük olması (Bazı tür şiddetler için önemli bulunmuştur.)
- Arkadaşların şiddete katılması

Toplumsal Etkenler

- Ekonomik durumun kötüleşmesi
- Sigara, alkol ve madde kullanımı
- Baba ve annenin gelir getiren işinin olmaması (yoksulluk)
- Çeteleşme
- Kumar oynama
- TV seyretme (bazı tür şiddetler için 4 saatten fazla seyretme)

Sosyal Etkenler (Bu konu ile ilgili öğrencilerin düşünceleri ve beklentileri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu düşünceler sıralanmıştır.)

- Yaşanılan çevrenin güvensiz olarak algılanması
- Yaşadığı çevre konusunda duyarsız olma
- Şiddeti destekleyen değerler
- Zayıf güvenlik/adalet sistemi

Gençlerin Yaşam Becerileri Konusundaki Yeterlilikleri

Gençlerin zor durumlarda karar verebilme, hayır diyebilme, stresle başa çıkabilme, istemediği bir şey yapınca tepkisi, sorun yaşandığında tepkisi gibi pek çok konuda bilgisi alınmıştır. Gençlerin şiddet davranışları yerine iletişim tekniklerini kullanarak sorun çözme kapasitelerinin çok da yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Şiddet davranışları ile karşılaştıkları zaman verdikleri tepkiler ise “şiddetle karşılık verme” ve “kabullenme” şeklindedir.

Şiddet uygulayanlara ne olsaydı şiddet uygulamazdınız diye sorulduğu zaman ise pişmanlık duygusu, ceza almaktan utandığı, hakları korunsaydı şeklinde yanıtlar alınmıştır.

Gençlerin Şiddetin Nedenleri Konusundaki Görüşleri

Öğrenciler, yaşanan ortamın yeteri kadar güvenli olmadığını, ahlaki değerlerin önemsenmemesini, toplumdaki insanlardan acımasız olanlara daha çok saygı gösterildiğine inanıldığını ve dinî değerlerin ihmal edilmesi olarak sıralanmıştır.

Öğrenciler, aile içi eğitimin yetersiz olması, anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi, ailenin maddi durumunun kötü olması ve ailelerin çocuklarını sevmemesi olarak bildirmişlerdir.

Okuldaki eğitimin yetersiz olması ve okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışlarının sorun yarattığını düşünmektedirler.

Öğrenciler, televizyon ve film kahramanları gibi güçlü olma isteğinin şiddet nedeni olduğunu belirtmektedirler.

Gençlerin Şiddetin Çözümü Konusundaki Görüşleri

Gençler, “adalet duygusunun güçlendirilmesi”, “şiddete maruz kalmanın engellenmesi” ve “devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve önemli kişilerin iyi örnek olması”nı toplum yapısının güçlendirilmesine ilişkin ilk üç önerme olarak belirlemişlerdir.

Toplumsal değerlerle ilgili konulardan “acıma, şefkat ve merhamet duygularının güçlendirilmesi”, “yardımseverlik ve fedakârlığın teşvik edilmesi”, “dürüstlüğün ve sözünde durmanın özendirilmesi” ve “topluma karşı utanma duygusunun güçlendirilmesi” gençlerin %51,8–75,8’i tarafından kabul edilen önermelerdir.

Diğer taraftan toplumsal anlayışın yerleştirilmesine ilişkin oluşturulan önermeler ise başkalarının haklarına saygı göstermek, kısa yoldan köşe dönme anlayışından uzaklaşmak, toplumsal çıkarları önemsemek, amaca ulaşmak için her yolun denenmesi anlayışından vazgeçmek, başkasının durumundan etkilenmemeyi öneren yaklaşımlardan uzak durmak şeklinde sıralanmaktadır.

VIII. ÖNERİLER

Gençlerde araştırmanın bulgularına göre şiddeti önlemeye ilişkin öneriler aşağıda sunulmuştur:

A. Okul Öncesi Döneme İlişkin Öneriler

Gençlerin zor durumda karar verme, stresle başa çıkma, kişilerarası ilişkilerinde zorlandıkları görülmektedir. Bu nedenle, çocuk ve gençlerin öncelikle bu konularda yapılandırılmaları gerekmektedir. Bu davranışları erken çocukluk döneminden (0–8 yaş) itibaren öğretilmeye başlanmalıdır. Çocukların sağlık izlemeleri yapılırken hekim ve hemşirenin anneye; çocuğun gereksinimleri, çocuk ile nasıl iletişim kurması gerektiği, çocuğun arkadaşları ile çatışmalarını çözmesine nasıl yardımcı olacağı konusunda bilgilendirmesi gerekir. Bu şekilde, çocukların erken dönemden itibaren stresle başa çıkma, zor durumlarda karar verebilme ve sorun çözebilme kapasiteleri geliştirilebilir.

Bu uygulamanın yapılabilmesi için;

- Anne-baba eğitimlerinin yapılması,
- Sağlık personeli tarafından çocuk izlemelerinin yapılması,
- Çocuk izlemeleri içine yaşam becerileri eğitiminin yerleştirilmesi,
- Sağlık personelinin bu konularda bilgi ve beceri kazanmaları gerekmektedir.

B. Okul Dönemine İlişkin Öneriler

Yaşam becerileri eğitiminin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında da devam ettirilmesi gerekmektedir.

Bu uygulamanın yapılabilmesi için;

- Okul eğitiminin interaktif olması,
- Okul eğitim programında “yaşam becerileri konusuna” vakit ayrılması,
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin bu konularda bilgi ve beceri kazanmaları gerekmektedir.

Risk Altında Olan Çocukların Belirlenmesi

Risk altında olan çocukların tanılarının erken dönemde konulması ve tedavi edilmesi gerekmektedir. Araştırmada önemli bulunan hiperaktivite, dürtüsellik ve dikkat eksiklikleri sorunlarının okul öncesi dönemde konularak tedavi edilmesi gerekmektedir. Bu sorunlar okul dönemine kadar tanı almadıysa, öğretmen şüpheli gördüğü vakaların tanı almasını sağlamalıdır.

Bu uygulamanın yapılabilmesi için;

- Sağlık personelinin ve öğretmenlerin bu konuda bilgili olması,
- Erken tanı için çocukları sevk etmeleri,
- Sağlık kuruluşlarında bu çocukların tanı ve tedavisinin yapılması gerekmektedir.

Ailelerinde şiddet olan ve daha önce şiddete maruz kalan gençlerin daha fazla şiddete maruz kaldıkları ve şiddet uyguladıkları görülmektedir. Bu nedenle ailede ve gençte daha önce şiddet öyküsü varsa erken tanı ile gencin psikososyal yönden desteklenmesi gerekir.

Bu uygulamanın yapılabilmesi için yine sağlık, eğitim ve sosyal hizmet kurumlarının beraber çalışmaları gerekmektedir.

Gençler arasında şiddet en fazla arkadaşlar arasında olmaktadır. Bu nedenle şiddet davranışları içinde olan gençleri belirlenerek hep beraber yardımcı olunması gerekmektedir. Gençlerin spor yapmaları ve kültürel etkinliklere katılmaları şiddeti azaltan davranışlar olarak bulunmuştur. Risk alma davranışlarıyla da şiddetin arttığı gözlenmiştir.

Okul Dışı Zamanların Geçirilmesi

Gençler arasında her gün televizyon seyretme %92,6'dır. Gençlerin en fazla seyrettikleri programlar sırasıyla; diziler (%40,7), filmler (%23,3), spor programları (%14,0), belgesel (%11,8), yarışma programları (%8,2) ve magazin programları (%2,1) şeklindedir.

Gençlerin televizyon programlarını yoğun olarak izledikleri görülmektedir. Televizyonun çok seyredilmesi ile bazı şiddet türleri arasında ilişki bulunmuştur.

- Gençlerin seyrettikleri programların, dolaylı olarak olumlu değerleri ve davranışları kapsayan mesajlar içermesine dikkat edilmesi gerekmektedir.
- Gençlerin seyrettikleri programlar içinde; “şiddet”, “riskli davranışlar”, “silah taşıma,” “çeteleşme” gibi olayların olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Ortaöğrenim kurumlarına devam eden gençlerin okul dışı etkinlikleri aşağıda şekildedir: %63,3'ü kitap okumakta, %61,8'i gazete/dergi okumakta, %58,8'i kültürel etkinliklere katılmakta, %56,1'i İnternet kafeye gitmekte, %55,6'sı spor yapmakta, %45,6'sı sokakta arkadaşları ile oynamakta ve %17,5'i oyun salonları/bilardo/kahvehanelere gitmektedir.

Her 10 gençten 6'sı kitap/gazete/dergi okumakta, kültürel etkinliklere katılmakta, spor yapmaktadır. Yine her 10 gençten yaklaşık 6'sı İnternet kafeye gitmekte, 5'i sokakta arkadaşları ile oynamakta ve 2'si oyun salonlarına gitmektedir. Her 10 gençten altısı kendisini geliştirecek etkinliklere yer verirken, ikisi oyun salonlarına gitmektedir. Bu gençlerden bazılarının okul dışı etkinliklerinin kendilerini geliştirecek yönde olmadığı görülmektedir.

- Gençlerin kendini geliştirecek etkinliklere daha fazla vakit ayırmaları için olanakların ve yapılması gerekenlerin irdelenmesi, bir an önce uygulamaya konulması gerekmektedir.
- Desteklenecek etkinlikler; kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması ve gençlerin daha fazla katılımlarının sağlanması, spor olanaklarının artırılması ve gençlerin bu olanaklardan daha fazla yararlanmaları, oyun salonlarına gençlerin girmelerinin engellenmesi ve okullarda İnternet kullanım olanaklarının artırılarak kontrolü daha güç olan İnternet kafelere gitme davranışlarının azaltılması şeklinde olabilir.
- Gençlerin yaşam tarzlarına ilişkin bakış açılarının geliştirilmesi gerekmektedir. Spor yapmanın, kültürel etkilere katılmanın kişiliklerini geliştirecek ve güçlendirecek etkinlikler olduğu konusunda bilgilendirilmelidirler.
- Ancak bilgilendirmeden daha da önemlisi, gençlerin bu etkinliklere katılmaları yaşam tarzı hâline getirilmeleri sağlanmalıdır. Bu şekilde gençler olumlu etkinliklerin kendilerini geliştirdiklerini görerek ve yaşayarak kabul edilmiş davranışlar hâline getirebilirler.

Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı

Gençler arasında sigara kullanımı, alkollü içki içme ve madde kullanımı vardır. Bu maddelerin kullanımı gençlerin yaşamlarında pek çok sağlık sorunu ile karşılaşmalarına neden olduğu gibi, şiddet davranışlarında da önemli bir etken olarak bulunmuştur.

- Bu nedenle gençler arasında bu maddelere ulaşımın engellenmesine ilişkin çalışmaların yoğunlaştırılmasına gereksinim vardır. Ulaşımın engellenmesi çalışmalarının özellikle sigara ve alkol satışı yapılan yerlerde “18 yaş” sınırına dikkat edilmesi şeklinde olması sağlanmalıdır.
- Madde kullanımının engellenmesi, temelde zaten var olan Emniyet Genel Müdürlüğü'nün çalışmalarına bağlıdır.
- Sigara, alkol ve madde kullanımının sağlık üzerine olan etkileri konusunda gençlerin bilgilendirilmelerine devam edilmesi gerekmektedir.
- Tütün ve tütün mamulleri konusunda TBMM’de bekleyen yasa tasarısının bir an önce hayata geçirilmesi ve uygulanması gençlerin sigara kullanmalarını da azaltacaktır.
- Sigara, alkol ve madde kullandığı tespit edilen gençlere sağlık kuruluşlarında ve okullarda danışmanlık hizmetleri sunularak bu maddeleri kullanmayı bırakmaları sağlanmalıdır. Bu hizmetin yürütülmesi için sağlık personelinin ve rehberlik öğretmenlerinin bilgi ve beceri yönünden değerlendirilmesi ve gerekirse desteklenmesi sağlanmalıdır.

Silah Taşıma ve Çete Üyesi Olma

Gençlerin %9,2’si delici-kesici alet taşımakta (erkeklerin %13,1 ve kızların %4,3), ateşli silah taşıma %5,9 (erkeklerde %8,5 ve kızlarda %2,6) ve çete üyesi olma %7,7 (erkeklerde %10,6 ve kızlarda %4,1), şeklinde bulunmuştur. Şiddet davranışlarında önemli bir etken olarak tespit edilmiştir.

Gençler arasında yaralanma ve şiddet davranışları açısından riskli davranışlar oldukça yaygındır. Her 10 gençten biri delici-kesici alet, her 20 gençten biri ateşli silah taşımakta ve her 12 gençten biri de çete üyesidir. Bu tablo gençlerin şiddet ile ilgili ortamlarda bulduklarını göstermektedir.

- Gençlerin silaha ulaşmalarının engellenmesi, toplumda genel olarak silaha ulaşma ile ilgili yasal durumun güçleştirilmesi ile sağlanabilir. Toplumdaki bireylerin silah sahibi olmalarının azaltılması gençlerin silaha ulaşmasını sınırlandıracaktır. Bu konu ile ilgili değerlendirmelerin yapılması ve önlemlerin ivedilikle alınması gerekmektedir.
- Gençlerin silah ve şiddet arasındaki ilişki konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir.
- Toplumda silaha bakış açısının değerlendirilerek, “silah” taşıma ve bulundurmanın “şiddet” nedenleri arasında yer aldığı vurgulanması gerekmektedir.
- Evlerinde silah bulunduran ebeveynlerin, silahların evden çıkmasını sağlamaları gerekmektedir. Ebeveynler, evden silahı uzaklaştırmıyorlarsa çocuklarının silah bulduklarını konusunda bilgi sahibi olmamalarını ya da ulaşmalarını engelleyici tedbirleri almaları gerekmektedir.
- Okullarda silah taşıma ve çete etkinliklerinin olma durumunun izlenmesi gerekmektedir.

- Çeşitli kurumlar (eğitim, emniyet, SHÇEK, sağlık, vb.) tarafından silah taşıdığı ve çete etkinliklerine katıldığı tespit edilen gençlerin mutlaka psikososyal yönden değerlendirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Kumar ve Şans Oyunu Oynama

Gençler arasında kumar oynama %6,2 (erkeklerde %8,9 ve kızlarda %2,5) ve şans oyunu oynama %22,4 (erkeklerde %31,9 ve kızlarda %10,1) şeklinde bulunmuştur.

Yasal olarak gençler arasında olmaması gereken kumar ve şans oyunu oynama davranışları tespit edilmiştir.

- Kumar oynama ile ilgili yasal önlemlerin uygulamalarının yoğunlaştırılması gerekmektedir.
- Şans oyunu oynatan kurumların mutlaka “18” yaş sınırına dikkat etmeleri gerekmektedir.
- Başta ebeveynler olmak üzere toplumun gençlerin kumar ve şans oyunu oynamamaları konusunda duyarlılıklarının artırılması gerekmektedir.

C. Toplumsal Etkenler

Araştırmanın sonuçlarına göre ekonomik durumun kötüleşmesi, baba ve annenin gelir getiren işinin olmaması (yoksulluk), anne ve babanın öğrenim durumunun düşük olması bazı analizlerde önemli çıkmıştır. Toplumsal eşitsizliği azaltmaya yönelik politika ve uygulamalara gereksinim vardır.

Gençler yaşadıkları çevreyi güvensiz olarak algılamakta, yaşadığı çevre konusunda duyarsız olması ile şiddet davranışları arasında ilişki bulunmuştur. Gençler şiddetin nedenleri arasında toplumsal değerlerin yitilmesini, zayıf güvenlik/adalet sistemini vurgulamışlardır. Gençlerin olumlu çevrelerde yaşamasına ilişkin yapıcı müdahalelere gereksinim vardır. Bu müdahaleler sonucunda güven duyguları pekiştirilebilir.

D. Hizmet Önerisi

Çocuk ve gençler, başta sağlık olmak üzere pek çok kurum ve kuruluşla işbirliği hâlinde dirler. Bu kurum ve kuruluşların ortak bir çalışma ile gençlere erişmeye çalışması gerekmektedir. Yaşam becerilerinin geliştirilmesi, sorunlu olan gençlerin saptanması ve tedavisi, riskli davranışlardan korunması ve sağlıklı davranışları edinmesi, güven duygusunun oluşturulabilmesi için gerçek bir sektörler arası işbirliğine gereksinim vardır. Başta sağlık ve eğitim kurumları olmak üzere, spor, kültür, adalet, sosyal hizmetler, diyanet, emniyet, belediyeler, medya, özel sektör, sivil toplum kuruluşlarını vb. pek çok kuruluşu içine alan bir mekanizmanın kurulması gerekmektedir.

Sağlık Bakanlığının önderliğinde kurulacak olan bu kuruluşlar arası işbirliğinde öncelikle ortak bir gençlik politikası belirlenmelidir. Daha sonra politika doğrultusunda amaç ve hedeflere yönelik stratejiler ve eylemler hep beraber belirlenmelidir. Tabandan tavana kadar kurumlar arası eşgüdüm ile etkinlikler yürütülmelidir.

Gençlik programların en önemli konusu olan “gençlerin kendileri konusundaki kararlara katılımının” ise her aşamada sağlanması gerekmektedir.

T.B.M.M.

Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/337,343,356,357)

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ARASINDA
ŞİDDET BOYUTU VE ETKİLEYEN ETKENLERİN
SAPTANMASI ÇALIŞMASI
(ŞUBAT- MART 2007)**

ANKET FORMU

**ANKETLERE KESİNLİKLE İSİM YAZILMAYACAKTIR.
LÜTFEN SORU KÂĞIDI ÜZERİNE İŞARET KOYMAYINIZ.**

ACIKLAMALAR

1. Bu çalışmada belirttiğiniz her şey gizli kalacaktır. Sonuçlar sadece çalışmanın amaçlarına yönelik kullanılacaktır. Bu nedenle sorulara doğru olarak yanıt vermeniz çalışmanın güvenilirliği ve topluma yararları açısından çok önemlidir.
2. **Bütün soruları dikkatli olarak okuyun. Hiçbir soruyu boş bırakmayın. Her soru için size en yakın gelen seçeneği mutlaka işaretleyin.**
3. Cevap vermeden önce lütfen her soruyu dikkatlice okuyun.
4. En çok inandığınız ve doğru olduğunu düşündüğünüz cevabı işaretleyin.
5. Her soru için sadece bir cevabı işaretleyin.
6. Cevap kağıdı üzerinde cevabınıza karşılık gelen daireyi bulun ve kurşun kalemle içini tamamen doldurun.
7. Dairelerin içlerini doğru olarak doldurun: Örnek: ●
8. Cevabınızı değiştirmeniz gerekiyorsa hiç karalı yer kalmayacak şekilde kutuyu tamamen silin.

Örnek: Soru 24. Balığın suda yaşadığına inanıyor musunuz?

- a) Kesinlikle evet
- b) Muhtemelen evet
- c) Muhtemelen hayır
- d) Kesinlikle hayır

Cevap 24.

A. SOSYODEMOGRAFİK VE EKONOMİK ÖZELLİKLER

1. Kaç yaşındasınız? (**Bitirdiğiniz yaşı yazınız**)
  - a) 13 yaş veya altında
  - b) 14 yaşında
  - c) 15 yaşında
  - d) 16 yaşında
  - e) 17 yaşında
  - f) 18 yaş veya üzerinde
2. Cinsiyetiniz.
  - a) Erkek
  - b) Kız
3. Kaçınıcı sınıftasınız ?
  - a) Hazırlık
  - b) Lise 1
  - c) Lise 2
  - d) Lise 3
  - e) Lise 4
4. Anne ve/veya babanız yaşıyor mu?
  - a) Her ikisi de yaşıyor.
  - b) Yalnızca babam yaşıyor.
  - c) Yalnızca annem yaşıyor.
  - d) Her ikisi de yaşamıyor.
5. Babanızın öğrenim düzeyi.
  - a) Okuma yazma bilmiyor
  - b) Okur yazar ya da ilkokul mezunu
  - c) Ortaokul veya dengi okul mezunu
  - d) Lise veya meslek okulu mezunu
  - e) Yüksekokul, üniversite, yüksek lisans ve doktora mezunu
  - f) Bilmiyorum ve/veya babam yaşamıyor.
6. Babanızın halen çalışma durumu.
  - a) Halen çalışıyor.
  - b) Emekli ve çalışıyor
  - c) Emekli, çalışmıyor.
  - d) Çalışmıyor, iş arıyor.
  - e) Çalışmıyor.
  - f) Bilmiyorum ve/veya babam yaşamıyor.
7. Annenizin öğrenim düzeyi.
  - a) Okuma yazma bilmiyor
  - b) Okur yazar ya da ilkokul mezunu
  - c) Ortaokul veya dengi okul mezunu
  - d) Lise veya meslek okulu mezunu
  - e) Yüksekokul, üniversite, yüksek lisans ve doktora mezunu
  - f) Bilmiyorum ve/veya annem yaşamıyor.

8. Annenizin halen çalışma durumu.
- Ev içinde gelir getiren bir iş (dikiş, nakış gibi) yapıyor.
  - Ev dışında çalışıyor.
  - Çalışmıyor, iş arıyor.
  - Çalışmıyor.
  - Emekli.
  - Bilmiyorum ve/veya annem yaşamıyor.
9. Aşağıdaki ifadelerden hangisi ailenize uyuyor? (Kısa süreli misafirler dışında)
- Anne, baba ve çocuklar birlikte yaşıyoruz.
  - Anne, baba, çocuklar, diğer aile bireyleri (büyükanne, büyükbaba, amca, hala, teyze, dayı ve diğer akrabalar) bir ya da birkaçı ile birlikte yaşıyoruz.
  - Anne baba boşanmış, ben annem ya da babamla yaşıyorum.
  - Anne baba ayrı yaşıyor, ben annem ya da babamla yaşıyorum.
  - Ailem yok.
  - Diğer.
10. Siz dahil evinizde kaç kişi yaşıyor?
- Yalnız yaşıyorum.
  - 2, 3 veya 4 kişi
  - 5, 6 veya 7 kişi
  - 8, 9 veya 10 kişi
  - 11 veya daha fazla kişi
  - Yurtta veya benzeri kurumda yaşıyorum.
11. Siz dahil toplam kaç kardeşiniz ?
- Tek çocuğum.
  - 2, 3 veya 4 kardeş
  - 5, 6 veya 7 kardeş
  - 8, 9 veya 10 kardeş
  - 11 veya daha fazla kardeş
12. Hâlen bulunduğunuz ilde kaç yıldır yaşıyorsunuz?
- Doğduğumdan beri burada yaşıyorum.
  - 1 yıl ya da daha az
  - 2, 3 veya 4 yıl
  - 5, 6 veya 7 yıl
  - 8, 9 veya 10 yıl
  - 11 yıl veya daha fazla
13. Bu ilde yaşamadan önce nerede yaşıyordunuz?
- Doğduğumdan beri burada yaşıyorum.
  - Başka bir il merkezinde
  - Başka bir ilçede
  - Başka bir köyde
  - Yurt dışında
  - Birden çok değişik yerde yaşadım.
14. Ailenizin göç etmesinde en önemli sebep nedir ?
- Göç etmedim, doğduğumdan beri bu bölgede yaşıyorum.
  - Anne ve/veya babam çalışmak için buraya geldi/geldiler.
  - Akrabalarımız buraya gelmişti, bizde onların yanına geldik.
  - Daha güvenli olduğu için buraya göç etmek zorunda kaldık.
  - Bizlerin okuması için ailem buraya geldi.
  - Ailemden birisinin sağlık sorunları nedeniyle buraya geldik.

15. Buraya göç ettikten sonra kendinizi nasıl hissettiğinizi aşağıdakilerden hangisi **en iyi** tanımlıyor?
- Göç etmedim, doğduğumdan beri bu bölgede yaşıyorum.
  - Burada çok arkadaşım oldu, çok mutluyum.
  - Buranın olanakları geldiğim yere göre daha iyi, alışmaya çalışıyorum.
  - Geride kalan ailemi ve arkadaşlarımı özledim.
  - Buraya uyum sağlayamadım, kendimi mutsuz, dışlanmış ve yalnız hissediyorum.
  - Burada kendimi öfkeli ve gergin hissediyorum.
16. Size göre ailenizin ekonomik durumu nasıl ?
- Çok kötü
  - Kötü
  - Orta
  - İyi
  - Çok iyi
  - Ailem yok.
17. **Haftalık** harçlığınız ne kadardır ?
- Hiç harçlık almıyorum.
  - 5 YTL ya da daha az
  - 6-10 YTL
  - 11-25 YTL
  - 26 – 50 YTL
  - 51 YTL ve üzeri
18. Oturduğunuz konutun mülkiyet durumu nedir ?
- Kendimize ait
  - Bir yakınımıza ait
  - Kirada
  - Lojmanda
  - Yurtta
  - Diğer
19. Ailenize ait **özel** arabanız var mı ?
- Evet
  - Hayır
  - Ailem yok.
20. Bu yıl **birinci dönem** karne ortalamanız nedir?
- 1,50 den az
  - 1,50 - 2,50 arası
  - 2,51 - 3,50 arası
  - 3,51 - 4,50 arası
  - 4,51 - 5,00 arası
21. Birinci dönem, okula kaç gün **mazeretsiz devamsızlık** yaptınız ?
- Hiç yapmadım.
  - 1-5 gün arası
  - 6-10 gün arası
  - 11-15 gün arası
  - 16-20 gün arası
  - 21 gün ve üstü

B. ŞİDDET ALGISI

22-40. sorularda belirtilen davranışların her biri için, şiddet olmadığını düşünüyorsanız “a” seçeneğini, şiddet olduğunu düşünüyorsanız “b” seçeneğini, bu konuda kararsız iseniz “c” seçeneğini ve fikriniz yok ise “d” seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

22. Sert davranılması	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
23. Tartaklama (itilip / kakılma)	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
24. Eksikliklerin yüze vurulması	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
25. Gençin kendi kararlarını uygulamasının engellenmesi	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
26. Dedikodu yapma / iftira atma	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
27. Başkası tarafından kasıtlı olarak yaralanma	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
28. Kaba söz ve davranış	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
29. Gençin isteklerinin engellenmesi veya sınırlandırılması	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
30. Baskı kurulması	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
31. Azarlanma / fırçalanma	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
32. Hakarete uğrama	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
33. Laf atılma	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
34. Ağız dalışı	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
35. El şakası (tekme, tokat, yumruk)	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
36. Alay edilme / küçük düşürülme	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
37. Manevi değerlere hakaret edilmesi	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
38. Mala (okul malzemelerine ve park ve bahçelerdeki eşyalar, park etmiş arabalar) zarar verme	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
39. Kişinin duygularını incitecek sözler ya da davranışlarda bulunulması	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.
40. Hayvanlara şiddet uygulamak / acı çektirmek	a. Şiddet değildir.	b.Şiddettir.	c. Kararsızım.	d.Fikrim yok.

41. Şiddetin **en çok** hangi ortamda olduğunu düşünüyorsunuz?

- Okul ve çevresi
- Sokak
- Aile
- Arkadaş çevresi
- Trafik
- Yurtta (Yetiştirme yurtları, pansiyon, okul yurtları vb.)

42. Ailenizde herhangi bir şiddet davranışı var mı? Ailenizde şiddet içeren davranış varsa kimler arasında yaşıyor?

- Anne ve babam arasında şiddet davranışı var.
- Annem / babam ve çocuklar arasında şiddet davranışı var.
- Bütün aile bireyleri arasında şiddet davranışı var.
- Çocuklar arasında şiddet davranışı var.
- Hayır, hiç yok.
- Ailem yok.

C. ŞİDDETLE KARŞILAŞMA DURUMU

43. Son 3 ay içerisinde herhangi bir yerde şiddete maruz kaldınız mı?
- Evet
  - Hayır

44. Son 1 ay içerisinde herhangi bir şiddete maruz kaldınız mı?
- Evet
  - Hayır

FİZİKSEL ŞİDDET, itme, tekmeleme, tokatlanma, bir alet ile saldırılma, herhangi bir cisim fırlatılması, saç veya kulak çekme, tokat atılması ve benzeri davranışlar olarak tanımlanmaktadır. 45-48. soruları, bu tanımda belirtilen şiddet içeren davranışları göz önüne alınarak yanıtlayınız.

45. Size, son 3 ayda fiziksel şiddet ne sıklıkta uygulandı?
- Hiç uygulanmadı.
  - Sadece 1 kez
  - İki ve daha fazla
  - Çok sık
  - Hemen her gün

46. Fiziksel şiddetle **en çok** nerede karşılaştınız?
- Son 3 ay içinde bana fiziksel şiddet uygulanmadı.
  - Evde
  - Okul ve çevresinde
  - Sokakta
  - Yurtta
  - Bunların dışında diğer yerlerde

47. Size, fiziksel şiddeti **en çok** kim uyguladı?
- Son 3 ay içinde bana fiziksel şiddet uygulanmadı.
  - Anne
  - Baba
  - Öğretmen
  - Arkadaşlar
  - Diğer insanlar

48. Fiziksel şiddete **uğradıktan sonra** ne yaptınız?
- Son 3 ay içinde bana fiziksel şiddet uygulanmadı.
  - Hiçbir şey yapmadım (bu olayı sakladım).
  - Şiddetle karşılık verdim.
  - Aile bireylerinden birisine haber verdim.
  - Arkadaşlarımla paylaştım.
  - Öğretmen ya da okul görevlilerine haber verdim.

SÖZEL ŞİDDET, ad takılması, alay edilme, iğneleyici söz söylenmesi, takılma, laf atılması, hakarete uğrama, küfür edilmesi, dedikodu yayılması, tehdit edilme, kızma ve benzeri davranışlar olarak tanımlanmaktadır. 49-52. soruları, bu tanımda belirtilen şiddet içeren davranışları göz önüne alarak yanıtlayınız.

49. Size **son 3 ayda** sözel şiddet **ne sıklıkta** uygulandı?
- Hiç uygulanmadı.
  - Sadece 1 kez
  - İki ve daha fazla
  - Çok sık
  - Hemen her gün
50. Sözel şiddetle **en çok** nerede karşılaştınız?
- Son 3 ay içinde bana sözel şiddet uygulanmadı.
  - Evde
  - Okul ve çevresinde
  - Sokakta
  - Yurtta
  - Bunların dışında diğer yerlerde
51. Size sözel şiddeti **en çok** kim uyguladı?
- Son 3 ay içinde bana sözel şiddet uygulanmadı.
  - Anne, baba ve diğer aile büyükleri
  - Kardeş
  - Öğretmen
  - Arkadaş
  - Diğer insanlar
52. Sözel şiddete **uğradıktan sonra** ne yaptınız?
- Son 3 ay içinde bana sözel şiddet uygulanmadı.
  - Hiçbir şey yapmadım (bu olayı sakladım).
  - Şiddetle karşılık verdim.
  - Aile bireylerinden birisine haber verdim.
  - Arkadaşlarımla paylaştım.
  - Öğretmen ya da okul görevlilerine haber verdim.

DUYGUSAL ŞİDDET, görmezden gelme, gruptan dışlanma, küçük düşürülme, ayrımcılık yapılması, baskı yapılma ve eşyasına zarar verilmesi ve benzeri davranışlar olarak tanımlanmaktadır. 53-56. soruları, bu tanımda belirtilen şiddet içeren davranışları göz önüne alarak yanıtlayınız.

53. Size **son 3 ayda** duygusal şiddet **ne sıklıkta** uygulandı?
- Hiç uygulanmadı.
  - Sadece 1 kez
  - İki ve daha fazla
  - Çok sık
  - Hemen her gün

54. Duygusal şiddetle **en çok** nerede karşılaştınız?
a) Son 3 ay içinde bana duygusal şiddet uygulanmadı.
b) Evde
c) Okul ve çevresinde
d) Sokakta
e) Yurtta
f) Bunların dışında diğer yerlerde
55. Size duygusal şiddeti **en çok** kim uyguladı?
a) Son 3 ay içinde bana duygusal şiddet uygulanmadı.
b) Anne, baba ve diğer aile büyükleri
c) Kardeş
d) Öğretmen
e) Arkadaş
f) Diğer insanlar
56. Duygusal şiddete **uğradıktan sonra** ne yaptınız?
a) Son 3 ay içinde bana duygusal şiddet uygulanmadı.
b) Hiçbir şey yapmadım (bu olayı sakladım).
c) Şiddetle karşılık verdim.
d) Aile bireylerinden birisine haber verdim.
e) Arkadaşlarımla paylaştım.
f) Öğretmen ya da okul görevlilerine haber verdim.
57. **Son 3 ayda**, elle rahatsız etme, öpme, müstehcen (ayıp) sözler söyleme, sarkıntılık etme, sıkıştırma ve benzeri davranışlardan herhangi biri **size, zorla ve/veya istemeden** yapıldı mı? Yapıldıysa kaç kez?
a) Hiç yapılmadı.
b) Sadece 1 kez
c) İki ve daha fazla
d) Çok sık
e) Hemen her gün
58. Yukarıda (57. soru) size bahsedilen bu davranışları **en çok** kim yaptı ?
a) Böyle bir davranış yapılmadı.
b) Aile bireyleri
c) Yakın akrabalar
d) Öğretmen
e) Arkadaşlar
f) Diğer insanlar
59. Yukarıda (57. soru) size bahsedilen bu davranışlarla **en çok** nerede karşılaştınız?
a) Böyle bir davranış yapılmadı.
b) Evde
c) Okul ve çevresinde
d) Sokakta
e) Yurtta
f) Bunların dışında diğer yerlerde
60. Yukarıda (57. soru) size bahsedilen bu davranışlarla karşılaştıktan **sonra** ne yaptınız?
a) Böyle bir davranış yapılmadı.
b) Hiçbir şey yapmadım (Bu olayı kimseye söylemedim).
c) Aile bireylerinden birisine haber verdim.
d) Bu olayı arkadaşlarımla paylaştım.
e) Öğretmen ya da okul görevlilerine haber verdim.
f) Sağlık kuruluşlarına (sağlık ocağı, hastane, muayenehane gibi) başvurdum.

D. ŞİDDET KARŞISINDA SERGİLENEN TUTUM VE DAVRANIŞLAR

61- 68. Aile içinde istenmeyen bir davranış gösterdiğinizde aileniz size nasıl davranıyor?

61-68. sorularda belirtilen davranışların her biri için, bu davranış size her zaman uygulanıyorsa "a" seçeneğini, bazen uygulanıyorsa "b" seçeneğini ve hiçbir zaman yapılmıyorsa "c" seçeneğini ve aileniz yok ise "d" seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

61. Beni dövüyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman	d. Ailem yok.
62. Bana bağıyorlar/ kızıyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman	d. Ailem yok.
63. Beni aşağılıyorlar/hor görüyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman	d. Ailem yok.
64. Bana nasihat/öğüt veriyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman	d. Ailem yok.
65. Benimle konuşup, sorunumu çözmeye çalışıyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman	d. Ailem yok.
66. Televizyon seyretmeme cezası veriyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman	d. Ailem yok.
67. Çok istediğim bir şeyi yapmama izin vermiyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman	d. Ailem yok.
68. Sokağa çıkmama cezası veriyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman	d. Ailem yok.

69-76. Okulda, istenmeyen bir davranış gösterdiğinizde öğretmenler size nasıl davranıyor?

69-76. sorularda belirtilen davranışların her biri için, bu davranış size her zaman uygulanıyorsa "a" seçeneğini, bazen uygulanıyorsa "b" seçeneğini ve hiçbir zaman yapılmıyorsa "c" seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

69. Bana nasihat/öğüt veriyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman
70. Beni dövüyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman
71. Bana bağıyorlar/ kızıyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman
72. Beni aşağılıyorlar/hor görüyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman
73. Benimle konuşup, sorunu çözmeye çalışıyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman
74. Disiplin cezası veriyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman
75. Ailemi çağırıp bilgilendiriyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman
76. Rehberlik servisine yönlendiriyorlar.	a. Her zaman	b. Bazen	c. Hiçbir zaman

77. Başınız sıkıştığında sorunlarınızı **en çok** kiminle paylaşırsınız?

- Aile bireyleri ile
- Arkadaşarımla ya da dostlarımla
- Öğretmenle / rehber öğretmenle
- Psikolog ya da psikiyatrist ile
- Din adamları ile
- Diğer kişilerle

78. İstemediğiniz bir şeyi size yaptırmak istediklerinde **genellikle** nasıl davranırsınız?

- İstemediğim halde sessizce yaparım.
- İstemem ama söylenerek yaparım.
- Hayır derim ama yaparım.
- Bu işi başkasına yaptırmaya çalışırım.
- Bu işi yapmamak için birinden yardım alırım.
- Hayır derim ve yapmam.

79. Bir şey yapman istendiğinde aşağıdaki kişilerden kime **kesinlikle hayır** diyemezsiniz?
- Anneme
  - Babama
  - Arkadaşıma
  - Öğretmenime
  - Kimseye hayır diyemiyorum.
  - Herkese hayır diyebilirim.
80. Zor bir karar vermek durumunda kalırsan **ilk olarak** ne yaparsınız?
- Ailemden yardım alırım.
  - Öğretmenimden yardım alırım.
  - Arkadaşımdan yardım alırım.
  - Din adamlarından yardım alırım.
  - Kendim karar veririm.
  - Olayları kendi haline bırakırım.
81. Çok dersiniz varken arkadaşlarınız sizi gezmeye çağırırsa ne yaparsınız?
- Kendimi çaresiz hissedirim.
  - Gerginlik yaşarım, ne yapacağımı bilemem.
  - Beni zor duruma düşürdükleri için arkadaşlarımla kavga ederim.
  - Aileme ne yapmam gerektiğini sorarım.
  - Ne yapacağıma hemen karar verebilirim.
  - O gün canım ne isterse onu yaparım.
82. Birisi senin adına, seni ilgilendiren ve isteğin dışındaki bir konuda karar verirse ne yaparsın?
- Sesimi çıkarmam bir şey yapmam.
  - Ağlayarak bunun yanlış olduğunu söylerim.
  - Ailemden yardım isterim.
  - Herkesin kararlarını kendisinin almasını savunurum.
  - Kavga ederek kararlarını değiştiririm.
  - Konuşarak, kararın değişmesini sağlarım.
83. Birisi **istemediğin hâlde** elle dokunarak rahatsız ederse ne yaparsınız?
- Dokunmasından rahatsız olduğum halde bir şey diyemem.
  - Sesimi çıkarmam ama kendime çok kızarım.
  - Bu konuda uyarması için aileme söylerim.
  - Bu konuda uyarması için öğretmenime söylerim.
  - Bana dokunmaması konusunda uyarır ve dokunmasına izin vermem.
  - Kavga ederim ve dokunmamasını sağlarım.
84. Herhangi bir arkadaşınızla bir sorun yaşadığınızda **genellikle** ne yaparsınız?
- İçime atarım.
  - Kavga ederim.
  - Şikâyet ederim.
  - Aileme anlatırım.
  - Konuşarak halletmeye çalışırım.
  - Bana sorun yaşatan arkadaşlara ben daha çok sorun yaratırım.

85. Bir kişiye şiddet uygulandığını gördüğünüzde ne yaparsınız?
- Bu kişiye yardım etmeye çalışırım.
  - Önlemeye çalışırım.
  - Görmezden gelirim, hemen uzaklaşırım.
  - Kavgaya katılırım.
  - Öğretmenlere ya da büyüklerime haber veririm.
  - En yakındaki emniyet güçlerine haber veririm.
86. Hiç kendinize zarar verdiniz mi ya da zarar vermeyi düşündünüz mü?
- Hayır, düşünmedim.
  - Evet, düşündüm.
  - Kendime zarar verdim.

E . ŞİDDET UYGULAMA DAVRANIŞ DÜZEYLERİ

Bu bölümde sizin davranışlarınızla ilgili sorular vardır. Lütfen dikkatli yanıtlayınız.

87. Son 3 ayda herhangi birine herhangi bir türde şiddet uyguladınız mı?
- Evet
  - Hayır
88. Son 1 ayda siz herhangi birine herhangi bir türde şiddet uyguladınız mı?
- Evet
  - Hayır
89. Son 3 ay içerisinde başkasına **ne sıklıkta** fiziksel şiddet (itme, tekmeleme, tokatlama, bir alet ile saldırma, herhangi bir cisim fırlatma, saç veya kulak çekme, tokat atma, ayakta tutma) **uyguladınız?**
- Hiç uygulamadım.
  - Sadece 1 kez
  - İki ve daha fazla
  - Çok sık
  - Hemen her gün
90. Fiziksel şiddeti **en çok** kimlere uyguladınız?
- Son 3 ay içinde fiziksel şiddet uygulamadım.
  - Aile bireyelerine
  - Arkadaşlarıma
  - Öğretmenlere
  - Diğer kişilere
  - Hayvanlara
91. Başkasına fiziksel şiddet uyguladığımızda hangi tepkiyle karşılaştınız?
- Son 3 ay içinde fiziksel şiddet uygulamadım.
  - Hiçbir tepkiyle karşılaşmadım.
  - Şiddetle karşılık gördüm.
  - Okul idaresinden ceza aldım.
  - Ailemden ceza aldım.
  - Karakola şikayet edildim.

92. Başkasına fiziksel şiddet uyguladıysanız, bunun nedeni aşağıdaki seçeneklerden **en çok** hangisine uymaktadır?
- Son 3 ay içinde fiziksel şiddet uygulamadım.
  - Kendimi ya da hakkımı korudum.
  - Öç almak için şiddet uyguladım.
  - Karşımdaki kişiyi cezalandırmak için şiddet uyguladım.
  - Şaka olsun diye yaptım.
  - Sorun çözmek için başka bir yol bilmiyorum.
93. Aşağıdakilerden hangisi gerçekleşseydi, fiziksel şiddet **uygulamazdınız**?
- Son 3 ay içinde fiziksel şiddet uygulamadım.
  - Başka biri ya da kurum benim hakkımın yenmesini önleyebilseydi şiddet göstermezdim.
  - Eğer cezalandırılacağımı bilsem şiddet göstermezdim.
  - Eğer arkadaşlarımla beni kınayacağını bilsem şiddet göstermezdim.
  - Eğer ailemin beni kınayacağını bilsem şiddet göstermezdim.
  - Bu kadar pişman olacağımı bilseydim yapmazdım.
94. Son 3 ay içerisinde başkasına **ne sıklıkla sözel şiddet** (ad takma, alay etme, iğneleyici söz söyleme, takılma, laf atma, hakaret etme, küfür etme, dedikodu yayma, tehdit etme, kızma ve benzeri davranışlar) **uyguladınız**?
- Son 3 ay içinde sözel şiddet uygulamadım.
  - Sadece 1 kez
  - İki ve daha fazla
  - Çok sık
  - Hemen her gün
95. Sözel şiddeti **en çok** kimlere uyguladınız?
- Son 3 ay içinde sözel şiddet uygulamadım.
  - Aile bireyelerine
  - Arkadaşlarıma
  - Öğretmenlere
  - Diğer kişilere
96. Başkasına sözel şiddet uyguladığınızda hangi tepkiyle karşılaştınız?
- Son 3 ay içinde sözel şiddet uygulamadım.
  - Hiçbir şey olmadı, olay kapandı.
  - Şiddetle karşılık verdiler.
  - Okul idaresinden ceza aldım.
  - Ailemden ceza aldım.
  - Arkadaşlarımla beni kınadı.
97. Son 3 ayda başkasına sözel şiddet uyguladıysanız, bunun **nedeni nedir**?
- Son 3 ay içinde sözel şiddet uygulamadım.
  - Hayal kırıklığı yaşayıp öfkelenmem için uyguladım.
  - Hakkımı korumak için uyguladım.
  - Cezalandırmak ve öğ almak için uyguladım.
  - Kendimi iyi hissetmek için uyguladım.
  - İstedğim bir şeyi yaptırmak için.

98. Eğer aşağıdakilerden hangisi gerçekleşseydi sözel şiddet davranışını **yapmazdınız?**
- Son 3 ay içinde sözel şiddet uygulamadım.
  - Başka biri ya da kurum beni koruyabilseydi yapmazdım.
  - Başka biri ya da kurum benim hakkımın yenmesini önleyebilseydi yapmazdım.
  - Eğer cezalandırılacağımı bilsem yapmazdım.
  - Eğer kınanacağımı bilsem yapmazdım.
  - Bu kadar pişman olacağımı bilsem yapmazdım.
99. **Son 3 ayda** başkasına **ne sıklıkla duygusal şiddet** (görmezden gelme, gruptan dışlama, küçük düşürme, ayrımcılık yapma, baskı yapma ve eşyasına zarar verme ve benzeri davranışlar) **uyguladınız?**
- Son 3 ay içinde duygusal şiddet uygulamadım.
  - Sadece 1 kez
  - İki ve daha fazla
  - Çok sık
  - Hemen her gün
100. **Son 3 ayda**, elle rahatsız etme, öpme, müstehcen (ayıp) sözler söyleme, sarkıntılık etme, sıkıştırma ve benzeri davranışlardan herhangi biri **zorla ve/veya istemeden** başka birine yaptınız mı?
- Hiç uygulamadım.
  - Sadece 1 kez
  - İki ve daha fazla
  - Çok sık
  - Hemen her gün

Dikkat ! 99. sorunun devamı olan sorular 176-179. sorular şeklinde, 100. sorunun devamı olan sorular ise 180-181. sorular şeklindedir.

F. ŞİDDET İLE MÜCADELEDE GÖRÜŞ VE TUTUMLAR

101-111. Şiddetin kaynağını aşağıdakilerden hangisi olarak görüyorsunuz?

101-111. sorularda belirtilen ifadelerin her biri için, bu ifadeye siz kesinlikle katılıyorsanız "a" seçeneğini, kısmen uyuyorsa "b" seçeneğini ve kesinlikle uymuyorsa "c" seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

101. Anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
102. Ailenin maddi durumunun kötü olması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
103. Ailelerin çocuklarını sevmemesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
104. Televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteği	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
105. Okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışları	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
106. Toplumdaki insanlardan acımasız olanların daha çok saygı gördüğüne inanılması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
107. Dini değerlerin ihmal edilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
108. Ahlakî değerlerin önemsenmemesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
109. Aile içi eğitimin yetersiz olması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
110. Okuldaki eğitimin yetersiz olması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
111. Yeterince güvenliğin sağlanmaması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış

112-116. sorularda belirtilen ifadelerin her biri için, bu ifadeye katılıyorsanız “a” seçeneğini, kararsızsanız “b” seçeneğini ve katılmıyorsanız “c” seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

112. Genellikle spordan sonra şiddet, öfke duygularım artar.	a. Katılıyorum	b. Kararsızım	c. Katılmıyorum
113. Genellikle müzik dinledikten sonra şiddet, öfke duygum artar.	a. Katılıyorum	b. Kararsızım	c. Katılmıyorum
114. Töre, namus konularında şiddet uygulanabilir.	a. Katılıyorum	b. Kararsızım	c. Katılmıyorum
115. Milli değerlerime hakaret edildiğinde şiddet uygulanabilir.	a. Katılıyorum	b. Kararsızım	c. Katılmıyorum
116. Gerekirse, yerine göre şiddet uygulanabilir.	a. Katılıyorum	b. Kararsızım	c. Katılmıyorum

117. Aşağıdaki, şiddeti önlemeyle ilgili ifadelerden **en önemlisi** sizce hangisidir?

- İnsan hakları ve demokrasi eğitimi verilmesi
- Eğitim düzeyinin yükseltilmesi
- Ahlaki değerlerin iyileştirilmesi
- Cezai yaptırımların uygulanması
- İşsizliğin önlenmesi
- Dini eğitim verilmesi

118-133. sorularda belirtilen ifadelerin her biri için, bu ifadeye siz kesinlikle doğru olduğunu düşünüyorsanız “a” seçeneğini, kısmen doğru olarak düşünüyorsanız “b” seçeneğini ve kesinlikle yanlış olduğunu düşünüyorsanız “c” seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

118. Topluma karşı utanma duygusunun (yalancılık, hırsızlık vb durumlarda) güçlendirilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
119. Kişisel çıkarlar yerine toplumsal faydanın önde tutulması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
120. Dürüstlüğü ve sözünde durmanın özendirilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
121. Yardımseverlik ve fedakârlığın teşvik edilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
122. Acıma, şefkat ve merhamet gibi duyguların geliştirilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
123. Canının istediğini yapmak yerine başkasının hakkına saygı göstermenin öğrenilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
124. “Amaca ulaşmak için her yol mubahtır (geçerlidir).” tutumundan vazgeçilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
125. “Ben tok olduktan sonra başkasının açlığı beni ilgilendirmez.” tutumundan vazgeçilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
126. “Allah korkusu, vicdan ve insaf” gibi duyguların güçlendirilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
127. “Kısa yoldan köşe dönme” anlayışından vazgeçilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
128. Adalet duygusunun güçlendirilmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
129. Sigara, alkol, ve keyif verici maddelerin kullanılmasının azalması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
130. “Gençlerin adam yerine konulması”	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
131. Şiddete maruz kalmanın engellenmesi	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
132. Devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve bizim için önemli kişilerin iyi örnek olması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış
133. Filmlerdeki şiddet sahnelerinin azaltılması	a. Kesinlikle doğru	b. Kısmen doğru	c. Kesinlikle yanlış

G. GENÇLERİN YAŞAM TARZLARI

134. Günde kaç saat TV izlersiniz?
- Hiç seyretmem
  - Günde 1 saat
  - 2 saat
  - 3 saat
  - 4 saat ve daha fazla
135. TV'de **en çok** hangi programları seyredersiniz?
- Diziler
  - Filmler
  - Yarışma programları
  - Spor programları
  - Magazin programları
  - Belgesel
136. Bilgisayar başında **ne kadar** vakit geçiriyorsunuz?
- Bilgisayarım yok.
  - Hiç bilgisayarda vakit geçirmem.
  - Ayda 1-2 saat
  - Haftada 1-2 saat
  - Günde 1-2 saat
  - Günde 3 saatten fazla
137. İnterneti **en çok** hangi amaçla kullanıyorsunuz?
- İnternet kullanmıyorum.
  - Ödev yapmak için
  - Sohbet etmek için
  - Değişik sitelerde gezmek için
  - Oyun oynamak için
  - Diğer etkinlikler için
138. İnternet kafeye **ne sıklıkta** gidersiniz?
- İnternet kafeye hiç gitmem.
  - Ayda 1 giderim.
  - Haftada 1 giderim.
  - Haftada birkaç gün giderim.
  - Her gün giderim.
139. Ne sıklıkla güncel gazete/dergi okursunuz?
- Hiç okumam.
  - Ayda 1-2 saat
  - Haftada 1-2 saat
  - Her gün 1-2 saat
  - Günde 2 saatten fazla
140. Son 1 ayda **sigara** kullandınız mı?
- Hayatımda hiç kullanmadım.
  - Son 1 ayda hiç kullanmadım.
  - Şimdiye kadar 1-2 tane
  - Haftada 1-2 tane
  - Günde 1-2 tane
  - Günde 2 taneden fazla

141. Son 1 ayda alkollü içecek itiniz mi?
a) Hayatımda hiç alkollü içecek imedim.
b) Son 1 ayda hiç alkollü içecek imedim.
c) Son bir ayda 1 kaç kez alkollü içecek içtim.
d) Haftada en az 1 kez alkollü içecek içtim.
e) Her gün alkollü içecek içtim.
142. Şimdiye kadar hiç uçucu, keyif verici, bağımlılık yapıcı (uyuşturucu) bir madde kullandınız mı?
a) Hiç kullanmadım.
b) Bir kez kullandım.
c) Son 3 ay içinde bir kez den fazla kullandım.
143. Okulunuza giderken veya mahallenizde yanınızda delici-kesici alet (akı, bıçak vs) taşıyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
144. Okulunuza giderken veya mahallenizde yanınızda ateşli silah taşıyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
145. Delici-kesici alet ya da ateşli silah taşıyorsanız taşıma nedeniniz aşağıdakilerden hangisidir?
a) Delici-kesici alet ya da ateşli silah taşımıyorum
b) Güvensiz bir ortam olduğu için
c) Kendimi daha iyi hissediyorum
d) Filmlerdeki insanları örnek aldığım için
e) Arkadaşlarımda da bulunduğu için
f) Diğer
146. Herhangi bir arkadaş grubuna (ete) yesiyseniz bunun nedeni nedir?
a) ete yesi değilim.
b) Kendimi güvende hissetmek için
c) Bir gruba ye olmayı istiyor olmam ve yalnızlığımı gidermek için
d) Yakın arkadaşlarımda çete yesi olması
147. Siz, en çok kimin düşüncelerinden etkileniyorsunuz?
a) Yazılı ve görsel basından (gazete, radyo, TV)
b) Arkadaşlarımdan
c) Aile büyüklerinden
d) Dinî görevlilerden
e) ğretmenler
f) Ben kimsenin düşüncesinden etkilenmem
148. Sizce hangi kaynaktan gelen bilgiler daha güvenilirdir?
a) Yazılı ve görsel basın(gazete, radyo, TV)
b) Aile büyükleri
c) Arkadaşlar
d) Dinî görevlilerden
e) ğretmen
f) Tanınmış kişiler

149. Kumar ya da şans oyunu oynar mısınız?

- a) Kumar ve şans oyunu oynamam.
- b) Kumar oynarım.
- c) Şans oyunu oynarım.
- d) Hem kumar hem de şans oyunu oynarım.

150-156. Okul dışındaki zamanınızı genellikle nasıl geçirirsiniz?

150-156. sorularda belirtilen ifadelerin her biri için, bu etkinliği yapıyorsanız evet "a" seçeneğini, bu etkinliği yapmıyorsanız hayır "b" seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

150. Televizyon seyrederek	a. Evet	b. Hayır
151. Ders kitabı dışında kitap okuyarak	a. Evet	b. Hayır
152. Gazete / dergi okuyarak	a. Evet	b. Hayır
153. Oyun salonu / bilardo salonu / kahvehane	a. Evet	b. Hayır
154. Sokakta arkadaşlarımla	a. Evet	b. Hayır
155. Spor yaparak	a. Evet	b. Hayır
156. Kültürel etkinlikler (sinema, tiyatro, hobiler)	a. Evet	b. Hayır

H. KİŞİSEL İLİŞKİLERDE SERGİLENEN TUTUM VE DAVRANIŞLAR

157-162. Aşağıdaki kişilerle ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz.

157-162. sorularda belirtilen kişilerle olan ilişkilerinizi çok iyi ise "a" seçeneğini, iyi ise "b" seçeneğini, orta ise "c" seçeneğini, kötü ise "d" seçeneğini, çok kötü ise "e" seçeneğini ve bu kişi yoksa "f" seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

157. Annem	a. Çok iyi	b. İyi	c. Orta	d. Kötü	e. Çok kötü	f. Annem yok.
158. Babam	a. Çok iyi	b. İyi	c. Orta	d. Kötü	e. Çok kötü	f. Babam yok.
159. Kardeşler	a. Çok iyi	b. İyi	c. Orta	d. Kötü	e. Çok kötü	f. Kardeşim yok.
160. Erkek arkadaşlar	a. Çok iyi	b. İyi	c. Orta	d. Kötü	e. Çok kötü	f. Erkek arkadaşım yok.
161. Kız arkadaşlar	a. Çok iyi	b. İyi	c. Orta	d. Kötü	e. Çok kötü	f. Kız arkadaşım yok.
162. Öğretmenler	a. Çok iyi	b. İyi	c. Orta	d. Kötü	e. Çok kötü	

163-169. Aşağıdaki davranışların sizde olup olmadığını belirtiniz.

163-169. sorularda belirtilen davranışların sizde olmadığını düşünüyorsanız "a" seçeneğini, bu davranışın kısmen sizde olduğunu düşünüyorsanız "b" seçeneğini ve sizde olduğunu düşünüyorsanız "c" seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

163. Bildiğim halde dikkatsizlikten dolayı sınavlarda çok hata yaparım.	a. Yanlış	b. Kısmen doğru	c. Tamamen doğru
164. Ödevlerimi tamamlamakta, işlerimi zamanında yetiştirmekte zorlanırım.	a. Yanlış	b. Kısmen doğru	c. Tamamen doğru
165. Uzun süre kıpırdamadan oturamam, huzursuz olurum.	a. Yanlış	b. Kısmen doğru	c. Tamamen doğru
166. Çok öfkelenirim, sık sık kontrolümü kaybederim.	a. Yanlış	b. Kısmen doğru	c. Tamamen doğru
167. Sabırsızımdır, sıramı beklemekte zorlanırım.	a. Yanlış	b. Kısmen doğru	c. Tamamen doğru
168. Bana ait olmayan eşyaları izinsiz şekilde alırım.	a. Yanlış	b. Kısmen doğru	c. Tamamen doğru
169. Bir şeyi yapmadan önce düşünürüm.	a. Yanlış	b. Kısmen doğru	c. Tamamen doğru

170. Genel olarak **sağlık durumunuzu** nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Çok iyi
- b) İyi
- c) Orta
- d) Kötü
- e) Çok kötü

171. Genel olarak **ruh sağlığınızı** nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Çok iyi
- b) İyi
- c) Orta
- d) Kötü
- e) Çok kötü

172. Son bir yıl içinde hiç **sizi çok üzen** bir sorunla karşılaştınız mı?

- a) Hayır, karşılaşmadım.
- b) Evet, doğal bir afet yaşadım (deprem, sel gibi).
- c) Evet, sevdiğim bir yakını kaybettim.
- d) Evet, ailemde beni üzen çok önemli olaylar oldu.
- e) Evet, okulda beni üzen çok önemli olaylar oldu.
- f) Evet, beni üzen diğer sorunlarla karşılaştım.

173. Hiç psikiyatrik ya da psikolojik tedavi gördünüz mü?

- a) Evet
- b) Hayır

174. Aile bireylerinizden herhangi birisi şimdiye kadar hiç psikiyatrik ya da psikolojik tedavi gördü mü?

- a) Evet
- b) Hayır

175. **Gelecekte** ne bekliyorsunuz?

- a) Hiçbir şey değişmeyecek.
- b) Her şey daha iyi olacak.
- c) Her şey daha kötü olacak.
- d) Biraz daha iyi olacak.
- e) Biraz daha kötü olacak.

DİKKAT! 176-179. sorular 99. sorunun yanıtına göre yanıtlanmalıdır.

176. Son 3 ayda duygusal şiddet (görmezden gelme, gruptan dışlama, küçük düşürme, ayrımcılık yapma, baskı yapma ve eşyasına zarar verme ve benzeri davranışlar) uyguladıysanız, bu davranışı en çok kimlere uyguladınız?

- a) Son 3 ayda duygusal şiddet uygulamadım.
- b) Aile bireyelerine
- c) Arkadaşlarıma
- d) Öğretmenlere
- e) Diğer kişilere

177. Son 3 ayda başkasına duygusal şiddet uyguladığınızda hangi tepkiyle karşılaştınız?
- Son 3 ay içinde duygusal şiddet uygulamadım.
  - Hiçbir şey olmadı, olay kapandı.
  - Şiddetle karşılık verdiler.
  - Okul idaresinden ceza aldım.
  - Ailemden ceza aldım.
  - Arkadaşlarım beni kınadı.
178. Son 3 ayda başkasına duygusal şiddet uyguladıysanız, bunun **nedeni nedir?**
- Son 3 ay içinde duygusal şiddet uygulamadım.
  - Hayal kırıklığı yaşayıp öfkelendiğim için uyguladım.
  - Hakkımı korumak için uyguladım.
  - Cezalandırmak ve öç almak için uyguladım.
  - Kendimi daha güçlü ve iyi hissetmek için uyguladım.
  - İstedğim bir şeyi yaptırmak için uyguladım.
179. Eğer aşağıdakilerden hangisi gerçekleşseydi son 3 ay içindeki duygusal şiddet davranışını **yapmazdınız?**
- Son 3 ay içinde duygusal şiddet uygulamadım.
  - Başka biri ya da kurum beni koruyabilseydi yapmazdım.
  - Başka biri ya da kurum benim hakkımın yenmesini önleyebilseydi yapmazdım.
  - Eğer cezalandırılacağımı bilsem yapmazdım.
  - Eğer kınanacağımı bilsem yapmazdım.
  - Bu kadar pişman olacağımı bilsem yapmazdım.

DİKKAT! 180-181. sorular 100. sorunun yanıtına göre yanıtlanmalıdır.

180. Son 3 ayda elle rahatsız etme, öpme, müstehcen (ayıp) sözler söyleme, sarkıntılık etme, sıkıştırma ve benzeri davranışları yaptıysanız, bunları **en çok** kimlere uyguladınız?
- Son 3 ayda böyle bir davranış yapmadım.
  - Aile bireyelerine
  - Arkadaşlarıma
  - Yakın akrabalarım
  - Diğer kişilere
181. Bu davranışları yaptığınızda hangi tepkiyle karşılaştınız?
- Son 3 ay içinde bu davranışları yapmadım.
  - Hiçbir şey olmadı, olay kapandı.
  - Şiddetle karşılık verdiler.
  - Okul idaresinden ceza aldım.
  - Ailemden ceza aldım.
  - Arkadaşlarım beni kınadı.

182-188. sorularda belirtilen ifadelerin her biri için, bu ifadeye katılıyorsanız “a” seçeneğini, katılmıyorsanız “b” seçeneğini ve fikriniz yoksa “c” seçeneğini cevap anahtarında işaretleyiniz.

182. Yaşadığım çevrede bağımlılık yapıcı (uyuşturucu) madde kullanmak doğru bulunur.	a. Evet	b. Hayır	c. Fikrim yok
183. Yaşadığım çevrede mecbur kalırsa hırsızlık dahil bir çok suç işlenebilir.	a. Evet	b. Hayır	c. Fikrim yok
184. Sarhoş oluncaya kadar içki içmek benim çevremde delikanlılık olarak görülür.	a. Evet	b. Hayır	c. Fikrim yok
185. Yaşadığım çevrede yalan söylemek açıkgozlülük olarak görülür.	a. Evet	b. Hayır	c. Fikrim yok
186. Yaşadığım çevrede iyi niyetli olmak değil, kurnaz olmak daha önemlidir.	a. Evet	b. Hayır	c. Fikrim yok
187. Yaşadığım çevrede tehdit baskı ile sonuç almak normal kabul edilir.	a. Evet	b. Hayır	c. Fikrim yok
188. Yaşadığım çevrede para en önemli değer olarak kabul edilir.	a. Evet	b. Hayır	c. Fikrim yok

ANKETE KATILDIĞINIZ İÇİN ÇOK TEŞEKKÜR EDERİZ...

DİKKAT !!!

BU ANKET FORMUNDA SORULARI YANITLARKEN,

ŞİDDET İÇEREN DAVRANIŞLARINIZ OLDUĞUNU FARK ETTİYSENİZ YA DA ŞİDDETE MARUZ KALDIĞINIZI DÜŞÜNDÜYSENİZ,

OKULUNUZDAKİ REHBERLİK SERVİSİNE YA DA SİZE EN YAKIN SAĞLIK KURULUŞUNA BAŞVURUNUZ.

Türkiye’de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde Son 3 Ay İçerisinde Şiddet ile Karşılaşma ve Uygulamayı Etkileyen Faktörlere İlişkin İleri Analiz Tabloları

Şiddet ile ilişkili risk faktörleri çalışılırken, okul türü (devlet okulu veya özel okul) ve cinsiyet (erkek, kız) önemli etki değiştirici faktörler olarak rol oynamaktadır. Bu nedenle, raporun ileri analizleri bölümünde, son 3 ay içerisinde şiddet ile “karşılaşma” ve “uygulama” ile ilişkili etkenler incelenirken modeller kurulurken, cinsiyete ve okul türüne özel olmak üzere 4 ayrı gruba-özel modelleme yapılmıştır. Çalışmada incelenen 4 şiddet türüne (fiziksel, duygusal, sözel ve cinsel şiddet)-özel olmak üzere, şiddete “maruz kalanlar” ve şiddet “uygulayanlar” için, ayrı ayrı risk modelleri oluşturulduğundan, raporda 8 ayrı grup şiddet davranışı modellemesi yapılmış olup; etki değiştiricileri için de ayrı inceleme yapılması sebebi ile toplam (8x4) 32 model hazırlanmıştır. Modellemelerde şiddet ile ilişkili olabilecek tüm etkenler ve olası karıştırıcı faktörler bir arada incelenmiş (Bkz. Aşağıda “modellerde kullanılan değişkenler listesi) ve diğer faktörler için kontrol edildikten sonra "sadece" çalışılan şiddet davranışı ile istatistiksel açıdan anlamlı (alfa= 0.05) faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Farklı kurumların (Sağlık, Milli Eğitim, Sosyal Hizmetler vb.) ileriye dönük müdahale programları planlanırken, kurumun ilgilendiği “yüksek risk” gruplarını belirlemek ve/veya kişilere ait “değiştirilebilir” risk faktörlerinin tespiti yoluyla kurum dahilinde önlemeye yönelik etkili aktiviteleri planlayabilmek için özgün modeller geliştirmesi uygun olacaktır.

Çalışmanın amacı, şiddete bağlı yaralanmalar ya da buna ilişkin suçlar gibi farklı kurum kaynaklarından elde edilmesi olası sayıların ötesinde, toplum bazında, farklı türde şiddet öğelerinin öğrencilerde ne sıklıkta olduğunun tespit edilmesidir. Bu nedenle, “şiddet” yaygınlığı (son 3 ay için prevalans) araştırılırken, “basit” şiddet davranışlarından “ciddi” (yaralanma ve sakatlığa neden olabilecek) şiddet davranışlarına kadar geniş bir yelpaze tanımlanmış, ancak, karşılaşılan ve/veya uygulanan şiddetin “ciddiyeti” incelenememiştir.

Ortaöğretim yaş grubundaki kişilerin “nadir” olarak uyguladıkları “basit” şiddet davranışları, uygulayanların ileri yaşamlarında bunu sürdürecekleri kesin olmasa dahi, şiddeti “sık” uygulayan gençler olasıdır ki bu eylemlerini ileri yaşlarda da sürdürebilirler. Bu bağlamda, analizlerde şiddetin belirleyicileri araştırılırken öğrenciler şiddet (ile) “hemen her gün ve çok sık” karşılaşanlar/uygulayanlar ve şiddet (ile) “hiç/nadir/az sıklıkta” karşılaşan /uygulayanlar olmak üzere iki grup halinde incelenmiştir. Araştırmanın amacı toplum genelinde şiddetin görülme durumunu belirlemek olduğu için, hangi durumlarda şiddet “daha sık” ortaya çıkar tarzı bu tür bir grupta, çalışma amaçları için uygun bulunmuştur. İleride yapılacak çalışmalarda şiddet, “ciddi” ve “basit” şiddet davranışları benzeri gruplamalar yapılarak da incelenirse, şiddetin farklı boyutları da çalışılabilir; şiddet uygulayan ya da şiddete maruz kalanlar grubundakilerin hangi durum ya da koşullarda bu davranışlardan daha çok etkilendikleri de incelenebilir.

Rapor içinde ileri analizler ile ilgili bulgu ve yorumlar verilmiş olup, **Ek 2** dahilinde, ilgili etki gücü (tahmini rölatif risk) değerleri ve ilişkili p değerleri ile %95 güven aralığı değerlerini görmek isteyen bilim insanları için modellemeye atı tablolar sunulmuştur.

Tabloların değerlendirilmesinde her değişken için hangi alt grupların incelendiği ve referans grupları sunulmuştur: Tablolarda referans gruplar parantez içinde “(ref)” olarak belirtilmiştir. Analizlerde sadece “yaş”, “impulsivite puanı” ve “dikkat eksikliği puanı” sürekli değişken olup, diğerleri kategorik değişkendir ve analizlerde “dummy” değişken olarak kullanılmıştır.

Son olarak, ilgili modellerin sadece son 3 ay içinde şiddet davranışı ile “karşılaşma” veya “uygulama” durumuna ilişkin kişi beyanları olduğu hatırd tutulmalıdır; daha uzun dönemli davranışlar için bu modellerin kullanılmasının etkililiği bilinemez.

MODELLEMEDE KULLANILAN DEĞİŞKENLER LİSTESİ

Bağımlı Değişkenler

- Son 3 ay içerisinde fiziksel şiddet ile karşılaşma
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde fiziksel şiddet uygulama
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde sözel şiddet ile karşılaşma
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde sözel şiddet uygulama
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde duygusal şiddet ile karşılaşma
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde duygusal şiddet uygulama
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde cinsel şiddet ile karşılaşma
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde cinsel şiddet uygulama
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)

Bağımsız Değişkenler

- Yaş
- İmpulsivite puanı
- Dikkat eksikliği puanı
- Anne-babanın hayatta olma durumu
(ikisi de hayatta; baba hayatta; anne hayatta; ikisi de ölmüş ya da en az biri ölmüş)
- Annenin çalışma durumu
(çalışmıyor; emekli; çalışıyor)
- Babanın çalışma durumu
(çalışmıyor; emekli; çalışıyor)
- Annenin öğrenim durumu
(yüksek okul ve üzeri; lise; ortaokul; okuryazardeğil/okuryazar/okuryazar değil)
- Babanın öğrenim durumu
(yüksek okul ve üzeri; lise; ortaokul; okuryazardeğil/okuryazar/okuryazar değil)
- Kardeş sayısı
(kardeş yok; 1-3; 4 ve üzeri)
- Öğrencinin kendi algısına göre ailesinin ekonomik durumu
(çok kötü/kötü; orta; iyi/çok iyi)

- Haftalık harçlık miktarı
(hiç; 5 YTL'den az; 6-10 YTL; 11-25 YTL; 26-50 YTL; 51 YTL'den çok)
- Ailede herhangi birinin özel arabası olması
(arabası olan var; arabası olan yok)
- Oturdukları evin mülkiyeti
(aileye ait; bir yakına ait; kira; lojman; yurttta; diğer)
- Geçen dönem karne not ortalaması
(1,5'den az; 1,5-2,5 arası; 2,51-3,5 arası; 3,51-4,5 arası; 4,51-5 arası)
- Birinci dönem okula mazeretsiz devam etmediği gün sayısı
(hiç; 1-5; 6-10; 11-15; 16-20; 21 gün ve daha fazla)
- Günlük televizyon seyretme
(hiç; 1-3 saat; 4 saat ve daha uzun)
- İnternet kafeye gitme durumu
(giden; gitmeyen)
- Okul dışındaki zamanında televizyon seyretme
(seyreder; seyretmez)
- Okul dışındaki zamanında ders kitabı dışında kitap okuma
(okur; okumaz)
- Okul dışındaki zamanında gazette/dergi kitap okuma
(okur; okumaz)
- Okul dışındaki zamanında oyun salonu/bilardo salonu/kahvehaneye gitme
(gider; gitmez)
- Okul dışındaki zamanında sokakta arkadaşları ile oynamaya
(oynar; oynamaz)
- Okul dışındaki zamanında spor yapma
(spor yapar; spor yapmaz)
- Okul dışındaki zamanında kültürel etkinliklere katılma
(katılır; katılmaz)
- Son 1 ayda sigara içme
(hayatında hiç içmemiş; hayatında içmiş)
- Son 1 ayda alkol kullanma
(hayatında hiç içmemiş; içmiş)
- Yaşam boyu uyuşturucu kullanma
(hayatında hiç kullanmamış; kullanmış)
- Okula giderken veya mahallede delici-kesici alet taşıma
(evet; hayır)
- Okula giderken veya mahallede ateşli silah taşıma
(evet; hayır)
- Çete üyesi olma
(üye; üye değil)
- Kumar ya da şans oyunu oynama
(ikisinden en az birini oynayan; ikisini de oynamayan)
- Kendi sağlık durumunu değerlendirme
(çok iyi/iyi; orta; kötü/çok kötü)
- Kendi ruh sağlığı durumunu değerlendirme
(çok iyi/iyi; orta; kötü/çok kötü)

- Herhangi bir psikiyatrik ya da psikolojik tedavi görme durumu
(görmüş; görmemiş)
- Aile bireylerinden birinin herhangi bir psikiyatrik ya da psikolojik tedavi görme durumu
(görmüş; görmemiş)
- Ailesi olanlarda- aile içinde herhangi bir şiddet olma durumu
(şiddet var; şiddet yok)
- Göç etme durumu
(göç etmiş; göç etmemiş)
- Son 3 ay içerisinde fiziksel şiddet ile karşılaşma
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde sözel şiddet ile karşılaşma
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde duygusal şiddet ile karşılaşma
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- Son 3 ay içerisinde cinsel şiddet ile karşılaşma
(çok sık/her gün; sadece 1 kez/2 veya daha fazla)
- “Yaşanılan çevrede uyuşturucu kullanmak doğru bulunur”
(evet; fikri yok; hayır)
- “Yaşanılan çevrede mecbur kalırsa hırsızlık dahil bir çok suç işlenebilir”
(evet; fikri yok; hayır)
- “Yaşanılan çevrede sarhoş oluncaya kadar içki içmek delikanlılık görülür”
(evet; fikri yok; hayır)
- “Yaşanılan çevrede yalan söylemek açığözlülük sayılır”
(evet; fikri yok; hayır)
- “Yaşanılan çevrede iyi niyetli olmak değil, kurnaz olmak önemlidir”
(evet; fikri yok; hayır)
- “Yaşanılan çevrede tehdit, baskı ile sonuç almak normal kabul edilir”
(evet; fikri yok; hayır)
- “Yaşanılan çevrede para en önemli değer kabul edilir”
(evet; fikri yok; hayır)

**I - TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN
ÖĞRENCİLERDE SON 3 AY İÇERİSİNDE
FİZİKSEL ŞİDDET İLE KARŞILAŞMA
İLE İLGİLİ ETKENLER**

Tablo 1.1. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Fiziksel Şiddet İle Karşılaşmaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	4,09 E-10	4,90	2,99-8,02
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	2,42E-09	5,57	3,19-9,75
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	0,000149	3,25	1,77-5,97
Ailede Şiddet Olması			
Yok/nadir (ref)			
Çok sık/her gün	0,048	1,81	1,005-3,29
Ailenin Ekonomik Durumu			
Çok iyi (ref)			
İyi		4,26	1,40-12,97
Orta		5,15	1,77-14,99
Kötü		5,61	1,40-22,39
Çok kötü	0,007	18,99	3,96-90,96
Ailenin Araba Sahibi Olması			
Olanlar (ref)			
Olmayanlar	0,048	1,70	1,005-2,90
Spor Yapma			
Yapanlar (ref)			
Yapmayanlar	0,040	0,50	0,26-0,96

Tablo 1. 2. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Fiziksel Şiddet İle Karşılaşmaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölâtif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	5E-14	8,52	4,92-14,73
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	7,91E-06	3,23	1,93-5,38
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	6,49E-08	4,57	2,64-7,89
Ailenin Ekonomik Durumu			
Çok İyi (ref)			
İyi		0,86	0,42-1,75
Orta		1,30	0,57-2,97
Kötü		2,53	0,57-11,14
Çok kötü	0,007	53,72	5,34-540,26
Haftalık Harçlık Alma Durumu			
6-10 YTL (ref)			
Harçlık almıyor		0,20	0,06-0,62
5 YTL ve az		0,55	0,15-1,92
11-25 YTL		0,38	0,18-0,81
26-50 YTL		0,60	0,27-1,30
51 YTL ve üstü	0,018	0,56	0,24-1,32
Ateşli Silah Taşıma Durumu			
Taşıyan (ref)			
Taşımayan	0,006	2,81	1,33-5,96
“Çevrede Hırsızlık Olması”			
Hırsızlık yok (ref)			
Fikri yok		1,72	0,68-4,32
Evet	0,045	2,29	1,16-4,53
“Çevrede Sarhoşluk Olması “			
Sarhoşluk yok (ref)			
Fikri yok		0,19	0,06-0,64
Evet	0,004	1,73	0,74-3,78

Tablo 1.3. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Fiziksel Şiddet İle Karşılaşmaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Duygusal Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayanlar (ref) Çok sık/her gün	0,014	2,46	1,20-5,08
Sözel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayanlar (ref) Çok sık/her gün	1,32E-09	7,61	3,98-14,56
“Çevrede Sarhoşluk Olması” Sarhoşluk yok (ref) Fikri yok Evet	0,0003	6,16 1,41	2,48-15,30 0,56-3,52
Babanın Çalışma Durumu Halen Çalışıyor (ref) Emekli Çalışmıyor	0,048	0,35 1,68	0,10-1,21 0,76-3,73
Annenin Çalışma Durumu Halen Çalışıyor (ref) Emekli Çalışmıyor	0,048	0,49 1,60	0,26-0,93 0,34-7,42
Aile İçinde Şiddet Yok (ref) Var	0,014	2,45	1,19-5,01
Anne ve Babanın Hayatta Olma Durumu Her ikisi de yaşıyor (ref) Sadece Baba Hayatta Sadece Anne Hayatta İkisi de yaşamıyor	< 0,00001	1,17 5,13 E-011 1,0	0,11-11,96 1,24E012-2,12E009 1,00-1,00
Arkadaşları ile Sokakta Olma Sokakta Beraber Olanlar (ref) Olmayanlar	0,010	0,41	0,20-0,81
Spor Yapma Spor Yapanlar (ref) Yapmayanlar	0,008	0,44	0,24-0,81
Karne Not Ortalaması 4,51 ve üstü (ref) 1,50 ve altı 1,51-2,50 2,51-3,50 3,51-4,50	0,036	5,60 4,73 1,58 2,21	1,359-23,14 1,40-15,91 0,51-4,92 0,72-6,77
Uyuşturucu Kullanma Durumu Kullanmıyor (ref) Kullanıyor	0,027	4,76	1,18-19,07

Tablo 1.4. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Fiziksel Şiddet İle Karşılaşmaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Yaş (yıl olarak)	0.002	0,66	0,51-0,86
Sözel şiddete maruz kalma			
Yok (ref)			
Var	0.009	2,36	1,22-4,09
Cinsel şiddete maruz kalma			
Yok (ref)			
Var	0.0047	4,29	1,56-11,80
Çevrede Hırsızlık Olması			
Hırsızlık yok (ref)			
Fikri yok		4,40	2,02-9,58
Evet	1.41E-06	4,26	2,08-8,72
Çevrede Sarhoşluk Olması			
Sarhoşluk yok (ref)			
Fikri yok		1,12	0,54-2,30
Evet	0.032	0,22	0,74-0,70
Çevrede Tehdit Olması			
Tehdit yok (ref)			
Fikri yok		0,31	0,10-0,95
Evet	0.008	3,08	1,43-6,62
Çevrede Paranın Önemli Olması			
Paraya önem verilmiyor (ref)			
Fikri yok		0,92	0,33-2,56
Evet	0.039	1,81	1,09-3,01
Annenin Çalışma Durumu			
Halen Çalışıyor (ref)			
Emekli		4,51	1,54-13,25
Çalışmıyor	0.022	1,04	0,44-2,47
Anne Öğrenim Düzeyi			
Yüksek okul mezunu (ref)			
Okur yazar, ilkokul mezunu		0,44	0,10-1,81
Ortaokul mezunu		0,80	1,97-3,25
Lise mezunu	0.0001	0,30	0,16-0,54
Aile İçinde Şiddet			
Yok (ref)			
Var	0.033	1,86	1,05-3,29
Spor Yapma			
Evet (ref)			
Spor yapmıyor	0.001	2,30	1,38-3,81
Göç durumu			
Göç Yok (ref)			
Göç etmiş, Mutlu		2,82	1,07-7,41
Göç etmiş, Mutsuz	0.0015	0,57	0,18-1,77
Karne Not Ortalaması			
4,51 ve üstü (ref)			
1,50 ve altı		1,89	0,04-81,76
1,51-2,50		2,85	1,04-7,83
2,51-3,50		0,72	0,30-1,74
3,51-4,50	0.029	1,38	0,64-2,99
Alkol İçme Durumu			
İçmiyor (ref)			
İçiyor	0.006	2,15	1,24-3,71

**II - TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
SON 3 AY İÇERİSİNDE FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA
İLE İLGİLİ ETKENLER**

Tablo 2.1. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Fiziksel Şiddet Uygulamayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayanlar (ref) Çok sık/her gün	0,0008	3,33	1,64-6,76
Sözel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayanlar (ref) Çok sık/her gün	2,18E-08	2,98	2,04-4,35
Cinsel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayanlar (ref) Çok sık/her gün	0,039	1,92	1,03-3,58
Annenin Çalışma Durumu Halen Çalışıyor (ref) Emekli Çalışmıyor	0,025	0,40 0,70	0,19-0,84 0,44-1,10
Çete Üyesi Olma Durumu Değil (ref) Çete üyesi	0,0005	2,48	1,48-4,17
Kumar Oynama Durumu Oynamaz (ref) Oynar	0,030	1,40	1,03-1,91
Televizyon Seyretme Durumu Günde 1-3 saat seyrediyor (ref) Seyretmez 4 saat ve üstü seyrediyor	0,005	1,55 1,98	0,89-2,70 1,29-3,03
Delici Alet Taşıma Taşımaz (ref) Taşır	0,016	1,67	1,09-2,55
Ateşli Silah Taşıma Taşımaz (ref) Taşır	0,018	1,78	1,10-2,88
Ailede Binek Otomobil Sahibi Var (ref) Yok	0,021	0,69	0,51-0,94
Haftalık Harçlık Alma 6-10 YTL (ref) Harçlık almıyor 5 YTL ve az 11-25 YTL 26-50 YTL 51 YTL ve üstü	0,0004	1,67 0,75 1,51 1,88 3,35	0,94-2,94 0,46-1,22 1,01-2,26 1,09-3,23 1,46-7,69
İmpulsivite Puanı	0,007	1,14	1,03-1,26

Tablo 2.2. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Fiziksel Siddet Uygulamayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Siddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	<,0001	5,26	3,00-9,22
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	<,0001	2,64	1,80-3,88
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)		1,79	
Çok sık/her gün	,025		1,07-2,99
Yaş (yıl)	,007	0,84	0,74-0,95
İmpulsivite Puanı	,034	1,13	1,00-1,26
"Çevrede Tehdit Olması"			
Tehdit yok (ref)			
Fikri yok		1,08	0,63-1,87
Evet	,024	1,67	1,13-2,45
Anne Öğrenim Düzeyi			
Yüksek okul mezunu (ref)			
Okur yazar, ilkokul mezunu		0,98	0,58-1,66
Ortaokul mezunu		0,90	0,51-1,57
Lise mezunu	,023	1,59	1,03-2,46
Çete Üyesi Olma Durumu			
Çete üyesi değil (ref)			
Çete üyesi	,010	1,69	1,13-2,53
Sigara İçme Durumu			
Sigara içmiyor (ref)			
Sigara içiyor	,004	1,51	1,14-2,00
Televizyon Seyretme Durumu			
Günde 1-3 saat seyrederek (ref)			
Seyretmez		1,45	0,93-2,26
4 saat ve üstü seyrederek	<,0001	2,03	1,46-2,84
Delici Alet Taşıma			
Taşımaz (ref)			
Taşıyor	,001	1,98	1,34-2,92
Okula Mazaratsız Devamsızlık			
Yok (ref)			
1-5 gün		1,12	0,75-1,65
6-10 gün		1,58	1,02-2,46
11-15 gün		2,75	1,58-4,80
16-20 gün		3,71	1,23-9,16
21 gün ve üzeri	,001	2,71	0,64-11,3
Haftalık Harçlık Alma			
6-10 YTL (ref)			
Harçlık almıyor		1,64	0,75-3,58
5 YTL ve az		1,12	0,52-2,37
11-25 YTL		0,95	0,55-1,61
26-50 YTL		1,06	0,62-1,81
51 YTL ve üstü	,020	1,88	1,06-3,33
Kardeş Sayısı			
2-4 çocuk (ref)			
0 çocuk		0,59	3,55-0,98
5-7 kardeş		1,23	0,67-2,26
8-10 kardeş		0,85	0,27-2,66
11 kardeş ve üstü	,008	5,59	1,62-19,19
Oyun Salonuna Gitme Durumu			
Gitmez (ref)			
Gider	,039	1,37	1,01-1,87
Kültürel Etkinliklere Katılma Durumu			
Katılır (ref)			
Katılmaz	,001	1,80	1,27-2,54
Kitap Okuma Durumu			
Okur (ref)			
Okumaz	,005	1,52	1,13-2,05

Tablo 2.3. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Fiziksel Şiddet Uygulamayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli*

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)		2,51	1,48-4,26
Çok sık/her gün	0,0006		
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)		3,61	1,60-8,16
Çok sık/her gün	0,002		
İmpulsivite Puanı	6,37337E-10	1,68	1,43-1,98
Annenin Çalışma Durumu			
Halen Çalışıyor (ref)			
Emekli		1,14	0,67-1,93
Çalışmıyor	0,0057	5,80	1,89-17,82
Ailede Şiddet			
Yok (ref)			
Var	0,006	1,70	1,16-2,49
Çete Üyesi Olma Durumu			
Çete üyesi değil (ref)			
Çete üyesi	0,007	2,69	1,30-5,55
Gazete Okuma Durumu			
Okumaz (ref)			
Okur	0,042	1,59	1,01-2,50
Oyun Salonuna Gitme			
Gitmez (ref)			
Gider	0,022	2,42	1,13-5,17
Kültürel Etkinliklere Katılma			
Katılır (ref)			
Katılmaz	0,004	2,02	1,52-3,28
Kendi Sağlık Durumunu Değerlendirme			
Çok İyi ve İyi (ref)			
Orta		0,65	0,35-1,20
Kötü/Çok Kötü	0,024432478	0,26	1,10-0,69
Kendi Ruhsal Sağlığını Değerlendirme			
Çok İyi ve İyi (ref)			
Orta		1,87	1,11-3,16
Kötü/Çok Kötü	0,016	2,09	1,42-3,84
Delici Alet Taşıma			
Taşımaz (ref)			
Taşıır	0,003	2,67	1,39-5,12
Karne Not Ortalaması			
4,51 ve üstü (ref)			
1,50 ve altı		1,13	0,44-2,90
1,51-2,50		2,55	1,25-5,21
2,51-3,50		1,11	0,55-2,20
3,51-4,50	0,009	1,78	0,86-3,65
Uyusturucu Kullanma Durumu			
Kullanmıyor (ref)			1,
Kullanıyor	0,047	3,00	01-8,95

Tablo 2.4. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Fiziksel Şiddet Uygulamayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	1,87E-07	6,54	3,24-13,20
İmpulsivite Puanı	0,004	1,33	1,09-1,62
Yaş (yıl)	0,027	0,71	0,53-0,96
Annenin Öğrenim Durumu			
Yüksek okul ve üzeri (ref)			
Okur yazar/OY değil/ilkokul mezunu		1,04	0,27-4,03
Ortaokul mezunu		3,82	1,42-10,2
Lise mezunu	0,016	1,59	0,9-3,66
Kardeş Sayısı (kendi dahil)			
2-4 kardeş			
tek çocuk		0,32	0,14-0,71
5 ve üstü kardeş	0,017	0,72	0,16-3,28
Ailede Birinin Özel Arabası Olması			
Var (ref)			
Yok	0,001	0,18	0,06-0,51
Sokakta Arkadaşlarla Oynama			
Oynamaz (ref)			
Oynar	0,024	0,46	0,23-0,90
Delici-kesici Alet Taşıma			
Taşımaz (ref)			
Taşıır	0,009	3,50	1,35-9,02
Uyuşturucu Kullanma			
Kullanmaz (ref)			
Kullanır	0,009	5,80	1,53-21,91
Kendi Ruh Sağlığını Algılaması			
Çok iyi veya iyi (ref)			
Orta		1,34	0,61-2,91
Kötü/Çok kötü	0,006	3,21	1,51-6,83
“Çevrede Yalının Kabulü”			
Kabul edilmez (ref)			
Fikri yok		2,37	1,25-4,48
Evet	0,029	1,44	0,62-3,76
“Çevrede Paranın Önemli Olması”			
Para önemli değildir (ref)			
Fikri yok		1,17	0,06-0,50
Önemlidir	0,004	0,88	0,42-1,83

**III - TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
SON 3 AY İÇERİSİNDE SÖZEL ŞİDDET İLE KARŞILAŞMA
İLE İLGİLİ ETKENLER**

Tablo 3.1. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Sözel Şiddet ile Karşılaşmayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	6,41E-09	4,61	2,76-7,66
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	1,42E-12	4,13	2,81-6,09
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	2,85E-09	4,91	2,92-8,27
Yaş (yıl)	0,003	0,85	0,77-0,95
Ailesinin Ekonomik Durumu			
Çok iyi (ref)			
İyi		1,85	0,87-3,93
Orta		2,42	2,65-4,63
Kötü		3,58	1,72-7,45
Çok kötü	0,0011	2,69	0,98-7,42
Aile İçinde Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	1,94E-06	2,18	1,58-3,00
Kendi Ruhsal Sağlığını Algılaması			
Çok iyi/iyi (ref)			
Orta		1,39	1,04-1,86
Kötü/Çok kötü	0,017	1,81	1,10-2,96
Kumar/Şans Oyunu Oynama			
Oynamaz (ref)			
Oynar	0,008	1,38	1,08-1,76
Günlük Televizyon Seyretme			
1-3 saat seyrederek (ref)			
Seyretmez		1,02	0,70-1,49
4 saat ve üstü seyrederek	0,0008	1,68	1,27-2,21
"Çevrede Paranın Önemi" Bulunması			
Önemli değil (ref)			
Fikri yok		0,75	0,52-1,07
Önemli	0,023	1,22	0,94-1,60

Tablo 3.2. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Sözel Şiddet ile Karşılaşmayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	8,44E-12	6,90	4,02-12,06
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	0	6,45	4,77-8,70
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	4,62E-06	2,99	1,87-4,78
Yaş (yıl)	7,98E-05	0,80	0,72-0,89
Dikkat Eksikliği Puanı	0,007	1,14	1,03-1,25
Annenin Öğrenim Düzeyi			
Yüksek okul ve üstü (ref)			
Okuryazar değil/OKY/İlkokul mezunu		1,63	1,08-2,45
Ortaokul mezunu		1,16	0,77-1,74
Lise mezunu	0,049	0,97	0,72-1,30
Babanın Öğrenim Düzeyi			
Yüksek okul ve üstü (ref)			
Okuryazar değil/OKY/İlkokul mezunu		0,52	0,35-0,78
Ortaokul mezunu		0,79	0,53-1,18
Lise mezunu	0,010	0,95	0,71-1,28
"Çevrede Hırsızlık"			
Yok (ref)			
Fikri yok		0,60	0,36-0,98
Var	0,041	0,69	0,48-0,99
"Çevrede Kurnazlık"			
Önemli değil (ref)			
Fikri yok		1,27	0,85-1,90
Önemli	0,0059	1,66	1,21-2,26
"Çevrede Paranın Önemli" Bulunması			
Önemli değil (ref)			
Fikri yok		0,66	0,46-0,94
Önemli	0,0041	1,31	0,95-1,79
Aile İçinde Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	2,37E-08	2,07	1,61-2,68
Günlük Televizyon Seyretme			
1-3 saat seyrederek (ref)			
Seyretmez		2,06	1,52-2,79
4 saat ve üstü seyrederek	5,72E-06	1,00	0,71-1,43
Karne Not Ortalaması			
4,51 ve üstü (ref)			
1,50 ve altı		0,87	0,40-1,88
1,51-2,50		0,66	0,43-1,00
2,51-3,50		1,08	0,76-1,52
3,51-4,50	0,040	1,23	0,94-1,62
Kendi Ruhsal Sağlıkını Algılaması			
Çok iyi/iyi (ref)			
Orta		1,44	1,07-1,95
Kötü/Çok kötü	0,00050	1,93	1,34-2,77

Tablo 3.3. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Sözel Şiddet ile Karşılımla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	4,33E-07	5,32	2,79-10,13
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	6,95E-12	3,23	2,32-4,49
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	0,0002	2,39	1,49-3,83
Aile İçinde Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	8,62E-13	2,64	2,03-3,43
Sigara İçme Durumu			
Yaşam boyu içmemiş (ref)			
İçmiş	0,027	1,39	1,03-1,88
Kendi Ruhsal Sağlığını Algılaması			
Çok iyi/iyi (ref)			
Orta		1,58	1,19-2,10
Kötü/Çok kötü	0,0026	1,63	1,13-2,35

Tablo 3.4. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Sözel Şiddet ile Karşılımla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	3,08E-12	5,05	3,22-7,91
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	5,29E-08	3,88	2,39-6,30
Aile İçinde Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	2,46E-11	2,69	2,02-3,59
Annenin Öğrenim Düzeyi			
Yüksek okul ve üstü (ref)			
Okuryazar değil/OKY/İlkokul mezunu		1,32	0,73-2,39
Ortaokul mezunu		0,75	0,40-1,42
Lise mezunu	0,0020	1,81	1,14-2,86
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)			
1-3 kardeş (ref)			
Tek çocuk		1,60	1,04-2,48
4 ve daha çok kardeş	0,027	0,58	0,29-1,17
Oyun Salonuna Gitme			
Gitmiyor (ref)			
Gidiyor	0,009	2,09	1,19-3,64

**IV - TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
SON 3 AY İÇERİSİNDE SÖZEL ŞİDDET UYGULAMA
İLE İLGİLİ ETKENLER**

Tablo 4.1. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Sözel Şiddet Uygulamaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	0,009	1,74	1,14-2,64
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	9,59E-14	3,21	2,73-4,35
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	0,03	1,81	1,05-3,11
Ailede Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	0,007	1,43	1,10-1,86
Sokakta Arkadaşlarla Olma			
Oynayan (ref)			
Oynamayan	0,012	0,70	0,53-0,92
Kitap Okuma			
Okuyan (ref)			
Okumayan	0,0007	1,58	1,21-2,07
TV Seyretme Süresi/Gün			
1-3 saat seyretme (ref)			
4 saat ve üzeri seyretme		1,42	0,90-2,22
Seyretmeyen	0,0005	1,69	1,28-2,23
Sigara Kullanma			
Yaşam boyu içmemiş (ref)			
İçmiş	0,036	1,37	1,02-1,86
Kumar Oynama			
Oynamayan (ref)			
Oynayan	1,79E-05	1,63	1,30-2,03
İnternet Kullanma			
Kullana (ref)			
Kullanmayan	0,003	0,60	0,43-0,84
Delici-Kesici Alet Taşıma			
Taşımayan (ref)			
Taşıyan	0,0035	1,74	1,20-2,52
Karne Not Ortalaması			
4,51 ve üstü (ref)			
1,50 ve altı		0,43	0,22-0,84
1,51-2,50		0,76	0,47-1,23
2,51-3,50		0,97	0,61-1,54
3,51-4,50	0,043	0,85	0,54-1,34
Ailesinin Arabasının Olması			
Var (ref)			
Yok	0,024	0,72	0,54-0,96
Yaşanılan Çevrede "Kurnaz Olma" Önemli Olması			
Önemsiz (ref)			
Fikri yok		1,04	0,67-1,61
Önemli	0,049	1,43	1,05-1,96

Tablo 4.2. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Sözel Şiddet Uygulamaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayan (ref) Çok sık/her gün	0	3,77	2,80-5,08
Cinsel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayan (ref) Çok sık/her gün	8,31E-05	2,45	1,57-3,83
Ailede Şiddet Olması Yok (ref) Var	0,0004	1,59	1,22-2,06
Hiperaktivite/dürtüselilik	4,18E-07	1,19	1,11-1,27
Çete Üyesi Olma Üye değil (ref) Üye	0,010	1,65	1,12-2,43
Kumar Oynama Oynamaz (ref) Oynar	0,001	1,54	1,19-2,01
Oyun Salonuna Gitme Gitmez (ref) Gider	0,039	1,30	1,01-1,69

Tablo 4.3. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Sözel Şiddet Uygulamaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Duygusal Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayan (ref) Çok sık/her gün	1,43E-05	2,31	1,58-3,36
Sözel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayan (ref) Çok sık/her gün	4,68E-12	3,54	2,49-5,04
Ailede Şiddet Olması Yok (ref) Var	0,0008	1,76	1,26-2,45
Hiperaktivite/Dürtüselilik	0,001	1,21	1,08-1,36
Ruh Sağlığı Algısı Çok iyi ve iyi (ref) Orta Kötü ve çok kötü	0,001	1,64 1,56	1,21-2,23 1,02-2,38
İnternet Kullanma Kullanan (ref) Kullanmayan	0,03	0,70	0,51-0,96
Kumar Oynama Oynamayan (ref) Oynayan	0,02	1,53	1,06-2,22
Çete Üyesi Olma Olmayan (ref) Olan	0,004	1,99	1,01-3,91
Spor Yapma Yapan (ref) Yapmayan	0,0015	1,53	1,17-2,00
Göç Sonrası Duygusal Durum Göç gelmemiş (ref) Mutlu Öfkeli, mutsuz, özlüyor	0,03	0,55 0,50	0,32-0,95 0,28-0,89
Çevrede "Tehdit İle Sonuç Alma" Normal Kabul Edilme Kabul edilmez (ref) Kabul edilir Fikri yok	0,045	1,67 0,84	1,05-2,65 0,52-1,37

*Analizlerde ev sahibi olma-kalınan yer için kontrol sağlanmıştır,

Tablo 4.4. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Sözel Şiddet Uygulamaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	2,61E-08	3,14	2,11-4,69
Ailede Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	0,004	0,66	0,45-0,99
Hiperaktivite/Dürtüsellik			
	0,0002	1,27	1,11-1,44
Kumar Oynama			
Oynamaz (ref)			
Oynar	0,003	1,51	1,03-2,22
TV Seyretme			
Seyretmez (ref)			
Seyreder	0,004	0,66	0,45-0,99
TV Seyretme Süresi/Gün			
1-3 saat seyretme (ref)			
4 saat ve üzeri seyretme		0,97	0,61-1,56
Hayır	0,005	2,49	1,39-4,48
Ruh Sağlığı Algısı			
Çok iyi ve iyi (ref)			
Orta		1,53	1,05-2,21
Kötü ve çok kötü	0,01	1,90	1,15-3,13

**V - TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
SON 3 AY İÇERİSİNDE DUYGUSAL ŞİDDET İLE
KARŞILAŞMA İLE İLGİLİ ETKENLER**

Tablo 5.1. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Duygusal Şiddet ile Karşılaşmayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	1,43E-09	5,59	3,22-9,71
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	6,39E-13	4,40	2,96-6,55
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	2,62E-06	4,21	2,32-7,64
Aile İçinde Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	1,26E-06	2,31	1,65-3,23
Oyun Salonuna Gitme			
Gitmez (ref)			
Gider	0,046	1,44	1,005-2,081
Sokakta Arkadaşları ile Oynama			
Oynar (ref)			
Oynamaz	0,046	1,44	1,005-2,081
Spor Yapma Durumu			
Yapar (ref)			
Yapmaz	0,029	1,49	1,04-2,14
Kendi Ruhsal Sağlığını Algılaması			
Çok iyi/iyi (ref)			
Orta		1,29	0,85-1,97
Kötü/Çok kötü	0,0007	3,15	1,74-5,68

Tablo 5.2. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Duygusal Şiddet ile Karşılaşmayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	0,000121	2,85	1,67-4,85
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	0	6,59	4,85-8,95
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	0,003326	1,96	1,25-3,08
Yaş (yıl)	0,044311	1,16	1,004-1,34
Aile İçinde Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	0,023387	1,45	1,05-2,01
Babanın Çalışma Durumu			
Çalışıyor (ref)			
Emekli		2,22	0,93-5,33
Çalışmıyor (işsiz)	0,019064	0,68	0,45-1,02
Sigara İçme Durumu			
Yaşam boyu içmemiş (ref)			
İçmiş	0,004452	1,56	1,14-2,12
Çevrede Hırsızlık"			
Yok (ref)			
Fikri yok		0,99	0,51-1,92
Var	0,020535	1,99	1,22-3,23
Kendi Ruhsal Sağlığını Algılaması			
Çok iyi/iyi (ref)			
Orta		2,18	1,53-3,12
Kötü/Çok kötü	4,16E-06	2,72	1,66-4,47

Tablo 5.3. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Duygusal Siddet İle Karşılaşmayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Siddetin Belirleyicileri	Wald testi değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayanlar (ref) Çok sık/her gün	0,019	2,74	1,18-6,47
Sözel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayanlar (ref) Çok sık/her gün	0,0022	2,39	1,36-4,18
Cinsel Şiddetle Karşılaşma Karşılaşmayanlar (ref) Çok sık/her gün	4,89E-06	3,32	1,99-5,45
Yaş (Yıl)	0,0150	0,79	0,66-0,95
İmpulsivite Puanı	2,33E-05	1,34	1,17-1,54
"Çevrede Sarhoşluk" Kabulü Yok (ref) Fikri yok Var	0,030	2,52 0,75	1,06-4,77 0,31-1,87
Kumar/Şans Oyunu Oynama Durumu Oynamaz (ref) Oynar	9,75E-05	2,72	1,64-4,50
Okula Mazaretsiz Devamsızlık Durumu Yok (ref) 1-5 gün 6-10 gün 11-15 gün 16-20 gün 21 ve üstü	0,009	1,60 1,57 1,33 15,86 1,10	0,75-3,40 0,72-3,41 0,37-4,78 3,79-66,29 0,10-124,62

Tablo 5.4. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Duygusal Siddet İle Karşılaşmayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Siddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Aile İçinde Şiddet Olması Yok (ref) Var	0,036	1,48	1,02-2,15
Kendi Ruhsal Sağlığını Algılaması Çok iyi/yiyi (ref) Orta Kötü/Çok kötü	2,76E-13	2,31 7,72	1,59-3,34 4,58-13,03
Yaşadığı Evin Mülkiyeti Ailesine ait (re) Yurtta Lojmanda Kirada Yakınları Diğer	0,0004	0,21 1,92 0,88 0,75 1,77	0,09-0,45 0,82-4,45 0,58-1,33 0,23-2,40 0,44-7,05
Kitap Okuma Alışkanlığı Okur (ref) Okumaz	0,025	0,67	0,47-0,95
Sokakta arkadaş ile Oynama Oynar (ref) Oynamaz	0,0033	1,72	1,19-2,49
Günlük Televizyon Seyretme Durumu 1-3 saat seyredir (ref) Seyretmez 4 saat ve üzeri seyredir	0,0004	2,41 0,81	1,49-3,91 0,47-1,38
İnternet Kullanma Durumu Kullanır (ref) Kullanmaz	0,0008	2,28	1,40-3,70
"Çevresinde Kurnazlık" Makbul Makbul Değil (ref) Fikri yok Makbul	0,042	0,51 1,07	0,28-0,91 0,66-1,72
"Çevresinde Para Önemli" Önemli Değil (ref) Fikri yok Önemli Bulunur	0,0034	0,85 1,91	0,56-1,28 1,21-3,02

**VI - TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
SON 3 AY İÇERİSİNDE DUYGUSAL ŞİDDET UYGULAMA
İLE İLGİLİ ETKENLER**

Tablo 6.1. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Duygusal Şiddet Uygulama İle İlişkili Lojistik Regresyon Modeli*

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddete Maruz Kalma			
Kalmayanlar (ref)			
Çok sık/Her gün	<0,01	2,06	1,40-3,03
Duygusal Şiddete Maruz Kalma			
Kalmayanlar (ref)			
Çok sık/Her gün	<0,01	2,75	1,58-4,78
Cinsel Şiddete Maruz Kalma			
Kalmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	<0,01	3,19	1,92-5,33
Ebeveynin Hayatta Olma Durumu			
İkisi de hayatta (ref)			
Anne-Babanın en az biri hayatta değil	0,016	0,04	0,003-0,55
Aile İçinde Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	0,013	1,96	1,27-3,04
Alkol Kullanımı			
Hiç içmemiş (ref)			
İçmiş	0,027	1,67	1,06-2,62
Çete Üyesi Olma Durumu			
Çete üyesi değil (ref)			
Çete üyesi	<0,001	2,68	1,55-4,64
İnternet Kullanma Durumu			
Kullanır (ref)			
Kullanmaz	0,016	1,91	1,13-3,22

Tablo 6.2. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Duygusal Şiddet Uygulama İle İlişkili Lojistik Regresyon Modeli*

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddete Maruz Kalma			
Kalmayanlar (ref)			
Çok sık/Her gün	<0,01	1,97	1,36-2,85
Duygusal Şiddete Maruz Kalma			
Kalmayanlar (ref)			
Çok sık/Her gün	<0,01	3,04	1,91-4,83
Cinsel Şiddete Maruz Kalma			
Kalmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	<0,01	3,37	1,96-5,80
Ebeveynin Hayatta Olma Durumu			
İkisi de hayatta (ref)			
Anne-Babanın en az biri hayatta değil	0,018	0,07	0,008-0,64
Aile İçinde Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var		1,92	1,24-2,99
Kumar/Şans Oyunu Oynama			
Oynamaz (ref)			
Oynar	0,011	1,66	1,12-2,46
Sigara Kullanımı			
Hiç içmemiş (ref)			
İçmiş	0,006	1,75	1,18-2,61
Günlük Televizyon Seyretme Durumu			
1-3 saat seyrederek (ref)			
Seyretmez		1,391	0,90-2,16
4 saat ve üzeri seyrederek	0,031	1,714	1,12-2,63
Çete Üyesi Olma Durumu			
Çete üyesi değil (ref)			
Çete üyesi	0,012	1,818	1,14-2,89
"Çevrede Uyuşturucu" Kullanımı			
Yok (ref)			
Fikri Yok		1,768	1,06-2,94
Var	<0,001	3,189	1,80-5,66

Tablo 6.3. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Duygusal Siddet Uygulamayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	0,019	2,16	1,13-4,13
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	0,002	2,39	1,36-4,18
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)			
Çok sık/her gün	4,89E-06	3,32	1,99-5,45
Yaş (Yılı)	0,015	0,79	0,66-0,95
İmpulsivite Puanı	2,33E-05	1,34	1,17-1,54
"Çevrede Sarhoşluk" Kabulü			
Kabul edilmez (ref)			
Fikri yok		2,52	1,06-4,77
Kabul Edilir	0,030	0,75	0,31-1,87
Kumar/Şans Oyunu Oynama Durumu			
Oynamaz (ref)			
Oynar	9,75E-05	2,72	1,64-4,50
Okula Mazaretsiz Devamsızlık Durumu			
Yok (ref)			
1-5 gün		1,60	0,75-3,40
6-10 gün		1,57	0,72-3,41
11-15 gün		1,33	0,37-4,78
16-20 gün		15,86	3,79-66,29
21 ve üstü	0,009545	1,10	0,10-124,62

Tablo 6.4. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Duygusal Siddet Uygulamayla İlişkili Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)		3,078	1,29-7,32
Çok sık/her gün	0,011		
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayanlar (ref)		2,45	1,18-5,10
Çok sık/her gün	0,015		
İmpulsivite Puanı	0,0021	1,35	1,11-1,65
"Çevresinde Tehdit veya Baskı" Mevcut			
Yok (ref)			
Fikri yok		0,28	0,09-0,90
Tehdit Var	0,041	1,41	0,50-3,96

**VII - TÜRKİYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
SON 3 AY İÇERİSİNDE CİNSEL ŞİDDET İLE
KARŞILAŞMA İLE İLGİLİ ETKENLER**

Tablo 7.1. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Cinsel Şiddet İle Karşılaşmaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	6,03E-05	3,23	1,82-5,71
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	3,7E-06	4,48	2,38-44
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	2,09E-09	5,26	3,07-8,99
TV Seyretme Süresi/Gün			
1-3 saat seyretme (ref)			
4 saat ve üzeri seyretme		1,66	0,91-3,03
Hayır	0,021	2,14	1,19-3,84
Oyun Salonuna Gitme			
Gitmeyen (ref)			
Giden	0,007	1,90	1,18-3,09

Tablo 7.2. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Cinsel Şiddet İle Karşılaşmaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	7,26E-06	3,89	2,15-7,02
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	0,007	1,92	1,18-3,12
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	1,31E-06	3,10	1,96-4,90
Yaşanılan Çevrede “Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı” Doğru Bulunması Düşüncesi			
Doğru Bulma (ref)			
Doğru Bulmama		0,61	0,29-1,26
Fikri yok	0,010	2,23	1,11-4,44
Yaşanılan Çevrede “Hırsızlık Dahil Bir Çok Suç İşlenebilmesi”			
Katılmama (ref)			
Katılma		2,75	1,38-5,47
Fikri Yok	0,011	1,09	0,55-2,14

Tablo 7.3. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Cinsel Şiddet İle Karşılaşmaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Duygusal Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	0,02	2,15	1,12-4,13
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	0,0003	2,54	1,53-4,22
Hiperaktivite/Dürtüselilik	0,013	1,26	1,05-1,52
Harçlık Alma (Haftada)			
6-10 (ref)			
Harçlık almıyor		0,74	0,22-2,43
5 YTL ve az		1,25	0,64-2,43
11-25		3,09	1,85-5,15
26-50		5,87	2,82-12,22
51 ve üstü	6,67E-06	4,81	1,24-18,59

Tablo 7.4. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Cinsel Şiddet İle Karşılaşmaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Fiziksel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	0,017	4,28	1,28-14,27
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	1,48E-07	4,12	2,44-6,95
Sokakta Arkadaşlarla Olma			
Olan (ref)			
Olmayan	0,014	0,44	0,23-0,85
Madde Kullanma			
Kullanmayan (ref)			
Kullanan	0,025	3,98	1,18-13,37
Kumar Oynama			
Oynamayan (ref)			
Oynayan	0,006	2,19	1,25-3,84

**VIII - TÜRKiYE'DE
ORTAÖĞRETİME DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERDE
SON 3 AY İÇERİSİNDE CİNSEL ŞİDDET UYGULAMA
İLE İLGİLİ ETKENLER**

Tablo 8.1. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Cinsel Şiddet Uygulamaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	3,08E-06	2,57	1,73-3,83
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	1,57E-11	6,71	3,88-11,58
Ailede Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	0,032	1,55	1,03-2,31
Kumar Oynama			
Oynamayan (ref)			
Oynayan	0,002	1,86	1,24-2,79
TV Seyretme Süresi/Gün			
1-3 saat seyretme (ref)			
4 saat ve üzeri seyretme		2,14	1,36-3,64
Hayır	0,003	2,02	1,004-4,09
Delici-Kesici Alet Taşıma			
Taşıyamayan (ref)			
Taşıyan	0,001	2,28	1,36-3,80
Ateşli Silah Taşıma			
Taşımayan (ref)			
Taşıyan	0,014	1,99	1,14-3,46
Mazaretsiz Devamsızlık Yapma			
Yok (ref)			
1-5 gün		1,55	0,90-2,67
6-10 gün		1,06	0,55-2,02
11-15 gün		1,16	0,54-2,47
16-20 gün		1,04	0,36-3,03
21 ve üstü	0,002	61,49	7,56-500,01
Anne ve Babanın Hayatta Olma Durumu			
Anne ve baba hayatta (ref)			
Anne ve/veya babanın birisi yok	0,048	0,21	0,04-0,98
Baba Çalışma Durumu			
Çalışıyor (ref)			
Emekli		0,53	0,26-1,11
Çalışmıyor	0,025	0,60	0,34-1,05
Anne Çalışma Durumu			
Çalışıyor (ref)			
Emekli		0,93	0,64-1,35
Çalışmıyor	0,031	2,55	1,19-5,46
Yaşanılan Çevrede “Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı” Doğru Bulunması Düşüncesi			
Katılmama (ref)			
Katılma		1,76	0,92-3,36
Fikri yok	0,013	2,41	1,31-4,43
Yaşanılan Çevrede “Para En Önemli Değer” Kabul Edilmesi			
Katılmama (ref)			
Katılma		1,87	1,16-3,02
Fikri yok	0,0002	0,45	0,23-0,88

Tablo 8.2. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Erkeklerde Cinsel Şiddet Uygulamaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Ailede Şiddet Olması			
Yok (ref)			
Var	0,012	1,66	1,11-2,48
Çete Üyesi Olma			
Değil (ref)			
Üye	0,0005	2,45	1,47-4,08
Ruh Sağlığı Algısı			
Çok iyi ve iyi (ref)			
Orta		0,47	0,26-0,85
Kötü ve çok kötü	0,035	0,71	0,37-1,35
Madde Kullanma			
Kullanmayan (ref)			
Kullanan	0,046	2,20	1,01-4,79
İnternet Kullanma			
Kullanan (ref)			
Kullanmayan	0,008	0,33	0,14-0,75
Delici-Kesici Alet Taşıma			
Taşımayan (ref)			
Taşıyan	0,010	1,88	1,15-3,05
Algılanan Ekonomik Durum			
Çok iyi (ref)			
İyi		0,84	0,50-1,35
Orta		0,59	0,30-1,17
Kötü		0,88	0,19-4,07
Çok kötü	0,038	5,81	1,46-23,16
Karne Not Ortalaması			
4,51 ve üstü (ref)			
1,50 ve altı		0,10	0,18-0,66
1,51-2,50		0,62	0,26-1,44
2,51-3,50		1,20	0,61-2,34
3,51-4,50	0,033	1,20	0,62-2,28
Mazaretsiz Devamsızlık			
Yapma			
Yok (ref)			
1-5 gün		0,85	0,55-1,33
6-10 gün		0,72	0,39-1,30
11-15 gün		0,95	0,43-2,08
16-20 gün		0,05	0,01-0,24
21 ve üstü	9,58E-05	8,10	1,82-36,03
Kültürel Etkinliklere Katılma			
Katılan (ref)			
Katılmayan	0,022	1,71	1,08-2,72
Kitap Okuma			
Okuyan (ref)			
Okumayan	0,039	1,50	1,02-2,21
Sözel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	0,044	2,25	1,01-4,97
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	4,86E-13	7,25	4,27-12,30

Tablo 8.3. Resmi Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Cinsel Şiddet Uygulamaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Cinsel Şiddetle Karşılaşma			
Karşılaşmayan (ref)			
Çok sık/her gün	4,56E-09	18,06	6,93-47,0
Hiperaktivite/Dürtüsellik	0,013641	1,26	1,05-1,52
Kardeş Sayısı			
1-4 kardeş (ref)			
Kardeş yok		1,96	0,66-5,80
5 ve üzeri	0,019	0,89	0,01-0,61
Madde Kullanma			
Kullanmayan (ref)			
Kullana	0,0001	42,89	6,50-282,94
Kumar Oynama			
Oynayamayan (ref)			
Oynayan	0,001	6,83	2,17-21,43
Yaş	0,03	1,58	1,04-2,42
Dikkat Eksikliği/Dürtüsellik	0,018	0,69	0,51-0,94

Tablo 8.4. Özel Okullarda Ortaöğretime Devam Eden Kızlarda Cinsel Şiddet Uygulamaya Ait Lojistik Regresyon Modeli

Şiddetin Belirleyicileri	Wald testi p değeri	Tahmini rölatif risk (TRR, OR)	TRR %95 Güven Aralığı
Ateşli Silah Taşıma			
Taşımayan (ref)			
Taşıyan	0,02	7,23	1,25-41,64

**CEZA ve İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN
TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARDA
ŞİDDET ve BUNU ETKİLEYEN
ETKENLERİN SAPTANMASI**

B. CEZA VE İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARDA ŞİDDET ve BUNU ETKİLEYEN ETKENLERİN SAPTANMASI

a. TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Çalışmaya Dahil Edilen Kurumlara Göre Bu Kurumlarda Bulunan ve Çalışmaya Alınan Çocuk ve Anketi Uygulayan Sayıları (Şubat-Mart 2007)

Tablo 2. Çalışmaya Alınan Çocukların Kaldıkları Ceza ve İnfaz Kurumunun Bulunduğu İl, Cinsiyet, Yaş ve Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 3. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Aileleri ile İlgili Bazı Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 4. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Yaşam Boyu Göç Etme Durumları ile İlgili Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 5. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Ekonomik Durumları ile İlgili Bazı Göstergelerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 6. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevine Girmeden Önceki Yaşamlarında Boş Zamanlarını Geçirme Yöntemlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 7. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevine Girmeden Önceki Yaşam Tarzı ve Alışkanlıklarına İlişkin Bazı Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 8. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevine Girmeden Önceki Yaşamlarında Delici-Kesici Alet ve Ateşli Silah Taşıma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 9. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Şiddet ile İlgili Bazı Davranışları Şiddet Olarak Algılama Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 10. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Kendilerini Güvende ve Tehdit Altında Hissettikleri Ortamlar Konusundaki Beyanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 11. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların, Ailede Şiddet Olma Durumu ve Cezaevine Girmeden Önceki Son 3 Ay İçinde Fiziksel Şiddet ile Karşılaşma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 12. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların, Şiddete Yol Açan Nedenler Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 13. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Şiddet ile İlgili Sunulan Bazı Önermelere Katılma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 14. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Şiddet Karşısındaki Tutum ve Mücadele ile İlgili Bazı Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 15. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Kavgaya Karışma ile İlgili Bazı Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 16. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevine Girmeden Önceki Son 3 Ay İçinde Fiziksel Şiddet Uygulama Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 17. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevinde Olmasına Neden Olan Suç ile İlgili Bazı Önermelere Katılma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 18. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Yaşadıkları Sosyal Çevre ile İlgili Bazı Özelliklerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 19. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Şiddeti Önleme ile İlgili Olarak En Önemli Gördükleri Durumun Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 20. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cinsiyete Göre Toplumda Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Bazı Önermelere Katılma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)

Tablo 21. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Hayat ve Gelecek Hakkındaki Düşünceleri ile Ruhsal Durum ile İlişkili Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

b. ARAŞTIRMA GRUBU

I- ANKETLERİN HAZIRLANMASI

Nevzat Tarhan, Prof. Dr., Psikiyatrist
Adem Solak, Öğr. Gör., Sosyolog
Şükrü Pamukçu, Uzman, Psikolog
Özden Yalçınkaya Alkar, Dr., Klinik Psikolog
Hicran Çetin, Uzman, Psikolojik Danışman
Toker Ergüder, Dr., Halk Sağlığı Uzmanı
Özgür Öner, Dr., Psikiyatrist
Uğur Ergün, Dr., Psikiyatrist
Nimet Okan, Sosyolog, Bilim Uzmanı

II- ANKETLERİN CEZA İNFAZ KURUMLARINDA UYGULANMASI

Zeki Yıldırım, Hâkim, Bilim Uzmanı
Nimet Okan, Sosyolog, Bilim Uzmanı,
Şükrü Pamukçu, Uzman, Psikolog
Hicran Çetin, Uzman, Psikolojik Danışman
Adem Solak, Öğr. Gör., Sosyolog
Ekte listesi olan 330 sosyolog, psikolog, psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, rehber öğretmen

III- ANKET İLE TOPLANAN VERİLERİN ELEKTRONİK ORTAMA AKTARILMASI

Nimet Okan, Sosyolog, Bilim Uzmanı
Murat Gürkan, Avrupa Birliği Projeler Uzmanı

IV- VERİLERİN BİRLEŞTİRİLMESİ VE DÜZENLENMESİ

Yılmaz Erşahin, Matematik Mühendisi, Türkiye İstatistik Kurumu
Nilay Erol, İstatistikçi, Türkiye İstatistik Kurumu
Banu Çakır, Doç. Dr., Halk Sağlığı Uzmanı, Epidemiyolog
Toker Ergüder, Dr., Halk Sağlığı Uzmanı

V- VERİLERİN ANALİZİ VE RAPORUN HAZIRLANMASI

Banu Çakır, Doç. Dr., Halk Sağlığı Uzmanı, Epidemiyolog

VI- BULGULARIN TARTIŞILMASI VE ÖNERİ GELİŞTİRME

Banu Çakır, Doç. Dr., Halk Sağlığı Uzmanı, Epidemiyolog
Zeki Yıldırım, Hâkim, Bilim Uzmanı
Şükrü Pamukçu, Uzman, Psikolog
Özden Yalçınkaya Alkar, Dr., Klinik Psikolog
Uğur Ergün, Dr., Psikiyatrist
Hilal Özcebe, Prof. Dr., Halk Sağlığı Uzmanı, Aile Sağlığı Uzmanı
Toker Ergüder, Dr., Halk Sağlığı Uzmanı
Özgür Öner, Dr., Psikiyatrist

I. GİRİŞ ve GENEL BİLGİLER

Dünyada ve Türkiye’de şiddet ve şiddete bağlı sorunların hızla ilerlemesi ve bu kapsamda, şiddet olaylarının çocuk ve gençleri de içine alan bir problem hâline gelmesi sebebiyle, TBMM bünyesinde kurulan “Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/337,343,356,357)” çalışmaları kapsamında, ceza ve infaz kurumlarında da bir araştırma yürütülmesi uygun görülmüştür.

Türkiye genelinde ortaöğretim kurumlarına devam eden tüm öğrencileri kapsamak üzere temsili bir örnek dahilinde toplam 26.009 çocuk ve genci içerecek şekilde yapılan bir diğer araştırma ile kişi beyanına dayalı olarak bu grupta şiddet ve ilgili risk faktörleri çalışılırken; Türkiye’de 19 ilde, toplam 21 cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklarda da paralel olarak bu çalışma yapılmıştır.

Türkiye’de bulunan (1) kapalı çocuk ve gençlik ceza infaz kurumları ile (2) kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerinde ve (3) çocuk eğitimlerinde çalışmanın başlandığı tarihte toplam 2.115 çocuk bulunduğu saptanmıştır. Bu çalışma Adana, Antalya, Ankara, İstanbul, Elâzığ, İzmir, Diyarbakır, Şanlıurfa, Sivas, Aydın, Gaziantep, Hatay, Kayseri, Konya, Kocaeli, Mersin, Samsun, Trabzon illerindeki toplam 21 kurumda yapılmış olup; bu kurumlarda bulunan, 13-18 yaş arası, tutuklu ve hükümlü 1.545 çocuk çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmada verilerin 15.2.2007-9.3.2007 tarihleri arasında toplanması gereği ile çalışmada öncelik, çalışma başlangıcı itibarı ile (15.2.2007) en az 15 çocuk bulunan kurumlara verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Dahil Edilen Kurumlara Göre Bu Kurumlarda Bulunan ve Çalışmaya Alınan Çocuk ve Anketi Uygulayan Sayıları (Şubat-Mart 2007)

Sıra No	Cezaevi Adı	Uygulanan Kişi Sayısı	Uygulayıcı Sayısı (Öğretmen, Sosyolog Psikolog, Sosyal Çalışmacı)
1	Pozantı (Adana) Kapalı Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz K.	74	20
2	Antalya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	52	22
3	İstanbul H Tipi Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	582	39
4	Paşakapısı (İstanbul) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	14	8
5	Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	106	23
6	Elâzığ Çocuk Eğitimevi	9	9
7	Elâzığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	28	10
8	Bergama (İzmir) M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	213	17
9	Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	82	13
10	Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	26	8
11	Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	16	5
12	Aydın E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	40	17
13	Bursa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	46	20
14	Gaziantep E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	64	18
15	Hatay E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	14	15
16	İncesu (Kayseri) Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	39	25
17	Kocaeli C Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	14	12
18	Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	24	10
19	Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	71	18
20	Samsun E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	15	9
21	Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	16	12
TOPLAM		1545	330

Bu araştırma ile Türkiye’de ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocukların bazı sosyodemografik, aile, yaşam tarzı ve sosyal çevre özelliklerinin tanımlanması; şiddet ile karşılama ve uygulama durumları ile şiddet ile ilişkili faktörlerin çalışılması hedeflenmiştir.

II. AMAÇLAR

Çalışma, ceza infaz kurumlarında (çocuk ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevleri) kalan çocuklara yönelik olarak yapılmış olup;

a. Kısa dönemde

1. Ceza ve infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocukların bazı sosyodemografik özellikleri; aileleri ile ilgili özellikler, cezaevine girmeden önceki yaşamlarındaki yaşam tarzı özellikleri, (varsa) göç hikâyeleri ve sosyal çevreleri ile ilgili özelliklerin tanımlanması,
2. Ceza ve infaz kurumlarına girmeden önceki yaşamlarında aile ve çevrelerinde şiddet ile karşılaşma durumlarının incelenmesi,
3. Çocukların şiddeti algılama düzeyleri,
4. Ceza ve infaz kurumlarına girmeden önceki son 3 ayda karşılaştıkları (varsa) fiziksel şiddet ve ilgili özelliklerin araştırılması,
5. Ceza ve infaz kurumlarına girmeden önceki son 3 ayda fiziksel şiddet uygulamaları (varsa) ve ilgili özelliklerin araştırılması,
6. Ceza ve infaz kurumlarına girmelerine neden olan suça iten etkenler konusundaki kişiler görüşlerinin araştırılması,
7. Toplumda şiddetin önlenmesi ile ilişkili olduğunu düşündükleri etkenlerin belirlenmesi,
8. Ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocukların şiddet ile karşılaştıklarındaki duygu durumları ile şiddet karşısında izledikleri tutum ve davranışların belirlenmesi,
9. Yaşam hakkındaki duyguları, gelecek beklentileri ve ruh sağlıkları hakkındaki kişisel görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

b. Uzun dönemde;

1. Bu grup çocuk ve gençlerde şiddet konusunda ileride yapılacak çalışmalarda hangi konuların, ne şekilde incelenmesi gerektiği ve yapılması gereken ön hazırlıklar konusunda kaynak yaratmak,
2. Ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocuklar arasında (kurumda kaldıkları ve topluma kazandırılmaları sürecinde) suçun önlenmesi ve şiddet ile mücadele programlarının etkili şekilde planlanması için veri sağlamak,
3. Şiddet ve suçun önlenmesi ile ilgili kurumların ihtiyaç duyduğu veri tabanına katkıda bulunmak hedeflenmektedir.

III. MATERYAL VE METOD

Çalışma kesitsel tipte bir araştırma olup, Şubat-Mart 2007 döneminde Türkiye’de 19 ilde, 21 ceza infaz kurumunda, bulunan tutuklu ve hükümlü tüm çocuklara yönelik olarak yapılmıştır. İlgili kurumlarda bulunan çocukların tümüne gidilerek, çalışmanın amaçları hakkında bilgi verilmiş ve çalışmaya katılmaları teklif edilmiştir. Katılmayı kabul edenler (%99,7) çalışmaya dâhil edilmiştir.

Çalışma verileri, Adalet Bakanlığının illerdeki cumhuriyet başsavcılıklarına bağlı, denetimli serbestlik şube müdürlüklerinde görev yapan sosyolog, psikolog ve sosyal çalışmacılarla, il milli eğitim müdürlüklerine bağlı rehberlik araştırma merkezi müdürlüklerinin koordinasyonunda, illerdeki okullarda görevli rehber öğretmenler, olmak üzere toplam 330 kişi tarafından, çalışmaya-özel hazırlanmış anket formu kullanılarak, yüz yüze görüşme tekniği ile, birebir uygulama ortamında toplanmıştır. Görüşme sırasında, çocuk ve uygulayıcıya, kurumda çalışan kişilerin bulunmadığı, özel bir ortamda birebir görüşme imkânı sağlanmış ve çalışmanın tüm aşamalarında çocukların mahremiyetinin korunması için azami özen gösterilmiştir.

Ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocuklar ile görüşme yapacak uzmanlar, Ankara’da standart bir eğitici eğitimi almış 4 kişilik bir ekip tarafından, kurumun bulunduğu ilde, çalışma öncesinde, 1 saatlik, “anketin neden yapıldığı; cezaevi koşulları ve kuralları; cezaevindeki çocukların biyolojik, psikolojik ve sosyal özellikleri; anketin uygulanması sırasında dikkat edilmesi gerekenler; olası sorunlar ve standart çözüm yolları; anket uygularken kendilerinde meydana gelebilecek durumlar konusunda yapabilecekleri ve varsa o kuruma özel konular” konularında, kurumların yöneticileri, psikoloğu ve öğretmenin de bulunduğu bir ortamda, onların görüşlerine de yer vererek, standart eğitim almışlardır.

Çalışma verileri 15 Şubat- 9 Mart 2007 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler daha sonra merkezde elektronik ortama aktarılarak, istatistiksel analizler için hazır hâle getirilmiştir.

İstatistiksel Analizler

Çalışmada istatistiksel analizler cinsiyete özel olarak frekans ve yüzde dağılımlarının incelenmesini içermektedir. Her ne kadar dağılımlar kız ve erkekler için ayrı ayrı verildi ise de, kız katılımcıların sayısının (n= 51) düşük olması sebebi ile karşılaştırmaların tümünde geçerli istatistiksel testler kullanılamamıştır. Soruların cevaplanma oranları önemli farklılıklar gösterdiği için, her soru ile ilgili değişken sunulurken, parantez içinde, soruya cevap veren ve verileri kullanılabilir olan kişilerin sayısı tabloya eklenmiştir. Toplam 74 kişinin cinsiyet bilgisine ulaşamadığı için, analitik incelemelerde herhangi bir değişken için grup genelinde (toplam sütununda) verilen sayıların, aynı değişkenin cinsiyete özel olarak incelenmesinde elde edilen sayılar ile örtüşmediği ve çoğu durumda yüksek bulunduğu gözlenecektir. Bu durum, analitik bir hataya değil, veri eksikliğine bağlı bir özellik olup, cinsiyete özel hesaplamaların da sunulabilmesine olanak sağlamak için yapılmıştır.

Çalışma tarihlerinde seçilen kurumlarda kalan kız tutuklu ve hükümlülerin tümüne ulaşılmış olmasına karşın, gruptaki kız sayısının (n=51) istatistiksel karşılaştırmalar yeterli olmaması nedeni ile cinsiyet için ayrı modelleme yapılamamış (cinsiyet ile olan etkileşim çalışılamamış), ancak, cinsiyetin olası karıştırıcı rolü, modele katılması ile, kontrol edilmiştir. İstatistiksel analizler SPSS ver. 14 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır.

IV. BULGULAR VE TARTIŞMA

Türkiye genelinde, toplam 19 ilde, 21 ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlü çocuk ve gençlere yönelik yapılan çalışmada toplam 1.545 çocuk ve gence ulaşılmış ve anket uygulanabilmiştir.

Anketteki soruların doluluk durumları farklılık göstermekte olup bazı sorular önemli düzeyde yanıtız bırakılmıştır. Bu nedenle, sunulan tablolarda her değişken için, ulaşılan ve ilgili soru için yanıt alınan çocuk sayısı parantez içinde verilmiştir. Değişkenlerin cinsiyete göre (erkek ve kız) dağılımları farklılık gösterebileceği için, her tabloda çalışmaya katılanlar genelinin yanı sıra, ileriye dönük müdahale programlarına destek amacı ile, dağılımlar erkek ve kızlar için ayrı olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışmaya Alınan Çocukların Kaldıkları Ceza ve İnfaz Kurumunun Bulunduğu İl, Cinsiyet, Yaş ve Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Mevcut Çocuk Sayısı	Çalışmaya Katılan Çocuk Sayısı	Yüzde
Cezaevinin Bulunduğu İl (n=1.545)			
Adana	74	74	4,8
Ankara	106	106	6,9
Antalya	52	52	3,4
Aydın	40	40	2,6
Bursa	46	46	3,0
Diyarbakır	82	82	5,3
Elazığ	37	37	2,4
Gaziantep	64	64	4,1
Hatay	14	14	0,9
İstanbul	596	596	38,6
İzmir	213	213	13,8
Kayseri	39	39	2,5
Kocaeli	14	14	0,9
Konya	24	24	1,6
Mersin	71	71	4,6
Samsun	15	15	1,0
Şanlıurfa	26	26	1,7
Sivas	16	16	1,0
Trabzon	21	21	1,0
Cinsiyet (n=1.471)			
Erkek	1.425	1.420	96,5
Kadın	51	51	3,5
Yaş (yıl) (n=1.119)			
12-13		36	3,2
14		102	9,1
15		129	11,5
16		307	27,4
17		458	40,9
18		87	7,8
Öğrenim Durumu (n=1.514)			
Okur yazar değil		197	13,0
Okur yazar		93	6,1
İlköğretim terk		489	32,3
İlköğretim mezunu		290	19,2
Ortaöğretim terk		262	17,3
Ortaöğretim mezunu		183	12,1

* Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir.

Çalışmaya katılan çocukların çoğu İstanbul, İzmir ve Ankara illerindeki ceza ve infaz kurumlarında kaldığı ve grubun yaklaşık %60'ının bu grupta olduğu gözlenmiştir. Grubun %3,5'i kız olup, grubun yaklaşık yarısı 17 yaşından küçüktür. Öğrenim durumları incelendiğinde, her iki tutuklu ve hükümlü çocuktan birinin ilkokulu bitirmemiş olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 2).

Çalışmaya katılan çocukların %84,6'sının anne ve babasının halen hayatta olduğu ve %87,8'inin anne ve babasının öz olduğu; yüzde 72,3'ünün çekirdek tipi ailelerden geldiği ve %53,9'unun ise 5 ve daha fazla kardeş olduklarını saptanmıştır. Çalışmaya katılan çocukların, diğer kardeşler arasında yaş sırasına göre kaçınıcı olduğu incelendiğinde bir özellik saptanmamıştır; ancak, sadece %14,2'si ailenin en küçük çocuğudur (Tablo 3).

Babaların ve daha belirgin olmak üzere annelerin öğrenim durumları oldukça düşüktür: Babaların %70,7'si ve annelerin %82,7'si ilkokul mezunu veya daha düşük öğrenim düzeyindedir. Ailelerde gelir getiren işte çalışan kişi, ağırlıklı olarak baba olup (%58,4); her beş aileden birinde hem anne hem de baba işsizdir (Tablo 3).

Çalışmaya katılan çocuklara, yaşam boyu herhangi bir göç yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Grubun %45,6'sı doğduğu yerden en az bir kez göç etmiştir ve yüzde 40 kadarı en az 2 kez yer değiştirmiştir. Göç etme durumu erkeklerde kızlara kıyasla 1,7 kez daha fazladır. Göç edilen yerler incelendiğinde, her 2 göç eden aileden birinin köyden şehre göç ettiği gözlenmiştir, şehirden köye ve köyden köye göç edenlerin oranı oldukça düşüktür (%3,7). Göçün en önemli sebebi “iş arama” amaçlı olup (%45), “güvenlik” nedeniyle (%16,2) ve “ailenin diğer fertlerinin göçünü takiben” yer değiştirme durumu (%15,2) benzer sıklıktadır. Göç ettiği yeni yerde memnun olma durumu ile memnun olmama durumu az çok benzerlik göstermektedir: Grupta, yeni yaşadığı yerde “arkadaşları olduğu için mutlu” olduğunu ve yeni yerin “olanaklarının daha iyi olduğu”nu düşünenlerin (%55,1) yanı sıra, %44,9'u “geride kalan aile bireyleri ve arkadaşlarına özlem duyduğu”, yeni yere “uyum sağlayamadığı” veya “kendisini öfkeli ve gergin hissettiği”ni belirtmiştir. Göçe benzer şekilde, okul değiştirme de çocuk ve gençlerde stres ve uyum problemlerine neden olabileceği için, ilk veya ortaöğrenime devam ederken okul değiştirip değiştirmediği de sorulmuştur. Grubun %59,5'i ilköğrenim ya da ortaöğrenime devam ettikleri dönemde okulunu değiştirdiğini belirtirken, okul değiştirenlerin yarısının 2 ve daha çok okul değiştirmiş olmaları dikkat çekicidir. Göç hikâyesine benzer şekilde, kız öğrencilerde okul değiştirme durumu erkek öğrencilere oranla 1,5 kat daha fazladır (Tablo 4).

Tablo 3. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Aileleri ile İlgili Bazı Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Anne/Baba Hayatta Olma Durumu (n=1.544)						
Her ikisi de yaşıyor	1205	84,9	37	72,5	1306	84,6
Yalnızca baba yaşıyor	50	3,5	2	3,9	53	3,4
Yalnızca anne yaşıyor	146	10,3	11	21,6	165	10,7
Her ikisi de yaşamıyor	14	1,0	1	2,0	16	1,0
Bilmiyor	4	0,3	-	-	4	0,3
Baba Öğrenim Durumu (n= 1.532)						
Okuma yazma bilmiyor	239	17,0	10	20,4	257	16,8
Okuryazar ya da ilkökul mezunu	755	53,6	26	53,1	825	53,9
Ortaokul mezunu	206	14,6	10	20,4	228	14,9
Lise veya meslek okulu mezunu	108	7,7	1	2,0	112	7,3
Fakülte/ yüksekokul mezunu	17	1,2	-	-	18	1,2
Bilmiyor	84	6,0	2	4,1	92	6,0
Anne Öğrenim Durumu (n= 1.534)						
Okuma yazma bilmiyor	653	46,3	23	46,9	710	46,3
Okuryazar ya da ilkökul mezunu	511	36,2	21	42,9	558	36,4
Ortaokul mezunu	125	8,9	4	8,2	137	8,9
Lise veya meslek okulu mezunu	67	4,7	-	-	70	4,6
Fakülte/yüksekokul mezunu	5	0,4	-	-	5	0,3
Bilmiyor	50	3,5	1	2,0	54	3,5
Anne ve/veya Baba Bir İşte Çalışıyor mu? (n= 1.526)						
İkisi de çalışıyor	163	11,6	4	8,2	180	11,8
İkisi de çalışmıyor	306	21,8	15	30,6	335	22,0
Sadece baba çalışıyor	824	58,7	27	55,1	891	58,4
Sadece anne çalışıyor	89	6,3	3	6,1	98	6,4
Bilmiyor	21	1,5	-	-	22	1,4
Aile Tipi (n= 1.539)						
Anne, baba ve çocuklarla birlikte yaşıyor	1.022	72,2	35	70,0	1112	72,3
Anne, baba, çocuklar ve diğer aile bireyleri	153	10,8	5	10,0	164	10,7
Anne baba boşanmış	101	7,1	7	14,0	113	7,3
Anne baba ayrı yaşıyor	64	4,5	2	4,0	69	4,5
Ailesi yok	10	0,7	-	-	12	0,8
Diğer	65	4,6	1	2,0	69	4,5
Ebeveynlerin Üvey Olma Durumu (n=1.447)						
İki ebeveyn de öz	1.180	88,9	38	84,4	1271	87,8
Anne üvey	78	5,9	3	6,7	83	5,7
Baba üvey	70	5,3	4	8,9	93	6,4
Kendi Dahil Kardeş Sayısı (n= 1.519)						
Tek çocuk	54	3,9	2	4,0	69	4,5
2-4	584	41,8	18	36,0	631	41,5
5-7	469	33,6	18	36,0	507	33,4
8-10	206	14,7	10	20,0	224	14,7
11 ve daha fazla	84	6,0	2	4,0	88	5,8
Kardeşler Arasındaki Doğum Sırası (n= 1.464) **						
Birinci çocuk	309	22,8	12	25,0	341	23,3
İkinci çocuk	307	22,7	8	16,7	332	22,7
Üçüncü çocuk	203	15,0	7	14,6	216	14,8
Dördüncü veya daha sonraki çocuk	344	25,4	13	27,1	367	24,1
En küçük çocuk	192	14,2	8	16,7	208	14,2

* Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığı için erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

** Analizler, en az bir kardeşi olup, soruyu yanıtlayanlar üzerindedir.

Tablo 4. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Yaşam Boyu Göç Etme Durumları ile İlgili Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Doğduktan Sonra Ailesi Hiç Göç Etme (n= 1.460)						
Göç etmiş	620	45,8	13	27,7	666	45,6
Göç etmemiş	735	54,2	34	72,3	794	54,4
Doğduktan Sonra Göç Edilenlerde Göç Sayısı (n= 679)**						
1	422	68,5	11	64,7	464	68,3
2	113	18,3	6	35,3	132	19,4
3	35	5,7	-	-	36	5,3
4 ve daha fazla	46	7,5	-	-	47	6,9
Ailenin Göç Etme Nedeni (n= 655)**						
Köyden şehre	284	47,3	7	46,7	309	47,2
Şehirden şehre	294	48,9	8	53,3	322	49,2
Şehirden köye	15	2,5	-	-	15	2,3
Köyden köye	8	1,3	-	-	9	1,4
Göç Edenlerin Nereden Nereye Göç Ettikleri (n= 624)**						
Anne ve baba çalışmak için göç etmiş	259	44,7	5	41,7	281	45,0
Aileden herkes göç etmiş yanına gelmişler	83	14,3	5	41,7	95	15,2
Güvenlik nedeniyle göç etmişler	98	16,9	-	-	101	16,2
Aile çocuklarının okuması için göç etmiş	43	7,3	-	-	48	7,7
Diğer	96	16,6	2	16,7	99	15,9
Göç Ettikten Yeni Yerde Kendini Nasıl Hissettiği (n= 564)**						
Burada çok arkadaşı olmuş, çok mutlu	168	32,6	5	35,7	183	32,4
Geride kalan aile ve arkadaşlarını özleyiyor	52	10,1	4	28,6	61	10,8
Buraya uyum sağlayamamış, mutsuz, dışlanmış ve yalnız hissediyor	87	16,9	2	14,3	97	17,2
Buranın olanakları geldiği yere göre çok iyi, alışmaya çalışıyor	120	23,3	2	14,3	128	22,7
Burada kendini öfkeli ve gergin hissediyor	88	17,1	1	7,1	95	16,8
İlköğretimde ya da Ortaöğretimde Okul Değiştirme(n=1.412)						
Hayır	543	41,3	13	28,9	572	40,5
Evet*	772	58,7	32	71,1	840	59,5
Bir kere	317	49,8	11	55,0	347	49,4
İki kere	173	27,2	6	30,0	197	28,1
Üç kere	86	13,5	2	10,0	92	13,1
Dört ve daha çok kere	61	9,6	1	5,0	66	9,4

* Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığı için erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

** Analizler doğumdan sonra herhangi bir dönemde göç ettiğini belirten ve ilgili soruya yanıt veren kişiler üzerinden yapılmıştır.

Çalışmaya katılan çocukların ekonomik durumları üç soru ile "tahmin edilmeye" çalışılmıştır. Çocukların kendi ifadelerine göre, %58,5'i "orta" gelir düzeyinde ailelerden gelmektedir. Çocukların %28,7'sinin ailesinde en az bir ferden kendisine ait binek otomobili vardır. Grubun %68,1'i cezaevine girmeden önceki yaşamında bir işte çalıştığını belirtmiştir. Herhangi bir işte çalıştığını belirten kabaca her üç çocuktan biri bu işin kendisi için "ağır" bir iş olduğunu söylemiştir. Cezaevine girdikleri dönemde çocukların sadece beşte birinin okula devam etmekte olduğu saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Ekonomik Durumları ile İlgili Bazı Göstergelerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Dışarıda Ne İşle Meşgul Olduğu (n= 1.518)						
Öğrenciymiş	263	18,8	9	19,1	286	18,8
Hem okuyor hem de çalışıyormuş	133	9,5	2	4,3	144	9,5
Kolay bir işte çalışıyormuş	519	37,0	12	25,5	554	36,5
Ağır bir işte çalışıyormuş	315	22,5	7	14,9	336	22,1
İşsizmiş	172	12,3	17	36,2	198	13,0
İfadeye Göre Ailesinin Gelir Durumu (n= 1.487)						
Kötü	325	23,6	14	29,8	357	24,0
Orta	821	59,5	21	44,7	870	58,5
İyi	233	16,9	12	25,5	260	17,5
Aileye Ait Özel Araba Olma Durumu (n= 1.500)						
Ailesine ait özel araba var	394	28,4	17	35,4	430	28,7
Ailesine ait bir özel araba yok	992	71,6	31	64,6	1070	71,3

* Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Çalışmaya katılan gençlerin cezaevine girmeden önceki dönemde boş vakitlerini nasıl değerlendirdikleri incelendiğinde: en sık aktivitenin "arkadaşları ile zaman geçirmek" (%83,4) olduğu ve bunu erkeklerde "kahve/İnternet kafeye gitmek" (%67,3); "spor yapmak" (%64,7); kızlarda ise "gazete/dergi okumak" (%61,7) ve "kültürel etkinliklere katılmak" (%58,3) ile "spor yapmak" (%58,3) davranışlarının izlediği saptanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cinsiyete Göre Cezaevine Girmeden Önceki Yaşamlarında Boş Zamanlarını Geçirme Yöntemlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Televizyon Seyredenler (n= 1.499)	683	49,2	25	51,0	737	49,2
Ders Kitabı Dışında Kitap Okuyanlar (n= 1.504)	454	32,6	18	36,7	506	33,6
Gazete/Dergi Okuyanlar (n= 1509)	657	47,0	29	61,7	724	48,0
Kahvehane / İnternet Kafeye Gidenler (n= 1.516)	941	67,3	27	56,3	1017	67,1
Arkadaşlarıyla Vakit Geçirenler (n= 1.520)	1179	84,0	37	75,5	1267	83,4
Spor Yapanlar (n= 1.525)	910	64,7	28	58,3	973	63,8
Kültürel Etkinliklere (Sinema, Tiyatro, Hobiler) Katılanlar (n= 1.517)	574	41,0	28	58,3	643	42,4

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığı için erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Çalışma grubundaki gençlerin cezaevine girmeden önceki yaşamlarındaki yaşam etkinlikleri incelendiğinde; erkeklerin %22,9 ve kızların %16'sının günde en az 4 saat televizyon izlediği, erkeklerin en sık macera (%30) ve kızların en sık duygusal (%45,8) filmler izlemekten hoşlandıkları belirlenmiştir (Tablo 7).

Cezaevine girmeden önce, gruptaki erkeklerin %78,9'u en az bir kez İnternet kafeye gittiklerini belirtirken, İnternet kafeye giden kızların oranı %42'dir. Erkeklerin %24,4 ve kızların %16'sı ise "hergün" İnternet kafeye gittiklerini belirtmişlerdir. İnternet erkeklerde en sık "oyun oynamak" (%41,6); kızlarda ise "sohbet etmek" (%42,1) amacıyla kullanılmaktadır. İnternetin "ödev yapmak" için kullanımı erkeklerde %7,5 kızlarda %5,3 sıklığında saptanmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevine Girmeden Önceki Yaşam Tarzı ve Alışkanlıklarına İlişkin Bazı Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Televizyon İzleme Durumu (n= 1.532)						
Hiç izlememiş	219	15,5	16	32,0	266	17,4
Günde 1 saat televizyon izlemiş	225	16,0	9	18,0	240	15,7
Günde 2 saat televizyon izlemiş	359	25,5	9	18,0	389	25,4
Günde 3 saat televizyon izlemiş	284	20,2	8	16,0	298	19,5
Günde 4 saat ve daha fazla televizyon izlemiş	322	22,9	8	16,0	339	22,1
Hangi Tür Filmleri Daha Çok Seyrettiği (n= 1.479)						
Duygusal filmleri	287	21,1	22	45,8	330	22,3
Şiddet filmlerini	160	11,8	4	8,3	174	11,8
Macera filmlerini	408	30,0	7	14,6	431	29,1
Belgesel filmleri	146	10,7	3	6,3	158	10,7
Komedi filmlerini	358	26,3	12	25,0	386	26,1
Dışarıda İken İnternet Kafeye Gitme Durumu (n= 1.515)						
Hiç gitmemiş	163	11,7	4	8,0	172	11,4
Ayda 1 kez İnternet kafeye gidirmiş	247	17,7	7	14,0	264	17,4
Haftada 1 İnternet kafeye gidirmiş	353	25,2	2	4,0	368	24,3
Haftada birkaç gün İnternet kafeye gidirmiş	341	24,4	8	16,0	368	24,3
Her gün gidirmiş						
Dışarıda İken İnternet Kullananların İnternet Kullanması İçin En Çok Belirttikleri Amaç (n= 1.165)						
Ödev yapmak için	82	7,5	1	5,3	87	7,5
Sohbet etmek için	425	38,9	8	42,1	445	38,2
Değişik sitelerde gezmek için	55	5,0	1	5,3	64	5,5
Oyun oynamak için	455	41,6	7	36,8	480	41,2
Diğer etkinlikler için	76	7,0	2	10,5	89	7,6
Hayatının Bir Döneminde: (n= 1.525)						
Sigara kullandığını belirtenler	573	40,9	22	43,1	613	40,2
Alkollü içecek kullandığını belirtenler	46	3,3	5	9,8	63	4,1
Tiner / bali / uhu gibi uçucu maddeler	42	3,0	-	-	51	3,3
Uyuşturucu / keyif verici maddeler	106	7,6	2	3,9	120	7,9
Sigara, alkol, uçucu madde ve/veya uyuşturucu maddelerden iki veya daha fazlasını kullanmış olanlar	466	33,2	11	21,6	493	32,3
Hiçbirini kullanmadığını belirtenler	169	12,1	11	21,6	185	12,1
Dışarıda İken Kumar ya da Şans Oyunu Oynama Durumu (n= 1.529)						
Kumar ve şans oyunu oynamazmış	1023	72,9	41	80,4	1089	71,2
Sadece kumar oynamış	96	6,8	2	3,9	122	8,0
Sadece şans oyunu oynamış	235	16,7	8	15,7	261	17,1
Hem kumar hem de şans oyunu oynamış	50	3,6	-	-	57	3,7

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Hayatın herhangi bir döneminde sigara içme grubun %40,2'sinde (erkeklerde %40,9 ve kızlarda %43,1) saptanırken; alkollü içecek kullanma yaygınlığı kızlarda 3 kat daha fazladır (%9,8); tiner/bali/uhu benzeri uçucu madde kullanımı sadece erkeklerde (%3,0) saptanmıştır. Grupta, her 3 kişiden biri bunların en az ikisini birlikte kullandığını belirtirken, grupta bunların hiçbirini kullanmayanların oranı erkeklerde %12,1 ve kızlarda %21,6'dır (Tablo 7).

Çalışmaya katılanların %17,1'i (erkeklerde %16,7 ve kızlarda %15,7) şans oyunu oynadıklarını; erkeklerin %6,8 ve kızların %3,9'u kumar oynadıklarını ve erkeklerin %3,6'sı hem kumar hem de şans oyunu oynadıklarını belirtmişlerdir. Kızlar arasında hem kumar hem şans oyununu birlikte oynayan saptanmamıştır (Tablo 7).

Delici ve kesici alet taşımının erkeklerde daha belirgin ise de (%47,3), kızlar arasında da (%40,9) oldukça yaygın olduğu saptanmıştır. Ateşli silah taşımının kızlarda %37,8 ve erkeklerde %28,2 oranında belirtilmesi dikkat çekicidir. Her iki cinsiyette de bu tür aletler taşımının esas amacı "ortamın güvensiz olması" olarak belirtilmiş (erkeklerde %70,1 ve kızlarda %42,9) ve "kendini daha iyi hissetme arzusu" (erkeklerde %12,7 ve kızlarda %35,7) sıklık sırasında bunu takip etmiştir. Delici/kesici alet ve/veya ateşli silah taşıma nedenleri arasında "arkadaşlarında da bulunduğu için" taşıma kızlarda %7,1 ve erkeklerde %5,8 sıklığında bulunmuştur. Bu bulgu arkadaşların "iyi" seçilmemesinin, kişiyi şiddet ve suça yönlendirmedeki rolüne işaret etmektedir (Tablo 8).

Tablo 8. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevine Girmeden Önceki Yaşamlarında Delici-Kesici Alet ve Ateşli Silah Taşıma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Delici ve Kesici Alet Taşıyanlar (n= 1.478)	653	47,3	18	40,9	702	47,5
Ateşli Silah Taşıyanlar (n= 1.479)	388	28,2	17	37,8	432	29,2
Delici-Kesici Alet ve/veya Ateşli Silah Taşıyanların Taşıma Nedenleri (n= 351)						
Güvensiz bir ortam olduğu için taşıyormuş	216	70,1	6	42,9	237	67,5
Kendisini daha iyi hissediyormuş	39	12,7	5	35,7	45	12,8
Filmlerdeki insanları örnek aldığı için taşıyormuş	4	1,3	2	14,3	9	2,6
Arkadaşlarında da bulunduğu için taşıyormuş	18	5,8	1	7,1	28	8,0
Diğer nedenlerden dolayı taşıyormuş	31	10,1	-	-	32	9,1

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Ankette öncelikle tutuklu ve hükümlü gençlere değişik davranış örnekleri verilerek, bunları şiddet olarak algılama durumları incelenmiştir. Çalışma grubunda "şiddet olarak algılanan ilk üç davranış, hayvanlara acı çektirme (%89,6); tehdit etme (%85,3) ve kötü söz ve davranıştır (%79,5). Sert davranma" (%65,9); alay edilme (%59,4) ve eksiklerin yüze vurulması (%48,9) daha az sıklıkla "şiddet" olarak algılanmaktadır. Şiddet algıları erkek ve kızlarda az çok benzerlik gösterse de, "sert davranma"yı "şiddet" olarak algılayan kızların oranı (%47,1) erkeklerdekinden (%67,1) azdır: Ancak, bu soru hakkında kızlarda fikir belirtmeyenlerin yüzdesinin erkekler grubunda fikir belirtmeyenlerden 3 kat yüksek olması dikkat çekicidir (Tablo 9).

Tablo 9. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Şiddet ile İlgili Bazı Davranışları Şiddet Olarak Algılama Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Sert Davranma (n= 1.534)						
Şiddet diyenler	945	67,1	24	47,1	1011	65,9
Şiddet değildir diyenler	299	21,2	12	23,5	330	21,5
Fikri olmayanlar	165	11,7	15	29,4	193	12,6
Eksikliklerin Yüze Vurulması (n= 1.533)						
Şiddet diyenler	694	49,2	24	48,0	749	48,9
Şiddet değildir diyenler	462	32,7	11	22,0	504	32,9
Fikri olmayanlar	255	18,1	15	30,0	280	18,3
Kötü Söz ve Davranış (hakaret, azarlanma, küfür, laf atılma, alay edilme vb.) (n= 1.538)						
Şiddet diyenler	1130	79,9	41	82,0	1223	79,5
Şiddet değildir diyenler	180	12,7	5	10,0	199	12,9
Fikri olmayanlar	105	7,4	4	8,0	116	7,5
Alay Edilme (n= 1.537)						
Şiddet diyenler	836	59,1	31	60,8	913	59,4
Şiddet değildir diyenler	401	28,4	15	29,4	437	28,4
Fikri olmayanlar	177	12,5	5	9,8	187	12,2
Tehdit Etme (n= 1.542)						
Şiddet diyenler	1212	85,5	44	86,3	1315	85,3
Şiddet değildir diyenler	124	8,8	2	3,9	138	8,9
Fikri olmayanlar	81	5,7	5	9,8	89	5,8
Hayvanlara Acı Çektirme (n= 1.532)						
Şiddet diyenler	1268	90,1	44	86,3	1373	89,6
Şiddet değildir diyenler	67	4,8	3	5,9	79	5,2
Fikri olmayanlar	73	5,2	4	7,8	80	5,2

* Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Tablo 10. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Kendilerini Güvende ve Tehdit Altında Hissettikleri Ortamlar Konusundaki Beyanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kendini En Çok Güvende Hissettiği Ortam (n= 1.540)						
Okul						
Sokak	155	10,9	6	12,0	182	11,8
Aile	66	4,7	2	4,0	77	5,0
Arkadaş çevresi	1055	74,5	37	74,0	1120	72,7
Cezaevi	66	4,7	3	6,0	79	5,1
Yok	40	2,8	1	2,0	44	2,9
	34	2,4	1	2,0	38	2,5
Kendini Tehdit Altında Hissettiği Ortam (n= 1.541)						
Okul	49	3,5	3	5,9	65	4,2
Sokak	426	30,1	21	41,2	459	29,8
Aile	32	2,3	5	9,8	55	3,6
Arkadaş çevresi	255	18,0	7	13,7	267	17,3
Cezaevi	355	25,1	6	11,8	375	24,3
Yok	299	21,1	9	17,6	320	20,8

* Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Çalışmaya katılanlara kendilerini "en çok güvende" hissettikleri yer ile "en çok tehdit altında" hissettikleri yerler sorulmuştur. Cinsiyetten bağımsız olmak üzere, kabaca her 4 çocuktan 3'ü kendini "ailesinin yanında" en çok güvende hissetmekte; her 10 çocuktan biri "okulda" kendini en çok güvende hissetmektedir. Çocukların %2,5'inin kendini "hiç bir yerde" güvende hissetmiyor olması dikkat çekicidir. Diğer önemli bir bulgu da, çocukların %2,9'unu kendisini en çok güvende hissettikleri yerin cezaevi olduğunu belirtmesidir. Çocukların üçte biri sokakta kendini tehdit altında hissetmekte olup bu durum kızlarda daha sıktır (%41,2). Her 4 erkek ve 10 kızdan biri cezaevinde kendini tehdit altında hissettiklerini belirtmişlerdir. Her 5 erkekten biri (21,1) ve her 6 kızdan biri (%17,6) kendisini herhangi bir ortamda tehdit altında hissetmediğini belirtmiştir (Tablo 10).

Tablo 11. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların, Ailede Şiddet Olma Durumu ve Cezaevine Girmeden Önceki Son 3 Ay İçinde Fiziksel Şiddet ile Karşılaşma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kendi İfadesine Göre Ailesinde "Herhangi Bir Tipte" Şiddet Davranışı Varlığı (n= 1.534)						
Anne ve baba arasında şiddet varmış	238	16,8	8	16,3	255	16,6
Anne ile kardeşleri arasında şiddet varmış	61	4,3	4	8,2	76	5,0
Baba ile kardeşleri arasında şiddet varmış	115	8,1	8	16,3	138	9,0
Anne ve/veya baba ile büyük anne ve büyükbaba arasında şiddet varmış	25	1,8	-	-	27	1,8
Kardeşi arasında şiddet varmış	84	5,9	2	4,1	92	6,0
Ailesi içinde şiddet yokmuş	890	63,0	27	55,1	946	61,7
Son 3 Ay İçinde Kendisine Fiziksel Şiddet Uygulanma Durumu (n= 1.520)						
Hiç uygulanmamış	437	31,1	14	28,6	468	30,8
Sadece bir kez fiziksel şiddete uğramış	173	12,3	14	28,6	207	13,6
İki ve daha fazla fiziksel şiddete uğramış	464	33,0	13	26,5	491	32,3
Çok sık fiziksel şiddete uğramış	244	17,4	5	10,2	262	17,2
Hemen hemen her gün fiziksel şiddete uğramış	86	6,1	3	6,1	92	6,1
Fiziksel Şiddetle En Çok Nerede Karşılaştığı (n=1.044)**						
Evde	141	14,7	16	44,4	177	17,0
Okulda	85	8,9	2	5,6	94	9,0
Sokakta	533	55,8	7	19,4	557	53,4
Okul dışı kurumlarda (Dershane, Yurt, Karakol vb.)	166	17,4	11	30,6	184	17,6
Spor alanları	31	3,2	-	-	32	3,1
Fiziksel Şiddeti En Çok Kimin Uyguladığı (n=1.022)**						
Annesi	35	3,7	5	15,6	46	4,5
Babası	164	17,4	4	12,5	177	17,3
Öğretmeni	62	6,6	2	6,3	67	6,6
Arkadaşları	223	23,7	5	15,6	234	22,9
Diğer insanlar	456	48,5	16	50,0	498	48,7
Fiziksel Şiddete Uğradıktan Sonra Ne Yaptığı (n=1.064)**						
Hiçbir şey yapmamış (bu olayı saklamış)	358	36,9	12	32,4	385	36,2
Şiddetle, aynen, karşılık vermiş	337	34,7	13	35,1	365	34,3
Aile bireylerinden birisine haber vermiş	100	10,3	9	24,3	124	11,7
Arkadaşlarıyla paylaşmış	99	10,2	1	2,7	104	9,8
Öğretmen ya da okul görevlilerine haber vermiş	27	2,8	1	2,7	31	2,9
Emniyet güçlerine haber vermiş	49	5,1	1	2,7	55	5,2

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

** Analizler, son 3 ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaştığını belirten ve ilgili soruya yanıt veren kişiler üzerinden yapılmıştır.

Çalışmaya katılan çocuklara, herhangi bir şiddet tanımı yapılmaksızın, aile ortamlarında şiddet olup olmadığı ve varsa kimler arasında olduğu sorulmuştur. Erkeklerde kızlara kıyasla biraz daha fazla olmak üzere, grubun %61,7'si, evlerinde şiddet olmadığını belirtmişlerdir. "Şiddet var olduğunu" belirtenlerin ifadelerine göre, şiddet en sık olarak anne ile baba arasında olmakta (%43,4); bunu, baba ile kardeşler arasındaki şiddet (%23,5) izlemektedir. Baba ile çocuklar arasındaki şiddet, kızlar grubunda erkeklere kıyasla 2 kez daha çok belirtilmiştir (Tablo 11).

Çalışmada, fiziksel şiddet tanımı yapıldıktan sonra, son 3 ay içinde bu tür bir davranış ile karşılaşmış ve karşılaşmadıkları çocuklara sorulmuştur. Grubun %69,2'si son 3 ay içinde en az bir kez fiziksel şiddet ile karşılaşmış; bunların %80,3'ü iki ve daha çok kez şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdir. Grubun, cinsiyete bağlı olmaksızın, %6,1'i hemen her gün fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (Tablo 11).

Fiziksel şiddet ile karşılaşma yeri cinsiyete göre farklılık göstermektedir: kızlar sık olarak evde ve okul dışı kurumlarda (yurt, dersane, karakol vb.) (sırasıyla, %44,4 ve %30,6); erkekler ise, en sık sokakta (%55,8) fiziksel şiddetle karşılaşmaktadır. Erkekler arasında arkadaşlar (%23,7) ve baba (%17,4) en sık şiddet gördükleri kişiler iken; gerek kız gerekse erkeklerin yaklaşık yarısı; şiddeti anne, baba, arkadaş ve öğretmen dışı bir kişiden gördüklerini belirtmişlerdir. Anket formunun kapalı uçlu sorulardan oluşması bu kişilerin tanımlanmasını engellemiştir. İleride yapılacak niceliksel ve niteliksel araştırmalarda bu konunun irdelenmesi önem taşıyacaktır. Cinsiyet farkı gözetmeksizin, çocukların fiziksel şiddet karşısında sessiz kaldıkları (erkeklerde %36,9, kızlarda %32,4) veya şiddetle karşılık verdikleri (erkeklerde %34,7 ve kızlarda %35,1) gözlenmektedir. İstenen, olumlu cevaplardan biri olarak, "aileyi durumdan haberdar etme" kızlarda 2 kat daha fazla ise de (%24,3), yeterli değildir (Tablo 11).

Ankette, değişik görüşler sunularak, çocukların bunlardan hangilerini toplumda şiddete yol açan etkenler olarak gördükleri öğrenilmeye çalışılmış ve bu faktörleri şiddete yol açma potansiyelleri açısından nasıl algıladıkları incelenmiştir. Grup genelinde şiddete yol açtığı düşünülen faktörler sıralamasında, "ahlaki değerlerin önemsenmemesi" (%56,8); "ailelerin çocuklarını sevmemesi" (%53,0) ve "dini değerlerin ihmal edilmesi" (%54,2), birbirine yakın yüzde değerler ile, ön sıralarda gelmektedir. Önergeler arasında en düşük sırayı, "ailenin maddi durumunun kötü olması" alırken (%39,9); tutuklu ve hükümlü çocukların önemli kısmının "orta" gelir düzeyindeki ailelerden geldiklerini ifade etmeleri de bu bulguyu destekler niteliktedir. Kızlar ile erkeklerin, şiddetin ortaya çıkması konusundaki etkenleri değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılıklar olabilmektedir: "ailenin maddi durumunun kötü olması" (kızlarda %48,0; erkeklerde %39,0); "ailelerin çocuklarını sevmemesi" (kızlarda %62,0; erkeklerde %52,6); "aile içindeki eğitimin yetersiz olması" (kızlarda %56,0; erkeklerde %49,2); "televizyondaki film kahramanları gibi güçlü olma isteği" (kızlarda %56,0; erkeklerde %40,9); "okuldaki eğitimin yetersiz olması" (kızlarda %58,7 ve erkeklerde %47,9) ve "ahlaki değerleri önemsememe" (kızlarda %76,6 ve erkeklerde %56,5) kızlar tarafından, erkeklere kıyasla, daha yüksek oranlarda şiddet kaynağı olarak belirtilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Ceza ve Infaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların, Şiddete Yol Açan Nedenler Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Sunulan Önerme	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Anne ve Babaların Öfkeli Davranışlar Sergilemesi (n= 1.517)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	619	44,3	25	50,0	680	44,8
Kısmen şiddet kaynağıdır	265	19,0	12	24,0	288	19,0
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	512	36,7	13	26,0	549	36,2
Ailenin Maddi Durumunun Kötü Olması (n= 1.523)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	545	39,0	24	48,0	607	39,9
Kısmen şiddet kaynağıdır	266	19,0	8	16,0	282	18,5
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	588	42,0	18	36,0	634	41,6
Ailelerin Çocuklarını Sevmemesi (n= 1.532)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	741	52,6	31	62,0	812	53,0
Kısmen şiddet kaynağıdır	216	15,3	5	10,0	229	14,9
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	451	32,0	14	28,0	491	32,0
Televizyon Film Kahramanları Gibi Güçlü Olma İsteği (n=1.528)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	574	40,9	28	56,0	649	42,5
Kısmen şiddet kaynağıdır	185	13,2	6	12,0	197	12,9
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	645	45,9	16	32,0	682	44,6
Okulda Örnek Alınan Kişilerin Şiddet İçeren Davranışları (n= 1.506)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	571	41,2	22	44,0	625	41,5
Kısmen şiddet kaynağıdır	269	19,4	6	12,0	284	18,9
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	547	39,4	22	44,0	597	39,6
Toplumdaki İnsanlardan Acımasız Olanların Daha Çok Saygı Gördüğüne İnanılması (n= 1.505)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	679	48,9	26	54,2	731	48,6
Kısmen şiddet kaynağıdır	215	15,5	6	12,5	238	15,8
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	494	35,6	16	33,3	536	35,6
Dini Değerlerin İhmal Edilmesi (n= 1.495)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	751	54,1	26	57,8	810	54,2
Kısmen şiddet kaynağıdır	199	14,3	7	15,6	216	14,4
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	439	31,6	12	26,7	469	31,4
Ahlaki Değerlerin Önemsizlenmesi (n= 1.520)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	795	56,5	36	76,6	864	56,8
Kısmen şiddet kaynağıdır	256	18,2	4	8,5	279	18,4
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	355	25,2	7	14,9	377	24,8
Aile İçi Eğitimin Yetersiz Olması (n= 1.519)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	689	49,2	28	56,0	752	49,5
Kısmen şiddet kaynağıdır	275	19,6	7	14,0	291	19,2
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	437	31,2	15	30,0	476	31,3
Okuldaki Eğitimin Yetersiz Olması (n= 1.487)						
Kesinlikle şiddet kaynağıdır	681	47,9	27	58,7	722	48,6
Kısmen şiddet kaynağıdır	302	21,9	6	13,0	314	21,1
Kesinlikle şiddet kaynağı değildir	416	30,2	13	28,3	451	30,3

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Erkekler grubunda, "millî değerlere hakaret" (%62,8) ile "töre ve namus konuları" (%56,6) şiddet uygulamak için ortam hazırladığı kabul edilen durumlar olarak görülürken; bu durum kızlar arasında, daha az vurgulanmaktadır (sırasıyla, %43,5 ve %26,5). Kız (%38,3) ve erkeklerde (%31,1) oldukça önemli oranlarda, "müzik dinledikten sonra şiddet ve öfke duygularının arttığı" belirtilirken; erkeklerde 2 kat daha

fazla (%25,3) olmak üzere "spor sonrası şiddet ve öfke duygularının arttığı" belirtilmiştir. Bu örneklerde dinlenen müzik veya yapılan spor türü belirtilmediği için daha detaylı bir ilişkilendirme yapılamamaktadır. Her on kişiden erkeklerde dört ve kızlarda ikisi, "gerektiği durumlarda" şiddet uygulamayı kabul edilebilir görmektedir (Tablo 13).

Tablo 13. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Şiddet ile İlgili Sunulan Bazı Önermelere Katılma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Sunulan Önerme	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
"Genellikle spordan sonra şiddet ve öfke duygularım artar" (n= 1.521)						
Katılıyor.	356	25,3	6	12,5	378	24,9
Kararsız.	176	12,5	15	31,3	205	13,5
Katılmıyor.	874	62,2	27	56,3	938	61,7
"Genellikle müzik dinledikten sonra şiddet ve öfke duygularım artar" (n= 1.519)						
Katılıyor.	437	31,1	18	38,3	479	31,5
Kararsız.	159	11,3	6	12,8	174	11,5
Katılmıyor.	808	57,5	23	48,9	866	57,0
"Töre ve namus konularında şiddet uygulanabilir" (n= 1.528)						
Katılıyor.	797	56,6	13	26,5	831	54,4
Kararsız.	157	11,2	12	24,5	174	11,4
Katılmıyor.	454	32,2	24	49,0	523	34,2
"Millî değerlerime hakaret edildiğinde şiddet uygulanabilir" (n= 1.489)						
Katılıyor.	870	62,8	20	43,5	933	62,7
Kararsız.	215	15,5	14	30,4	239	16,1
Katılmıyor.	300	21,7	12	26,1	317	21,3
"Gerekirse şiddet, tehdit, baskı sonuç almak için uygulanabilir" (n= 1.515)						
Katılıyor.	546	39,1	9	18,8	588	38,8
Kararsız.	259	18,5	16	33,3	292	19,3
Katılmıyor.	593	42,4	23	47,9	635	41,9

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Çalışma grubunda, "zor bir durumla karşılaşıldığında en sık" olarak aileye danışıldığının belirtilmesi aile kurumunun önemini vurgular niteliktedir; bu yüzden erkeklerde (%59,5) kızlara kıyasla (%45,1) daha sık belirtildiği gözlenmiştir. "Kendi başına karar verme" (%21,6'ya kıyasla erkeklerde %14,2) ve "kimseden yardım almama" (%7,8'e kıyasla erkeklerde %5,3) kızlarda daha fazla olup kızların daha erken yaşlarda olgunlaşması ile ilgili bir bulgu olarak değerlendirilebilir (Tablo 14).

Çalışmada yüz güldürücü diğer bir bulgu da, grubun yarısından fazlasının cezaevi dışında, başı sıkıştığında, bu sorunu en sık olarak "ailesi ile paylaştığının belirtilmesidir (erkeklerde %54,4 ve kızlarda %49). Bunu, ikinci sırada, "arkadaş ve dostlar" ile paylaşım izlemektedir. Başı sıkıştığında çocuklar bu durumu erkeklerde %33,7 ve kızlarda %40,8 oranında "rehber öğretmen" ile paylaşmaktadır ki, bu aile ve eğitimin şiddetin önlenmesi ve müdahalesinde kullanılabilecek önemli alanlar olduğuna işaret etmektedir. Erkeklerde %2,7 ve kızlarda %4,1 ile, kişiler sorunlarını en sık olarak bir din görevlisi ile paylaştıklarını belirtmişlerdir (Tablo 14).

Tablo 14. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Şiddet Karşısındaki Tutum ve Mücadele ile İlgili Bazı Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Zor Bir Karar Vermek Durumunda Kaldığında Ne Yaptığı (n= 1.539)						
Ailesinden yardım alır	842	59,5	23	45,1	906	58,9
Öğretmeninden yardım alır	52	3,7	5	9,8	61	4,0
Arkadaşlarından yardım alır	152	10,7	6	11,8	161	10,5
Kendi karar verir	201	14,2	11	21,6	223	14,5
Kimseden yardım almaz	75	5,3	4	7,8	87	5,7
Sevgilisinden yardım alır	92	6,5	2	3,9	101	6,6
Birisi ile Tartıştıktan ya da Kavga Ettikten Sonra En Çok Hangi Duyguyla Davrandığı (n= 1.540)						
Ağlar	109	7,7	6	11,8	126	8,2
Pişman olur	605	42,8	18	35,3	646	41,9
Çok üzülür	304	21,5	12	23,5	325	21,1
Daha fazla kızar/ hırslanır	209	14,8	10	19,6	234	15,2
Rahatlanmış hisseder	69	4,9	1	2,0	72	4,7
Bir şey hissetmez	119	8,4	4	7,8	137	8,9
Cezaevi Dışında Başı Sıkıştığında Bu Sorunu, En Sık Kiminle Paylaştığı (n= 1.521)						
Ailesi ile	759	54,4	24	49,0	821	54,3
Arkadaş ya da dostları ile	470	33,7	20	40,8	510	33,7
Rehber öğretmenle	35	2,5	-	-	35	2,3
Psikolog ya da psikiyatru ile	44	3,2	1	2,0	50	3,3
Bir din adamı ile	37	2,7	2	4,1	40	2,6
Diğer kişilerle	49	3,5	2	4,1	56	3,7
Cezaevi Dışında Bir Kişiyi Şiddet Uygulandığını Gördüğünde Ne Yaptığı (n= 1.540)						
Bu kişiyi yardım etmeye çalışır	368	26,0	16	31,4	398	25,8
Önemeye çalışır	614	43,4	12	23,5	673	43,7
Görmezden gelir, hemen uzaklaşır	97	6,9	9	17,6	110	7,1
Kavgaya katılır	56	4,0	4	7,8	62	4,0
Öğretmenlere ya da büyüklere haber verir	30	2,1	1	2,0	31	2,0
En yakındaki emniyet güçlerine haber verir	250	17,7	9	17,6	266	17,3

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Cinsiyetten bağımsız olarak çocuklar, bir kişiyi şiddet uygulandığını gördüklerinde sık olarak (%43,7) "durumu önemeye çalıştıklarını" belirtmişlerdir. Böyle bir durumu "görmezden gelerek, uzaklaşma" davranışı kızlarda 3 kat daha fazladır (%17,6). Grupta her 6 kişiden biri şiddet uygulandığını gördükleri durumda bunu en yakındaki emniyet güçlerine haber verdiklerini belirtmişlerdir. Grubun %60'ı herhangi bir tartışma ya da kavgaya karıştıktan sonra bundan "pişmanlık duyduklarını ve üzüldüklerini" belirtirken; erkeklerde %14,8 ve kızlarda %19,6 oranında "daha fazla kızma ve hırslanma" veya "kanıksama" (erkeklerde %8,4 ve kızlarda %7,8) bulguları düşündürücüdür (Tablo 14).

Çalışmaya katılan kızların %28'i ve erkeklerin %36,4'ü, cezaevine girmeden önce herhangi bir kavgaya karışmamış olduklarını belirtirken; bir kavgaya karıştıklarını belirtenlerin ilk kavgaya karışma yaşı, erkeklerin %51,8 ve kızların %44'ünde, 10 yaşın altında olmuştur. Cezaevine girmeden önceki son 1 yıl içinde kavgaya karışma durumları incelendiğinde, kendi ifadelerine göre, erkeklerde kızlardan 1,6 kat fazla olmak üzere (%18,6), grubun %18,3'ü sayısını hatırlamadığı kadar çok kavgaya karıştıklarını belirtmişlerdir (Tablo 15).

Tablo 15. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Kavgaya Karışma ile İlgili Bazı Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cezaevine Girmeden Önce Son Bir Yıl İçerisinde Yaşadığı Ortamlarda Kavgaya Karışma Durumu (n= 1.536)						
Kavgaya karışmamış	525	37,2	24	47,1	569	37,0
Bir kez kavgaya karışmış	307	21,7	9	17,6	332	21,6
Sıklıkla kavgaya karışmış	317	22,5	12	23,5	354	23,0
Sayısını hatırlamadığı kadar çok kavgaya karışmış	263	18,6	6	11,8	281	18,3
Cezaevine Girmeden Önce Bir Kavgaya İlk Kez Kaç Yaşında Karıştığı (n= 1.501)						
Cezaevine girmeden önce kavgaya hiç karışmamış	503	36,4	14	28,0	538	35,8
İlk kez 10 yaşından önce kavgaya karışmış	715	51,8	22	44,0	782	52,1
İlk kez kavgaya karıştığı 10 yaşından büyümüş	162	11,7	14	28,0	181	12,1

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığı için erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Çalışmada, fiziksel şiddetin tanımı hatırlatılarak, katılımcılara “cezaevine girmeden önceki son 3 ay içinde fiziksel şiddet uygulayıp uygulamadıkları” da sorulmuştur. Erkeklerin %30,3 ve kızların %45,1'i, son 3 ayda fiziksel şiddet uygulamadıklarını ifade ederken, grubun %3,5'i “hemen her gün” fiziksel şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel şiddet en sık olarak arkadaş/aile/öğretmen dışındaki, "diğer", kişilere uygulanmıştır. Fiziksel şiddet ile karşılaşma durumunda olduğu gibi, bu örnekte de, "diğer" grubu altında önemli sayıda kişinin yer aldığı saptanmış, bu grubun ileriki çalışmalarda derinlemesine irdelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Fiziksel şiddet uygulamada öne sürülen esas neden "kendini ya da hakkını korumak" olarak belirtilirken (erkeklerde %63 ve kızlarda %53,6); hem erkeklerde (%16,5) hem de kızlarda (%32,1) "sorun çözmek için başka yol bilmiyor" olmak dikkat çekici olarak yüksek bulunmuştur. Bu durum, ileride yapılacak şiddeti önlemeye yönelik programlarda; kişilerin stres ile başa çıkma, kendini ifade etme, kendini koruma ve şiddet ile mücadele ile “problem çözüme becerileri” konusundaki açıklarına yönelik çalışma yapılması gereğine işaret etmektedir. Şiddet ile karşılaşma örneğindeki paralel bir bulgu olarak, fiziksel şiddet uygulayanların üçte biri karşılığında hiç bir tepki görmez iken, erkeklerin %24,1 ve kızların %34,6'sı “şiddet ile karşılık gördüklerini” belirtmişlerdir. Şiddet uygulayanların dörtte biri (%23,3) karakola şikâyet edildiğini belirtmişlerdir (Tablo 16).

Tablo 16. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevine Girmeden Önceki Son 3 Ay İçinde Fiziksel Şiddet Uygulama Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Son 3 Ayda Herhangi Birine Ne Sıklıkta Fiziksel Şiddet Uyguladığı (n= 1.535)						
Hiç uygulamamış	428	30,3	23	45,1	471	30,7
Sadece 1 kez fiziksel şiddet uygulamış	208	14,7	8	15,7	232	15,1
İki ve daha fazla fiziksel şiddet uygulamış	494	35,0	10	19,6	525	34,2
Çok sık fiziksel şiddet uygulamış	232	16,4	9	17,6	253	16,5
Hemen hemen her gün fiziksel şiddet uygulamış	50	3,5	1	2,0	54	3,5
Fiziksel Şiddeti En Çok Kimlere Uyguladığı (n= 1.003) **						
Aile bireylerine	44	4,7	1	3,7	47	4,7
Arkadaşlarına	407	43,7	14	51,9	439	43,8
Öğretmenlerine	14	1,5	-	-	15	1,5
Diğer kişilere	445	47,7	12	44,4	479	47,8
Hayvanlara	22	2,4	-	-	23	2,3
Fiziksel Şiddet Uygulayanların Bu Yapma Nedeni (n= 1.020)*						
Kendini ya da hakkını korumak için yapmış	596	63,0	15	53,6	642	62,9
Öç almak için şiddet uygulamış	68	7,2	1	3,6	71	7,0
Karşıdaki kişiyi cezalandırmak için şiddet uygulamış	90	9,5	3	10,7	96	9,4
Şiddet uygulamak hoşuna gittiği için uygulamış	36	3,8	-	-	39	3,8
Sorun çözmek için başka bir yol bilmiyor	156	16,5	9	32,1	172	16,9
Fiziksel Şiddet Uygulayanların Şiddet Uygulamaktan Beklentisi (n= 1.008)**						
Gücünü göstermek istemiş	45	4,8	1	3,7	49	4,9
Hava atmak istemiş	36	3,9	-	-	39	3,9
Kendisini korumak istemiş	667	71,3	16	59,3	716	71,0
Cezalandırmak istemiş	156	16,7	6	22,2	165	16,4
Çıkar amaçlı uygulamış	31	3,3	4	14,8	39	3,9
Fiziksel Şiddet Uyguladıktan Sonra Ne İle Karşılaştığı (n= 1.013)**						
Hiçbir şey olmamış	308	32,7	9	34,6	331	32,7
Şiddetle karşılık görmüş	227	24,1	9	34,6	253	25,0
Okul idaresinden ceza almış	66	7,0	1	3,8	69	6,8
Ailesinden ceza almış	120	12,8	-	-	124	12,2
Karakola şikayet edilmiş	220	23,4	7	26,9	236	23,3

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığı için erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

** Analizler, son 3 ay içinde fiziksel şiddet uyguladığını belirten ve ilgili soruya yanıt veren kişiler üzerinden yapılmıştır.

Araştırmada katılanlara, "ne olsa idi cezaevine girmesine neden olan suç işlemeydi" şeklinde bir soru sorulmuş ve olası önermelere katılıp katılmadıkları araştırılmıştır. Katılımcı grubunda en sık kabul gören önerme "kendimi güvende hissetseydim suç işlemeydim" tümcesi olmuştur (erkeklerde %44,8 ve kızlarda %32,0). "Okuldaki eğitimim yeterli olsaydı" (grubun %41,8'i); "dini ve ahlaki değerler bana öğretilseydi" (grubun %44,7'si); ve "aile içindeki eğitimim yeterli olsaydı" (grubun %35,8'i) önermeleri de diğer sık kabul gören önermeler olup, şiddetin önlenmesinde aile, okul ve din eğitiminin etkili olabileceğine işaret etmektedir (Tablo 17).

Tablo 17. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Cezaevinde Olmasına Neden Olan Suç ile İlgili Bazı Önermelere Katılma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Sunulan Önerme	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
"Ailemin maddi durumu kötü olmasaydı suç işlemezdim" (n= 1.530)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	453	32,2	18	35,3	497	32,5
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	132	9,4	3	5,9	140	9,2
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	821	58,4	30	58,8	893	58,4
"Evimde sevgi ve sıcaklık olsaydı suç işlemezdim" (n= 1.530)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	451	32,0	22	44,0	498	32,5
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	140	9,9	4	8,0	147	9,6
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	817	58,0	24	48,0	885	57,8
"Televizyon, film kahramanları örnek olmasaydı suç işlemezdim" (n= 1.535)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	240	17,0	15	30,0	269	17,5
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	135	9,6	8	16,0	150	9,8
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	1036	73,4	27	54,0	1116	72,7
"Örnek aldığım kişiler şiddet uygulamasaydı suç işlemezdim" (n= 1.535)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	422	29,9	21	41,2	463	30,2
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	170	12,1	7	13,7	185	12,1
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	818	58,0	23	45,1	887	57,8
"Acımasız,başkalarını ezen insanları örnek aldım" (n= 1.534)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	290	20,6	10	20,0	317	20,7
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	110	7,8	5	10,0	123	8,0
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	1010	71,6	35	70,0	1094	71,3
"Dini ve ahlaki değerler bana öğretilseydi suç işlemezdim" (n= 1.534)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	628	44,5	22	44,0	685	44,7
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	199	14,1	4	8,0	213	13,9
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	583	41,3	24	48,0	636	41,5
"Yakalanmadıkça suç işlemek kurnazlıktır düşüncesi benim suç işlememi kolaylaştırdı" (n= 1.532)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	372	26,4	8	16,0	407	26,6
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	133	9,4	12	24,0	156	10,2
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	903	64,1	30	60,0	969	63,3
"Aile içi eğitimim yeterli olsaydı suç işlemezdim" (n= 1.535)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	499	35,4	18	36,0	550	35,8
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	171	12,1	9	18,0	187	12,2
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	741	52,5	23	46,0	798	52,0
"Okuldaki eğitimim yeterli olsaydı suç işlemezdim" (n= 15.28)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	579	41,3	20	39,2	639	41,8
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	186	13,3	13	25,5	207	13,5
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	638	45,5	18	35,3	682	44,6
"Kendimi güvende hissetseydim suç işlemezdim" (n= 1.534)						
Kesinlikle doğru olduğunu belirtenler	631	44,8	16	32,0	675	44,0
Kısmen doğru olduğunu belirtenler	188	13,3	11	22,0	206	13,4
Kesinlikle yanlış olduğunu belirtenler	591	41,9	23	46,0	653	42,6

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Çalışmada, "televizyon ve film kahramanlarını örnek alma" (erkeklerde %17 iken kızlarda %30) ve "örnek aldığım kişiler şiddet uygulamasaydı suç işlemezdim" (erkeklerde %29,9 ve kızlarda %41,2) kızların örnek alınan kişilerden şiddet konusunda erkek yaşlılarına göre daha fazla etkilendiklerini düşündürmüştür. Cinsiyete göre farklılık gösteren diğer bir önerme de, "yakalanmadıkça suç işlemek kurnazlıktır" düşüncesi erkeklerde (%26,4) kızlara (%16) kıyasla suç işlemeyi daha fazla etkilediğini düşündürmüştür (Tablo 17).

Tablo 18. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Yaşadıkları Sosyal Çevre ile İlgili Bazı Özelliklerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yetiştigi çevrede "esrar kullanmanın doğru" bulunduğunu belirtenler (n= 1.541)	405	28,6	16	31,4	453	29,4
Yetiştigi çevrede "mecbur kalırsa hırsızlık dahil bir çok suç işlenebildiği"ni belirtenler (n= 1.536)	539	38,2	18	36,0	590	38,4
Yetiştigi çevrede "sarhoş oluncaya kadar içki içmenin delikanlılık olarak görüldüğü"nü belirtenler (n= .1538)	213	15,1	9	18,0	242	15,7
Yetiştigi çevrede "yalan söylemenin açıkgozluluk olarak görüldüğü"nü belirtenler (n= 1.545)	357	25,3	18	36,0	394	25,6
Yetiştigi çevrede "iyi niyetli değil, kurnaz olmanın daha önemli olduğu"nu belirtenler (n= 1.490)	423	30,7	12	26,1	460	30,9

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığından erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Çalışmada, ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü kız ve erkek çocukların sosyal çevrelerinin benzerlik gösterdiği ve bu grubun yaşadığı çevrede (sıklık sırasına göre) "suç işlemenin" (%38,4); "kurnazlığın" (%30,9); "esrar kullanmanın" (%29,4); "yalan söylemenin" (%25,6) ve "sarhoş oluncaya kadar içki içmenin" (%15,7) onaylandığı ve doğru bulunduğu saptanmıştır (Tablo 18).

Tablo 19. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Şiddeti Önleme İle İlgili Olarak En Önemli Gördükleri Durumun Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Şiddeti Önlemede En Önemli Görülen Durum (n=1.519)						
Demokrasi eğitimi	138	9,9	9	17,6	165	10,9
İnsan hakları eğitimi	385	27,6	16	31,4	419	27,6
Ahlaki değerler	194	13,9	10	19,6	214	14,1
Cezai yaptırımlar	86	6,2	-	-	88	5,8
İşsizliğin önlenmesi	308	22,1	8	15,7	330	21,7
Dini eğitim	283	20,3	8	15,7	303	19,9

Şiddetin "toplum bazında" önlenmesi için en önemli durumun ne olduğu sorulduğunda erkekler: "insan hakları eğitimi" (%27,6), "işsizliğin önlenmesi" (%22,1), "dini eğitim" (%20,3); kızlar ise: "insan hakları eğitimi" (%31,4), "ahlaki değerler" (%19,6) ve "demokrasi eğitimi"ni (%17,6) ilk üç sırada belirtmişlerdir (Tablo 19).

Tablo 20. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Toplumda Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Bazı Önermelere Katılma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Dürüstlüğü ve sözünde durmanın özendirilmesi (n= 1.514)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1140	81,7	37	75,5	1225	80,9
Kısmen doğru bulanlar	153	11,0	10	20,4	174	11,5
Yardımseverlik ve fedakarlığın teşvik edilmesi (n= 1.535)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1178	83,4	40	81,6	1276	83,1
Kısmen doğru bulanlar	147	10,4	5	10,2	162	10,6
Acıma ve merhamet gibi duyguların geliştirilmesi (n= 1.537)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1172	83,0	40	78,4	1267	82,4
Kısmen doğru bulanlar	141	10,0	7	13,7	160	10,4
Canının istediğini yapmak yerine başkasının hakkına saygı göstermenin öğrenilmesi (n= 1.534)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1131	80,0	33	68,8	1220	79,5
Kısmen doğru bulanlar	155	11,0	11	22,9	174	11,3
"Ben tok olduktan sonra başkasının açlığı beni ilgilendirmez" tutumundan vazgeçilmesi (n= 1.532)						
Kesinlikle doğru bulanlar	969	68,7	31	63,3	1042	68,0
Kısmen doğru bulanlar	118	8,4	10	20,4	136	8,9
"Allah korkusu", vicdan ve insaf gibi duyguların güçlendirilmesi (n= 1.537)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1216	86,0	36	70,6	1308	85,1
Kısmen doğru bulanlar	92	6,5	9	17,6	108	7,0
"Kısa yoldan köşe dönme" anlayışından vazgeçilmesi (n= 1.531)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1015	72,1	31	62,0	1100	71,8
Kısmen doğru bulanlar	170	12,1	14	28,0	195	12,7
Adalet duygusunun güçlendirilmesi (n= 1.540)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1097	77,5	42	82,4	1191	77,3
Kısmen doğru bulanlar	168	11,9	3	5,9	180	11,7
Alkol, ve keyif verici maddelerin kullanılmasının azalması (n= 1.532)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1152	81,7	39	81,3	1243	81,1
Kısmen doğru bulanlar	117	8,3	7	14,6	136	8,9
Gençlerin adam yerine konulması (n= 1.532)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1086	77,0	38	77,6	1180	77,0
Kısmen doğru bulanlar	188	13,3	7	14,3	202	13,2
Devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve bizim için önemli kişilerin iyi örnek olması (n= 1.532)						
Kesinlikle doğru bulanlar	1177	83,4	41	83,7	1280	83,6
Kısmen doğru bulanlar	132	9,4	4	8,2	142	9,3
Filmlerdeki şiddet sahnelerinin azaltılması (n=1.512)						
Kesinlikle doğru bulanlar	889	63,9	37	74,0	974	64,4
Kısmen doğru bulanlar	227	16,3	6	12,0	244	16,1

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Yüzde hesaplamaları sütun yüzdesi cinsinden verilmiştir. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığı için erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır. İlgili önermeye "kesinlikle doğru", "kısmen doğru" ve "kesinlikle yanlış" olmak üzere 3 seçenek ile cevap alınmıştır, dolayısıyla her gözde yüzdelerin %100'e tamamlanması için gerekli yüzde değeri "kesinlikle yanlış" cevabını veren kişilerin payını verir.

Ceza ve infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocukların, toplumda şiddetin önlenmesi ile ilgili hangi faktörlerin rol oynadığı konusundaki görüşlerini daha detaylı alabilmek ve bu çocuklar için, "dışarı çıkmadan önce" şiddet ve suçtan koruma konusunda etkileri yüksek olabilecek müdahale programlarını planlamada yol göstermek amacı ile farklı önermeler düzenlenmiş ve çocukların bu önermelere katılma düzeyleri incelenmiştir.

Bu önermeler arasında, cinsiyete bağımlı olmaksızın, en sık kabul görenler: "devlet büyükleri, yöneticiler ve önemli kişilerin örnek davranışlar sergilemeleri" (%83,6); "yardımseverlik ve fedakârlığın teşvik edilmesi" (%83,1) ve "alkol ve keyif verici maddelerin kullanımının azaltılması" (%81,1) gelmektedir. Kızlarda: "adalet duygusunun güçlendirilmesi" (%82,4; erkeklerdeki %77,5'e karşın), erkeklerde ise; "Allah korkusu, vicdan ve insaf gibi duyguların güçlendirilmesi" (%86; kızlardaki %70,6'ya karşın) ve "dürüstlük ve sözünde durmanın özendirilmesi" (%81,7; kızlarda %75'e karşın) gibi önermeler karşı cinsiyet grubu tarafından belirtilen oranlara kıyasla daha sık olarak kabul görmüştür. Bu bulgular, toplumda yapılacak şiddete karşı müdahale programlarının cinsiyete göre düzenlenmesi durumunda daha etkili olabileceğini düşündürmüştür. Dolayısıyla, şiddet ve suç önleme planlamaları yapılırken toplumun yapısı göz önünde tutulmalı, hangi değerlere daha fazla saygı gösteriliyorsa, o değerlerin işlenmesi uygun olacaktır (Tablo 20).

Tablo 21. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocukların Hayat ve Gelecek Hakkındaki Düşünceleri ile Ruhsal Durum ile İlişkili Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Şubat-Mart 2007)*

Çalışılan Değişken Adı	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayat Hakkındaki Duyguları (n= 1.522)						
"Haksızlıklarla dolu bir yer"	218	15,5	7	14,3	242	15,9
"Anlamsız ve boş bir alan"	127	9,0	9	18,4	155	10,2
"Yaşamaya değer bir yer"	276	19,6	7	14,3	298	19,6
"Ayakta kalmak için mücadele verilen bir yer"	786	55,9	26	53,1	827	54,3
Gelecekte Ne Beklediği (n= 1.540)						
"Hiçbir şey değişmeyecek"	158	11,2	8	16,0	183	11,9
"Her şey daha iyi olacak"	922	65,1	33	66,0	994	64,5
"Her şey daha kötü olacak"	90	6,4	3	6,0	101	6,6
"Biraz daha iyi olacak"	214	15,1	5	10,0	229	14,9
"Biraz daha kötü olacak"	32	2,3	1	2,0	33	2,1
"Zaman zaman ölsem daha iyi olur" diye düşünenler (n=1.531)	773	54,7	33	66,0	834	54,5
Psikiyatrik ya da Psikolojik Tedavi Görmüş Olduğunu Belirtenler (n= 1.540)	330	23,3	15	29,4	366	23,8
Aile Bireylerinden Herhangi Biri Şimdiye Kadar Psikiyatrik ya da Psikolojik Tedavi Görenler (n= 1.525)	261	18,6	11	22,9	290	19,0

*Her soruya yanıt verme durumu aynı olmadığı için tabloda ilgili değişken adı yanında parantez içinde ilgili soruya yanıt veren kişi sayısı yazılmıştır. Çalışmada 74 kişinin cinsiyet bilgisi olmadığı için erkek ve kızlar için olan dağılım tablolarındaki sayı, toplam sütunundaki sayıdan azdır.

Çalışmanın son bölümünde, katılımcıların anlık duygu durumları, gelecekte bekledikleri ve kendileri ya da ailelerinde psikolojik ya da psikiyatrik hastalık hikayesi olup olmadığı hakkında bilgi toplanmıştır. Kız (%53,1) ve erkeklerin (%55,9) yarısı hayatı "ayakta kalmak için mücadele edilen bir yer" olarak tanımlarken, her 5 kişiden biri "hayatı yaşamaya değer" bulmakta ve grubun %65'i geleceğin "daha iyi olacağı"na inanmaktadır (Tablo 21).

Öte yandan, kızların %66 ve erkeklerin %54,7'si "zaman zaman ölsem daha iyi olur" şeklinde düşünmekte, yaşam sevgilerindeki azalma yönündeki bu bulgunun pozitif

yönde artırılmasına ve ruh sağlığı durumlarının cezaevinde kaldıkları sürede desteklenmesine olan ihtiyacı yansıtmaktadır (Tablo 21). Yukarıda ifade edildiği gibi, aynı grupta “hayatın yaşamaya değer” olduğu genel kanısı, bu çocukların desteklenmeye yönlendirilmelerinde önemli bir imkandır.

Kızlarda daha fazla olmak üzere, hemen her 4-5 gençten birinin yaşamı boyunca bir psikolojik ya da psikiyatrik tedavi aldıkları; ailelerinin de benzer ama biraz daha az oranda (erkeklerin ailelerinde %18,6 ve kızların ailelerinde %22,9) bu tür bir tedavi gördükleri saptanmıştır (Tablo 21). Bu tedavilerin tür, süre ve sonuçları konusunda yapılacak ileri çalışmalara ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Cezaevinde kalan tutuklu ve hükümlü gençlerin psikolojik açıdan desteklenmesi hem cezaevinde kaldıkları süre içindeki yaşamlarını pozitif etkileyecek hem de cezaevinden sonraki yaşamlarına katkı sağlayacaktır. Bu konuda ruh sağlığı ve sosyal hizmet uzmanlarının katkıları önem taşıyacaktır.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada ve Türkiye’de şiddet ve şiddete bağlı sorunların hızla artması ve şiddet olaylarının çocuk ve gençleri de içine alan bir problem haline gelmesi sebebiyle, T.B.M.M. bünyesinde kurulan “Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/337,343,356,357)” çalışmaları kapsamında, ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocuklara yönelik bir araştırma yürütülmüştür.

Bu araştırma ile Türkiye’de ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocukların sosyodemografik bilgileri ile aile, yaşam tarzı ve sosyal çevre özelliklerinin tanımlanması, şiddet algılama durumlarının incelenmesi, şiddet ile karşılaşma ve uygulama durumları ve şiddet ile ilişkili faktörlerin çalışılması hedeflenmiştir.

Türkiye genelinde, Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa, Sivas ve Trabzon illerindeki 21 müstakil kapalı çocuk ve gençlik ceza ve infaz kurumları ile kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerinde ve çocuk eğitim evlerinde bulunan toplam 2115 çocuktan, araştırmanın başladığı 15 Şubat 2007 tarihi itibarı ile en az 15 tutuklu ve hükümlü çocuk bulunan ceza ve infaz kurumlarına gidilerek, bu kurumlarda bulunan ve anket çalışmasına katılmayı kabul eden toplam 1420 erkek ve 51 kız çocuk ile bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada veriler, Adalet Bakanlığı’nın illerdeki Cumhuriyet Başsavcılıkları’na bağlı, Denetimli Serbestlik Şube Müdürlükleri’nde görev yapan sosyolog, psikolog ve sosyal çalışmacılar ve İl Millî Eğitim Müdürlükleri’ne bağlı Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlükleri’nin koordinasyonunda çalışan ildeki okullarda görevli rehber öğretmenlerden oluşan 330 kişilik bir ekip tarafından toplanmıştır. Bu ekip, çalışma öncesinde anketlerin uygulanmasına yönelik özel ve standart bir eğitim aldıktan sonra görevlendirildikleri kurumlarda, çalışmaya özel olarak hazırlanmış anket formlarını kullanılarak, bu kurumlarda kalan çocuklarla yüzyüze görüşme tekniği ile veri toplamışlardır.

Çalışmadan elde edilen veriler bir önceki bölümde, farklı başlıklar altında, detaylı olarak verilmiştir. Bu bölümde, çalışmadan elde edilen bilgiler toplumda çocuk ve gençlerin tanık oldukları, maruz kaldıkları ve/veya bizzat uyguladıkları şiddetin önlenmesi ve azaltılmasına yönelik plan ve programlarda hangi bağlamda kullanılabilecekleri de gözönüne alınarak özetlenmekte ve ilgili birtakım öneriler sunulmaktadır.

A. Çocuk ve Gençlerde Şiddete Karşı Birincil Korumaya Yönelik Önlemler Konusunda Bilgi Sağlayan Bulgular

Çalışma bulguları toplumda çocuk ve gençleri şiddete karşı birincil koruma; yani, şiddetin daha ortaya çıkmadan önlenmesine yönelik, çok sayıda önemli ipuçları sunmaktadır:

1. Şiddete karşı birincil korumada toplumlarda hangi grupların şiddet ve suça “karışma” açısından yüksek riskli olduğunun saptanması, bu gruplara daha fazla ilgi gösterilmesi ve müdahale programlarının planlanmasında bu gruplara öncelik verilebilmesi açısından önemlidir. Çalışmaya katılan çocukların genel olarak çekirdek tipi, çok çocuklu, orta düzeyde sosyoekonomik duruma sahip, anne ve baba eğitim düzeyi düşük ailelerden geldikleri, yarıya yakının doğdukları bölgeden en az bir kez göç ettikleri ve %60’ının ilk ve/veya ortaöğrenime devam ettikleri okulları en az bir kez değiştirmiş oldukları saptanmıştır. Cezaevine girmeden önceki dönemde her beş kişiden birinin öğrenci olduğu, her iki çocuktan birinin herhangi bir işte çalıştığı ve çalışan gruptaki her üç çocuktan birinin yaptığı işi kendisi için “ağır” bulduğu saptanmıştır.

Bu bulgulardan yola çıkarak, çalışan çocuklara yönelik özel önlemlerin alınması; bu kapsamda, çocuk işçiliğinin azaltılması ve denetlenmesi ve çocukların okula devam etmelerinin desteklenerek, okula devamlarında sürekliliğin sağlanması önemlidir.

2. Çalışma grubunda, suça itilmiş çocukların sosyal çevrelerinde hırsızlık benzeri suçların çok olduğu, sarhoş oluncaya kadar içki içmenin özendirildiği, esrar kullanımının olağan karşılandığı saptanmıştır. Her ne kadar suça itilmemiş çocukların sosyal çevreleri ile bir karşılaştırma yapmak bu çalışmada olası olmamış ise de, bu bulgular “bozuk” ve “kötü” sosyal çevrenin suç ile ilişkili olabileceği konusundaki bilgilerimizi destekler niteliktedir. İleride yapılacak çalışmalarda sosyal çevrenin şiddet ve suça itilmedeki etkileri detaylı olarak incelenmelidir.

3. Çalışmaya katılan çocuklar, gerek “cezaevine girmelerine neden olan suçu işlemelerinin önlenmesinde”, gerekse “toplumda şiddetin önlenmesinde” devlet büyükleri, yöneticiler, okulda ve diğer mekanlarda örnek kişilerin “doğru” davranışlarının önemli olduğunu; kızlar arasında daha belirgin olmak üzere çocuklar arkadaşlarının davranışları, televizyon/film kahramanları gibi olma isteğinin kendi davranışlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Şiddet olaylarına karışanların, çoğu kez, akranlarının zorbalığına uğrayan çocuklar olduğu ve kendi uyguladıkları şiddetin de, önemli ölçüde, bu tür bir zorbalığa misilleme olarak yapıldığını vurgulayan çalışmalar literatürde de bulunmaktadır.

Bu anlamda, aileler çocuklarının seçtiği arkadaşları tanımalı, çocukları ile olan ilişkilerinden haberdar olmalı, uygun görmedikleri ilişkiler konusundaki görüşlerini çocukları ile paylaşmalı, arkadaşlık kavramının sağlıklı bir şekilde tekrar yapılmasına yardım etmelidirler. Zor durumla karşılaşıldığında bunun en sık paylaşıldığı kişiler arasında “arkadaşlar” çalışmada ikinci sırada yer almıştır. Bu bağlamda, ailelerin çocuklarının arkadaşlarını tanımaları, çocukların kendileri ile paylaşmaktan çekindikleri sorunlarından haberdar olmaları konusunda da yardımcı olabilir. Son olarak, devlet adamları, yöneticileri ve öğretmenler başta olmak üzere gençler için rol modeli olan kişilerin şiddet içeren davranışlardan kaçınmaları, bu tür davranışları yapanları onaylamamaları önem taşıyacaktır.

4. Çocukların şiddetten (olmadan önce veya olduktan sonra) korunmasında en önemli konulardan biri çocuk ve gençlerin “tanık oldukları”, “başlarına gelen” ya da “uyguladıkları” durumun “şiddet” olduğunu algılamaları gelmektedir. Çalışmaya katılanlar arasında farklı şiddet davranışlarını “şiddet” olarak algılama, özellikle duygusal şiddet davranışları için düşük bulunmuştur. Toplumlarda şiddet algısının düşük olması, bireylerin olayı kabullenmesine ve kanıksamasına yol açarak, zaman içerisinde toplumlarda bu tür davranışların giderek artmasına neden olmaktadır. Bu sorunun engellenmesinde hedef gruplarda, “farkındalığın artırılması” na yönelik eğitici programların geliştirilip uygulanması, şiddet içeren ve istenmeyen davranışların kınanması ve istedik davranışların desteklenmesi yoluyla, çocuk ve gençler arasındaki şiddetin azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

B. Çocuklarda Şiddetin Boyutu; Kime, Neden Uygulandığı; Toplumda Şiddete Yol Açan Etkenler; Şiddete Karşı İkincil Korunmaya Yönelik Bulgular

Görüşülen çocuklarda, cezaevine girmeden önceki son 3 ayda hem fiziksel şiddet ile karşılaşma (erkeklerde %68,9 ve kızlarda %71,4) hem de fiziksel şiddet uygulama (erkeklerde %69,7 ve kızlarda %54,9) düzeyi yüksek bulunmuştur: Erkekler fiziksel şiddet ile en sık sokakta, kızlar ise evde karşılaşmaktadır. Çalışmada gençlerin %40'ına varan oranda sokakta kendilerini tehdit altında hissettikleri, %2,5'inin ise kimsenin yanında kendilerini güvende hissetmemeleri dikkat çekici bulunmuştur. Her dört çocuk ve gençten birinin ailesinde şiddet olduğu ve şiddetin esas olarak anne-baba arasında yaşandığı saptanmıştır.

Çocuklara fiziksel şiddeti kimden gördükleri sorulduğunda, en büyük grubun anne, baba, öğretmen ve arkadaşları dışındaki, “diğer” kişilerden şiddet gördükleri öğrenilmiştir. Benzer şekilde, fiziksel şiddet uyguladığını belirten çocuklar da, şiddeti en sık olarak “diğer” kişilere uyguladıklarını belirtmişlerdir. Çalışma verileri kapalı uçlu sorular ile toplandığı için, “diğer” grubundaki kişilerin kimler olduğu bilgisi bu çalışmada saptanamamıştır. İleride yapılacak çalışmalarda bu konunun derinlemesine irdelenmesi önem taşıyacak ve şiddetin kaynağına yönelik programlarda başarıyı arttıracaktır.

Gençler, toplumda şiddete yol açan sebepler arasında en sık olarak ahlaki değerlerin önemsenmemesi, ailelerin çocuklarını sevmemesi ve dini değerlerin ihmal edilmesini belirtmişlerdir. Milli değerlere hakaret edilmesi, töre-namus konuları ve “gerekliyse” şiddet uygulanması karşısında gençlerin şiddeti onaylıyor olması dikkat çekicidir. Fiziksel şiddet uygulayan çocuklar, sık olarak, “kendilerini korumak için” şiddet uyguladıklarını belirtirken, şiddet uygulayan çocuklar, şiddete başvurmalarının altında yatan sebebin (%17) “sorun çözmek için başka yol bilmemeleri” olduğunu belirtmişlerdir.

Öfkeyle başa çıkma, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edebilme, “hayır” diyebilme, sorun çözmeye, stresle başa çıkma ve iletişim becerileri ile donanmış kişilerde şiddet ve suça karışmanın azalması beklenir. Çocukların zor bir durum ile karşılaştıklarında bunu yakınlarıyla paylaşmama, yardım almama ve diğer olası çözüm yolları dışında “şiddetle karşılık verme” yolu ile çözmeye çalışması, (1) çocukların problem çözmeye becerilerinin yeterli olmadığına işaret edebileceği gibi; (2) çocuklar şiddet ile karşılaştıklarında başvuracakları veya yardım alacakları kişi ve kuruluşlar hakkında bilgili olmaması ya da (3) bu kişi ve kurumlardan istedikleri düzeyde yardım alamayacaklarını düşünmeleri sebebiyle olabilir. İleride, uzman desteğinde, yapılacak niteliksel araştırmalarda bu konunun incelenmesi uygun eğitim ve müdahale programları için gereklidir.

Cezaevlerinde bulunan çocuklarda öfkeyle başa çıkma, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edebilme, “hayır” diyebilme, sorun çözme, stresle başa çıkma ve iletişim becerilerinin kazandırılması ve pekiştirilmesine yönelik, uzman destekli çalışmalar yapılması çocukları hem cezaevinde buldukları dönemde destekleyecektir, hem de “topluma dönüş” hazırlıklarının tamamlanmasında başarıyı artıracaktır.

C. Çocuk ve Gençlerde Şiddetin Azaltılmasına Yönelik Müdahale Programları Planlanmasına Katkı Sağlayacak Bulgular

Çalışma bulguları çocuk ve gençlerde şiddetin önlenmesine yönelik programların nerelerde, hangi kaynak ve yöntemler kullanılarak yapılabileceği konusunda da önemli veriler sağlamıştır;

1. Cezaevine girmeden önceki yaşamlarında çocukların, boş vakitlerini ağırlıklı olarak arkadaşları ile gezerek, daha az sık olarak da erkeklerin kahve/internet kafeye giderek, kızların ise gazete/dergi okuyarak geçirdikleri saptanmıştır. Boş vakitlerinde “ders kitabı dışında kitap okuma” ya da “kültürel aktivitelere katılma” oranları istenenin altındadır. Çocuk ve gençlerin boş vakitlerini kendilerine olumlu yaşam becerileri kazandırabilecek, spor ve kültürel faaliyetlere ağırlık veren tarzda, değerlendirebilmeleri için gerekli ortam ve fiziksel şartların sağlanması çocuk ve gençler arasındaki şiddet davranışlarının azaltılmasına katkıda bulunacaktır. Bu faaliyetlerin içerik ve niteliklerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılarak, toplumda çocuk ve gençlere yönelik boş vakit değerlendirme olanakları artırılmalıdır.

Çocukların zamanlarını hangi ortamlarda nasıl geçirdikleri hakkındaki bu tür bilgiler çocuklarda şiddetin önlenmesine yönelik müdahale programlarında çocukların birarada bulunabileceği mekanlar ve aktarılmak istenen mesajların yayılabileceği kaynaklar hakkında yol gösterici niteliktedir ve değerlidir. Öte yandan, çalışmanın niceliksel vasfı ve cevapların kapalı uçlu olarak alınması gerekliliği, çocukların arkadaşları ile zaman geçirirken neler yaptığı, birbirlerini etkileme özellikleri; internet kafelerdeki etkilenimleri ve ilişkileri, internette hangi siteleri kullandıkları; ya da okudukları gazete ve dergilerde ilgilerini çeken konular benzeri bilgilerin alınmasına olanak tanımamıştır. Bu tür detaylı bilgilerin alınmasına yönelik ileri araştırmalar yapılması değerli olacaktır.

2. Kişilerin, şiddetin sık olduğu ortamlara katılımını kolaylaştıran veya şiddete katılımı doğrudan etkileyebilecek “risk” özelliklerinin çalışılan gruplardaki yaygınlığının saptanması ve zaman içinde takibi, ilgili toplumların şiddete “duyarlılığını” tespit etmede önem taşır. Çalışma grubundaki çocukların %40’ının sigara içtiği; %30 kadarının kumar ve/veya şans oyunu oynadıkları; cezaevi dışında iken %40’ından fazlasının delici-kesici alet taşıdığı ve yaklaşık 3 kişiden birinin ateşli silah taşıdığı saptanmıştır. Suç işlemiş çocuklar grubundaki bu “yüksek” hızlar, tespit edilen bu özellikler ile şiddet ve suç arasındaki ilişkiler hakkındaki ön bilgilerimizi destekler özellikte olup, çocukların şiddete karşı korunma programlarında bu tür “riskli” davranış alışkanlıklarının azaltılmasının önemini vurgular niteliktedir.

Çalışmada çocuklar, silah taşımalarının altında yatan ana sebebi “ortamın güvensiz olmasına” bağlamışlardır. Bu anlamda, çocukların yaşadıkları sosyal çevrenin (toplum bazında) iyileştirilmesi; emniyet güçleri, okul idarecileri ve ailelerin çocukların “güvenli” bir ortamda yaşamaları için çaba harcamaları, gerekli önlemleri almaları ve bir problem ile karşılaştıklarında bunu kendilerine danışarak veya yardım isteyerek çözebilecekleri güvencesini vermeleri önem taşımaktadır.

3. Çalışmada, çocuklar zor bir durum ile karşılaştığında ve/veya şiddete maruz kaldığında en sık olarak bunu aileleri ile paylaştıklarını belirtmektedir. Diğer çalışmaların sonuçlarını destekler bu bulgu, toplumda şiddetin önlenmesi konusunda “ailenin” önemli bir kurum olduğunu vurgulamakta; aile eğitimi yolu ile çocuklara doğru mesajların iletilmesinin mümkün olabileceğini düşündürmektedir. Ancak, ailede sık sık tekrar eden, fiziksel, sözel kavgalar ya da çözülemeyen anlaşmazlıkların yaşanması; aile üyeleri arasındaki iletişim bozuklukları; birbirlerine karşı sevgi eksikliği ya da çok çocuk sahibi olma nedeniyle her birine gereken ilgiyi gösterememe durumunda, aile kurumunun çocuklar üzerindeki olumlu etkileri istenen düzeyde olamayacaktır. Çalışmada çocuklar, evlerinde aile içi şiddetin oldukça sık olduğunu; şiddetin en sık olarak anne-baba arasında olduğunu belirtirken; ailelerin çocuklarını yeterince sevmemesini toplumda şiddete yol açan önemli faktörlerden biri olarak belirtmişlerdir. Bu bulgu, suça itilmiş çocuklarda “işlevsiz” aile içi ilişkilerin önemli bir sorun olduğuna işaret etmektedir. Bu noktada, aile kaynaklı müdahale programlarının geliştirilmesinden önce, ailelerin eğitimi ve aile içi ilişkileri işlevsel hale getirmek için yapılabileceklerin aile bireylerine anlatılması önem taşıyacaktır.

4. Çalışma grubunda çocukların önemli kısmı hayatı yaşanmaya değer bir yer olarak görseler de, yarısından çoğunun “zaman zaman ölssem daha iyi olur” düşüncesinde olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, çocukların ruh sağlığının desteklenmesine olan ihtiyaca işaret etmekte; depresyon, anksiyete, intihar düşüncesinin bu grupta derinlemesine incelenmesinin uygun olacağını düşündürmüştür. Çalışmada çocukların beşte biri herhangi bir dönemde psikolojik veya psikiyatrik yardım aldıklarını belirtseler de, çalışma kapsamında bu tür desteklerin içerik, tür ve süresi ile halen tedavi alma durumları öğrenilememiştir. Çalışmanın kesitsel vasfı ruhsal durum-suç işleme arasındaki zamansal ilişkiyi çalışmaya olanak sağlamadığı için, ruhsal durumu bozuk olanlar mı suç işliyor yoksa suç işledikleri için mi ruhsal durumları bozuluyor analizinin yapılmasına imkan vermemektedir. Ailelerde de benzer oranda psikolojik ve psikiyatrik tedavi alındığı bilgisi, ruhsal sorunların aile içi etkilerine işaret edebileceği gibi, ruhsal sağlık problemlerine olan yatkınlık açısından da irdelenmelidir. Bu konulara açıklık getirilebilmesi için ileride, neden-sonuç ilişkisini irdeleyen izleme (kohort) tipi niceliksel ve niteliksel çalışmalar (odak grup tartışmaları, derinlemesine görüşmeler vb.) yapılması önem taşıyacaktır.

Eğer toplumda ruhsal bozukluk ya da hastalık şiddete “karışma” açısından doğrudan etkili ya da kolaylaştırıcı bir faktör olarak saptanırsa ise (nitekim literatür bilgileri de bunu destekler tarzdadır), bu tür bozukluk ve hastalıkların tedavisi o toplumda şiddet sıklığının azalmasına doğrudan katkı sağlayacaktır. Öte yandan eğer ruhsal bozukluk ve hastalıklar şiddete neden olmaktan ziyade şiddet ve suça “karışma”ya sekonder olarak ortaya çıkan durumlar (yani şiddet nedenleri değil de şiddetin sonuçları) ise ki bu da olası bir durumdur, yine bu tür sorunların erken dönemde tespit ve tedavisi önem taşıyacaktır ve sağlıklı bir çocuk ve genç grubu, dolayısıyla, sağlıklı “gelecek” yaratmak açısından değerlidir.

Bu bulgular ışığında

Şiddet olaylarının ve suça itilmenin yasaklar konarak ya da ceza vererek değil; çocukların ihtiyaçları ve şikayetlerinin dinlenmesi, çözüm önerileri geliştirirken çocuk ve gençlerin “birey” olarak görüş ve katkıları ile bu sürece aktif katılımlarının sağlanması çalışmaların etkisini artıracaktır.

Şiddet uygulayan, suç işleyen veya bunlara yatkınlığı olan gruplarda bu tür davranışları önleme ve müdahale çalışmalarında başarı için ülkenin psikolojik, ekonomik, kültürel ve siyasal ihtiyaçları gözönünde bulundurularak, ülkeye özel modeller oluşturulması, geliştirilmesi, uygulanması ve sonuçlarının düzenli olarak değerlendirilip, gerekiyorsa etkinliği artırma yönünde yenilenmesi doğru olacaktır. Bu modellerin geliştirilmesinde, bu çalışmada olduğu gibi, ülke tabanlı verilerin toplanması, niceliksel ve niteliksel araştırmalar ile risk faktörleri ve müdahale etkinliklerinin başarılarının değerlendirilmesi, etkinliklerin kanıta dayalı olarak yapılmasını sağlayacak ve başarıyı artıracaktır. Son olarak, şiddet ile mücadelede başarı için “ön koşul”, disiplinler arası ortak bir anlayış, tutum ve çalışma sergilenmesi ve çalışmalarda süreklilik sağlanması olmalıdır.

EK: Anket Formu

**CEZA VE TUTUKEVLERİNDE KALAN ÇOCUK VE GENÇLERLE İLGİLİ
DURUM VE DAVRANIŞ BELİRLEME ANKETİ**

SOSYODEMOGRAFİK VE EKONOMİK ÖZELLİKLER

- 1. Anne ve/veya babanız yaşıyor mu?**
  - a) Her ikisi de yaşıyor
  - b) Yalnızca babam yaşıyor
  - c) Yalnızca annem yaşıyor
  - d) Her ikisi de yaşamıyor
  - e) Bilmiyorum
- 2. Babanızın öğrenim düzeyi nedir?**
  - a) Okuma yazma bilmiyor
  - b) Okur yazar ya da ilkokul mezunu
  - c) Ortaokul mezunu
  - d) Lise veya meslek okulu mezunu
  - e) Fakülte, yüksekokul mezunu ve daha yüksek öğrenimli
  - f) Bilmiyorum
- 3. Annenizin öğrenim düzeyi nedir?**
  - a) Okuma yazma bilmiyor
  - b) Okur yazar ya da ilkokul mezunu
  - c) Ortaokul mezunu
  - d) Lise veya meslek okulu mezunu
  - e) Fakülte, yüksekokul mezunu ve daha yüksek öğrenimli
  - f) Bilmiyorum
- 4. Anne ve/veya babanız gelir getiren bir işte çalışıyor mu?**
  - a) İkisi de çalışıyor
  - b) İkisi de çalışmıyor
  - c) Sadece babam çalışıyor
  - d) Sadece annem çalışıyor
  - e) Bilmiyorum
- 5. Aileniz tipi aşağıdakilerden hangisine uyuyor?**
  - a) Anne, baba ve çocuklarla birlikte yaşıyoruz
  - b) Anne, baba, çocuklar ve diğer aile bireylerinin (büyükanne, büyükbaba, amca, hala, teyze, dayı ve diğer akrabalar) bir yada birkaçı ile birlikte yaşıyoruz
  - c) Anne baba boşanmış
  - d) Anne baba ayrı yaşıyor
  - e) Ailesi yok
  - f) Diğer
- 6. Ailenizde üvey olan aile ferdi var mı?**
  - a) yok
  - b) Annem
  - c) Babam
  - d) 1 kardeş
  - e) 2 kardeş
  - f) 3 kardeş ve yukarısı

7. **Siz dahil toplam kaç kardeşiniz ?**
- 1 (kardeşim yok)
  - 2-4
  - 5-7
  - 8-10
  - 11 ve daha fazla
8. **Doğum yılına göre en büyükten en küçüğe göre sıralandığında siz kaçınca çocuksunuz?**
- Tek çocuk benim
  - Birinci çocuk
  - İkinci çocuk
  - Üçüncü çocuk
  - Dördüncü veya daha sonraki çocuk
  - En küçük çocuk
9. **Dışarıda ne işle meşguldünüz?**
- Öğrenciydim
  - Hem okuyor hem de çalışıyordum
  - Kolay bir işte çalışıyordum
  - Ağır bir işte çalışıyordum
  - İşsizdim
10. **Siz doğduktan sonra aileniz hiç göç etti mi?**
- Evet
  - Hayır
11. **“Evet” ise kaç kere?**
- 1
  - 2
  - 3
  - 4 ve daha fazla
12. **Göç ettiyseniz en son nereden nereye göç ettiniz?**
- Köyden şehre
  - Şehirden şehre
  - Şehirden köye
  - Köyden köye
13. **Ailenizin göç etme nedeni nedir ?**
- Doğduğumdan beri bu bölgede yaşıyorum
  - Anne ve babam çalışmak için buraya geldi
  - Ailemden herkes buraya gelmişti bizde onların yanına geldik
  - Güvenlik nedeniyle göç etmek zorunda kaldık
  - Bizlerin okuması için ailem buraya geldi
  - Diğer
14. **Buraya göç ettikten sonra kendinizi nasıl hissettiniz ?**
- Doğduğumdan beri bu bölgede yaşıyorum
  - Burada çok arkadaşım oldu, çok mutluyum
  - Geride kalan ailemi ve arkadaşlarımı özledim
  - Buraya uyum sağlayamadım, kendimi mutsuz, dışlanmış ve yalnız hissediyorum
  - Buranın olanakları geldiğim yere göre çok iyi, alışmaya çalışıyorum
  - Burada kendimi öfkeli ve gergin hissediyorum

15. İlköğretimde ya da ortaöğretimde okul değiştirdiniz mi?

- a) Evet b) Hayır

16. Evet ise kaç kere?

- a) Bir kere b) İki kere c) Üç kere d) Üçten fazla

17. Ailenizin gelir durumunu nasıl tanımlarsınız?

- a) Kötü
b) Orta
c) İyi

18. Ailenize ait özel arabanız var mı?

- a) Evet
b) Hayır

B. ŞİDDET ALGISI

19-30. sorularda belirtilen davranışlardan şiddet olarak gördüklerinizi belirtiniz.

19. Sert davranma	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
20. Eksikliklerin yüze vurulması	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
21. Kötü söz ve davranış (hakaret, azarlanma, küfür, laf atılma, alay edilme vb.)	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
22. Çocuğun/gencin isteklerinin engellenmesi veya sınırlandırılması	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
23. Azarlanma/fırçalanma	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
24. El şakası (Tekme, tokat, yumruk)	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
25. Alay edilme	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
26. Manevi değerlere hakaret edilmesi	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
27. Mala (okul malzemelerine ve park ve bahçelerdeki eşyalara, park etmiş arabalara) zarar verme	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
28. Kişinin duygularını incitecek sözler söyleme ya da davranışlar sergileme	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
29. Tehdit etme	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok
30. Hayvanlara şiddet uygulama/acı çektirme	a.Şiddettir	b. Şiddet değildir	c.Fikrim yok

31. Kendinizi en çok güvende hissettiğiniz ortam aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Okul
b) Sokak
c) Aile
d) Arkadaş çevresi
e) Cezaevi
f) Yok

32. Kendinizi tehdit altında hissettiğiniz ortam aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Okul
- b) Sokak
- c) Aile
- d) Arkadaş çevresi
- e) Cezaevi
- f) Yok

33. Ailenizde herhangi bir şiddet davranışı var mıydı?

- a) Evet, anne ve babam arasında vardı
- b) Evet, annem ve kardeşlerim arasında vardı
- c) Evet, babam ve kardeşlerim arasında vardı
- d) Evet, annem ve/veya babam ile büyük anne ve büyükbabam arasında vardı
- e) Kardeşlerim arasında vardı
- f) Hayır, hiç yoktu

C. ŞİDDETLE KARŞILAŞMA DURUMU

Fiziksel şiddet, itme, tekmeleme, tokatlama, bir alet ile saldırma, herhangi bir cisim fırlatma, saç veya kulak çekme, tokat atma ve benzeri davranışlar olarak tanımlanmaktadır. **34-37. soruları bu tanıma göre yanıtlayınız.**

34. Size fiziksel şiddet ne sıklıkta uygulandı?

- a) Hiç uygulanmadı
- b) Sadece 1 kez
- c) İki ve daha fazla
- d) Çok sık
- e) Hemen hemen her gün

35. Fiziksel şiddetle en çok nerede karşılaştınız?

- a) Evde
- b) Okulda
- c) Sokakta
- d) Okul dışı kurumlarda (Dershane, Yurt, Karakol vb.)
- e) Spor alanları
- f) Bana fiziksel şiddet uygulanmadı

36. Size fiziksel şiddeti en çok kim uyguladı?

- a) Annem
- b) Babam
- c) Öğretmenim
- d) Arkadaşlarım
- e) Diğer insanlar
- f) Bana fiziksel şiddet uygulanmadı

37. Fiziksel şiddete uğradıktan sonra ne yaptınız?

- a) Hiçbir şey yapmadım (bu olayı sakladım)
- b) Şiddetle aynen karşılık verdim
- c) Aile bireylerinden birisine haber verdim
- d) Arkadaşlarımla paylaştım
- e) Öğretmen ya da okul görevlilerine haber verdim
- f) Emniyet güçlerine haber verdim

D. ŞİDDET İLE MÜCADELEDE KONUSUNDA GÖRÜŞ VE TUTUMLAR
Siddetin kaynağını aşağıdakilerden hangisi olarak görüyorsunuz?

38. Anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
39. Ailenin maddi durumunun kötü olması	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
40. Ailelerin çocuklarını sevmemesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
41. Televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteği	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
42. Okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışları	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
43. Toplumdaki insanlardan acımasız olanların daha çok saygı gördüğüne inanılması	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
44. Dini değerlerin ihmal edilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
45. Ahlaki değerlerin önemsenmemesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
46. Aile içi eğitimin yetersiz olması	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
47. Okuldaki eğitimin yetersiz olması	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış

Aşağıdaki ifadeler konusundaki görüşlerinizi uygun şıkki işaretleyerek belirtiniz

48. Genellikle spordan sonra şiddet ve öfke duygularım artar	a)Katılıyorum	b)Kararsızım	c)Katılmıyorum
49. Genellikle müzik dinledikten sonra şiddet ve öfke duygularım artar	a)Katılıyorum	b)Kararsızım	c)Katılmıyorum
50. Töre, namus konularında şiddet uygulanabilir	a)Katılıyorum	b)Kararsızım	c)Katılmıyorum
51. Milli değerlerime hakaret edildiğinde şiddet uygulanabilir	a)Katılıyorum	b)Kararsızım	c)Katılmıyorum
52. Gerekirse şiddet, tehdit, baskı sonuç almak için uygulanabilir.	a)Katılıyorum	b)Kararsızım	c)Katılmıyorum

53. Ceza evi dışında başınız sıkıştığında bu sorunu, en sık aşağıdakilerden kiminle paylaşırsınız?

- Aile bireyleri ile
- Arkadaşlarımla ya da dostlarımla
- Rehber öğretmenle
- Psikolog ya da psikiyatristle
- Bir din adamı ile
- Diğer kişilerle

54. Zor bir karar vermek durumunda kalırsan ne yaparsın?

- a) Ailemden yardım alırım
- b) Öğretmenimden yardım alırım
- c) Arkadaşımdan yardım alırım
- d) Kendim karar veririm
- e) Kimseden yardım almam
- f) Sevgilimden yardım alırım

55. Birisi ile tartıştıktan ya da kavga ettikten sonra en çok hangi duyguyla davranıyorsunuz ?

- a) Ağlarım
- b) Pişman olurum
- c) Çok üzülürüm
- d) Daha fazla kızarım / hırslanırım
- e) Rahatlanmış hissederim
- f) Bir şey hissetmem

56. Ceza evi dışında bir kişiye şiddet uygulandığını gördüğünüzde ne yaparsınız?

- a) Bu kişiye yardım etmeye çalışırım
- b) Önlemeye çalışırım
- c) Görmezden gelirim, hemen uzaklaşırım
- d) Kavgayla katılırım
- e) Öğretmenlere ya da büyüklerime haber veririm
- f) En yakındaki emniyet güçlerine haber veririm

57. Hiç kendinize zarar verdiniz mi ya da zarar vermeyi düşündünüz mü?

- a) Hayır, düşünmedim
- b) Evet, düşündüm
- c) Kendime zarar verdim.

E . ŞİDDET UYGULAMA DAVRANIŞLARI

Bu bölümde şizin davranışlarınızla ilgili sorular vardır. Lütfen dikkatli yanıtlayınız.

58. Ceza evine girmeden önce son bir yıl içerisinde yaşadığınız ortamlarda hiç kavgayla karıştınız mı?

- a) Hayır
- b) Bir kez
- c) Sıklıkla
- d) Sayısını hatırlamıyorum

59. Ceza evine girmeden önce bir kavgayla ilk kez kaç yaşında karıştınız?

- a) 10 yaşından önce
- b) 10 yaşından sonra
- c) Kavgayla karışmadım

- 60. Fiziksel şiddet** (itme, tekmeleme, tokatlama, bir alet ile saldırma, herhangi bir cisim fırlatma, saç veya kulak çekme, tokat atma, ayakta tutma) **ne sıklıkta uyguladınız?**
- Hiç uygulamadım
  - Sadece 1 kez
  - İki ve daha fazla
  - Çok sık
  - Hemen hemen her gün
- 61. Fiziksel şiddeti en çok kimlere uyguladınız?**
- Hiç fiziksel şiddet uygulamadım
  - Aile bireyelerine
  - Arkadaşlarıma
  - Öğretmenlerime
  - Diğer kişilere
  - Hayvanlara
- 62. Siz fiziksel şiddet uyguladıktan sonra ne oldu?**
- Hiç fiziksel şiddet uygulamadım
  - Hiçbir şey olmadı
  - Şiddetle karşılık gördüm
  - Okul idaresinden ceza aldım
  - Ailemden ceza aldım
  - Karakola şikayet edildim
- 63. Fiziksel şiddet uyguladıysanız, bunun nedeni nedir?**
- Hiç fiziksel şiddet uygulamadım
  - Kendimi ya da hakkımı korudum
  - Öç almak için şiddet uyguladım
  - Karşımdaki kişiyi cezalandırmak için şiddet uyguladım
  - Şiddet uygulamak hoşuma gittiği için uyguladım
  - Sorun çözmek için başka bir yol bilmiyorum
- 64. Fiziksel şiddet uyguladıysanız, bundan beklentiniz neydi?**
- Şiddet uygulamadım
  - Gücümü göstermek istedim
  - Hava atmak istedim
  - Kendimi korumak istedim
  - Cezalandırmak istedim
  - Çıkar amaçlı uyguladım
- 65. Eğer ne olsaydı bu fiziksel şiddet davranışını yapmazdınız?**
- Başka biri ya da kurum benim hakkımın yenmesini önleyebilseydi şiddet göstermezdim
  - Eğer cezalandırılacağımı bilseydim şiddet göstermezdim
  - Eğer arkadaşlarımdan beni kınayacağını bilseydim şiddet göstermezdim
  - Eğer ailemin beni kınayacağını bilseydim şiddet göstermezdim
  - Bu kadar pişman olacağımı bilseydim yapmazdım
  - Fiziksel şiddet uygulamadım

F. ŞİDDETEN SONUÇ ÇIKARMA KONUSUNDAKİ GÖRÜŞ VE TUTUMLAR

66. Annem veya babam öfkeli davranışlar sergilemeseydi suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
67. Ailemin maddi durumu kötü olmasaydı suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
68. Evimde sevgi ve sıcaklık olsaydı suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
69. Televizyon, film kahramanları örnek olmasaydı suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
70. Örnek aldığım kişiler şiddet uygulamasaydı suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
71. Acımasız, başkalarını ezen insanları örnek aldım.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
72. Dini ve ahlaki değerler bana öğretilseydi suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
73. "Yakalanmadıkça suç işlemek kurnazlıktır" düşüncesi benim suç işlememi kolaylaştırdı	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
74. Aile içi eğitimim yeterli olsaydı suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
75. Okuldaki eğitimim yeterli olsaydı suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
76. Kendimi güvende hissetseydim suç işlemezdim.	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış

Aşağıdaki ifadeler konusundaki görüşlerinizi uygun şıkki işaretleyerek belirtiniz

77. Yetiştığım çevrede esrar kullanmak doğru bulunur	a) Evet	b)Hayır	c)Fikrim yok
78. Yetiştığım çevrede mecbur kalmırsa hırsızlık dahil bir çok suç işlenebilir	a) Evet	b)Hayır	c)Fikrim yok
79. Sarhoş oluncaya kadar içki almak benim çevremde delikanlılık olarak görülür	a) Evet	b)Hayır	c)Fikrim yok
80. Yetiştığım çevrede yalan söylemek açıkgozluluk olarak görülür	a) Evet	b)Hayır	c)Fikrim yok
81. Yetiştığım çevrede iyi niyetli olmak değil, kurnaz olmak daha önemlidir.	a) Evet	b)Hayır	c)Fikrim yok

82. Aşağıdaki, şiddeti önlemeyle ilgili ifadelerden sizce en önemlisi hangisidir?

- Demokrasi eğitimi
- İnsan hakları eğitimi
- Ahlaki değerler
- Cezai yaptırımlar
- İşsizliğin önlenmesi
- Dini eğitim

Sizce aşağıdaki yaklaşımlardan hangileri gençlerde şiddeti azaltır?

83. Dürüstüğün ve sözünde durmanın özendirilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
84. Yardımsızlık ve fedakarlığın teşvik edilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
85. Acıma, şefkat ve merhamet gibi duyguların geliştirilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
86. Canının istediğini yapmak yerine başkasının hakkına saygı göstermenin öğrenilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
87. "Amaca ulaşmak için her yol mübahdır (geçerlidir)" tutumundan vazgeçilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
88. "Ben tok olduktan sonra başkasının açlığı beni ilgilendirmez" tutumundan vazgeçilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
89. "Allah korkusu", vicdan ve insaf gibi duyguların güçlendirilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
90. "Kısa yoldan köşe dönme" anlayışından vazgeçilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
91. Adalet duygusunun güçlendirilmesi	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
92. Alkol, ve keyif verici maddelerin kullanılmasının azalması	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
93. 'Gençlerin adam yerine konulması'	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
94. Devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve bizim için önemli kişilerin iyi örnek olması	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış
95. Filmlerdeki şiddet sahnelerinin azaltılması	a) Kesinlikle doğru	b) Kısmen doğru	c) Kesinlikle yanlış

G. GENÇLERİN YAŞAM TARZLARI

96. Dışarıda iken günde kaç saat TV izlersiniz?

- a) Hiç seyretmem
- b) Günde 1 saat
- c) 2 saat
- d) 3 saat
- e) 4 saat ve daha fazla

97. Hangi tür filmleri daha çok seyredersiniz?

- a) Duygusal
- b) Şiddet
- c) Macera
- d) Belgesel
- e) Komedi

98. Dışarıda iken internet kafeye ne sıklıkta giderdiniz?

- a) Hiç gitmezdim
- b) Ayda 1 giderdim
- c) Haftada 1 giderdim
- d) Haftada birkaç gün giderdim
- e) Her gün giderdim

99. Dışarıda iken interneti en çok hangi amaçla kullanıyordunuz?

- a) Ödev yapmak için
- b) Sohbet etmek için
- c) Değişik sitelerde gezmek için
- d) Oyun oynamak için
- e) Diğer etkinlikler için
- f) İnternet kullanmıyordum

100. Hayatınızın bir döneminde aşağıdakilerden hangilerini kullandınız?

- a) Sigara
- b) Alkollü içecekler
- c) Tiner / balı / uhu gibi uçucu maddeler
- d) Uyuşturucu / keyif verici maddeler
- e) İki veya daha fazlasını
- f) Hiç birini kullanmadım

101. Dışarıdayken yanınızda delici-kesici alet (çakı, bıçak vs) taşıdığınız oluyor muydu?

- a) Evet
- b) Hayır

102. Dışarıdayken yanınızda ateşli silah taşıdığınız oluyor muydu?

- a) Evet
- b) Hayır

103. Delici-kesici alet yada ateşli silah taşıma nedeniniz aşağıdakilerden hangisiydi?

- a) Delici-kesici alet yada ateşli silah taşımıyordum
- b) Güvensiz bir ortam olduğu için taşıyordum
- c) Kendimi daha iyi hissediyordum
- d) Filmlerdeki insanları örnek aldığım için taşıyordum
- e) Arkadaşlarımda da bulunduğu için
- f) Diğer

104. Kumar ya da şans oyunu oynar mıydınız?

- a) Kumar ve şans oyunu oynamam
- b) Kumar oynardım
- c) Şans oyunu oynardım
- d) Hem kumar hem de şans oyunu oynardım

Dışarıdayken zamanınızı genellikle nasıl geçirirdiniz?

105. Televizyon seyrederek geçirirdim	a. Evet	b. Hayır
106. Ders kitabı dışında kitap okuyarak geçirirdim	a. Evet	b. Hayır
107. Gazete/dergi okuyarak geçirirdim	a. Evet	b. Hayır
108. Kahvehane / internet kafeye giderdim	a. Evet	b. Hayır
109. Arkadaşlarımla vakit geçirirdim	a. Evet	b. Hayır
110. Spor yapardım	a. Evet	b. Hayır
111. Kültürel etkinlikler (sinema, tiyatro, hobiler) geçirirdim	a. Evet	b. Hayır

H. KİŞİSEL VE BAZI DAVRANIŞSAL ÖZELLİKLER

112. "Zaman zaman ölsem daha iyi olur" diye düşündüm.

- a) Evet
- b) Hayır

113. Hiç psikiyatrik ya da psikolojik tedavi gördünüz mü?

- a) Evet
- b) Hayır

114. Aile bireylerinizden herhangi birisi şimdiye kadar hiç psikiyatrik ya da psikolojik tedavi gördü mü?

- a) Evet
- b) Hayır

115. Gelecekte ne bekliyorsunuz?

- a) Hiçbir şey değişmeyecek
- b) Her şey daha iyi olacak
- c) Her şey daha kötü olacak
- d) Biraz daha iyi olacak
- e) Biraz daha kötü olacak

116. Hayat hakkındaki duygularınız nelerdir?

- a) Haksızlıklarla dolu bir yer
- b) Anlamsız ve boş bir alan
- c) Yaşamaya değer bir yer
- d) Ayakta kalmak için mücadele verilen bir yer

117. Kaç yaşındasınız? (Bitirilen yaş yazılacaktır)

- a) 12-13 yaşında
- b) 14 yaşında
- c) 15 yaşında
- d) 16 yaşında
- e) 17 yaşında
- f) 18 yaşında

118. Cinsiyetiniz nedir?

- a) Kız
- b) Erkek

119. Eğitim düzeyiniz nedir?

- a) Okur-yazar değil
- b) Okur-yazar
- c) İlköğretim terk
- d) İlköğretim mezunu
- e) Ortaöğretim terk
- f) Ortaöğretim mezunu

120. Nerede doğdunuz?

121. Televizyonda en çok sevdiğiniz dizi?

122. Çocukların-Gençlerin ceza infaz kurumlarına girmemesi için size göre kimlerin, neler yapması gereklidir?

(122. sorunun cevabını cevap anahtarının arkasına yazılacaktır.)

ANKETE KATILDIĞINIZ İÇİN ÇOK TEŞEKKÜR EDERİZ.....

KAYNAKLAR

Kalin N. (1999). *Primate models to understand human aggression*, Journal of Clinical Psychiatry 60(suppl 15)29-32.

Krug, E.G., Dahlberg, L.L. Mercy, J.A. Zwi, A.B., Lozano R. (2002) *World Report on Violence and Health*. Edt. World Health Organization. Geneva.

Lewis, D.O.(1988). *Intrinsic and environmental characteristics of juvenile murderers*. Journal of American Academical Child and Adolesence Psychiatry, 27, 582-587.

Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Eğitim Ortamında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı* (2006 - 2011+).

TÜİK (2007). İntihar İstatistikleri, www.tuik.gov.tr.

TBMM Basımevi / Ankara 2009